

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 4 Ιανουαρίου 2026 • Έτος 16^ο • Αρ. φύλλου 906

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΕΝΑΣ ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΤΑ - ΣΤΟ ΜΙΚΡΟΣΚΟΠΙΟ ΤΗΣ «Κ» ΟΙ 80 ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ

Κυβερνητικές εξετάσεις

Οι δημοσιογράφοι της «Κ» αξιολογούν μία προς μία τις υποσχέσεις του Νίκου Χριστοδουλίδη στο «State of the union» του περασμένου Ιανουαρίου και αποτιμούν τον βαθμό υλοποίησής τους

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ούριος άνεμος και μεταρρυθμίσεις

Ο κύριος στόχος του Νίκου Χριστοδουλίδη, η «διασφάλιση της αναπτυξιακής πορείας της χώρας μέσω ισχυρής, ανθεκτικής και ανταγωνιστικής οικονομίας», θεωρείται ότι επιτεύχθηκε, παρά τα κραυγαλέα κενά. Σελ. 7

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ

Απτά αποτελέσματα

Θετικό πρόσημο στην υλοποίηση των εξαγγελιών που αφορούσαν στο μεταναστευτικό, δεδομένου ότι καταγράφεται μείωση ροών και αύξηση επιστροφών. Ωστόσο, παραμένουν ανοικτά μέτωπα στις υποδομές. Σελ. 8

ΕΡΓΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η Αχιλλείος πτέρνα

Τα μεγάλα αναπτυξιακά έργα μπορούν να θεωρούνται ως η αχιλλείος πτέρνα της διακυβέρνησης του Νίκου Χριστοδουλίδη, αφού αρκετά είναι εκείνα που τελούν σε καθεστώς «εκκρεμότητας». Σελ. 9

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ

Στόχοι που δεν ευοδώθηκαν

Υπερβολικά φιλόδοξοι αποδείχθηκαν οι κυβερνητικοί στόχοι για σημαντικά έργα ενεργειακών υποδομών και όχι μόνο. Άλλα βάλτωσαν, άλλα μπήκαν στον αναπνευστήρα. Και σε κάποια είχαμε πτώση. Σελ. 9

ΠΑΙΔΕΙΑ

Σημαντικές τομές

Το νέο νομοθετικό πλαίσιο για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών, μετά από 50 χρόνια, καθώς και άλλες σημαντικές βελτιωτικές κινήσεις, είναι συν στον απολογισμό των προεδρικών δεσμεύσεων. Σελ. 10

ΕΥΡΩΤΟΥΡΚΙΚΑ

Τοπίο στην ομίχλη

Τα ευρωτουρκικά ντισέ προωθούνται, ενώ το Κυπριακό παραμένει σε τέλμα, χωρίς καμία ουσιαστική μετακίνηση της Άγκυρας και παρόλο που η Λευκωσία μιλά για «διασύνδεση» τους. Σελ. 6

ΜΑΡΙΛΕΝΑ ΡΑΟΥΝΑ

Ενίσχυση διπλωματικού αποτυπώματος

Στόχος μας είναι να αφήσουμε ένα θετικό στίγμα ως η Προεδρία που πέρασε από τη θεωρητική συζήτηση για την αυτονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην πράξη, επιτυγχάνοντας απτά αποτελέσματα, δηλώνει η υφυπουργός για Ευρωπαϊκά Θέματα. Σελ. 5

ΣΑΡΕΛ ΧΑΣΚΕΛ

Μπλόκο Ισραήλ στα τουρκικά F-35

Η υφυπουργός Εξωτερικών του Ισραήλ προειδοποιεί ότι η ισραηλινή υψηλή τεχνολογία που χρησιμοποιούν τα F-35 δεν θα υπάρχει στα αεροσκάφη που ενδεχομένως θα αποκτήσει η Τουρκία. Σελ. 16

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Το «νέο» και η Ελπίδα

Το νέο φέρει εκ φύσεως την ελπίδα. Η ελπίδα βέβαια δεν είναι ευχή, λόγια που λέγονται λίγο πριν τα μεσάνυχτα. Δεν έρχεται από μόνη της, ούτε χαρίζεται. Χτίζεται. Με όραμα, μικρές και μεγάλες αποφάσεις, με πείσμα, με στόχους που αντέχουν στον χρόνο και όχι στον ενθουσιασμό της στιγμής. Είναι το όραμα που μεταφράζεται σε πράξη και η πράξη που επαναλαμβάνεται, ακόμη κι όταν δεν χειροκροτεί κανείς. Αν κάτι αξίζει στον νέο χρόνο, δεν είναι να ελπίζουμε περισσότερο, αλλά να προσπαθούμε σοβαρότερα.

Με Nurofen, ο πονοκέφαλος δεν θα χαλάσει τη στιγμή.

ΑΦΗΣΤΕ ΤΟΝ ΠΟΝΟ ΣΕ ΕΜΑΣ

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΠΡΟΣΕΚΙΜΕΝΑ ΤΙΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΧΡΗΣΗΣ. ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΕ ΤΟΝ ΙΑΤΡΟ Η ΤΟΝ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟ 142

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Στοιχήματα με ανοιχτό τέλος για 6 πρόσωπα

Εξι πρόσωπα, έξι διαφορετικές δοκιμασίες, μια χρονιά κρίσης για όλους. Σε τι επενδύουν και ποιο ακριβώς το διακύβευμα του 2026 για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, δύο πολιτικούς αρχηγούς, μια δυναμική πολιτικό που «συνταξιοδοτήθηκε» και δύο νέες αφίξεις που διαδραματίζουν ρόλο ταραχοποιού; Σελ. 4

ΗΠΑ

Κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν του Τραμπ

Τα χαρακτηριστικά παραδείγματα «προσώπων Μαρ-α-Λάγκο», όρος που εφευρέθηκε για να περιγράψει το πρότυπο αισθητικής που υποθετούν άνθρωποι που βρίσκονται κοντά στον Τραμπ. Όπως η Μελάνια, ο πρώην βουλευτής Ματ Γκατς, η σύζυγος του Ερικ Τραμπ, Λάρα και η υπ. Εσωτερικής Ασφάλειας Κρίστι Νόεμ... Σελ. 20

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΝΟΝΤΑΙ ΟΙ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Η Κύπρος σε τροχιά Ευρωπαϊκής Προεδρίας

Με το 2026 να ξεκινά δυναμικά, η Κύπρος καλείται να διαχειριστεί κρίσιμους ευρωπαϊκούς φακέλους προωθώντας εθνικές προτεραιότητες και αναδεικνύοντας τον ρόλο της ως σταθερού και αξιόπιστου εταίρου.

Οι αναβαθμίσεις ύψους €25,6 εκατ. στο Συνεδριακό Κέντρο «Φιλοξενία» και στο Κέντρο Τύπου (πρώην ΑΕΙΚ), δημιουργούν ένα περιβάλλον ανταξιο των απαιτήσεων της Προεδρίας. Οικονομική, σελ. 5

ΘΑΝΑΣΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Είμαστε όλοι λίγο-πολύ πτηνόμενοι

«Χρειάζεται τόλμη η παραδοχή της ήττας. Και μου φαίνεται αδιανόητο πια ότι όλοι φοβούνται να πουν «δεν ξέρω», λέει ο Θανάσης Γεωργίου, ο οποίος σκηνοθετεί το «Σ' εσάς που με ακούτε». Τέχνες, σελ. 4

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

Ενα Μουντιάλ που γράφει ήδη Ιστορία

Το Παγκόσμιο Κύπελλο δεσπόζει στο αθλητικό πρόγραμμα του 2026. Η τελική φάση του θα διεξαχθεί για πρώτη φορά σε τρεις διαφορετικές χώρες και με 48 ομάδες, ενώ θα έχει και ενδιαφέρουσες καινοτομίες. Σελ. 22-23

Κρατάμε τη μια όψη του νομίσματος. Αυτή που μας φέρνει πιο κοντά.

#ΚοινόΚυπρίων

Τράπεζα Κύπρου

ZENITH

THE HEART OF WATCHMAKING 165 YEARS

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

CHRONOMASTER SPORT

ΣΤΟ ΒΑΘΟΣ ΚΗΠΟΣ / Γράφει ο «ΚΗΠΟΥΡΟΣ»

«Άλλα θέλω κι άλλα κάνω, πώς να σου το πω...»

Μεταξύ τσίκνας και περιστρεφόμενης σούβλας

Προπαραμονή του νέου χρόνου και μάλιστα μεσημεριάτικα, δεν ενδείκνυται να σπαζοκεφαλιάζεις για below the line πολιτικά μηνύματα που μπορεί να θέλησε, αλλά μπορεί και να μη θέλησε, να στείλει ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ, Νικόλας Παπαδόπουλος, πάνω από τα μαγκάλια με τις σούβλες τα οποία, κατά τα ειωθότα, άναψαν και φέτος για τον αποχαιρετισμό του χρόνου. Μα έλα που δεν ήταν μόνο το τραγούδι που ακουγόταν στο σύντομο βίντεο που μοιράστηκε ο, επονομαζόμενος και «Πρίγκιπας», πολιτικός. Ήταν και ο στίχος που ακουγόταν στο συγκεκριμένο απόσπασμα. Καθότι, ένα είναι να ακούγεται η «Πριγκιπέσα» του Μάλαμα κι άλλο ο στίχος που «επιλέχθηκε» να ακούγεται από το συγκεκριμένο τραγούδι: «Άλλα θέλω κι άλλα κάνω, πώς να σου το πω...». Η φράση «μεταξύ σοβαρού κι αστείου» για κάτι τέτοια υπάρχει. Για να περιγράψει μια κατάσταση όπου κάποιος λέει κάτι που περιέχει μια δόση αλήθειας ή σοβαρότητας, αλλά το παρουσιάζει με χιομοριστικό, ειρωνικό ή ανάλαφρο τρόπο.

Προσωπικά, και προφανέστατα επηρεασμένος από την κηπουρική μου ιδιότητα, προτιμώ το γαλλικό «entre la poire et le fromage», απ' το οποίο άγει την καταγωγή της φράσης «μεταξύ τυρού και αχλαδιού», η οποία αναφέρεται σε μια ευκαιριακή, επιφανεϊακή συζήτηση σοβαρών θεμάτων, συνήθως στο τέλος ενός γεύματος, όταν η χαλαρή ατμόσφαιρα (μετά το κυρίως πιάτο, μεταξύ των φρούτων και του τυριού που έβγαίνει στο τέλος) βοηθά να «λυθούν οι ζώνες και οι γλώσσες». Για την ιστορία και μόνο να αναφέρω ότι τον 17ο αιώνα τα αχλάδια ήταν ιδιαίτερα δημοφιλή στη Γαλλία χάρη στον κηπουρό του Λουδοβίκου Ιδ', τον La Quintinie, ο οποίος καλλιεργούσε δεκάδες ποικιλίες

Σε μια ευφύεστατη επικοινωνιακή στρατηγική με διφορούμενα μηνύματα, σημειολογικές αναγνώσεις και κρυπτογραφημένους κώδικες οδηγεί η ανάλυσή μας για το μήνυμα που θέλησε να στείλει ο Νικόλας Παπαδόπουλος, με τις σούβλες και την «Πριγκιπέσα» του Μάλαμα.

στους κήπους των Βερσαλλιών. Εξαιτίας όμως τούτου, της συναδελφικής κηπουρικής ιδιότητας με τον La Quintinie, βρήκα τελικά τον μεπλά μου. Η Σύνταξη, βλέπετε, ανέθεσε σε μένα να ξεδιαλύνω τον «γρίφο» του «μηνύματος», ενόσω αυτή σιγοτραγουδούσε το «παιό ο παλιός ο χρόνος» τιμώντας το πατροπαράδοτο πάνω από τις δικές της φουκοΐδες. Οπότε, έχουμε και λέμε...

Διφορούμενο μήνυμα

Παίρνουμε ως δεδομένο, λοιπόν, ότι όντως ο «Πρίγκιπας» θέλησε να στείλει «πολιτικό μήνυμα» με την

«Πριγκιπέσα». Και δεδομένης της έντασης που παρατηρείται τις τελευταίες ημέρες στη σχέση του με τον Νίκο Χριστοδουλίδη, το μήνυμα «Άλλα θέλω κι άλλα κάνω, πώς να σου το πω...», κρίνεται ιδιαίτερα σοβαρό και σημαντικό. Γι' αυτό και, ένεκα των γιορτών, επέλεξε να το επικοινωνήσει με ανάλαφρο τρόπο, σύμφωνα με τις προσαγές της φράσης «entre la poire et le fromage» («μεταξύ τυρού και αχλαδιού») που έχει ειπωθεί από τους Γάλλους τουλάχιστον από το 1694 - πιθανότατα υποσυνείδητα, εξαιτίας των σχέσεων της μητρός του, Φωτεινής, με τη Γαλλία. Προσαρμοσμένος, εννοείται, στο ταπεινό

προφίλ του ΔΗΚΟ, μεταξύ κάρβουνου αναμένου και περιστρεφόμενης σούβλας.

Λυπάμαι να πω ότι μετά βεβαιότητας συμπέρασμα δεν μπορεί να εξαχθεί για τον αποδέκτη/αποστολέα του μηνύματος «Άλλα θέλω κι άλλα κάνω, πώς να σου το πω...». Κάποιος, θα μπορούσε να πει ότι ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ υπονοεί τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και τις υποσχέσεις που δεν τήρησε απέναντι στο μεγαλύτερο κόμμα που τον στήριξε. Άλλος, θα μπορούσε να πει ότι πρόκειται για μια δημόσια δήλωση μεταμέλειας του ίδιου του Νικόλα Παπαδόπουλου,

για τους υψωμένους τόνους των τελευταίων ημερών...

Η σημειολογική ανάγνωση

Δεν σας κρίβω ότι, μετά σκέψης πολλής, τείνω να καταλήξω στο συμπέρασμα ότι λανθασμένα έχουμε εστιάσει στον στίχο. Ο οποίος λειτουργεί μάλλον συνδεδετικά με το κύριο μήνυμα της ανάρτησης, το οποίο δεν ήταν άλλο από τα αναμμένα κάρβουνα και την περιστρεφόμενη σούβλα. Σημειολογικά, τα δύο αυτά στοιχεία, αναμμένα κάρβουνα και περιστρεφόμε-

νη σούβλα, τυγχάνουν εκλογικής αναγνώσης. Τα με αναμμένα κάρβουνα φέρουν προεκλογικό αποτύπωμα, η δε περιστρεφόμενη σούβλα, μετεκλογικό αποτύπωμα. Ένα στοιχείο που ένεκα και της Άνοιξης που διενεργούνται οι εκλογές, συνειρμικά παραπέμπει στη θυσία του Αθανάσιου Διάκου και στο εμβληματικό «Για δες καιρό που διάλεξε ο χάρος να με πάρει, τώρα π' ανθίζουν τα κλαδιά και βγάζ' η γη χορτάρι»...

«Κωδικός Νικόλας»

Οφείλω, βεβαίως, να υπενθυμίσω κάτι που ενδεχομένως να διαφεύγει της προσοχής σας ή απλώς να μην ενθυμείστε τώρα. Και το οποίο -ως μη κρυπτογραφημένος κώδικας- να οδηγεί σε ένα εντελώς διαφορετικό συμπέρασμα. Εάν αφήσουμε την αυθεντική φράση των Γάλλων και θυμηθούμε την προσαρμοσμένη εις το κυριακάτερον εκδοχή την οποία διατύπωσε παλαιότερα επιφανής ανήρ των ΜΜΕ, ήτοι «μεταξύ τύρου και αχλάδας», τότε έχουμε μπροστά μας μια πραγματικά ευφύεστατη περίπτωση: Όπου ούτε στον στίχο, ούτε στα σημειολογικά στοιχεία έπρεπε να αναζητούσαμε το μήνυμα, αλλά στον ίδιο τον τρόπο που ο Νικόλας Παπαδόπουλος επέλεξε να επικοινωνήσει το μήνυμά του. Και παραπέμπει -που αλλού- στη διάσημη φράση «πίσω έχει η αχλάδα την ουρά». Πρόκειται για φράση που προέρχεται από την εποχή της Ενετοκρατίας, όπου οι «αχλάδες» ήταν τα μεγάλα μεταγωγικά πλοία που έφερναν μικρότερα σκάφη (την «ουρά») με πολεμοφόδια, σηματοδοτώντας κίνδυνο και πόλεμο. Σήμερα, η φράση χρησιμοποιείται μεταφορικά για να δηλώσει ότι κάποιος έχει φτάσει στα όρια της υπομονής του, ότι δεν αντέχει άλλο και προειδοποιεί ότι σύντομα θα εκραγεί ή θα αντιδράσει. Και, κυρίως, πως έχει μεριμνήσει τα δέντρα! Ευφύεστατο; Ελάτε, παραδεχτείτε το, έστω κι αν δεν του το είχατε...

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

4-1-1936

Καλή θέληση: [Διάγγελμα Ρούζβελτ] «Η πολιτική της καλής γειτονίας μεταξύ των Αμερικανών έχει παύσει προ καιρού να είναι απλή ελπίς και έχει καταστή πραγματικών γεγονόσ. Από του 1933 όμως οι διοικούντες και οι κυβερνώντες ωρισμένα μεγάλα κράτη της Ευρώπης δεν ακολουθούν την οδόν την άγουσαν προς την ειρήνην. Λείπει η καλή εκείνη θέληση, η οποία είναι απαραίτητος διά την αγαθήν γειτονίαν μεταξύ των λαών».

Αδιακρίτως: Μέχρι σήμερα, εις την Ρωσίαν μόνον εις τα παιδιά των εργατών και των χωρικών επετρεπέτο να εισέλθουν εις τας σχολάς της ανωτέρας εκπαίδευσως. Τα πανεπιστήμια ήσαν κλειστά δι' όσους δεν ημπορούσαν να πιστοποιήσουν την προλεταριακήν των προέλευσιν. Το διάταγμα όμως το οποίον υπέγραψαν προ ημερών οι σύντροφοι Καλινίν και Μολότωφ, καταργεί τους όρους της κοινωνικής καταγωγής και παρέχει αδιακρίτως εις όλους τους νέους το δικαίωμα των πανεπιστημιακών σπουδών.

Μη αληθές: Σχετικώς με την πληροφορίαν ότι μεταξύ των ενόπλων δυνάμεων εξεδιπλώθη κίνισος όπως επιβάλουν και πάλιν τας γνώμας των διά τα πολιτικά πράγματα της χώρας, ετονίσθη αρμοδίως ότι τούτο δεν είναι αληθές.

Ο ΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / Γράφει ο ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ

Η Κύπρος, η Ευρώπη και το άπιστο ΔΗΚΟ

Αναφερόμενος στους στόχους της Κύπρου κατά την ευρωπαϊκή Προεδρία της, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης τόνισε μια «πρωτοβουλία για μείωση της γραφειοκρατίας!» Βάλτε αρκετά θαυμαστικά, θα τα χρειαστούμε. Ο πρόεδρος των προσλήψεων και της ΑΤΑ θα μειώσει τη γραφειοκρατία. Καλά θα πάει και αυτό ΝΟΤ.

Θυμήθηκα δηλώσεις του Δημήτρη Χριστόφια, κατά την προηγούμενη ευρωπαϊκή μας Προεδρία, το 2012, που επέμενε να κάνει μαθήματα στους Ευρωπαίους για το πώς να διαχειριστούν ζητήματα οικονομίας και λιτότητας, λίγο πριν καταρρεύσει η δική μας οικονομία και οδηγηθούμε στα μνημόνια. Η όλη κατάσταση είχε καταγραφεί στην ιστορία σαν μηδενική επαφή με την πραγματικότητα.

Νεαρός υποψήφιος, κρατώντας μαγκούρα, μας εύχεται ανάμεσα σε άλλα περισσότερη σούβλα για το 2026. Και όχι, δεν είναι υποψήφιος της Άμεσης Δημοκρατίας του Φειδία, ούτε του κόμματος των Ζώων, ούτε των δαιμόνων Λακεδαιμόνιων. Στο βάθος του βίντεο υπήρχε μια σφιγμένη γροθιά που μετά βίας κρατιόταν να μην ανοίξει σε μούντζωμα. Θα φορέσω το πρόσωπο ανάποδα.

Φίλος, οπαδός του εθνικού πρίγκιπα, μου εξηγούσε πως το έργο του υποθαλάσσιου καλωδίου πρέπει πάση θυσία να προχωρήσει, ακόμη και αν αποδεχθεί μη βιώσιμο. Ακόμη και αν κοστίζει

Θα μειώσουμε τη γραφειοκρατία της Ευρώπης...

4 και 5 δισεκατομμύρια. Στην έκδηλη απορία μου, απάντησε λέγοντας πως όσο και να κοστίζει θα είναι λίγα στο χάρατι που θα φάνε οι επόμενες γενιές από το ολιγοπώλιο της «επιτροπής ενέργειας» του ΚΕΒΕ.

Ξεκάθαρη είναι η θέση της κυβέρνησης για το καλώδιο, δηλώνει ο Πρόεδρος. Και έχει δίκιο. Μπορούμε μάλιστα να πούμε πως ο κάθε κυβερνητικός παράγοντας έχει και μια δική του ξεκάθαρη θέση. Τι ακριβώς δεν καταλαβαίνετε; Τα κερκιλλούθκια αλλού παρακαλώ. Γρίφος: Αν στέλεχος της κυβέρνησης έχει αγοράσει διαμερίσματα από εν δυνάμει πάροχο ενέργειας είναι διαπλοκή;

Για τη νέα χρονιά προβλέπονται σκληρές μάχες ανάμεσα στον νέο υπουργό Δικαιοσύνης και τις συντεχνίες των Φυλακών και της Αστυνομίας. Μια απορία έχω μόνο: Αν απεργήσουν οι δεσμοφύλακες, οι κατάδικοι μπορούν να δραπετεύσουν ελεύθερα ή θα προτιμήσουν να παραμείνουν στα γραφεία τους από όπου και συντονίζουν το οργανωμένο έγκλημα, πιθανώς το μόνο οργανωμένο πράγμα σε αυτό τον τόπο;

Και σε όλα αυτά, έχουμε τον Μαρίνο Κλεάνθους να δηλώνει πως το ΔΗΚΟ είναι παντρεμένο με την κυβέρνηση αλλά ερωτευμένο με τον ΔΗΣΥ. Say what? Ξεκάθαρη κατηγορία για εξωσυζυγική σχέ-

ση του ΔΗΚΟ. Θύμιζε λίγο το παράνομο του Βόσπου Λουσαρδίδη, πως την ΕΛΕΚ όλο την ερωτεύονται μα κανείς δεν την παντρεύεται. Αναπαύσου εν ειρήνη γιατρέ μου, τώρα και ούτε την παντρεύεται αλλά ούτε καν την ερωτεύονται.

Στην αγοραστική δύναμη μισών, Βουλγαρία Ουγγαρία και Σλοβακία έχουν μόλις προσπεράσει την Ελλάδα, ενώ βρίσκονται σε απόσταση αναπνοής από την Κύπρο. Ας ελπίσουμε να μην φτάσει η στιγμή που θα δούμε Κύπριες σε μπιρρίες της πρώην Ανατολικής Ευρώπης.

Η Άλις Γουίντελ, ηγέτιδα του ακροδεξιού γερμανικού κόμματος AfD (Εναλλακτική για τη Γερμανία) που στηρίζει τη δημοτικότητα του στη ρητορική ενάντια στους μετανάστες, είναι λεσβία και σε σχέση με μετανάστρια από την Ασία! Τι τραγική ειρωνεία. Έρως ανίκατε μάχαν. Λέτε να δούμε κάποτε κάτι ανάλογο στο ΕΛΑΜ;

Ενώ λοιπόν είμαστε πανέτοιμοι μέσα στους επόμενους 6 μήνες να διορθώσουμε όλα τα κακώς κείμενα της Ευρώπης, στην Κύπρο δυσκολευόμαστε να εφαρμόσουμε ακόμη και την πιο ελάχιστη βελτίωση. Μετά το ξύλο που έφαγε η υπουργός Παιδείας στην προσπάθειά της να κάνει μεταρρύθμιση, πήρε σειρά ο αρχηγός της Αστυνομίας, τον οποίο περιέλαβαν και ξυλοκόπησαν αγρίως οι συντεχνίες μόλις προσπάθησε να βελτιώσει κάπως ένα ιδιαίτερα δυσλειτούργικό σύστημα. Αχ Ευρώπη, εσύ μας μάρανες, που θα 'λεγε και ο αειμνηστος Τζιμης Πανούσης.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία

«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθυντής: ΘΑΝΑΣΗΣ ΦΩΤΙΟΥ

Υπεύθυνος Υλικού: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Αετός: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαρπίδου 2 & Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Αναπληρωτής Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ • Σύμβουλος έκδοσης: ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Αρχιχρονιά με εκκρεμότητες ενόψει εκλογών

Τα ψηφοδέλτια, οι στόχοι, τα δυνατά χαρτιά και οι προτεραιότητες που θέτουν τα κόμματα πέντε μήνες πριν την κάλπη

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Παρουσίαση των υποψηφίων και πρόταξη των βασικών αρχών με τις οποίες θα οδεύσουν στις βουλευτικές εκλογές του Μαΐου, είναι ο άμεσος στόχος των κομμάτων για τον πρώτο μήνα του 2026.

Ο χρόνος πλέον μετρά αντίστροφα και η κούρσα μετ' εμποδίων –αν συνυπολογίσει κανείς τα όσα οι δημοσκοπήσεις καταγράφουν– δεν αφήνει περιθώρια για εφησυχασμό, με τους ψυχραιμότερους να επισημαίνουν ότι τώρα αρχίζουν τα δύσκολα.

Τα κόμματα αναμένεται αυτή την περίοδο να καταθέσουν προτάσεις –ασχέτως αν αυτές είναι υλοποιήσιμες ή όχι– που θα αφορούν την αντιμετώπιση των καθημερινών προβλημάτων των πολιτών, από το συνταξιοδοτικό μέχρι και το κυκλοφοριακό, με στόχο να προσελκύσουν ψηφοφόρους και να αυξήσουν τα ποσοστά συσπείρωσής τους.

Ο νέος χρόνος βρίσκεται τον ΔΗΣΥ με εκκρεμότητες στα ψηφοδέλτια της Λάρνακας και της Πάφου –δύσκολα εντοπίζονται πλέον υποψήφιοι που είναι πρόθυμοι να θυσιάσουν για το κόμ-

μα– ενώ την ίδια ώρα ετοιμάζεται το πρόγραμμα, το οποίο αναμένεται να παρουσιαστεί επίσημα εντός Ιανουαρίου, με θέσεις, προτεραιότητες αλλά και το όραμα της επόμενης μέρας. Προτάσεις για την οικονομία, την ακρίβεια, το συνταξιοδοτικό, αλλά και θέσεις που θα καταδεικνύουν ότι ο ΔΗΣΥ δίνει προτεραιότητα για στήριξη οικογενειών με παιδιά όπως και για τους φοιτητές.

Όπως σημειώνεται, είναι καθηκόν του μεγαλύτερου κόμματος του τόπου να σταθεί δίπλα στους πολίτες με σοβαρότητα, ενάντια στον λαϊκισμό που ορισμένοι προσηλαθούν να προβάλλουν κερδίζοντας ψήφους, ενώ στον ΔΗΣΥ δεν θα διαστύχουν να υπερασπιστούν και τα θετικά στα οποία προχώρησε τούτη η κυβέρνηση μιας και εναντιώνονται στη στάση ορισμένων για ισοπέδωση των πάντων.

Την ίδια ώρα, υπάρχει και μία προοπτική εντοπισμού και προσέλκυσης των δυσαρέστημένων Συναγερμικών ανά επαρχία αφού στην Πινδάρου γνωρίζουν καλά

πως η κάθε ψήφος κάνει τη διαφορά. Ο αναπληρωτής πρόεδρος Ευθύμιος Δίπλαρος άρχισε ήδη τις συναντήσεις μαζί τους με στόχο την όσο το δυνατό μεγαλύτερη συσπείρωση, ενώ το θέμα παρακολουθείται στενά και σε επαρχιακό επίπεδο.

Στο προεκλογικό παιχνίδι και οι πρωτοχρονιάτικες χοροεπιδείξεις και βασιλόπιτες, που λαμβάνουν πλέον πανηγυρικό και προεκλογικό χαρακτήρα με σύσσωμη την πολιτική ηγεσία του κόμματος να παρευρίσκονται σε αυτές.

Άλλωστε οι περιοδείες σε κοινότητες και χωριά και οι συνεντεύξεις σε εθνικόφρονα σωματεία επιτελείων του κόμματος –τις πλείστες των περιπτώσεων υπό την πρόεδρο Αννίτα Δημητρίου– είναι πλέον σε καθημερινή βάση, θέλοντας έτσι η Πινδάρου να στείλει το μήνυμα πως τα δεδομένα που κυριαρχούσαν επί προηγούμενης ηγεσίας έχουν διαφοροποιηθεί και τώρα δίδεται προτεραιότητα στον κάθε πολίτη ξεχωριστά.

συνέχεια εστιάζοντας στην κόντρα και κάνοντας λόγο για εξαιρετική συνεργασία των δύο.

Βέβαια αυτά μόνο δημοσίως, γιατί όπως διαφαίνεται αυτό που εξόργισε περισσότερο τον πρόεδρο του ΔΗΚΟ είναι η ανύπαρκτη επικοινωνία με τον Νίκο Χριστοδουλίδη και οι επιστολές του που παραμένουν αναπάντητες.

Αυτή την ώρα ο Νικόλας Παπαδόπουλος θέλει να δώσει το μήνυμα πως να μην στηρίζει την κυβέρνηση, ωστόσο είναι απέναντί της σε σημαντικά ζητήματα, ασχέτως αν υπουργεί που ο ίδιος στηρίζει, όπως ο Μάικος Κεραυνός, έχουν διαφορετική θέση.

Πάντως, αυτό που τονίζεται είναι ότι το ΔΗΚΟ αυτή την ώρα είναι στην κυβέρνηση αλλά φλερτάρει και με τον ΔΗΣΥ. Όλα τα ενδεχόμενα ανοικτά μέχρι η κάλ-

ΕΛΑΜ, Volt, Κίνημα Οικολόγων

Το ΕΛΑΜ που, σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις, έχει στο τσεπάκι του την τρίτη θέση, επιλέγει να κρατάει χαμηλούς τόνους τουλάχιστον δημοσίως, ενώ συνεχώς είναι οι επαφές με τους πολίτες. Έχοντας πλέον στην ομάδα υποψήφιους που μέχρι προφάτως υπήρξαν Συναγερμικά στελέχη, φαίνεται να καταφέρνει εύκολα να κερδίζει τους σκληροπυρηνικούς ψηφοφόρους του ΔΗΣΥ, παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες της ηγεσίας του κόμματος να τους στρέψουν εναντίον του ΕΛΑΜ. Σε σχέση με το ψηφοδέλτιο μένουν οι τελευταίες νινελιές –περιμένουν απαντήσεις από στελέχη πέραν του ΕΛΑΜ– ώστε να συμπληρωθεί και να παρουσιαστεί πιθανώς στα τέλη Ιανουαρίου. Πάντως, αυτό που σημειώνεται στα πηγάδια στελεχών του ΕΛΑΜ είναι πως σε καμία περίπτωση δεν θα δώσουν στήριξη χωρίς να είναι και αυτοί μέρος της συμφωνίας όσον αφορά τον πρόεδρο της Βουλής που πιθανώς να στηρίξουν από κοινού ΔΗΣΥ και ΔΗΚΟ, στέλνοντας το μήνυμα πως υπάρχουν και άλλες επιλογές και ότι δεν είναι αυτοί που στη συγκεκριμένη περίπτωση βρίσκονται σε μειονεκτική θέση.

Στο Volt, με ένα συνέδριο, πιθανώς στα τέλη Ιανουαρίου, θα προχωρήσουν στην επικύρωση των ψηφοδελτίων και την επίσημη έναρξη του προεκλογικού. Και για το Volt στις προτεραιότητες, μεταξύ άλλων, βρίσκεται το κόστος ζωής, το σταγόνισμα, η πράσινη ενέργεια και η παιδεία, με τη μάχη να κρίνεται ιδιαίτερα δύσκολη αν συνυπολογιστεί, όπως σημειώνεται, πως δεν είναι πλέον η μόνη επιλογή μακριά από τα κατεστημένα.

Το Κίνημα Οικολόγων για άλλη μια φορά, όπως αναφέρουν κομματικά στελέχη, θα δώσει τη μάχη την οποία και γνωρίζει καλά για να μπει στη Βουλή. Αυτή τη φορά πιθανώς τα πράγματα να έχουν διαφοροποιηθεί με νέα ηγεσία και παραδοσιακά στελέχη εκτός κινήματος, ωστόσο ο στόχος αν και ιδιαίτερα δύσκολος είναι τα ποσοστά του 2021, στο 4,41%.

πι να καταδείξει ποια θα είναι η συμφέρουσα επιλογή για την επιβίωση του κόμματος.

Μέχρι τον Μάιο πάντως θα στοχεύσει στη στήριξη των πολιτών, λέγοντας πως όπως οι αριθμοί ευμεμερούν να γίνουν ενέργειες για την περαιτέρω ευημερία και των πολιτών.

Αρχές Φεβρουαρίου αναμένεται να ολοκληρωθεί και η διαδικασία κατάρτισης των ψηφοδελτίων παράλληλα με την ενημέρωση των στελεχών για το πώς θα πορευτούν στις εκλογές, βάσει και των θέσεων που λήφθηκαν στο πολιτικό συνέδριο του κόμματος.

Πάντως, αυτό που σημειώνεται είναι πως μπορεί ο Νικόλας Παπαδόπουλος να μπήκε για τα καλά σε αυτή την προεκλογική κούρσα, ωστόσο η δυσανεμία εντός του κόμματος όλο

και οξύνεται μιας και πρωτοκλασάτα στελέχη φαίνεται να ενθαρρύνονται για τις θέσεις και τις κινήσεις του προέδρου τους από τα μέσα ενημέρωσης, νιώθοντας εκτός και απομακρυνόμενους από την προσπάθεια να εργαστούν για το κόμμα ενόψει εκλογών.

Βέβαια, από όλους τονίζεται πως το ΔΗΚΟ δεν θα πρέπει να χάσει τον ρυθμιστικό του ρόλο, ώστε να αποφευχθεί και ο κίνδυνος η χώρα να μπει σε περιπέτειες.

Στην ΕΔΕΚ, τόσο η ένταξη Γιώργου Βαρνάβα στο ΔΗΚΟ αλλά κυρίως η υποψηφιότητα Δημήτρη Παπαδάκη με το ΑΛΜΑ, δημιουργούν ανησυχία σε σχέση με τις διαρροές που θα υπάρξουν.

Χαρακτηριστική η δήλωση στελέχους του κόμματος πως

Σε σχέση με τη στάση έναντι της κυβέρνησης φαίνεται να κυριαρχεί η τάση ότι η τόνος πλέον χαμηλώνουν –άλλωστε όλα τα σενάρια παραμένουν ανοικτά ενόψει του 2028– και η προσοχή στρέφεται πλέον κυρίως προς το ΑΚΕΛ, μιας και κρίνεται πως με αυτό τον τρόπο θα επιτευχθεί η όσο το δυνατό μεγαλύτερη συσπείρωση και θα επιτευχθεί ο στόχος της πρωτιάς.

Βέβαια κανείς δεν διευκρινίζει ποια ποσοστά πρωτιάς κρίνονται ικανοποιητικά, αλλά θεωρείται σχεδόν βέβαιο πως ανάλογα με αυτά το κόμμα πιθανώς να σχεδιάσει και τα επόμενα βήματά του, με πρώτο αν θα επαναδιαδικάσει την προεδρία της Βουλής.

Το αμέσως επόμενο διάστημα αναμένεται να υπάρξει και μία προσπάθεια για ακόμη μεγαλύτερο συντονισμό με τους υποψηφίους σε όλες τις επαρχίες, μιας και δεν υπάρχουν περιθώρια εφησυχασμού. Ήδη, φαίνεται να υπάρχουν εσωτερικές δημοσκοπήσεις σε σχέση με τα πρόσωπα

που προηγούνται –στην εξίσωση και οι νέοι παίκτες στο πολιτικό σκηνικό– που βοηθούν στη διαμόρφωση των επόμενων κινήσεων σε σχέση με την προσέγγιση των ψηφοφόρων.

Στο ΑΚΕΛ τα πράγματα κυλάνε βάσει προγραμματισμού, με τη Λεμεσό να έχει πιθανώς το μεγαλύτερο ενδιαφέρον, μίας και οι θέσεις έχουν κενωθεί (ολοκλήρωση θπείων Κώστα Κώστα και Ανδρέα Καυκαλιά χωρίς να δοθεί εξαίρεση σε κάποιον εκ των δύο), ενώ αναμένεται να διαπιστωθεί κατά πόσο η ένταξη μεγάλου αριθμού νέων στα ψηφοδέλτια μπορεί να διαφοροποιήσει το σκηνικό.

Το κόμμα της Αριστεράς θα επιμένει να καταθέτει θέσεις και προτάσεις για τα καθημερινά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πολίτες, όπως το σταγόνισμα, οι εκπομπές, μείωση Φ.Π.Α. και η φορολόγηση του πλούτου. Μ' αυτό τον τρόπο απαντάει σε αυτούς που λένε πως απομονώθηκε, ότι είναι η μόνη επιλογή απέναντι στους υπόλοιπους που κινούνται στο ίδιο μοτίβο κάνοντας λόγο για κόμματα δεκανίκια της κυβέρνησης, ακόμη και αν δεν συμμετέχουν σε αυτήν.

Στόχος του ΑΚΕΛ η παρότρυνση για ξύπνημα του προεδρικού κόσμου και στήριξη του κόμματος που έχει ως φιλοσοφία και ατζέντα τα κοινωνικά θέματα, σημειώνοντας πως οι πολιτικοί που λαϊκίζουν με κάθε μέσο και πρωτοστατούν σε μηνιόσυνα και επισκέψεις στα φυλακισμένα μηνιόσυνα δεν βρίσκονται στις τάξεις του.

Εντός Ιανουαρίου το κόμμα θα προχωρήσει με εκπλώσεις πανηγυρικού χαρακτήρα σε επαρχιακό επίπεδο, για παρουσίαση των υποψηφίων του, με πολλά νέα πρόσωπα, δίδοντας έτσι έμφαση στην νέα γενιά.

Βέβαια στη Λευκωσία, την επαρχία όπου κατά γενική ομολογία κρίνει και το αποτέλεσμα των εκλογών, μπορεί να υπάρξουν νέα αξιόλογα πρόσωπα εντός ψηφοδελτίου, ωστόσο οι θέσεις θεωρούνται «πασμένες» και αυτό πιθανώς να δημιουργήσει πρόβλημα σε σχέση με τη συσπείρωση. Παρόμοιο σκηνικό φαίνεται να υπάρχει και στην επαρχία Αμμοχώστου, ωστόσο εκεί οι τρεις βουλευτές που επαναδιαδικάζουν, Νίκος Κέττιρος, Γιαννάκης Γαβριήλ και Γιώργος Κουκουμάς, φαίνεται να έχουν δυναμική (ο καθένας στον τομέα που ασχολείται περισσότερο) που δίνει διαφορετικό κίνητρο προέλευσης των ψηφοφόρων στην κάλπη.

Σε σχέση με το κεφάλαιο Ειρήνη Χαραλαμπίδου μπορεί να θεωρείται κλειστό για το ΑΚΕΛ, μιας και ακολουθήθηκε πιστά το γράμμα του καταστατικού, ωστόσο υπάρχει ανησυχία σε σχέση με τα επόμενα βήματά της αφού πιθανώς να «κλέψει» ψηφοφόρους της Αριστεράς.

Τα κόμματα που στηρίζουν την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη

Ο Νικόλας Παπαδόπουλος, αντιλαμβάνοντας την κρισιμότητα των εκλογών –κυρίως για τον ίδιο και στη συνέχεια για το ΔΗΚΟ– προσηλαθεί με κάθε τρόπο το κόμμα του να βγει ενισχυμένο μέσα από την εκλογική διαδικασία.

Μετά τη συμπερίληψη υποψηφίων από ΕΔΕΚ και ΔΗΠΑ, που πιθανώς να προσελκύσουν ψήφους από άλλους χώρους (μετά και την αποτυχία για άλλη μια φορά σύγκλισης των δυνάμεων του Κέντρου) ήρθε η ώρα να τα βάλει και με την κυβέρνηση.

Το θέμα του GSI και οι χειρισμοί της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη φαίνεται να δυσαρέστησαν τον Νικόλα Παπαδόπουλο, ο οποίος δεν δίστασε να είναι ιδιαίτερα επικριτικός δημοσίως με τον ίδιο τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Ο τελευταίος όμως δεν δίνει

Μουσιούττας– δίνει τη μάχη του για παραμονή του κόμματος στη Βουλή. Το μήνυμα που το κόμμα επιθυμεί να μεταφέρει στους ψηφοφόρους είναι η παραμονή στα βουλευτικά έδρανα εκπροσώπων ενός υγιούς, μετριοπαθούς Κέντρου που στα δύσκολα στηρίζει αυτό τον τόπο.

Την ίδια ώρα αναμένεται να υπάρξει ακόμη μεγαλύτερη προβολή των θέσεων του κόμματος που υλοποιήθηκαν από την παρούσα κυβέρνηση, αλλά και σε αυτές που προτείνονται για επίλυση των μεγάλων κοινωνικών ζητημάτων.

Η παρουσίαση των υποψηφίων θα γίνεται ανά δεκάδες –τις αμέσως επόμενες μέρες αναμένεται η παρουσίαση της δεύτερης– με στόχο μέχρι αρχές Φεβρουαρίου να ολοκληρωθεί η διαδικασία.

Του ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ

Νίκος Χριστοδουλίδης Εδραίωση και εφελκυστήρας για το 2028

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης βλέπει το τελευταίο διάστημα τη δημοφιλία του να μπαίνει σε αργή μεν, σταθερή δε θετική πορεία, ενώ προηγουμένως είχε αγγίξει ποσοστά αρνητικής γνώμης που είχαν στις χειρότερες επιδόσεις τους οι Δημήτρης Χριστόφιας - Νίκος Αναστασιάδης, στο τέλος της θητείας τους και αφού είχαν περάσει από πάνω τους σαν οδοστρωτήρες, οικονομικές κρίσεις, ενεργειακά Βατερλό, σκάνδαλα ολκής. Γι' αυτό και ο στόχος του το 2026 είναι να αντιστρέψει την αρνητική εικόνα που εμπέδωθηκε σε μεγάλη μερίδα της κοινωνίας και να εδραιώσει την παρουσία του στα μάτια της κοινής γνώμης, ως της μοναδικής αξιοπιστής επιλογής για το 2028. Μεταξύ μας, δεν είναι δύσκολο να το πετύχει, δεδομένου ότι δεν θα του σκάσει σαν μετεωρίτης στο κεφάλι κάτι απροσδόκητο, μια κρίση δυσανάλογη του πολιτικού μεγέθους του. Λειτουργεί, όπως, αν προχωράει ή όχι το καλώδιο ηλεκτρικής διασύνδεσης σε σχέση με το αν υπάρχει σταθερότητα και ανάπτυξη στην οικονομία, στην τελική σφαύς και περνούν σε δεύτερη μοίρα, όπως σε δεύτερη μοίρα περνούν τα φαινόμενα νεποτισμού και αναξιοκρατίας, που... «στο κάτω-κάτω, τα έχουν κάνει κι άλλοι». Αυτά ως προς το μπροστά, διότι παρασκηνιακά -κι αυτό θα είναι ένα μεγάλο πρόβλημα που θα έχουν να αντιμετωπίσουν οι αντιπολιτευόμενοι ενόψει του 2028: το πώς τεκμηριώνει κανείς κινήσεις, ευρείας γκάμας μεθόδων, που (ενδεχομένως λέμε) να γίνονται υπογειώς - κινείται έντονα και με τακτική. Παρασκηνιακές συμμαχίες, αποσυμπίωση αντιπάλων, εσωκομματικές ισορροπίες, που στόχο έχουν να οδηγήσουν σε ένα εξαρτημένο ΔΗΚΟ, έναν αποδυναμωμένο ΔΗΣΥ και ένα «υποτακτικό» ΕΛΑΜ... Εν ολίγοις, κτίζει μεθοδικά μια καλά δομημένη πολιτική κυριαρχία στο πολιτικό τοπίο, με προοπτική δεύτερης θητείας. Το παρασκηνίο όμως δεν αρκεί αν το προσκηνίο δεν αποδίδει. Γι' αυτό ακριβώς και ο Νίκος Χριστοδουλίδης επενδύει στο 2026: 1ον) την εικόνα του «αποτελεσματικού Προέδρου», αφού δικαιολογημένα ή αδικαιολόγητα, μέχρι τώρα δεν είχε πείσει. 2ον) Να πείσει τους πολίτες ότι «ξέρει πού πάει τη χώρα», ακόμα κι αν δεν έφτασε. Το 2026 είτε αυτά θα διορθωθούν, είτε θα του ακολουθούν σαν σκιά μέχρι το 2028. Η δυναμική αυτών των προσαρτημάτων θα φανεί μετά το πρώτο εξάμηνο, δεδομένου ότι μέχρι τότε -μέχρι και τις βουλευτικές εκλογές δηλαδή- θα παίζει φουλ επικοινωνιακά, το χαρτί της Προεδρίας. Το ισόζυγιο δυνάμεων που θα προκύψει στις βουλευτικές, το ποιοι θα υποχωρήσουν, το ποιοι θα κρατηθούν, το ποιοι και σε ποιο βαθμό θα ανακατατάξουν το πολιτικό τοπίο, είναι βαρύνουσας σημασίας για τους σχεδιασμούς του Νίκου Χριστοδουλίδη.

Αννίτα Δημητρίου Έλεγχος, σταθερότητα, επιβίωση

Μετά την πόλη του Μεσολογγίου, η Αννίτα Δημητρίου ενδέχεται να μείνει στην ιστορία ως η δεύτερη σε βαθμό κλοιού πολιορκίας. Πολλοί και με διαφορετικές ατζέντες - που όλες συμπιέζουν σε κάτι: στην απομάκρυνσή της - περιμένουν στη γωνία το στραβοπάτημα, το γεγονός εκείνο που θα τους δώσει το έρεισμα να την αμφισβητήσουν φανερά, σθεναρά, δημόσια, πάντα για το καλό της μεγάλης ευρωπαϊκής, φιλελεύθερης παράταξης, για το κόμμα που τους κληροδότησε ο Γλαύκος Κληρίδης. Η ίδια γνωρίζει ποιοι καιροφυλακτούν, ποιοι στήνουν τρικλοποδιές και ποιοι δημόσια εμφανίζονται εν είδει περιστεράς, ενώ παρασκηνιακά σέρνονται δόλια. Το θέμα είναι ότι δεν έχει το ανάλογο ανδστήμα και τη σταθερότητα που θα της προσέδιδε ένα

Πολιτικά στοιχήματα με ανοιχτό τέλος

Έξι πρόσωπα, έξι διαφορετικές δοκιμασίες, μία χρονιά κρίσης

καλό εκλογικό αποτέλεσμα, ώστε να μπορέσει να σταθεί απέναντί τους και να τους αντιμετωπίσει. Και δεν εννοούμε μετωπικά. Εννοούμε παρασκηνιακά, με τη δυναμική που θα της επιτρέψει ο έλεγχος του μηχανισμού. Το βασικότερο της πρόβλημα, ωστόσο, που στέκεται εμπόδιο σε ένα τέτοιο ιδανικό γι' αυτή το σενάριο, που θα της διασφαλίσει έλεγχο, σταθερότητα, επιβίωση, είναι εκείνο που φαίνεται να μην γνωρίζει: πως ο χειρότερος της εκθρόνος, είναι ο εαυτός της. Και θα παραμείνει έτσι, αν δεν συνειδητοποιήσει ότι η διαχείριση συνθημάτων δεν είναι πολιτική, δεν εδραιώνει ηγετική παρουσία, με τη σφουγγαρίστρα παραμόσχαλα σε μια διαρκή αγωνία να καθαρίσει τις λερωμένες πατημασιές του ΕΛΑΜ, ακολουθώντας το ουσιαστικά. Το πρόβλημα ηγετικού προφίλ είναι δομικό: Χρειάζεται στιβαρός πολιτικός λόγος, πολιτικό βάθος, καθαρότητα και όχι θολές γραμμές. Την άεση να τη μεταδώσει επικοινωνιακά, την έχει. Αρκεί να τα αποκτήσει. Εάν ο ΔΗΣΥ στις εκλογές του 2026, πάει άσχημα, η συζήτηση για ηγεσία ανοίγει άμεσα. Αν πάει μέτρια, η Αννίτα Δημητρίου παραμένει αλλά αποδυναμωμένη και ευάλωτη. Αν πάει καλά, κλείνει στόματα και κερδίζει χρόνο. Το 2026, λοιπόν, δεν είναι απλώς μια εκλογική αναμέτρηση για την Αννίτα Δημητρίου. Πρωτίστως είναι μια μάχη νομιμοποίησης μέσα στο ίδιο της το κόμμα. Εν ολίγοις, είτε θα μετατραπεί σε πρώτη γυναίκα ηγήτρια με πραγματικό έλεγχο του ΔΗΣΥ, είτε θα αρκεστεί σε ρόλο μεταβατικής προέδρου.

Νικόλας Παπαδόπουλος Θέμα πολιτικής επιβίωσης

Την ημέρα που ο Νίκος Χριστοδουλίδης, Κυριακή 9 Ιανουαρίου 2022 ήταν, ξεσήκωνε πρωί-πρωί τους δημοσιογράφους να πάνε στο Υπουργείο των Εξωτερικών για να τους ανακοινώσει, πρώτον, την παραίτησή του από τη θέση του υπουργού και, δεύτερον, να τους δηλώσει το αρχικό ενδιαφέρον του για τις

προεδρικές του 2023, παραπέμποντας σε εύθετο χρόνο για ανακοινώσεις, ο Νικόλας Παπαδόπουλος επέλεγε να αναρτήσει στα σόσιαλ μίντια μια φωτογραφία ανέμελτης εξόρμητης του στα υψώματα της Αθηνών, την οποία συνόδευε με τη λεζάντα: «Μαζεύοντας άγριες αγρινές στην περιοχή της Αθηνών». Λίγες ημέρες αργότερα θα εξεφραζε τη βεβαιότητα ότι οι προεδρικές εκλογές του 2023 θα είχαν ως αποτέλεσμα το Δημοκρατικό Κόμμα να βρεθεί στη διακυβέρνηση του τόπου, «είτε ως κυβερνήση είτε ως συγκυβέρνηση». Θες η καθολική συσπείρωση της αντιπολίτευσης απέναντι «στην πιο διεφθαρμένη κυβέρνηση», θες ένα επιφανειακό φλερτ μεταξύ ΑΚΕΛ - ΔΗΚΟ το οποίο λάμβανε χώρα για τους τύπους, θες ο δεδομένος διεμβολισμός του ΔΗΣΥ, αλλά κυρίως της πολιτικής «παντοκρατορίας» Αβέρωφ Νεοφύτου από τον μέχρι πρότινος πιο λαοφιλή υπουργό του Αναστασιάδη, ο οποίος εξαίρει το «πο διεφθαρμένης κυβέρνησης», ο Νικόλας Παπαδόπουλος εμφανίζει την αυτοπεποίθηση ανθρώπου που αισθάνεται ότι μπορεί να κάνει παιχνίδι σε πολλά ταμπλό. Σύντομα, όμως, θα διαπιστώσει ότι οι άγριες αγρινές της Αθηνών, είναι δυσκολοκώλυτες. Η μόνη «ευκαιρία» που είχε ήταν να αρπάξει και να γαντζωθεί στη σανίδα σωτηρίας που του προσφερόταν.

«Φίλε Νίκο, εάν δεν έβαζες υποψηφιότητα, θα έπρεπε να σε είχαμε φεύρει, γιατί είσαι ο πρόεδρος που χρειάζεται αυτή τη στιγμή ο τόπος», είχε πει απευθυνόμενος στον Νίκο Χριστοδουλίδη το βράδυ της εκλογής του. Με την ίδια σιγουριά και αυτοπεποίθηση που το 2008 καλούσε τον ΔΗΚΟϊκό κόσμο να ταχθεί υπέρ της υποψηφιότητας Χριστόφια «γιατί αυτό υπαγορεύει τον συμφέρον του τόπου και το συμφέρον του λαού μας». Σήμερα, το 2026 και ενόψει βουλευτικών εκλογών, τα δεδομένα είναι ακόμα χειρότερα. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης ελέγχει μεγαλύτερο μέρος του ΔΗΚΟ απ' ό,τι ο Νικόλας Παπαδόπουλος. Τα δε ποσοστά που του δίνουν οι δημοσκοπήσεις, δεν είναι και τα πιο αισιόδοξα αφού δείχνουν να εκτοπίζεται από τη θέση του ρυθμιστή, από το ΕΛΑΜ, ενώ

ανοιχτό παραμένει το σενάριο να κατακυλώσει πολύ πιο κάτω με τη δυναμική που εμφανίζουν για την ώρα, ΑΛΑΜ και Άμεση Δημοκρατία. Το ερώτημα είναι, γιατί τώρα ο Νικόλας Παπαδόπουλος ψπλώνει τους αντιπολιτευτικούς τόνους; Γιατί ενώ εδώ και καιρό -αν όχι εξαρχής- αναζητούσε λόγο να αποχωρήσει από τη «συγκυβέρνηση», δεν το έπραξε όταν του δόθηκε απλόχερα από τις πυρκαγιές, μια λαοφιλή δικαιολογία και με πραγματικό έρεισμα; Ευελπίσται ότι οι αντιπολιτευτικοί τόνοι θα ενισχύουν εκλογικά το ΔΗΚΟ, οπότεν θα είναι σε θέση να κάνει (πάλι;) παιχνίδι στη συνέχεια; Το μόνο σίγουρο είναι ότι αυτές οι εκλογές αφορούν στην πολιτική του επιβίωση.

Ειρήνη Χαραλαμπίδου Με παρελθόν, σίγουρα. Με μέλλον;

Το 2026 αναδεικνύεται για τη δυναμική πολιτικό σε σταυροδρόμι ρίσκου ή περιχαράκωσης. Η πρόταση που δέχθηκε από το ΑΚΕΛ, κινείται στο «Σεβαστή, μερικώς χρήσιμη» που για την ίδια δεν σημαίνει πολλά, δεδομένου ότι της αποστρέφει αυτό που την τρέφει: τη μακτικότητα της πρώτης γραμμής. Αν αυτό θα το εξασφαλίσει, με το να προσχωρήσει στο ΑΛΑΜ, του Οδυσσέα Μικανλίδη, πιστεύω πως είναι κάτι που και η ίδια πλέον αρχίζει να διαπιστώνει.

Η τουλάχιστον, θα πρέπει να διαπιστώνει. Εάν τελικά θα τολμήσει το απονενομημένο, διατηρώντας την ψευδαίσθηση που είχε και η Ελένη Θεοχάρους, η οποία μάλιστα αποχώρησε ύστερα από σφοδρή σύγκρουση και χρόνια αντιπαλότητα θέσεων και απόψεων, νομίζοντας κι αυτή ότι θα «μεταφέρει» τις χιλιάδες των ψηφοφόρων της εκεί που θα πάει, θα εκπλαγεί δυσάρεστα. Η Ειρήνη Χαραλαμπίδου, ωστόσο, είναι δυναμική και πραγματικά πολυμήχανη. Αν μπορέσει να τιθασεύσει τον λογικό ναρκισσισμό της, ενδεχομένως και να της βγει -τώρα ή αργότερα- σε θετική εξέλιξη.

Οδυσσέας Μικανλίδης

Το timing του εξασθενεί τη δυναμική

Όπως έχουμε σημειώσει και παλαιότερα, στην πολιτική το timing έχει μεγάλη σημασία. Εάν το 2026 είχαμε προεδρικές αντί βουλευτικές εκλογές, οι πιθανότητες ο Οδυσσέας Μικανλίδης να κέρδιζε τη μάχη για τον προεδρικό θώκο, θα ήταν απεριόριστα μεγάλες. Καθώς ήταν τέτοια η δυναμική που είχε αναπτύξει η προσωπικότητά του τα τελευταία χρόνια ως του «αδιάφθору υπεράνω συστήματος» αξιωματούχου, γεγονός που καταγραφόταν στις έρευνες με ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά δημοτικότητας, που καθιστούσε την προοπτική αυτή σχεδόν βέβαιη. Το 2026, όμως, δεν έχουμε προεδρικές εκλογές. Οι βουλευτικές εκλογές παρεμβάλλονται των προεδρικών που θα πραγματοποιηθούν δύο χρόνια μετά, το 2028. Και εδώ είναι που υπεισέρχεται ο παράγοντας timing. Το οποίο δύναται εν πολλοίς να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στο ταξίδι του προς την Ιθάκη. Καθότι από τη στιγμή της παύσης του από τη θέση του γενικού ελεγκτή, μέχρι το πρώτο στάδιο, τον Μάιο του 2025, που ανακοινώνει την ίδρυση του κόμματός του και ακολούθως μέχρι το δεύτερο στάδιο, τον Μάιο του 2026 που θα λάβουν χώρα οι βουλευτικές εκλογές, δύο χρόνια πριν το τρίτο στάδιο, τις προεδρικές του 2028, μεσολαβεί χρόνος πολύς. Και ο πολύς χρόνος που μεσολαβεί δεν επιτρέπει στο «φαινόμενο» Οδυσσέας Μικανλίδης να επιδράσει άμεσα και καταλυτικά στο εκλογικό σώμα και ως εκ τούτου καθίσταται πιο δικαιιρισμός ως πολιτικός αντίπαλος. Εν ολίγοις, η δυναμική του Οδυσσέα Μικανλίδη βάλλεται από τον χρόνο, από άλλες παρουσίες που όψιμα εμφανίστηκαν στην πολιτική κονίστρα (βλέπε Φειδίας Παναγιώτου), από παλιούς στενούς συνεργάτες που έγιναν εχθροί και βγάζουν τα άπλυτά του στη φόρα, από σοβαροφανείς νέους συνεργάτες που αρχίζουν να τρουν αποστάσεις ασφαλείας, από μη σοβαροφανείς νέους συνεργάτες που πίνουν μεν νερό στο όνομά του, δημιουργούν ανασφάλειες στους ψηφοφόρους για την ορθότητα ή μη να επιλέξουν και να δώσουν δυναμική σε έναν απόνδυλο, για την ώρα, σχηματισμό με τάσεις ασοβρότητας. Το 2026 θα δείξει εάν ο Οδυσσέας Μικανλίδης μπορεί να έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στο 2028 ή θα αρκεστεί σε έναν μικρό ρόλο κομπάρσου στο νέο κοινοβούλιο.

Φειδίας Παναγιώτου Παίκτης ή νέου χαρτοφυλακίου;

Ο Φειδίας τραβά νέους που δεν ψιφίζουν παραδοσιακά, τραβά ηλικιωμένους που παριστάνουν τους πολιτικοποιημένους και παρουσιάζουν την ακαταρτημένη τους ως πολιτική στάση, τραβά αντιδραστικούς που θέλουν να την πουν στο σύστημα, απονομιμοποιεί το «σοβαρό» πολιτικό ύφος, μετατρέπει την ψήφο σε σιδηρόπλοιο άλλο από εκείνο που τη χαρακτηρίζει μέχρι τώρα - ιδεολογία, αρχές, θέσεις, φιλοσοφία... Εργάζεται μεθοδικά, ακούραστα, αξιοποιεί τους σοβαρούς δήθεν πολιτικούς και άλλους παράγοντες, προκειμένου να εδραιώσει θέση αξιοπιστού συνομιλητή, ρόλος που του παρέχεται απλόχερα, παρά την κενότητα που τον χαρακτηρίζει η οποία καλύπτεται με επικοινωνιακές προυπέτες που ευνοούν τον αλγόριθμο. Στις ευρωεκλογές έκανε την έκπληξη. Στις ευρωεκλογές που ελάχιστοι αφορούν τους Κύπριους, αφού έτσι κι αλλιώς, δεν διαπιστώνουν κανένα όφελος από την παρουσία μας εντός της ευρωπαϊκής οικογένειας, πεδίο που θεωρούν ότι τους επιτρέπει να φέρουν τα πάνω κάτω, διαμαρτυρόμενοι προς το σύστημα. Αν θα τα καταφέρει να εξελιχθεί σε παίκτη και στο εσωτερικό πολιτικό σκηνικό, είναι ένα στοιχείο. Για τον ίδιο σίγουρα. Θα έπρεπε και για την κοινωνία, με αντίθετο επιδιωκόμενο στόχο. Η επικράτησή του, θα είναι πέρασμα σε μια νέα πολιτική εποχή. Φιλόδοξη και υποσχόμενη, αλλά όχι ελπιδοφόρα.

Συνέντευξη στον **ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ**

Η Κύπρος προεδρεύει για δεύτερη φορά του Συμβουλίου της Ε.Ε. και στην πρώτη συνέντευξη του νέου έτους φιλοξενούμε την υφυπουργό για Ευρωπαϊκά Θέματα Μαριλένα Ραουνά, για τις προτεραιότητες, τις προκλήσεις και τους στόχους της Κυπριακής Προεδρίας. Η κ. Ραουνά δηλώνει στην «Κ» ότι η Κυπριακή Προεδρία αποτελεί μια ευκαιρία να ενισχύσουμε περαιτέρω το διπλωματικό μας αποτύπωμα. Επισημαίνει ότι η Κύπρος αναλαμβάνει την Προεδρία στο πλαίσιο μιας προσέγγισης ρεαλιστικής φιλοδοξίας, γνωρίζοντας καλά τα όρια του θεσμικού μας ρόλου αλλά και το τι θέλουμε να επιτύχουμε. Βασική επιδίωξη, τονίζει, είναι να συμβάλει η Κυπριακή Προεδρία στο να δοθεί ουσιαστικό περιεχόμενο στη στρατηγική αυτονομία της Ε.Ε.

—Η Κύπρος προεδρεύει για δεύτερη φορά του Συμβουλίου της Ε.Ε. Ποια η σημασία αυτής της εξέλιξης;

—Συνιστά μια σημαντική ευθύνη και ταυτόχρονα μια στρατηγική ευκαιρία για τη χώρα μας. Για έξι μήνες η Κύπρος θα γίνει η φωνή και των 27 κρατών μελών. Θα κληθεί να διαπραγματευτεί την ευρωπαϊκή ατζέντα και να συμβάλει ενεργά στη διαμόρφωση προτάσεων και πολιτικών. Αποτελεί λοιπόν αναμφισβήτητη μια ευκαιρία να ενισχύσουμε περαιτέρω το διπλωματικό μας αποτύπωμα, πέραν από το εξάμηνο της Προεδρίας. Κατά τη διάρκεια της Προεδρίας, θα ηγηθούμε κρίσιμων διαπραγματεύσεων σε σημαντικούς φακέλους για την Ε.Ε. όπως το νέο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο, σε ζητήματα άμυνας και ασφάλειας, ενώ θα προωθήσουμε την ενίσχυση των συνεργασιών με την Ανατολική Μεσόγειο, όπως για παράδειγμα με την υλοποίηση των πρώτων έργων στο πλαίσιο του Συμφώνου για τη Μεσόγειο. Θα εργαστούμε επίσης για την ολοκλήρωση συμφωνιών ελεύθερου εμπορίου με κράτη όπως η Ινδία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα.

—Πώς θα θέλατε να θυμούνται την Κυπριακή Προεδρία;

—Ως την Προεδρία που συνέβαλε στο να δοθεί ουσιαστικό περιεχόμενο στη στρατηγική αυτονομία της Ε.Ε. Όχι απλώς ως σύνθημα αλλά ως συγκεκριμένη πολιτική κατεύθυνση, ως το επόμενο, αναγκαίο βήμα στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Στόχος μας να αφήσουμε ένα θετικό στίγμα ως η Προεδρία που πέρασε από τη θεωρητική συζήτηση για την αυτονομία, στην πράξη, επιτυγχάνοντας απτά αποτελέσματα για την Ένωση και τους Ευρωπαίους πολίτες. Παράλληλα, φιλοδοξούμε να είμαστε μια Προεδρία με ισχυρό κοινωνικό αποτύπωμα. Που θα φέρει στο προσκήνιο και που θα δώσει ώθηση σε ζητήματα που αγγίζουν την καθημερινότητα των Ευρωπαίων πολιτών, όπως η προστιθέμενη αξία και η προστασία των παιδιών μας στο διαδικτυο. Η Κυπριακή Προεδρία είναι η πρώτη που θέτει την προστιθέμενη αξία ως προτεραιότητα, αναγνωρίζοντας ότι η κοινωνική συνοχή αποτελεί θεμέλιο για μια ισχυρή και ανθεκτική, αυτόνομη Ευρώπη.

—Αναλαμβάνουμε σε μια περίοδο γεωπολιτικής αστάθειας, κατά την οποία δοκιμάζεται η ανθεκτικότητά και η ενότητα της Ε.Ε. κυρίως λόγω του Ουκρανικού. Πώς αξιολογείτε αυτό το στοιχείο και πώς θα το διαχειριστείτε;

—Ο μόνος τρόπος διαχείρισης αυτής της παραμέτρου είναι να λειτουργήσουμε ως πραγματικά έντι-

μοι και ενεργοί διαμεσολαβητές. Είναι γεγονός ότι παρατηρούνται διαφορετικές προσεγγίσεις μεταξύ των κρατών μελών σε διάφορα ζητήματα. Αυτό, ωστόσο, δεν είναι κάτι πρωτόγνωρο για την Ε.Ε. Το ίδιο το ευρωπαϊκό οικοδόμημα χτίστηκε, εξελίχθηκε και λειτουργεί μέσα από την αναζήτηση συγκλίσεων, τη γεφύρωση διαφορών και την επίτευξη συναίνεσης. Ο ρόλος μιας Προεδρίας σε αυτές τις συνθήκες είναι ακριβώς να διαμορφώνει προτάσεις και λύσεις που θα επιτρέψουν την ενότητα. Αυτός είναι και ο στόχος της Κυπριακής Προεδρίας, και με αυτό τον τρόπο θα εργαστούμε. Η Ουκρανία θα παραμείνει κορυφαία προτεραιότητα και κατά την Κυπριακή Προεδρία. Είμαστε το μοναδικό κράτος μέλος της Ε.Ε. που ένα μέρος του εδάφους του παραμένει υπό κατοχή, γεγονός που μας δίνει μια μοναδική οπτική σε ό, τι αφορά τη σημασία στήριξης της Ουκρανίας απέναντι στη ρωσική επιθετικότητα.

—Πότε να αναμένουμε την ηγεσία της Ε.Ε. στην Κύπρο;

—Στις 7 Ιανουαρίου που θα πραγματοποιηθεί η τελετή έναρξης της Προεδρίας και θα παρευρεθούν στην Κύπρο ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν και ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Αντόνιο Κόστα. Θα έχουμε βεβαίως και παρουσία ηγετών της ευρύτερης περιοχής, καθώς και ηγετών από υπό ένταξη χώρες της Ε.Ε. Ακολουθώντας το Άτυπο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Οι σχετικές προσκλήσεις απευθύνονται σε μεταγενέστερο στάδιο, όπου θα γνωρίζουμε πότε θα πραγματοποιηθεί η συνάντηση. Η Προεδρία θα πραγματοποιηθεί στην Κύπρο ο σύνεδρος του Κολλεγίου των Επιτρόπων, κατά την οποία η πρόεδρος της Κομισιόν θα επισκεφθεί εκ νέου τη χώρα μας μαζί με όλους τους επιτρόπους. Στο πλαίσιο της επίσκεψης αυτής θα πραγματοποιηθεί κοινή συνάντηση εργασίας μεταξύ

Μαριλένα Ραουνά, υφυπουργός για Ευρωπαϊκά Θέματα

Ευκαιρία να ενισχύσουμε περαιτέρω το διπλωματικό μας αποτύπωμα

Αναλαμβάνουμε την Προεδρία της Ε.Ε. με ρεαλιστική φιλοδοξία, γνωρίζοντας πολύ καλά τα όρια του θεσμικού μας ρόλου

Στόχος μας να αφήσουμε ένα θετικό στίγμα ως η Προεδρία που πέρασε από τη θεωρητική συζήτηση για την αυτονομία της Ε.Ε. στην πράξη, επιτυγχάνοντας απτά αποτελέσματα.

Δεν προχωρά κανένα ευρωτουρκικό ζήτημα ανεξάρτητα από το Κυπριακό. Αντιθέτως, κάθε βήμα γίνεται υπό προϋποθέσεις και στο πλαίσιο της αιρεσιμότητας, όπως συμφωνήθηκε σε επίπεδο Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

της Επιτροπής και του Υπουργικού Συμβουλίου.

—Οι 27 ηγέτες των κρατών μελών, πότε θα έρθουν;

—Θα βρίσκονται στην Κύπρο στις 23 με 24 Απριλίου για τη Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Ένα σκέλος της Συνόδου θα είναι κοινό με τη συμμετοχή ηγετών από τις 10 χώρες της Νοτίου Γειτονίας στο πλαίσιο της εφαρμογής του Συμφώνου για τη Μεσόγειο.

—Τα ευρωτουρκικά θα απασχολήσουν την Κυπριακή Προεδρία; Θα προσκληθούν τελικά ο κ. Ερντογάν και ο κ. Φιντάν;

—Θα εργαστούμε ως έντιμοι διαμεσολαβητές, σεβόμενοι τον θεσμικό μας ρόλο σε όλα ανεξαιρέτως τα θέματα. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει εκφράσει τη βούληση να προσκληθεί ο Τούρκος Πρόεδρος στο Άτυπο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Οι σχετικές προσκλήσεις απευθύνονται σε μεταγενέστερο στάδιο, όπου θα γνωρίζουμε πότε θα πραγματοποιηθεί η συνάντηση. Η Προεδρία θα πραγματοποιηθεί στην Κύπρο ο σύνεδρος του Κολλεγίου των Επιτρόπων, κατά την οποία η πρόεδρος της Κομισιόν θα επισκεφθεί εκ νέου τη χώρα μας μαζί με όλους τους επιτρόπους. Στο πλαίσιο της επίσκεψης αυτής θα πραγματοποιηθεί κοινή συνάντηση εργασίας μεταξύ

προ τέλη Μαΐου, καθώς και στο Άτυπο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων που θα πραγματοποιηθεί αρχές Μαρτίου σε επίπεδο υφυπουργών Ευρώπης, όπου είθισται να προσκαλούνται οι υποψήφιοι χώρες. Και σε αυτή την περίπτωση οι προσκλήσεις θα αποσταλούν, όπως προβλέπεται, σε μεταγενέστερο στάδιο. Για εμάς η Κυπριακή Προεδρία μπορεί να αποτελέσει μια ευκαιρία για τις ευρωτουρκικές σχέσεις, πάντα στο πλαίσιο της αιρεσιμότητας. Προσεγγίζουμε το θέμα με ρεαλισμό, αλλά και με συγκεκριμένες προτάσεις, με στόχο να υπάρξει αμοιβαία επωφέλιμος πρόοδος.

—Μπορείτε να γίνετε πιο συγκεκριμένη στο θέμα των προτάσεων;

—Θα περιοριστώ στο να αναφέρω ότι έχουμε προτάσεις τις οποίες έχουμε μεταφέρει σε συγκεκριμένες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες και σε ευρωπαϊκούς θεσμούς, για το πώς μπορεί να υπάρξει πρόοδος στα ευρωτουρκικά, πάντα στο πλαίσιο της αιρεσιμότητας, μέσω μιας σταδιακής, αναλογικής και αναστρέψιμης διαδικασίας. Αυτό άλλωστε προβλέπεται σε σχετικά συμπεράσματα του Συμβουλίου, που προνοούν, μεταξύ άλλων, ότι αναμένεται πρόοδος και στις κυπριακές υποθέσεις της Τουρκίας συμπεριλαμβανομένου και του Κυπριακού. Τα δύο ζητήματα πρέπει να προχωρούν χέρι-χέρι.

—Λέτε χέρι-χέρι με τις εξελίξεις στο Κυπριακό, όμως σύμφωνα με τον συνάδελφο Παύλο Ξανθούλη, η Ε.Ε. φαίνεται να δραστηριοποιείται ξανά στην Τουρκία μετά το 2019, συνεπώς φαίνεται πως ένα ευρωτουρκικό ντοσιέ προχωρά ανεξάρτητα από το Κυπριακό.

—Δεν προχωρά κανένα ευρωτουρκικό ζήτημα ανεξάρτητα από το Κυπριακό. Το Ευρωπαϊκό

Συμβούλιο τον Απρίλιο του 2024, έπειτα και από δικές μας παραιτήσεις, αποφάσισε όπως υπάρχει σταδιακή επαναδέσμευση με την Τουρκία στη βάση συγκεκριμένων προϋποθέσεων—που συμπεριλαμβάνουν τις κυπριακές υποχρεώσεις—με σταδιακό, αναλογικό και αναστρέψιμο τρόπο. Εν προκειμένω συμφωνήθηκε ότι αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στην επανένταξη και πρόοδο επί των συνομιλιών για επίλυση του Κυπριακού στη βάση του συμφωνημένου πλαισίου. Άρα, σε μια σειρά από τομείς στα ευρωτουρκικά, εφόσον υπάρχει πρόοδος από πλευράς Τουρκίας, θα μπορούσαν κάποιες πτυχές να προχωρούν στη βάση της αιρεσιμότητας και εφόσον, όπως προβλέπεται σε συμπεράσματα των 27, υπάρχει συζήτηση και απόφαση σε Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων. Μια πτυχή είναι και το ζήτημα των επενδύσεων από την Ε.Ε. Σε αυτό το πλαίσιο, υπήρξε από το 2024 κατεύθυνση για ενδεχόμενη σταδιακή επανένταξη δραστηριοτήτων της ΕΤΕΠ στην Τουρκία σταδιακά και υπό προϋποθέσεις. Η εν λόγω επαναδέσμευση δεν προχώρησε λόγω και της οπισθοδρόμησης του κράτους δικαίου στη χώρα, αλλά και λόγω στασιμότητας στο Κυπριακό. Να σημειώσω επίσης ότι είναι συνεχώς οι επαφές μας με την Ε.Ε. Συνεπώς, δεν υπάρχει αποσύνδεση των ευρωτουρκικών από το Κυπριακό. Αντιθέτως, κάθε βήμα γίνεται προσεκτικά, υπό προϋποθέσεις και με σαφή πολιτική αιρεσιμότητα, όπως ακριβώς έχει συμφωνηθεί σε επίπεδο Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

—Προέκυψε ένα θέμα με τα συμπεράσματα που εξέδωσε η Δανική Προεδρία έχοντας τα σύμφωνα γινόμενα μόνο των 26. Αυτό δεν συνιστά θεσμική εκτροπή;

—Όχι, διότι δεν πρόκειται για «συμπεράσματα των 26». Πρόκειται για συμπεράσματα της Δανικής Προεδρίας, ακριβώς επειδή δεν υπήρχε ομοφωνία στο Συμβούλιο. Ως εκ τούτου, η αρχή της ομοφωνίας δεν παρακάμφθηκε.

—Ο Πρόεδρος μίλησε για συμπεράσματα, εσείς είπατε ότι θα αποτελέσουν οδικό χάρτη για την Κυπριακή Προεδρία...

—Κατά τη διάρκεια όλων των συζητήσεων σε όλα τα επίπεδα η θέση μας ήταν απολύτως σαφής. Επιθυμούσαμε την επίτευξη ομοφωνίας για να είχαμε συμπεράσματα Συμβουλίου, δηλαδή συμπεράσματα των 27. Η ομοφωνία εντούτοις δεν ήταν εφικτή, και ως εκ τούτου αυτό που εκδόθηκε ήταν συμπεράσματα Δανικής Προεδρίας. Επαναλαμβάνω, η αρχή της ομοφωνίας δεν παρακάμφθηκε.

—Ποιος είναι τελικά ο ρόλος της προεδρεύουσας χώρας; Δημιουργούνται υψηλές προσδοκίες για το τι πραγματικά μπορεί να κάνει ένα κράτος μέλος που έχει την Προεδρία, σε σημείο που θα μπορούσε κάποιος να σκεφτεί ότι υπάρχει το στοιχείο της υπερβολής.

—Ο ρόλος καθορίζεται από τις Συνθήκες. Η Προεδρία του Συμβουλίου της Ε.Ε. έχει ρόλο διαπραγματευτή και εκπροσώπου των 27 κρατών μελών και είναι αναμφισβήτητος ένας ρόλος ουσίας. Το Συμβούλιο είναι συννομοθέτης μαζί με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και αυτό από μόνο του καταδεικνύει το βάρος και την ευθύνη του ρόλου μας ως Προεδρία. Στη δική μας περίπτωση θα έχουμε να διαπραγματευτούμε, μαζί με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, πέραν των 330 νομοθετικών φακέλων. Μεταξύ των οποίων κρίσιμοι φακέλοι όπως το νέο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο, στο οποίο η πρόοδος κατά την Κυπριακή Προεδρία θα είναι καθοριστικής σημασίας στην επίτευξη του πολιτικού στόχου της Ε.Ε. για πολιτική συμφωνία μέχρι το τέλος του 2026. Εμείς στο πλαίσιο μιας προσέγγισης ρεαλιστικής φιλοδοξίας, γνωρίζουμε πολύ καλά τα όρια του θεσμικού μας ρόλου, αλλά και το τι θέλουμε να επιτύχουμε. Μπορεί μια Προεδρία να περιοριστεί μόνο στη διαχείριση θεμάτων και να χαμηλώσει τον πήχη; Θεωρητικά ναι. Η Κυπριακή Προεδρία όμως δεν θα είναι αυτή η Προεδρία. Εμείς πιστεύουμε στην Κύπρο που μπορεί και θα εργαστούμε σκληρά, φιλόδοξα και ρεαλιστικά, ως έντιμοι διαμεσολαβητές, για να φέρουμε απτά αποτελέσματα και να ενισχύσουμε περαιτέρω τον ρόλο της Κύπρου και να προωθήσουμε την περαιτέρω ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Ως ένα κράτος μέλος με μια ισχυρή οικονομία, με μια κυβέρνηση με σαφή και αδιαμφισβήτητο ευρωπαϊκό προσανατολισμό, που εφαρμόζει πολιτικές σε πανευρωπαϊκές προκλήσεις, όπως το μεταναστευτικό με αποτελέσματα που καταγράφονται ως μοντέλο σε επίπεδο Ένωσης και που αποδεικνύει στην πράξη ότι είναι μέρος των λύσεων στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ανατολική Μεσόγειος. Τα μηνύματα, λοιπόν, που λαμβάνουμε από ευρωπαϊκές πρωτεύουσες και από Βρυξέλλες—πιο πρόσφατα τον Δεκέμβριο κατά τη συμμετοχή του ΠΓΔ στην Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος—είναι ότι προσβλέπουν στην Κυπριακή Προεδρία για να επιτευχθούν σημαντικοί στόχοι στην ευρωπαϊκή ατζέντα. Και με αυτό ακριβώς τον τρόπο θα εργαστούμε για την επίτευξη απτών αποτελεσμάτων.

Τεχνική αξιολόγηση Κύπρου από Κομισιόν για Ζώνη Σένγκεν

—Ο ΠΓΔ είχε δηλώσει ότι τέλος του 2025 θα είχαν λυθεί τα ζητήματα τεχνικής φύσεως και ότι εντός του 2026 η Κύπρος θα ενταχθεί στη Ζώνη Σένγκεν. Πού βρισκόμαστε;

—Η πλήρης ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στη Ζώνη Σένγκεν αποτελεί προτεραιότητα της παρούσας διακυβέρνησης και συνδέεται άμεσα με τον πυλώνα που αφορά την ενίσχυση της ασφάλειας του κράτους. Για

αυτή την κυβέρνηση, λοιπόν, η ασφάλεια είναι σε κάθε περίπτωση, και ανεξαρτήτως Σένγκεν, ύψιστης σημασίας. Μέσα από τη διαδικασία για την πλήρη ένταξη, που εντατικοποιήθηκε καθοριστικά το 2025, αναβαθμίσαμε και την ασφάλεια της Κυπριακής Δημοκρατίας. Καταβλήθηκε μια πολύ μεγάλη και συντονισμένη προσπάθεια για την εκπλήρωση όλων των συστάσεων με στόχο να προχωρήσουμε σε σειρά

θεμάτων που αφορούν, μεταξύ άλλων, τη φύλαξη των συνόρων μας, τις επιστροφές, και τη διαχείριση του μεταναστευτικού, ώστε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αποφασίσει να προβεί σε αξιολόγηση. Αυτός λοιπόν ο στόχος επιτεύχθηκε. Τον Δεκέμβριο, στη βάση της σημαντικότητας προόδου που έχει επιτευχθεί, η Επιτροπή πραγματοποίησε την αποστολή τεχνικής αξιολόγησης στην Κύπρο. Αυτή τη στιγμή εκ-

πονείται από πλευράς Επιτροπής η έκθεση αξιολόγησης, μια διαδικασία που απαιτεί κάποιο χρόνο να ολοκληρωθεί.

—Υπάρχει και η πολιτική πτυχή του ζητήματος καθώς θα χρειαστεί ομόφωνη απόφαση των 29 κρατών μελών της Ζώνης Σένγκεν για ένταξη της Κύπρου.

—Όλο αυτό το διάστημα εργαστήκαμε αθόρυβα και στο κομμάτι που αφορά την πολι-

τική πτυχή. Πρώτα όμως πρέπει να ολοκληρωθεί το κομμάτι της αξιολόγησης στο οποίο αναφέρθηκα.

—Τι θα γίνει με το ζήτημα της Πράσινης Γραμμής; Θα μετατραπεί σε σκληρό σύνορο; Θα χρειαστούν ειδικές ρυθμίσεις;

—Υπάρχει ο Κανονισμός της Πράσινης Γραμμής από το 2004, που καταγράφει ξεκάθαρα ότι δεν είναι εξωτερικό σύνορο της Ευρω-

παϊκής Ένωσης και καθορίζει και τους ελέγχους που διενεργούνται. Όσο υπάρχει κατοχή εδάφους της Κυπριακής Δημοκρατίας—ευρωπαϊκού εδάφους—έχουμε χρέος να ασκούμε αποτελεσματικούς ελέγχους. Είναι, επίσης, σημαντικό να έχουμε υπόψη ότι όλα τα κράτη μέλη της Ζώνης Σένγκεν έχουν τις ιδιαίτερες τους, για τις οποίες πάντα υπάρχουν τρόποι να αντιμετωπιστούν μέσα από τεχνικές λύσεις.

STATE OF
THE UNION

Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΚΥΠΡΙΑΚΟ-
ΕΥΡΩΤΟΥΡΚΙΚΑ

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Στον «Στόχο 5», των εξαγγελιών για το 2025, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης υποστήριξε ότι «καταφέραμε να ενεργοποιήσουμε το διεθνές ενδιαφέρον και να δημιουργήσουμε συνθήκες κινητικότητα προς την κατεύθυνση επανέναρξης των συνομιλιών», στο Κυπριακό. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας επιστράτευσε στο πλαίσιο αυτό, τη «σαφή διασύνδεση» των ευρωτουρκικών σχέσεων με τις εξελίξεις στο Κυπριακό, διατυπώνοντας τη θέση, ότι δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μια βιώσιμη και λειτουργική λύση, στη βάση του συμφωνημένου πλαισίου και των ευρωπαϊκών αρχών και αξιών.

Πόσο πραγματική είναι όμως αυτή η διασύνδεση που βλέπει η Λευκωσία; Γιατί είναι γεγονός ότι σε φραστικό επίπεδο, η Ε.Ε. έχει προσφέρει εύχρες διατυπώσεις, στο πλαίσιο εκθέσεων της Κομισιόν και Συμπερασμάτων του Συμβουλίου. Υπάρχει όμως πραγματική, πρακτική διασύνδεση, μεταξύ Κυπριακού και ευρωτουρκικών σχέσεων; Για να δώσουμε απάντηση, θα πρέπει να δούμε ποιοι πυλώνες συνθέτουν σήμερα τις ευρωτουρκικές σχέσεις, εάν αυτοί οι πυλώνες είναι διασυνδεδεμένοι με την επίλυση του Κυπριακού και κατά πόσον η διευθέτηση του προβλήματος της Κύπρου κινείται παράλληλα με την υλοποίηση των ευρωτουρκικών ντοσιέ, όπως παρουσιάζει το αφήγημα του «Στόχου 5» του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Από τον Απρίλιο του 2024, όταν ομόφωνα τα 27 κράτη-μέλη αποφάσισαν να «προωθήσουν την εργασία» επί του εγγράφου Μπορέλ/Κομισιόν, για τις ευρωτουρκικές σχέσεις, τέσσερα βασικά ευρωτουρκικά ντοσιέ προωθήθηκαν και υλοποιήθηκαν, ενώ την ίδια ώρα το Κυπριακό παραμένει κυριολεκτικά σε τέλμα:

■ Μετά τα ομόφωνα Συμπεράσματα της 18ης Απριλίου 2024, επανενεργοποιήθηκαν όλοι οι Υψηλοί Πολιτικοί Διάλογοι Ε.Ε.-Τουρκίας, οι οποίοι είχαν παγώσει από το 2019, με απόφαση της Ε.Ε., ως αποτέλεσμα των έκνομων ενεργειών της Αγκυρας στην κυπριακή ΑΟΖ. Βρυξέλλες και Άγκυρα έσπευσαν μάλιστα, για πρώτη φορά, να πραγματοποιήσουν Υψηλό Πολιτικό Διάλογο για θέματα εμπορίου, ενάμιση μήνα αργότερα, στις 8 Ιουνίου 2024, συζητώντας και τη «ναυαρχίδα» των τουρκικών αιτημάτων, την αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης Ε.Ε.-Τουρκίας, που επισήμως αποτελεί «κόκκινο πανί» για τη Λευκωσία.

■ Επίσης, στις 29 Αυγούστου 2024, για πρώτη φορά μετά από 5 ολόκληρα χρόνια, προσκλή-

Εύλογα κάποιος μπορεί να διερωτηθεί, «τι είδους» διασύνδεση θεωρεί ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ότι έχει εξασφαλίσει μεταξύ των ευρωτουρκικών ντοσιέ/σχέσεων και της επίλυσης του Κυπριακού. Όταν αποδεδειγμένα τα ευρωτουρκικά ντοσιέ προωθούνται, με αποφάσεις της Ε.Ε. που έχουν ήδη υλοποιηθεί, ενώ το Κυπριακό εξακολουθεί επί της ουσίας να βρίσκεται σε αδιέξοδο.

Οι αστοχίες του «Στόχου 5»

Τα ευρωτουρκικά ντοσιέ προωθούνται, ενώ το Κυπριακό παραμένει σε τέλμα, χωρίς μετακίνηση της Αγκυρας

θηκε σε άτυπο Συμβούλιο ΥΠΕΞ (Gymnich) ο υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας Χακάν Φιντάν. Σημειώνεται ότι η συμμετοχή Τούρκου ΥΠΕΞ σε Συμβούλια Gymnich είχε επίσης παγώσει λόγω των έκνομων ενεργειών της Τουρκίας στην κυπριακή ΑΟΖ.

■ Στις 17 Δεκεμβρίου 2024, τα 27 κράτη-μέλη, ομόφωνα και πάλι αποφάσισαν να προσκαλέσουν την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) να «επιστρέψει» στην Τουρκία, για χρηματοδότηση/δανειοδότηση νέων αναπτυξιακών έργων. Πληροφορίες που δημοσίευσε η «Κ» (28 Δεκεμβρίου 2025), αναφέρουν ότι η ΕΤΕπ έχει εγκρίνει ήδη δύο πράξεις και εντός 2026 θα υπογραφούν οι σχετικές συμφωνίες. Ομοίως με τα προηγούμενα ευρωτουρκικά ντοσιέ, οι δραστηριότητες της ΕΤΕπ είχαν παγώσει το 2019 και η Τράπεζα είχε αναστείλει την παρουσία της στην Τουρκία, ως αποτέλεσμα έκκλησης της Ε.Ε., λόγω των έκνομων τουρκικών ενεργειών στην ΑΟΖ της Κυπριακής Δημοκρατίας. Θα πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι τον Μάρτιο 2025, στην πολυμερή διάσκεψη της Γενεύης, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης, όπως ο ίδιος αποκάλυψε ενώπιον του Εθνικού Συμβουλίου, ζήτησε από τον Τούρκο ΥΠΕΞ Χακάν Φιντάν να συμβάλει στην επίλυση του Κυπριακού, με

Ποιοι πυλώνες συνθέτουν σήμερα τις ευρωτουρκικές σχέσεις και κατά πόσον η διευθέτηση του προβλήματος της Κύπρου κινείται παράλληλα με την υλοποίηση των ευρωτουρκικών ντοσιέ;

αντάλλαγμα την επιστροφή της ΕΤΕπ στην Τουρκία. Κάτι που έχει πλέον δρομολογηθεί, χωρίς την παραμικρή ουσιαστική εξέλιξη στο Κυπριακό και κυρίως χωρίς με τα προηγούμενα ευρωτουρκικά ντοσιέ, οι δραστηριότητες της ΕΤΕπ είχαν παγώσει το 2019 και η Τράπεζα είχε αναστείλει την παρουσία της στην Τουρκία, ως αποτέλεσμα έκκλησης της Ε.Ε., λόγω των έκνομων τουρκικών ενεργειών στην ΑΟΖ της Κυπριακής Δημοκρατίας. Θα πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι τον Μάρτιο 2025, στην πολυμερή διάσκεψη της Γενεύης, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης, όπως ο ίδιος αποκάλυψε ενώπιον του Εθνικού Συμβουλίου, ζήτησε από τον Τούρκο ΥΠΕΞ Χακάν Φιντάν να συμβάλει στην επίλυση του Κυπριακού, με

■ Στις 15 Ιουλίου 2025, η Κομισιόν αποφάσισε να παράσχει διευκολύνσεις σε όλους τους πολίτες της Τουρκίας, για εξασφάλιση ευρωπαϊκών θεωρήσεων διαβατηρίου. Σύμφωνα λοιπόν με την απόφαση της Ε.Ε., οι Τούρκοι πολίτες (με εξαίρεση τους οδηγούς φορητών), μπορούν από τον περασμένο Ιούλιο να εξασφαλίζουν ετήσιες θεωρήσεις διαβατηρίων, οι οποίες στη συνέχεια δύνανται

να αντικατασταθούν με τριετείς θεωρήσεις και να καταλήξουν σε πενταετείς ευρωπαϊκές θεωρήσεις διαβατηρίων. Στις 14 Νοεμβρίου 2025, και αφού η απόφαση αυτή υλοποιήθηκε, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης επισκέφθηκε το Βερολίνο και στη συνάντησή με τον καγκελάριο Φρίντριχ Μερτς, του ζήτησε να μεταφέρει πρόταση στην Άγκυρα, ώστε η Τουρκία να ανοίξει τα λιμάνια της προς την Κυπριακή Δημοκρατία, με αντάλλαγμα την παροχή διευκολύνσεων σε «Τούρκους επιχειρηματίες» να εξασφαλίσουν ευρωπαϊκές θεωρήσεις διαβατηρίων. Κάτι που η Τουρκία είχε ήδη εξασφαλίσει όχι μόνο για τους Τούρκους επιχειρηματίες, αλλά για όλους τους πολίτες της (πλην των οδηγών φορητών), τέσσερις μήνες νωρίτερα.

Όλα αυτά τα ευρωτουρκικά ντοσιέ έχουν ήδη υλοποιηθεί, ενώ όπως πληροφορούμαστε, «έπονται κι άλλα». Χωρίς την παραμικρή ουσιαστική μετακίνηση της Τουρκίας στο Κυπριακό. Άρα, εύλογα κάποιος μπορεί να διερωτηθεί, «τι είδους» διασύνδεση θεωρεί ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ότι έχει εξασφαλίσει μεταξύ των ευρωτουρκικών ντοσιέ/σχέσεων και της επίλυσης του Κυπριακού. Όταν αποδεδειγμένα τα ευρωτουρκικά ντοσιέ προωθούνται, με αποφάσεις της Ε.Ε.

που έχουν ήδη υλοποιηθεί, ενώ το Κυπριακό εξακολουθεί επί της ουσίας να βρίσκεται σε αδιέξοδο. Διότι, να μεν το τελευταίο διάστημα έχουν πραγματοποιηθεί κάποιες άτυπες πολυμερείς συναντήσεις και το κλίμα είναι καλύτερο στο Κυπριακό, αλλά η πραγματικότητα είναι ότι η Τουρκία που εξασφάλισε την προώθηση ευρωτουρκικών ντοσιέ, δεν έχει μετακινήσει ούτε ένα εκατοστό επί της ουσίας, σε σχέση με την επίλυση του προβλήματος. Και βεβαίως δεν έχει επανέλθει στη συμφωνημένη μορφή λύσης του Κυπριακού, στην οποία αναφέρεται και επενδύει ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης, στο πλαίσιο του Στόχου 5 των εξαγγελιών του, για το 2025.

Το κενό σε Αμυνα-SAFE

Η Κομισιόν, «κατά παραγγελία» του Βερολίνου, επέβαλε μια νέα στρατηγική στη διάρκεια του 2025, σε ό,τι αφορά στην ασφάλεια και άμυνα της Ε.Ε., χωρίς καμία διασύνδεση με το Κυπριακό. Ως αποτέλεσμα, η Τουρκία συμμετέχει στην ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική άμυνας και ασφάλειας, όπως κι άλλες τρίτες χώρες, με μια απόφαση, η οποία μαγειρεύτηκε σε Βρυξέλλες και Βερολίνο και λήφθηκε με ειδική πλειοψηφία και όχι με ομοφωνία, αξιοποιώντας την ίδια νομική βάση

που επιστρατεύθηκε και για την επείγουσα κατάσταση στην οποία βρέθηκε η Ε.Ε., στη διάρκεια του Covid-19! Κατά συνέπεια, η Κύπρος δεν μπορούσε να ασκήσει βέτο και αρκέστηκε σε μια μονομερή δήλωση, διατυπώνοντας ενστάσεις και επιφυλάξεις.

Με βάση την απόφαση της Ε.Ε., συνολικά θα διατεθούν 800 δισεκατομμύρια ευρώ για την ευρωπαϊκή άμυνα, υπό το φως και πληροφοριών από τις υπηρεσίες ασφαλείας της Γερμανίας που προβλέπουν ρωσική επίθεση σε ευρωπαϊκό έδαφος, πριν το 2030:

■ Ποσά 650 δισεκατομμυρίων ευρώ, θα διατεθούν από εθνικούς πόρους των «27» και η Κομισιόν έχει ενεργοποιήσει τη «ρήτρα δι-αφυγής», ώστε τα εν λόγω κρήματα που θα δαπανήσουν κράτη-μέλη, να μην υπολογιστούν στο δημόσιο τους χρέος. Στην πύλη των 650 δισεκατομμυρίων ευρώ, δεν υπάρχουν περιορισμοί για καμιά τρίτη χώρα, ούτε για την Τουρκία που μπορεί να συμμετάσχει άνευ όρων και προϋποθέσεων, όπως άλλωστε διαβεβαίωσε η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν τον Ταγίπ Ερντογάν.

■ Κονδύλια 150 δισεκατομμυρίων ευρώ θα διατεθούν μέσω του κοινού ευρωπαϊκού εξοπλιστικού προγράμματος, SAFE. Επί της αρχής, η Τουρκία δεν μπορεί να συμμετάσχει, καθώς δεν διαθέτει συμφωνία ασφαλείας με την Ε.Ε. Όμως, έχει ήδη γίνει αποδεκτό, ότι στο 65% του ευρωπαϊκού προγράμματος, η Τουρκία μπορεί να συμμετάσχει διά της πλαγίας, μέσω κοινοπραξιών τουρκικών βιομηχανιών με ευρωπαϊκές εταιρίες, που έχουν εγκατασταθεί σε ευρωπαϊκό έδαφος. Σε ό,τι αφορά στο 35% του εν λόγω προγράμματος, η Τουρκία θα μπορούσε να συμμετάσχει, νοουμένου ότι θα εξασφαλίσει διμερή συμφωνία με την Κομισιόν, η οποία θα εγκριθεί ομόφωνα από τα κράτη-μέλη, με βάση το άρθρο 212 της Συνθήκης Λειτουργίας της Ε.Ε. (ΣΛΕΕ). Κάτι που θεωρείται απίθανο, λόγω των ενστάσεων Κύπρου (και Ελλάδας).

Άρα, με μαθηματικούς όρους: Η Τουρκία μπορεί να συμμετάσχει στην πύλη των 650 δισεκατομμυρίων ευρώ. Και παράλληλα, τουρκικές εταιρίες που έχουν εγκαταστήσει κοινοπραξίες με ευρωπαϊκές εταιρίες, σε έδαφος της Ε.Ε., μπορούν να συμμετάσχουν στο 65% της πύλης των 150 δισεκατομμυρίων του SAFE, ήτοι σε κονδύλια 97,5 δισεκατομμυρίων ευρώ. Κατά συνέπεια, από τα 800 δισεκατομμύρια ευρώ που θα διαθέσουν η Ε.Ε. και τα κράτη-μέλη της, η Τουρκία έχει δυνητικά πρόσβαση σε ποσά 747,5 δισεκατομμυρίων ευρώ, ενώ η Κύπρος έχει αποκλείσει τη συμμετοχή της Αγκυρας, σε ποσά της τάξης των 52,5 δισεκατομμυρίων ευρώ.

Αυτό που απουσιάζει από όλο αυτό το πακέτο συμμετοχής της Τουρκίας στην ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική άμυνας και ασφάλειας, είναι η διασύνδεση με το Κυπριακό και την επίλυση του. Κάτι που δεν συνάδει με το αφήγημα του «Στόχου 5» του προέδρου Χριστοδουλίδη, για διασύνδεση ευρωτουρκικών και Κυπριακού.

Το Κυπριακό κινείται διαδικαστικά, όχι όμως ουσιαστικά

Στον Στόχο 5 των εξαγγελιών του, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης υποστήριξε ότι «καταφέραμε να ενεργοποιήσουμε το διεθνές ενδιαφέρον και να δημιουργήσουμε συνθήκες κινητικότητα προς την κατεύθυνση επανέναρξης των συνομιλιών», στο Κυπριακό, παραπέμποντας και στο συμφωνημένο πλαίσιο λύσης.

Είναι γεγονός ότι κινητικότητα διαπιστώνεται και ότι έχουν ήδη συζητηθεί άτυπες πολυμερείς διασκέψεις, υπό τον ΟΗΕ, ενώ το κλίμα στις συναντήσεις Χριστοδουλίδη-Ερχιουρμαν είναι αναμφισβήτητο καλύτερο και περισσότερο υποσχόμενο από αυτό που υπήρχε επί του Ερσίν Τατάρ, στην ηγεσία των Τουρκοκυπρίων.

Ωστόσο, επί της ουσίας, το κάμα εξακολουθεί να είναι τεράστιο. Ο μεν πρόεδρος Χριστοδουλίδης δηλώνει ότι επιδιώκει λύση με βάση το συμφωνημένο

πλαίσιο, ενώ αντίθετα η Άγκυρα «εξήγησε» προ μερικών ημερών στη Μαρία Άνγκελα Ολγκίν, ότι αποδέχεται μεν τη διαδικασία, αλλά, με στόχο μια λύση στη βάση δύο χωριστών οντοτήτων. Με άλλα λόγια, η Τουρκία εμμένει στον στόχο της κυριαρχικής ισότητας του ψευδοκράτους.

Αν μάλιστα στην εξίσωση αυτή, προστεθεί και η βασικότερη εκ των τεσσάρων προϋποθέσεων που θέτει ο Τουφάν Ερχιουρμαν, δηλαδή η διασφάλιση της «επόμενης ημέρας» των Τουρκοκυπρίων, γίνεται αντιληπτό διά γυμνού οφθαλμού ότι η τουρκική πλευρά ανακυκλώνει τις γνωστές της ιδέες, με επίκεντρο την αυτόνομη της τουρκοκυπριακής κοινότητας. Μέσω της συνταγής των τριών Άλφα, απευθείας εμπορίου, απευθείας πτήσεων και απευθείας σχέσεων με τον διεθνή παράγοντα, ως «προσπατούμενο μπόνους», για τη συμ-

Στο Κυπριακό, να μεν το κλίμα είναι καλύτερο, αλλά η πραγματικότητα είναι ότι η Τουρκία δεν έχει επανέλθει στη συμφωνημένη μορφή λύσης του Κυπριακού, στην οποία αναφέρεται και επενδύει ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης, στο πλαίσιο του Στόχου 5 των εξαγγελιών του, για το 2025.

μετοχή της τουρκικής πλευράς σε μια νέα διαδικασία απευθείας διαπραγματεύσεων.

Τις εν λόγω τουρκικές θέσεις

δεν μπορεί να αποδεχθεί ο Νίκος Χριστοδουλίδης, καθώς οδηγούν σε ταϊβανοποίηση και σε ντε φάκτο αναγνώριση του ψευδοκρά-

τους. Και κατά συνέπεια και σε τυπικό κλείσιμο του Κυπριακού. Το κάσμη λοιπόν που επί της ουσίας υφίσταται, σκιάζει τα χαμόγελα, τις αγκαλιές αλλά και την κινητικότητα που όντως υπάρχει.

Μέσα σε όλα αυτά, δεν μπορεί να παραβλεφθεί και η απρόβλεπτη παράμετρος του Ντόναλντ Τραμπ, ο οποίος σύμφωνα με πληροφορίες που δημοσιεύσαμε, δεν αποκλείεται να ασχοληθεί και με το Κυπριακό, μετά από ένα ενδεχόμενο θετικό αποτέλεσμα στην πρωτοβουλία του, στο Ουκρανικό. Το ενδιαφέρον του πλανητάρχη για μια λύση πακέτου των ελληνοτουρκικών διαφορών και του Κυπριακού, επιβεβαίωσε άλλωστε στην «Κ», ο πρέσβης των ΗΠΑ στην Άγκυρα. Σε κάθε πάντως περίπτωση, η ενδεχόμενη αμερικανική εμπλοκή και στο Κυπριακό προκαλεί ανησυχία, καθώς ο Ντόναλντ Τραμπ δείχνει να αγνοεί την έννοια της εδαφι-

κής ακεραιότητας της Ουκρανίας, σε έναν συνεχιζόμενο πόλεμο. Και συνεπώς εύλογα οδηγεί πολλούς να σκεφτούν ότι ανάλογη προσέγγιση θα υιοθετηθεί και στην περίπτωση της Κύπρου, η οποία έχει απολέσει κομμάτι του εδάφους της, πριν από 51 και πλέον χρόνια, κάτι που εννοεί όσους επιθυμούν την «παραγραφή» της τουρκικής εισβολής.

Σε κάθε περίπτωση, κινητικότητα στο Κυπριακό υπάρχει. Αυτό όμως που δεν είναι διαυγές, είναι ποια κατεύθυνση και ποια μορφή θα προσλάβει αυτή η κινητικότητα, στην οποία επενδύει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Ο οποίος, στις εξαγγελίες του, παρέπεμψε στη δικώνικη δικαιοσύνη των ΗΠΑ στην Άγκυρα. Σε κάθε πάντως περίπτωση, η ενδεχόμενη αμερικανική εμπλοκή και στο Κυπριακό προκαλεί ανησυχία, καθώς ο Ντόναλντ Τραμπ δείχνει να αγνοεί την έννοια της εδαφι-

STATE OF
THE UNION

Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Της ΔΑΡΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

Συνταξιοδοτική
μεταρρύθμιση

• **Τι έχει γίνει:** Δεν έχει ξεκινήσει ακόμα η διαβούλευση για το ζήτημα. Πρόθεση της κυβέρνησης είναι η κατάθεση των νομοσχεδίων της συνταξιοδοτικής μεταρρύθμισης στη Βουλή με στόχο αυτή να ψηφιστεί πριν τη διάλυση της Βουλής (23-25 Απριλίου 2026 πριν τις εκλογές του Μαΐου 2026) και να εφαρμοστεί το 2027.

ΑΤΑ - Αναπροσαρμογή
κατώτατου μισθού

• **Τι έχει γίνει:** Οι κοινωνικοί εταίροι συνυπέγραψαν την καταρχήν συμφωνία που διαμορφώθηκε από την κυβέρνηση μετά από διαβουλεύσεις, κλείνοντας ουσιαστικά ένα ζήτημα που έκαιγε τα εργασιακά και έθετε σε κίνδυνο την εργατική ειρήνη. Πρόκειται για μια μόνιμη συμφωνία όπου η ΑΤΑ επεκτείνεται σε 55.000 χαμηλόμισθους, μέσω της διασύνδεσής της με τον κατώτατο μισθό. Η συμφωνία τίθεται σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2026 και προβλέπει την πλήρη απόδοση της ΑΤΑ στο 100% σε βάθος 18 μηνών, όπου εφαρμόζεται σύμφωνα με τους όρους απασχόλησης. Επιπλέον, προβλέπεται η ενσωμάτωσή της στον εθνικό κατώτατο μισθό ανά διετία. Επιπλέον, διευθετήθηκε λίγο πριν την εκποινή του 2025 και το ζήτημα της αναπροσαρμογής του εθνικού κατώτατου μισθού. Μετά την ψήφιση του σχετικού διατάγματος, στα €1.088 διαμορφώνεται ο νέος εθνικός κατώτατος μισθός με ισχύ την 1η Ιανουαρίου του 2026. Στο διάταγμα περιλαμβάνεται, επίσης, πρόνοια ότι ο μηνιαίος κατώτατος μισθός πριν από τη συμπλήρωση έξι μηνών συνεχούς απασχόλησης αυξάνεται από τα €900 στα €979. Ωστόσο, στο διάταγμα δεν υπάρχει καμία πρόνοια σε σχέση με τον ωριαίο μισθό παρά τις διαβεβαιώσεις που είχαν δοθεί από μέρους της κυβέρνησης. Στον νέο κατώτατο μισθό περιλαμβάνεται και η ΑΤΑ με ποσοστό περίπου στο 2%.

Εκοτραπεμία
επαναπατρισμού
και προσέλκυσης

• **Τι έχει γίνει:** Υπερψηφίστηκε στην Ολομέλεια της Βουλής ο

Οικονομικές προσδοκίες και
ρεαλιστική πραγματικότητα

Πολλά ειπώθηκαν, ωστόσο δεν υλοποιήθηκαν όλα, μιας σειράς εξαγγελιών

τροποποιητικός νόμο (Αρ. 4) του 2025 που τροποποιεί τον βασικό «Περί Φορολογίας του Εισοδήματος» νόμο του 2002 με σκοπό, μεταξύ άλλων, να ενσωματώσει νέες φορολογικές ρυθμίσεις και κίνητρα – συμπεριλαμβανομένων φορολογικών κινήτρων για προσέλκυση απόδημων/ειδικών επαγγελματιών. Στο μεταξύ, ολοένα και αυξάνεται η κινητικότητα και το ενδιαφέρον για την πλατφόρμα Minds in Cyprus από Κύπριους που βολιδοσκοπούν τις θέσεις εργασίας που έχουν δημοσιευτεί. Συγκεκριμένα, όπως πληροφορούμαστε, 500 Κύπριοι που ζουν και εργάζονται στο εξωτερικό επέδειξαν μέχρι σήμερα ενδιαφέρον (δεν υπάρχουν ωστόσο πληροφορίες ακόμα για μετεγκατάσταση) για τις θέσεις εργασίας που δημοσιεύονται στη σχετική ιστοσελίδα.

Καινοτόμα προϊόντα
και υπηρεσίες

- **Πρώτωση της εμπορικής αξιοποίησης γραμμών παραγωγής καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών στους τομείς της τεχνολογίας.**

• **Τι έχει γίνει:** Πρόκειται για το νέο χρηματοδοτικό πρόγραμμα «STEP» το οποίο επικεντρώνεται στη δημιουργία εγκαταστάσεων και γραμμών παραγωγής νέων καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών.

ρεσιών» με προϋπολογισμό €10 εκατ. που προκηρύχθηκε τον Ιούνιο φέτος από το Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας (ΙΔΕΚ) με στόχο την ενίσχυση της καινοτομικής και παραγωγικής ικανότητας των κυπριακών επιχειρήσεων. Το πρόγραμμα εντάσσεται στις εμβληματικές δράσεις της κυβέρνησης. Στοχεύει σε επιχειρήσεις που επιδιώκουν να μετατρέψουν καινοτόμες ιδέες σε προϊόντα ή υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας, μέσω της ανάπτυξης και δημιουργίας σύγχρονων εγκαταστάσεων και γραμμών παραγωγής, εξασφαλίζοντας τη βιομηχανική τους αξιοποίηση. Η συνολική διαθέσιμη χρηματοδότηση ανέρχεται στα €10 εκατ., ενώ κάθε έργο μπορεί να λάβει μέχρι €2 εκατ., σύμφωνα με τους Κανονισμούς Κρατικών Ενισχύσεων της Ε.Ε. Το πρόγραμμα απευθύνεται σε όλες τις κυπριακές επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως μεγέθους, οι οποίες επιθυμούν να ενισχύσουν την παραγωγική τους βάση, ενώ καλύπτει δαπάνες όπως η δημιουργία εγκαταστάσεων και γραμμών παραγωγής καινοτόμων προϊόντων/ υπηρεσιών και η εκπαίδευση του προσωπικού.

Κέντρο Εξυπηρέτησης
Επιχειρήσεων

- **Προωθείται η λειτουργία Κέντρου Εξυπηρέτησης Επιχειρήσε-**

ων, το οποίο θα αποτελεί το πρώτο σημείο επαφής των επενδυτών με το κράτος και θα παρέχει εξατομικευμένη πληροφόρηση και διευκολύνσεις στην αδειοδότηση.

• **Τι έχει γίνει:** Έχει τεθεί σε εφαρμογή από τον Μάιο φέτος. Η δημιουργία αυτού του κέντρου αναμένεται ότι θα βοηθήσει σε μεγάλο βαθμό στο να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα της γραφειοκρατίας που αντιμετωπίζουν οι ξένοι αλλά και οι ντόπιοι επενδυτές.

Τουρισμός

- **Εντός του 2025 ανακοινώνεται το πλαίσιο πολιτικών και παροχών κινήτρων για τη δημιουργία θεματικών πάρκων, και εντός του πρώτου εξαμήνου προκηρύσσεται η πρώτη φάση της διαγωνιστικής διαδικασίας για τη Μαρίνα Πάφου. Ταυτόχρονα, σε συνεργασία με τοπικές Αρχές και τον ιδιωτικό τομέα, η κυβέρνηση θα προχωρήσει με στοχευμένες ενέργειες για την αναβάθμιση επιμέρους τουριστικών προορισμών της χώρας μας.**

• **Τι έχει γίνει:** Δεν ανακοινώθηκε κανένα πλαίσιο πολιτικής και παροχών κινήτρων για τη δημιουργία θεματικών πάρκων μέσα στο 2025. Η κυβέρνηση δεν προχώρησε σε οποιαδήποτε δράση για το συγκεκριμένο ζήτημα πέ-

ραν από την εξαγγελία πολιτικής πρόθεσης. Είμαστε εν αναμονή των αποτελεσμάτων του διαγωνισμού που προκήρυξε το υπουργείο Τουρισμού στις 17 Σεπτεμβρίου για εκδήλωση ενδιαφέροντος για την υποβολή προσφορών για την κατασκευή της Μαρίνας Πάφου στην τοποθεσία Πότιμα της Κισσόνας. Το έργο κρίνεται κεφαλαιώδους σημασίας για την περαιτέρω τουριστική, οικονομική και εμπορική ανάπτυξη της επαρχίας και προσδοκία όλων είναι η επαναπροκήρυξη του διαγωνισμού να αποδειχθεί αυτή τη φορά και η τελική. Ο στόχος που έχει τεθεί είναι το αργότερο μέχρι τον Ιανουάριο του 2027 να επισυναφθεί σύμβαση με επενδυτή.

Εμβληματικές
μεταρρυθμίσεις

- **Σύσταση Εθνικής Μονάδας Εφαρμογής Κυρώσεων και Ενδυνάμωσης Εποπτικής Αρχής**

• **Τι έχει γίνει:** Εγκρίθηκαν στις 10 Ιουλίου κατά πλειοψηφία από την Ολομέλεια της Βουλής τα νομοσχέδια για θέσπιση νομοθεσίας για την ίδρυση Εθνικής Μονάδας Εφαρμογής Κυρώσεων (ΕΜΕΚ) στο Υπουργείο Οικονομικών. Η απόφαση αυτή αποτελεί κομβικό βήμα ενίσχυσης της διαφάνειας, της χρηστής διοίκησης και της ευθυγράμμισης της Κύπρου

με τις διεθνείς υποχρεώσεις της. Με την ΕΜΕΚ, η Κυπριακή Δημοκρατία αποκτά ένα αποτελεσματικό εργαλείο εποπτείας, το οποίο ενισχύει τη συμμόρφωση με τα διεθνή πρότυπα και προστατεύει τη φήμη της χώρας. Πρόκειται για τα νομοσχέδια «Ο περί της Ίδρυσης της Εθνικής Μονάδας Εφαρμογής Κυρώσεων Νόμος», ο «περί της Ποινικοποίησης της Παραβίασης των Περιοριστικών Μέτρων της Ένωσης Νόμος» και ο «περί της Προστασίας Προσώπων που Αναφέρουν Παραβάσεις του Ενωσιακού και Εθνικού Δικαίου Νόμος».

Η Ενιαία Εποπτική Αρχή δεν έχει ακόμα συσταθεί.

Ενίσχυση
της ασφάλειας

- **Η ένταξη της Κύπρου στο πρόγραμμα των ΗΠΑ για απαλλαγή θέρωσης εισόδου ολοκληρώνεται εντός του 2025, ενώ μέσα στο έτος βασική μας προτεραιότητα αποτελεί η ολοκλήρωση της τεχνικής προετοιμασίας για την ένταξη στη Ζώνη Σένγκεν.**

• **Τι έχει γίνει:** Διαψεύδονται οι προσδοκίες της κυπριακής κυβέρνησης για ένταξη της χώρας στο Πρόγραμμα Απαλλαγής Θέρωσης των ΗΠΑ το 2025. Το πρόγραμμα άρσης βίζας για ταξίδια στις ΗΠΑ δεν ήταν ανάμεσα στις προτεραιότητες της αμερικανικής κυβέρνησης. Το οικονομικό έτος των ΗΠΑ έκλεισε στις 30 Σεπτεμβρίου χωρίς να έχει ληφθεί καμία πολιτική απόφαση σε σχέση με την ένταξη των χωρών που βρίσκονται σε διαδικασία ένταξης στο πρόγραμμα συμπεριλαμβανομένης και της Κύπρου. Παρά τις συνεχείς προσπάθειες της Κυπριακής Δημοκρατίας για τις επαρχίες η προτίτηση από τους αξιωματούχους σε ό,τι αφορά την τεχνική προετοιμασία που έχει υλοποιηθεί, οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν προτιμούνται να ανήσουν το πράσινο φως για ταξίδια στη χώρα για επαγγελματικούς λόγους ή για τουρισμό χωρίς θέρωση διαβατηρίου τύπου «B».

Η ένταξη της Κύπρου στη Ζώνη Σένγκεν το 2025, όπως είχε αρχικά ανακοινωθεί, φαίνεται να έχει καθυστερήσει, με νεότερες πληροφορίες να αναφέρουν ότι ο στόχος μεταφέρεται για το 2026 ή και αργότερα, λόγω εκκρεμοτήτων σε τεχνικά και κυρίως πολιτικά ζητήματα που σχετίζονται με την Πράσινη Γραμμή και την εσωτερική διαίρεση, παρά τις προσπάθειες για επίλυση και την πλήρη πρόσβαση στο Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν (SIS) από το 2023. Το ρεαλιστικά θετικό σενάριο είναι για να υπάρξει κατάληξη εντός 2027.

Ο «ούριος οικονομικός άνεμος» έφερε και μεταρρυθμίσεις

STATE OF
THE UNION

Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης ως πρώτο βασικό στόχο του 2025 ανέφερε στο State of the Union του Ιανουαρίου του 2025 τη «διασφάλιση της αναπτυξιακής πορείας της χώρας μέσω ισχυρής, ανθεκτικής και ανταγωνιστικής οικονομίας» που δεικνύει αυτομάτως ότι ήταν και είναι ψηλά η οικονομία στην ατζέντα του. Στην αρχή της ομιλίας του στο State of the Union Ιανουαρίου 2025 μιλούσε για «ισχυρή, ανθεκτική και ανταγωνιστική οικονομία».

Χαρακτηριστικά, ο Πρόεδρος είχε αναφέρει πως, «η κυπριακή οικονομία θα συνεχίσει να αναπτύσσεται με έναν από τους υψηλότερους ρυθμούς στην Ευρώπη, παρά την αστάθεια στην περιοχή και το γεγονός ότι ισχυρές ευρωπαϊκές χώρες τίθενται σε καθεστώς εποπτείας». Ο χρόνος «έκλεισε» με ένα άκρως καλό οικονομικό αποτέλεσμα, που

μέσα στη χρονιά έδινε στην κυβέρνηση έναν άλλο «αέρα» στο να προχωρά και σε μεταρρυθμίσεις, ή σχεδιασμούς που ήθελε. Οι οικονομικοί δείκτες το επιβεβαιώνουν, μέσω υψηλού ρυθμού ανάπτυξης, χαμηλής ανεργίας, πιστωτικής επέκτασης και υψηλής προσέλκυσης επενδύσεων, παρά το ότι μπορεί να μην «περνούν» στην καθημερινότητα του μέσου πολίτη.

Φορολογικός
μετασχηματισμός

Το μεγαλύτερο οικονομικό στοιχείο του 2025 ήταν η φορολογική μεταρρύθμιση και παρά το ότι πέρασε στο «παρά ένα» και όχι στο «παρά πέντε», είναι μία επιτυχία της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη. Το αν θα έχει τα αποτελέσματα που υπολογίζονται ο χρόνος θα το δείξει, αλλά είναι μεταρρύθμιση που πέραν των πολλών updates που έγιναν ανά τα χρόνια— έχει να γίνει μία 23ετία. Η Ολομέλεια της Βουλής ψήφισε τα πέντε από τα έξι νομοσχέδια που κατατέθηκαν από την εκτελεστική εξουσία, όπως αυτά διαμορφώθηκαν μετά τις τροποποιήσεις που συζητήθηκαν στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Οικονομικών και Προϋπο-

Ο χρόνος «έκλεισε» με ένα άκρως καλό οικονομικό αποτέλεσμα, που μέσα στη χρονιά έδινε στην κυβέρνηση έναν άλλο «αέρα» στο να προχωρά και σε μεταρρυθμίσεις

λογισμού και εφαρμόζονται από την 1η Ιανουαρίου 2026, μέσα στο χρονοδιάγραμμα που είχε

θέσει η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη. Τροποποιήθηκαν φορολογικές κλίμακες, αλλού αυξήθηκαν

οι φόροι, αλλού μειώθηκαν, ενώ έγιναν και κινήσεις για μείωση των φορολογικών παραβάσεων.

Στεγαστική
πολιτική

Μεγάλο μέρος του State of the Union κατείχε η στεγαστική πολιτική και μέτρα που λαμβάνει ο Πρόεδρος. Εν μέσω της χρονιάς «τρέξανε» τα σχέδια, ενώ πριν τελειώσει το έτος μέσω του υπουργού Εσωτερικών, του κ. Κωνσταντίνου Ιωάννου, ανακοινώθηκαν ότι παρατείνονται υφιστάμενα σχέδια, ανακοινώθηκαν νέα, ενώ «σιωπηρά» μπήκε και ένα τέλος σε άλλα. Συνολικά, όπως ειπώθηκε, η μέχρι τώρα επένδυση της παρούσας διακυβέρνησης στη στεγαστική πολιτική ξεπερνά τα 300 εκατ. ευρώ. Ανακοίνωσε η κυβέρνηση νέο Στεγαστικό Σχέδιο Ανέγερσης Μονάδων Συλλογικής Διαμονής, ενώ ανακοίνωσε επίσης την κατασκευή 500 περίπου νέων οικιστικών μονάδων, οι οποίες θα παραχωρηθούν έναντι προσιτού ενοικίου, σε οικογένειες ή και μονήρη άτομα, στη βάση συγκεκριμένων κριτηρίων, με έμφαση— όπως είπε ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης— στη νέα γενιά. Όμως, δεν είπε ότι θα συνεχίσει το σχέδιο για στήριξη των νέων

έως 41 ετών, άρα είναι ένα μέτρο που καταργείται. Πέραν αυτών συνεχίζουν να υφίστανται σχέδια όπως για παράδειγμα το Στεγαστικό Σχέδιο Αναζωογόνησης Ορεινών, Ακρικών και Μειονεκτικών Περιοχών.

Αποζημιώσεις
σε κουρεμένους

Ο ΠΤΑ είχε αναφέρει στο State of the Union πως, στο πρώτο εξάμηνο του 2025, θα αρχίσει η καταβολή αποπληρωμής για τους κουρεμένους καταθέτες και κατόχους αξιολόγων. Προχώρησε λοιπόν όπως είχε εξαγγείλει η καταβολή αποπληρωμής για τους κουρεμένους καταθέτες και τους κατόχους αξιολόγων. Βάσει του σχεδίου που εφαρμόστηκε το 2025, κάθε χρόνο θα αποφασίζεται διαφορετικό σχέδιο αναπλήρωσης, λαμβάνοντας υπόψη και τα δημοσιονομικά της Κύπρου. Πέραν τούτου, όμως, συμφώνησε καταρχήν και για το θέμα της αποκατάστασης των Κουρεμένων Ταμιέων Προνοίας των τότε (07/2017) εν ενεργεία υπαλλήλων της Τράπεζας Κύπρου (περιλαμβανομένων και των υπαλλήλων της πρώην Λαϊκής Τράπεζας), συμφωνία «over and above» της εξαγγελίας του Ιανουαρίου του 2025.

STATE OF THE UNION

Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ

Της ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

1. Αναβάθμιση Κέντρου Πρώτης Υποδοχής «Πουρνάρα»

• Τι εξήγγειλε ο ΠτΔ:

«Εντός του έτους ολοκληρώνεται η αναβάθμιση των υποδομών του Κέντρου Πρώτης Υποδοχής Πουρνάρα.»

• Τι φαινεται να έχει γίνει:

Το έργο αναβάθμισης του ΚΕ-ΠΥ/ΚΕΔΥΤ Πουρνάρα από τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης Ελλάδος, με 100% χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έχει ήδη ολοκληρωθεί σε ό,τι αφορά τις κατασκευαστικές εργασίες. Αναμένεται η ολοκλήρωση τεχνικών εργασιών από το Τμήμα Ηλεκτρομηχανολογικών Υπηρεσιών, καθώς και ο τελικός έλεγχος εκ μέρους της ΑΗΚ. Θα ακολουθήσει η προμήθεια και εγκατάσταση του αναγκαίου εξοπλισμού ώστε το αναβαθμισμένο Κέντρο να είναι πλήρως έτοιμο έγκαιρα, πριν την εφαρμογή του Συμφώνου τον Ιούνιο του 2026.

Το Κέντρο Πρώτης Υποδοχής Πουρνάρα έχει καθοριστεί ως Κέντρο Ελέγχου, Διαλογής, Υποδοχής και Ταυτοποίησης καθώς σε αυτό θα εφαρμόζονται διαδικασίες που προβλέπονται από το Σύμφωνο της Ε.Ε. για τη Μεταναστευση και το Άσυλο. Ο συγκεκριμένος Κανονισμός, έχει ως στόχο την επίτευξη των διαδικασιών ασύλου.

2. Νέο Κέντρο Φιλοξενίας και Προαναχωρησιακό Κέντρο στις «Λίμνες»

• Τι εξήγγειλε ο ΠτΔ:

Ολοκλήρωση της κατασκευής του νέου Κέντρου Φιλοξενίας και Προαναχωρησιακού Κέντρου στις «Λίμνες» εντός του 2025.

• Τι φαινεται να έχει γίνει:

Οι εργασίες προχωρούν σύμφωνα με το αναθεωρημένο χρονοδιάγραμμα που εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο, σύμφωνα με το οποίο η παραλαβή του έργου θα γίνει τμηματικά ως ακολούθως:

Το τμήμα Α, που αφορά στο Κτίριο Διοίκησης και Πύλης Εισόδου καθώς και τη Ζώνη 1 του Προαναχωρησιακού Κέντρου, περιλαμβανομένης της περιμετρικής περίφραξης του Κέντρου και της επιμέρους περίφραξης της Ζώνης 1 θα παραδοθούν από τον εργολάβο εντός Ιανουαρίου του 2026. Σημειώνεται ότι έχουν ήδη ολοκληρωθεί οι κύριες κατασκευαστικές εργασίες του τμήματος Α και προγραμματίζεται σύντομα η εκτέλεση των εξωτερικών ασφαλοστρώσεων. Η ολοκλήρωση της Ζώνης 1 του Προαναχωρησιακού Κέντρου τέθηκε ως προτεραιότητα, καθώς θα ληφθεί υπ' όψιν κατά την αξιολόγηση της ΚΔ για πλήρη ένταξη στη Ζώνη Σένγκεν. Ταυτόχρονα, οι μελετητές του έργου πραγματοποιούν τους απαραίτητους ελέγχους και δοκιμές λειτουργίας των ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων και των συστημάτων ασφαλείας.

Το τμήμα Β του έργου που αφορά στις υπόλοιπες εγκαταστάσεις του Προαναχωρησιακού Κέντρου αναμένεται να παραδοθεί εντός Απριλίου του 2026, ενώ το τμήμα Γ που αφορά στην ολόκληρη των εγκαταστάσεων και έργων του Κέντρου Φιλοξενίας θα ολοκληρωθεί εντός Σεπτεμβρίου του 2026. Συνεπώς, με μικρή καθυστέρηση από το αρχικό χρονοδιάγραμμα η εξαγγελία βρίσκεται στην τελική ευθεία υλοποίησης.

3. Στρατηγική Ένταξης για τους νομίμως διαμένοντες μετανάστες

• Τι εξήγγειλε ο ΠτΔ:

«Διαμορφώνουμε και υλοποιούμε Στρατηγική για την Ένταξη στην κυπριακή κοινωνία των νομίμως διαμενόντων μεταναστών, σε συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς.»

• Τι φαινεται να έχει γίνει:

Το Υπουργείο έχει καταρτίσει Στρατηγική για την Ένταξη των Νομίμως Διαμενόντων Μεταναστών, εναρμονισμένη με τις ευρωπαϊκές πολιτικές για τη μετανάστευση. Η Στρατηγική επιδιώκει τη διαμόρφωση ενός συνεκτικού πλαισίου που θα ενισχύει την κοινωνική συνοχή και θα συμβάλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη της οικονομίας και την ευημερία της χώρας, μέσα από οργανωμένα προγράμματα γλωσσικής εκπαίδευσης, εξοικείωσης με τον πολιτισμό και τον τρόπο

Μείωση ροών και αύξηση επιστροφών

Ανοιχτά μέτωπα στις υποδομές

Τα επικαιροποιημένα στοιχεία για το 2025 καταδεικνύουν ότι οι παράτυπες αφίξεις και οι νέες αιτήσεις ασύλου έχουν μειωθεί δραστικά.

ζωής της Κύπρου, ανάπτυξης δεξιοτήτων και συμμετοχής στην αγορά εργασίας.

Για την υλοποίησή της έχει εξασφαλιστεί σημαντική χρηματοδότηση από την Ελβετική Συνομοσπονδία, στο πλαίσιο της

Δεύτερης Ελβετικής Συνεισφοράς: με τη συμφωνία-πλαίσιο που υπογράφηκε στις 21.11.2025 προβλέπεται συνολικό ποσό 10 εκατ. ελβετικών φράγκων (περίπου €10,7 εκατ.), εκ των οποίων το μεγαλύτερο μέρος κατευθύνε-

ται στην εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής Ένταξης.

Το κείμενο της Στρατηγικής έχει περάσει από εσωτερική διαβούλευση και έχει τεθεί σε δημόσια διαβούλευση μέχρι τις 23/12/2025. Με το πέρας της δημόσιας διαβούλευσης, η Στρατηγική θα υποβληθεί στο Υπουργικό Συμβούλιο για έγκριση και θα ξεκινήσει η εφαρμογή της. Τα νέα προγράμματα ένταξης που προβλέπει –μαθήματα ελληνικής γλώσσας, επαγγελματική κατάρτιση και δράσεις κοινωνικής συνοχής– θα θεθούν σε πλήρη εφαρμογή από το 2026, αξιοποιώντας τόσο την ελβετική χρηματοδότηση όσο και υφιστάμενα εθνικά και ευρωπαϊκά εργαλεία.

4. «Επαναπατρισμοί > αφίξεις» και μείωση αφίξεων κατά 70%

• Τι εξήγγειλε ο ΠτΔ:

Παρουσιάσε ότι για πρώτη φορά οι επαναπατρισμοί ξεπέρασαν τις αφίξεις παράτυπων μεταναστών (αναλογία 170%) και ότι οι αφίξεις μειώθηκαν κατά 70% σε σχέση με το 2022.

• Τι δείχνουν τα στοιχεία:

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία του υφυπουργείου Μεταναστευσης και Διεθνούς Προστασίας, καταγράφεται τους τελευταίους μήνες σαφής πτωτική τάση στις παράτυπες αφίξεις, σημαντική αύξηση των επιστροφών/ επαναπατρισμών/ αναχωρήσεων και σταδιακή μείωση των εκκρεμύσεων αιτήσεων ασύλου.

Ως προς τις παράτυπες αφίξεις, για την περίοδο Ιανουαρίου–Νοεμβρίου 2025 καταγράφηκαν συνολικά 2.303 παράτυπες αφίξεις, έναντι 16.776 την αντίστοιχη περίοδο του 2022 και 5.912 το 2024. Αυτό σημαίνει μείωση της τάξης του 86% σε σχέση με το 2022 και περίπου 61% σε σχέση με το 2024. Παρόμοια εικόνα καταγράφεται και στις νέες αιτήσεις ασύλου: οι συνολικές αιτήσεις για την περίοδο Ιανουαρίου–Νοεμβρίου 2022 ανήλθαν σε 20.258, ενώ για το αντίστοιχο διάστημα του 2025 ανήλθαν σε 2.706, δηλαδή καταγράφεται μείωση περίπου 87% στις νέες αιτήσεις σε σχέση με το 2022.

Ως προς τις αναχωρήσεις, κατά το διάστημα Ιανουαρίου–Νοεμβρίου 2025 10.935 υπήκοοι τρίτων χωρών αναχώρησαν από τη Δημοκρατία (υποβοηθούμενες

εθελούσιες, εθελούσιες, αναγκαστικές επιστροφές και μετεγκαταστάσεις), έναντι 5.923 την αντίστοιχη περίοδο του 2022, 8.254 το 2023 και 9.152 το 2024. Πρόκειται για αύξηση περίπου 85% σε σχέση με το 2022 και συνεχή άνοδο σε ετήσια βάση, με αποτέλεσμα ο αριθμός των επιστροφών το 2025 να έχει ήδη ξεπεράσει το σύνολο του προηγούμενου έτους.

Επιπλέον, σημειώνεται πως εντός 2025 έχουν αναχωρήσει από τη Δημοκρατία πάνω από πέντε φορές περισσότεροι υπήκοοι τρίτων χωρών σε σχέση με αυτούς που εισήλθαν παράτυπα.

Η συντριπτική πλειονότητα των επιστροφών αφορά σε εθελούσιες επιστροφές, στοιχείο του προγράμματος Assisted Voluntary Return (AVR), το οποίο συγχρηματοδοτείται από τα ευρωπαϊκά ταμεία, ενώ παράλληλα ενισχύεται και το θεσμικό πλαίσιο για την εφαρμογή απελάσεων όπου απαιτείται. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίδεται στον επαναπατρισμό Σύρων* από 9/12/2024 μέχρι τις αρχές Δεκεμβρίου 2025 έχουν επιστρέψει στη Συρία συνολικά 4.132 Σύροι, ενώ 4.475 υπήκοοι Συρίας έχουν αποσυρθεί το αίτημά τους για άσυλο ή είχαν αποποιηθεί το καθεστώς (προσφυγικό ή συμπληρωματικής προστασίας) τους στο ίδιο διάστημα.

Ως προς τις εκκρεμύσεις αιτήσεις ασύλου, τα στοιχεία δείχνουν σταθερή αποκλιμάκωση. Όταν ιδρύθηκε το Υπουργείο, εκκρεμούσαν περίπου 24.725 αιτήσεις ασύλου. Έκτοτε, έχουν εξεταστεί περίπου 8.300 αιτήματα. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία, οι εκκρεμύσεις υποθέσεων ανέρχονται σήμερα σε 16.342, εκ των οποίων περίπου 11.000 αφορούν σε Σύρους. Η μείωση αυτή συνδέεται αφενός με τη σημαντική πτώση των νέων αιτήσεων σε σύγκριση με το 2022 και αφετέρου με την εντατική πολιτική επιστροφών –ιδίως προς τη Συρία– που σταδιακά αποφορτίζει το σύστημα ασύλου.

Συνολικά, τα επικαιροποιημένα στοιχεία για το 2025 καταδεικνύουν ότι οι παράτυπες αφίξεις και οι νέες αιτήσεις ασύλου έχουν μειωθεί δραστικά, οι επιστροφές/ επαναπατρισμοί κινούνται σε υψηλά επίπεδα και ο όγκος των εκκρεμύσεων αιτήσεων ασύλου μειώνεται με σταθερό ρυθμό.

Στα συρτάρια της Βουλής ο νόμος για την οπαδική βία

STATE OF THE UNION

Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ
Εσωτερική Ασφάλεια

1. Βελτίωση ανταπόκρισης της Αστυνομίας στις κλήσεις 112

• Τι εξήγγειλε ο ΠτΔ:

Το 2025 θα βελτιωθεί η ανταπόκριση της Αστυνομίας στις κλήσεις 112 και θα υπάρξει καλύτερη αξιοποίηση των πληροφοριών στις επιχειρήσεις του Σώματος.

• Τι φαινεται να έχει γίνει:

Το 2025 προωθείται η εισαγωγή του συστήματος Next Generation 112 (NG-112), κεντρικού συστήματος διαχείρισης επείγουσων κλήσεων, που συνδέεται με Αστυνομία, Πυροσβεστική κ.λπ. Υπάρχουν αναφορές για αναβάθμιση κέντρων επεξεργασίας και σχεδιασμό νέου Συντονιστικού Κέντρου δίπλα στο Αρχηγείο Αστυνομίας, το οποίο θα υποστηρίξει και την Πυροσβεστική. Δεν υπάρχουν όμως ανοιχτά, ποσοτικά στοιχεία. Η εξαγγελία φαίνεται μερικώς υλοποιημένη: οι τεχνικές και οργανωτικές βάσεις έχουν μπει, αλλά η βελτίωση δεν έχει ακόμη αποτυπωθεί δημόσια με μετρήσιμα αποτελέσματα.

2. Παγκύπρια Ομάδα Επιχειρησιακών Αξιοματικών

• Τι εξήγγειλε ο ΠτΔ:

Δημιουργία Παγκύπριας Ομάδας Επιχειρησιακών Αξιοματικών, για 24ωρη ενίσχυση της ουσιαστικής των Αστυνομικών Διευθύνσεων και καλύτερη εποπτεία.

• Τι φαινεται να έχει γίνει:

Δεν έχει δημιουργηθεί, τουλάχιστον σύμφωνα με την Αστυνομία, ξεχωριστή «Παγκύπρια Ομάδα Επιχειρησιακών Αξιοματικών» που να έχει επίσημα συσταθεί και λειτουργεί.

3. Νομοθετικές ρυθμίσεις για οπαδική βία και συνδέσμου φιλάθλων

• Τι εξήγγειλε ο ΠτΔ:

Εντός του 2025 θα προωθηθούν νομοθετικές ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της οπαδικής βίας και τη λειτουργία των συνδέσμων φιλάθλων.

• Τι φαινεται να έχει γίνει:

Η κυβέρνηση τυπικά τήρησε την υπόσχεσή της («θα προωθηθούν νόμοι ρυθμίσεις» – τα νομοσχέδια όντως κατατέθηκαν), αλλά για τον πολίτη το αποτέλεσμα είναι ακόμη ημιτέλες, αφού δεν έχει κλειδωθεί οριστικό, εφαρμοσμένο νομικό πλαίσιο. Η σχετική επιτροπή της Βουλής συνεχίζει να εξετάζει τα νομοσχέδια, με πολιτικές διαφωνίες και αιτήματα για αλλαγές. Δεν υπάρχει σαφής, τελική ψήφιση ολοκληρωμένου πακέτου που να εφαρμόζεται ήδη στην πράξη.

ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Αγορά 3 πτητικών μέσων και συστήματα πυρανίχνευσης σε κρίσιμες υποδομές

STATE OF THE UNION

Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΗ
Πολιτική Προστασία

1. Διαθεσιμότητα τουλάχιστον 11 πτητικών μέσων στην αντιπυρική περίοδο

• Τι εξήγγειλε ο ΠτΔ:

Κατά την αντιπυρική περίοδο θα είναι διαθέσιμα τουλάχιστον 11 πτητικά μέσα (αεροπλάνα και ελικόπτερα) για πυρόσβεση.

• Τι φαινεται να έχει γίνει:

Διλόγως αρμοδίων πριν την έναρξη της αντιπυρικής περιόδου 2025 επιβεβαιώνουν ότι 11 πτητικά μέσα για δασοπυρόσβεση, συνδυάζοντας ιδιόκτητα, μισθωμένα και συνεργασίες. Η συγκεκριμένη εξαγγελία μπορεί να θεωρηθεί υλοποιημένη.

2. Αγορά 3 ιδιόκτητων πτητικών μέσων

• Τι εξήγγειλε ο ΠτΔ:

Διλόγως αρμοδίων να αγορά 3 ιδιόκτητων πτητικών μέσων» για πυρόσβεση.

• Τι φαινεται να έχει γίνει:

Σύμφωνα με την Εθνική Φρουρά, η οποία διαχειρίζεται τα πτητικά μέσα – τα τρία ιδιόκτητα δεν έχουν ακόμη αγοραστεί. Στόχος είναι να παραλαμβάνουμε ένα κάθε χρόνο

αρχής γενομένης το 2026 (δηλαδή 2026, 2027,2028). Σύμφωνα με πρόσφατες δηλώσεις του γενικού διευθυντή του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, Ανδρέα Γρηγορίου, στο Κυπριακό Πρακτορείο Ειδήσεων, βρίσκεται σε εξέλιξη η διαδικασία διαγωνισμού για την αγορά τριών πυροσβεστικών αεροσκαφών, εκ των οποίων το ένα θα χρηματοδοτηθεί από το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Συνεπώς η εξαγγελία μπορεί να θεωρηθεί μερικώς υλοποιημένη. Σύμφωνα με πληροφορίες βρίσκεται σε εξέλιξη η εκπαίδευση Κύπριων πιλότων της Εθνικής Φρουράς προκειμένου να τα στελεχώνουν οι ίδιοι και όχι ξένοι πιλότοι.

3. Συστήματα ανίχνευσης πυρκαγιών σε 12 βιομηχανικές ζώνες • Τι εξήγγειλε ο ΠτΔ:

Προώθηση εγκατάστασης συστημάτων ανίχνευσης πυρκαγιών σε 12 βιομηχανικές ζώ-

νες και κρίσιμες υποδομές σε όλη την Κύπρο.

• Τι φαινεται να έχει γίνει:

Οι κυβερνητικές παρουσιάσεις του σχεδίου 2025 επαναλαμβάνουν την πρόθεση για τέτοια συστήματα, όμως μέχρι το τέλος 2025 δεν έχουν ακόμα τοποθετηθεί. Σύμφωνα με την Πυροσβεστική Υπηρεσία έχουν επιλεχθεί οι τοποθεσίες εγκατάστασης αλλά δεν έχει υλοποιηθεί η τοποθέτηση.

4. Αύξηση των διαθέσιμων καταφυγίων Πολιτικής Προστασίας

• Τι εξήγγειλε ο ΠτΔ:

Εντός του 2025 «αυξάνονται τα διαθέσιμα καταφύγια» και ενισχύεται το σύστημα Πολιτικής Προστασίας.

• Τι φαινεται να έχει γίνει:

Από τα τέλη 2024 και μέσα στο 2025, η Πολιτική Άμυνα και το Υπουργείο Εσωτερικών ανακάλυψαν εκστρατεία εντοπισμού, καταγραφής και αναβάθμισης καταφυγίων, με στόχο την αύξηση του αριθμού των διαθέσιμων χώρων προστασίας.

Σύμφωνα με την Πολιτική Προστασία, σε συνεννόηση με την Ιερά Αρχιεπισκοπή και τις Μητροπόλεις, έχουν συγκεντρωθεί στοιχεία ναών που μπορούν να αξιοποιηθούν ως καταφύγια και τα οποία βρίσκονται υπό αξιολόγηση. Παράλληλα, γίνονται επαφές με ιδιοκτήτες/διαχειριστές χώρων στάθμευσης, εμπορικών κέντρων και άλλων κτηρίων με μεγάλους χώρους που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν και να διαμορφωθούν ως καταφύγια.

Στο παρόν στάδιο έχουν εντοπιστεί και επιθεωρηθεί από ομάδες της Πολιτικής Άμυνας 12 νέοι χώροι και επιπλέον εκκρεμεί η τεχνική αξιολόγηση χαρακτηρισμού τους ως προσωρινοί χώροι προστασίας.

5. Ηλεκτρονική εφαρμογή για εντοπισμό πλησιέστερου καταφυγίου

• Τι εξήγγειλε ο ΠτΔ: Δημιουργία ηλεκτρονικής εφαρμογής μέσω της οποίας ο πολίτης θα βρίσκει το πλησιέστερο καταφύγιο.

• Τι φαινεται να έχει γίνει:

Τον Ιούνιο 2025 ανακοινώθηκε επίσημα η εφαρμογή SafeCY, μέσω της οποίας οι πολίτες μπορούν να εντοπίσουν σε κάρτη το κοντινότερο καταφύγιο Πολιτικής Άμυνας. Η εφαρμογή διατίθεται σε Android και iOS.

Εδώ η εξαγγελία είναι πλήρως υλοποιημένη – η εφαρμογή λειτουργεί, έστω με περιθώρια βελτίωσης στα δεδομένα.

ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ναυάγια και μεγάλες καθυστερήσεις

Υπερβολικά φιλόδοξοι αποδείχθηκαν οι κυβερνητικοί στόχοι για έργα που βάλωσαν ή μπήκαν στον αναπνευστήρα

STATE OF
THE UNION
Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ
Μεγάλα δημόσια έργα

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Το 2025 ήταν μια χρονιά πρόκληση για την κυβέρνηση και τους στόχους που είχαν τεθεί τον περσινό Ιανουάριο για ένα μεγάλο αριθμό εξαγγελιών που είχε κάνει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Νίκος Χριστοδουλίδης. Ένα χρόνο μετά ο απολογισμός που γίνεται δεν μπορεί να είναι ικανοποιητικός σε τομείς που αφορούν μεγάλα αναπτυξιακά έργα, όπως είναι οδικές αρτηρίες και η ενεργειακή ασφάλεια. Όπως αποδείχθηκε ο πήχης των προσδοκιών όχι μόνο τέθηκε ψηλά, αλλά σε κάποια έργα μπορεί να ισχυριστεί κάποιος ότι σημειώθηκε πτώση. Η κριτική που δέχεται η κυβέρνηση αφορά τη διαχείριση έργων με προβληματικό πλαίσιο ανάθεσης από την προηγούμενη κυβέρνηση, το οποίο όπως φάνηκε υποτιμήθηκε στους στόχους που τέθηκαν από τον ίδιο τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη ελέγχεται για τα ναυάγια που σημειώθηκαν σε τρία αναπτυξιακά έργα, λιμάνι Λάρνακας, τερματικό Φ.Α. στο Βασιλικό και δρόμος Πάφου-Πόλης Χρυσοκούς. Έως να είναι από τις ελάχιστες περιπτώσεις που τρία μεγάλα έργα πνοής οδηγήθηκαν το ένα μετά το άλλο σε κατάρρευση μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα. Εκτός από τις επιπτώσεις, κοινω-

νικές και οικονομικές, η Κυπριακή Δημοκρατία ελέγχεται από ευρωπαϊκά όργανα για θέματα διαφθοράς και κατασπατάλησης ευρωπαϊκών πόρων, όπως στην περίπτωση του τερματικού Φ.Α. στο Βασιλικό.

Ενεργειακή...
ανασφάλεια

Το τερματικό της οργής. Έως από τα μεγαλύτερα σκάνδαλα στα χρονικά της Κυπριακής Δημοκρατίας. Κανονικά το έργο θα έπρεπε να είχε ολοκληρωθεί εάν η κινεζική κοινοπραξία δεν το εγκατέλειπε. Για το Βασιλικό τερματικό ευθύνες φέρει η διακυβέρνηση Αναστασιάδη για τις διαδικασίες που ακολουθήθηκαν στην προκήρυξη και ανάθεση του έργου, που έχουν προκαλέσει την παρέμβαση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας η οποία διεξάγει έρευνα για πιθανές ποινικές ευθύνες στη διαχείριση ευρωπαϊκών πόρων για την κατασκευή του έργου. Η παρούσα κυβέρνηση ελέγχεται για την πορεία ολοκλήρωσης του έργου μετά τη φυγή της κινεζικής κοινοπραξίας. Στις 25 Ιανουαρίου 2025 στο Προεδρικό, ο Νίκος Χριστοδουλίδης είχε εξαγγείλει πως «τίθεται σε πορεία ολοκλήρωσης το τερματικό εισαγωγής φυσικού αερίου στο Βασιλικό για μείωση του κόστους της συμβατικής ηλεκτροπαραγωγής». Στόχος που αποδείχθηκε υπερβολικά φιλόδοξο. Από το καλοκαίρι του 2024 η κυβέρνηση δεν έχει καταφέρει να επανεκκινήσει το έργο. Τουναντίον προέκυψαν και άλλα προβλήματα που έχουν να κάνουν με την ασφάλεια των υλικών που χρησιμοποιήθηκαν. Το πότε θα ξεκινήσουν τα έργα, αλλά το κυριότερο πότε θα είναι

Ναυάγια και μεγάλες καθυστερήσεις συνόδευσαν τους στόχους που είχαν τεθεί από πλευράς κυβέρνησης το 2025 για μεγάλα αναπτυξιακά έργα που αφορούν οδικές και ενεργειακές υποδομές.

Το τερματικό στο Βασιλικό αντί της πορείας υλοποίησης που έπρεπε να ακολουθούσε μέσα στο 2025, παραμένει στάσιμο με άγνωστο τον χρόνο επανέναρξης των έργων που υπολείπονται.

έτοιμο το τερματικό παραμένει άγνωστο. Αυτό σημαίνει πως ο στόχος για εισαγωγή Φ.Α. το 2026 παραμένει άπιαστος. Μοναδική περίπτωση να ανατραπούν τα δεδομένα είναι να τερματιστεί το μονοπώλιο της ΔΕΦΑ και να επιτραπεί σε ιδιώτες να κάνουν εισαγωγές Φ.Α.

Φωτοβολταϊκά. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είχε αναγγείλει την «άμεση εφαρμογή της τεχνολογίας των συστημάτων αποθήκευσης ενέργειας και περαιτέρω εισόδου ανανεώσιμων πηγών στο

ενεργειακό μείγμα της χώρας». Ένα έργο πνοής που θα μείωνε σημαντικά τις ελλείψεις σε ηλεκτρικό ρεύμα σε περιόδους μεγάλης ζήτησης, όπως το περασμένο καλοκαίρι που οδήγησαν σε διακοπές. Τα συστήματα αποθήκευσης στην τελική φάση λειτουργίας τους τρέχει ο Διαχειριστής Συστήματος Μεταφοράς Κύπρου (ΔΣΜΚ) ο οποίος επιρρίπτει την ευθύνη σε οκτώ επενδυτές που έχουν εξασφαλίσει άδεια αποθήκευσης από την ΡΑΕΚ. Ο ΔΣΜΚ ισχυρίζεται πως οι οκτώ αιτήσεις δεν έχουν προσκομίσει όλα τα απαραίτητα έγγραφα και μελέτες ούτως ώστε ο ΔΣΜΚ να προχωρήσει με την έκδοση τελικών όρων σύνδεσης. Καλύτερη παρουσίαζε την εικόνα με τα σχέδια κορηγίγια για τοποθέτηση φωτοβολταϊκών σε οικίες. Ωστόσο και εδώ τη χρονιά που πέρασε υπήρχαν έντονες διαμαρτυρίες για τις περιεκτικές που σημειώθηκαν σε οικιακά φωτοβολταϊκά συστήματα προκειμένου να διασφαλιστεί η ευστάθεια και η αξιοπιστία της

τουργία του ηλεκτρικού συστήματος της Κύπρου, κατά τον ΔΣΜΚ.

Δημόσια... γιοφύρια
της Άρτας

Λιμάνι Λάρνακας. Η ανάπλαση του λιμένα της Λάρνακας είναι ένα από τα κορυφαία αναπτυξιακά έργα που βούλιαξε προτού καλά-καλά ξεκινήσουν τα κατασκευαστικά έργα. Το υπουργείο Μεταφορών οδηγήθηκε σε καταγγελία της σύμβασης της Kition Ocean Holdings αναδόχου ανάπλασης του λιμένα της Λάρνακας, εξέλιξη που είχε ως αποτέλεσμα να παραμείνει άγνωστος ο χρόνος ολοκλήρωσης ενός σημαντικού έργου για την επαρχία Λάρνακας. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ανήγγειλε πως «αρχίζουν τα έργα του Λιμανιού και Μαρinas Λάρνακας, μέσα από μια νέα διαδικασία συμφωνημένη με τους τοπικούς παράγοντες της Πόλης». Η καταγγελία της σύμβασης έγινε τον Μάιο του 2024 και μέχρι σήμερα η επανεκκίνηση του έργου βρίσκεται στις

προκαταρκτικές διαδικασίες που ξεκίνησαν από την αρχή. Αναμένεται η ετοιμασία και παράδοση της μελέτης που έχει ανατεθεί στο Υπερταμείο Ελλάδας, πρώην ΤΑΥΠΕΔ, το οποίο συνεργάζεται με ολλανδικό οικο προκειμένου να ξεκαθαρίσει η επιχειρησιακή φυσιογνωμία του λιμανιού.

Δρόμος Πάφου-Πόλης

Την ίδια τύχη είχε ένα επίσης έργο πνοής για την επαρχία Πάφου. Το έργο ναυάγησε τον Νοέμβριο του 2024, με τον προηγούμενο ανάδοχο να είχε ολοκληρώσει ένα μικρό κομμάτι της πρώτης φάσης του δρόμου. Στον δρόμο Πάφου-Πόλης η προσφυγή που κατέθεσε η εταιρεία Άκτωρ στην Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών φέρνει τη διαδικασία νέων προσφορών που ζήτησε τον περασμένο Αύγουστο το Τμήμα Δημοσίων Έργων, ένα ζήτημα που ξεκαθάρισε πρόσφατα με την απόρριψη της προσφυγής της ελλαδικής εταιρείας. Το μόνο κομμάτι που εκτελείται είναι η κατασκευή δύο πρόσθετων ανηφορικών λωρίδων κυκλοφορίας στον υφιστάμενο δρόμο Πάφου-Πόλης Χρυσοκούς (Β7), μίας στο τμήμα της οδού από τη Μεσόγη προς την Τσαδα (στη λωρίδα κυκλοφορίας με κατεύθυνση προς Τσαδα), μήκους 1,8 χλμ. περίπου, και μίας στο τμήμα της οδού από Γιόλου προς Στρουμπί (στη λωρίδα κυκλοφορίας με κατεύθυνση προς Πάφο), μήκους 1,5 χλμ. περίπου. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είχε αναφέρει τον περσινό Ιανουάριο πως «υλοποιούνται και οι δύο φάσεις του αυτοκινητόδρομου Πάφου-Πόλης Χρυσοκούς, με 4 λωρίδες κυκλοφορίας, κόστους 330 εκατ. ευρώ».

Αχιλλείος πέρανα τα έργα ανάπτυξης

STATE OF
THE UNION
Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΕΡΓΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Της ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

Ο σχεδιασμός για το 2025 προέβλεπε την προώθηση μεγάλων έργων ανάπτυξης ως εξής:

- Βελτίωση της συνδεσιμότητας και μείωση της συμφόρησης στη Λευκωσία, μέσα από την υλοποίηση των επόμενων φάσεων του Περιμετρικού, με εκτιμώμενο κόστος 120 εκατ. ευρώ.
- Ολοκληρώνονται τα σχετικά έγγραφα για τον αυτοκινητόδρομο Ακακίου - Αστρομερίτη, με εκτιμώμενο κόστος 107 εκατ. ευρώ.
- Για αντιμετώπιση της κυκλοφοριακής συμφόρησης στη Λεμεσό, υλοποιούνται έργα συνολικού κόστους πέραν των 250 εκατ. ευρώ, περιλαμβανομένης της έναρξης της πρώτης φάσης του Βόρειου Παρακαμπτήριου.
- Ολοκληρώνονται οι μελέτες της δεύτερης φάσης του αυτοκινητόδρομου προς τον Σαϊτίττα, συνολικού κόστους 65 εκατ. ευρώ.
- Σχεδιάζονται και αρχίζει η κατασκευή έργων υποδομής στην Ελεύθερη Επαρχία Αμμοχώστου, με κόστος 60 εκατ. ευρώ. Το έργο στον Ποταμό του Λιοπετρίου ξεκινά με την παράδοση της πρώτης φάσης το καλοκαίρι του 2025.
- Επέκταση λιμανιού στο Λατσί, κόστους 50 εκατ. ευρώ.
- Κατασκευή βιομηχανικού λιμανιού στο Βασιλικό, με κόστος 350 εκατ. ευρώ.

Τι έχει γίνει

Τα εγκαίνια της Α' Φάσης του Περιμετρικού Αυτοκινητόδρομου Λευκωσίας - του μεγάλου οδικού έργου υποδομής που φέρει την υπογραφή της εταιρείας Cyfield - πραγματοποιήθηκαν στις 6 Νοεμβρίου. Η υλοποίησή του περιελάμβανε την κατασκευή αυτοκινητόδρομου τεσσάρων λωρίδων κυκλοφορίας, μήκους 7,5 χλμ., τη δημιουργία δευτερευόντων δρόμων μήκους περίπου 10 χλμ., την κατασκευή δύο διασταυρώσεων στη Βιομηχανική Περιοχή Ιδαίου, μίας διασταύρωσης στη Βιομηχανική Περιοχή Τσερίου και ενός κυκλικού κόμβου στη Λεωφόρο Τσερίου, όπως και μία διασταύρωση και έναν ανισόπεδο κόμβο περί του Ολυμπακού Σκοπευτηρίου. Δημιουργήθηκαν επίσης δύο υπόγειες γέφυρες και μία υπέργεια στον αυτοκινητόδρομο Λευκωσίας - Λεμεσού, δυο παράδρομοι, τρεις βοηθητικοί δρόμοι και τέσσερις επιπρόσθετες γέφυρες. Το έργο, που βελτιώνει την κινητικότητα στην ευρύτερη αστική περιοχή της πόλης, συμβάλλει, μεταξύ άλλων, στην αντιμετώπιση του κυκλοφοριακού προβλήματος, στη μείωση του χρόνου διακίνησης, αλλά και στην αναβάθμιση του επιπέδου ασφαλείας για τους οδηγούς. Στο μεταξύ, σε εξέλιξη βρίσκεται η φάση Β3 του Περιμετρικού Λευκωσίας. Το έργο ύψους €29 εκατ. ξεκίνησε στις 28 Ιουλίου 2025 και έχει ορίζοντα ολοκλήρωσης τον Ιούνιο του 2028. Εκτείνεται από τη Λεωφόρο Αρχιεπισκόπου Μακαρίου στη Δευτέρα μέχρι τους κυβερνητικούς συνοικισμούς στην Ανθούπολη, αξιοποιώντας τον υφιστάμενο δρόμο Λευκωσίας - Παλαικωρίου. Ανάδοχος είναι η κοινοπραξία Ιασονού-Cyfield. Παράλληλα, σε φάση ετοιμασίας των απαραίτητων εγγράφων για την προσφοροδότηση της φάσης Γ του περιμετρικού Λευκωσίας βρίσκεται το τμήμα δημοσίων έργων. Η Γ φάση του Περιμετρικού

Η κατασκευή του αυτοκινητόδρομου Δένειας - Αστρομερίτη μέσω της νότιας χάραξης έχει πλέον επιβεβαιωθεί από το Τμήμα Δημοσίων Έργων.

αφορά το τμήμα από τον κόμβο Ανθούπολης μέχρι τον κυκλικό κόμβο στους Εργάτες. Ο εκτιμώμενος προϋπολογισμός για την κατασκευή του έργου ανέρχεται στα €85 εκατομμύρια συν ΦΠΑ, ενώ ο χρόνος εκτέλεσης υπολογίζεται σε 3 έτη, με 85% συγχρηματοδότηση από το πρόγραμμα «Θάλασσα».

• Δεν ολοκληρώθηκαν τα έγγραφα για τον αυτοκινητόδρομο Ακακίου - Αστρομερίτη, με εκτιμώμενο κόστος 107 εκατ. ευρώ. Ο υπουργός Μεταφορών ανέφερε στην «Κ» ότι θα βγουν σε προσφορές το πρώτο τρίμηνο του έτους. Η κατασκευή του αυτοκινητόδρομου Δένειας - Αστρομερίτη μέσω της νότιας χάραξης έχει πλέον επιβεβαιωθεί από το Τμήμα Δημοσίων Έργων. Υπάρχει κυβερνητική δέσμευση για την υλοποίηση του έργου σύμφωνα με τον ήδη εγκεκριμένο σχεδιασμό.

• Δεν έχουν ξεκινήσει ακόμη οι εργασίες κατασκευής του Βόρειου Παρακαμπτήριου Λεμεσού σε όλο το μήκος του ως ενιαίο έργο. Αν και είναι ένα από τα μεγάλα

έργα υποδομής που έχουν προγραμματιστεί και συζητούνται επί χρόνια, μέχρι σήμερα (τέλη 2025) δεν έχει γίνει επίσημη προκήρυξη εργολαβίας ή έναρξη κατασκευής σε ολόκληρη την κύρια χάραξη του Βόρειου Παρακαμπτήριου με συμβασιοποιημένο χρονοδιάγραμμα εργασιών. Ο κ. Βαρεάδης στη συνέντευξή του στην «Κ» ανέφερε ότι τα έργα που ωριμάζουν αφορούν τη συμπλήρωση του οδικού δικτύου της Λεμεσού, το οποίο θα συμβάλει στην επίλυση του κυκλοφοριακού.

• Δεν έχουν ολοκληρωθεί οι μελέτες της δεύτερης φάσης του αυτοκινητόδρομου προς τον Σαϊτίττα, συνολικού κόστους 65 εκατ. ευρώ Η δεύτερη φάση (Α2) προς Μονάγρι δεν έχει ξεκινήσει, γιατί οι μελέτες και οι περιβαλλοντικές εγκρίσεις παραμένουν σε εκκρεμότητα. Η επόμενη φάση είναι 8 χιλιόμετρα και θα φτάσει μέχρι το Μονάγρι, βασικά κοντά στη γέφυρα του Ζυγού. Θα βγει η προσφορά τέλος του 2026 και αναμένονται οι εργασίες να ξεκινήσουν το 2027. Η φάση Β είναι αυτή που θα δώσει και την τελική

μορφή στον δρόμο, ο οποίος θα εκτείνεται μέχρι και την κοινότητα του Σαϊτίττα.

• Αναφορικά με τα έργα του Λιμανιού και Μαρinas Λάρνακας αναμένεται να υπάρχουν παραδοτέα στις αρχές του 2026. Η ολοκλήρωση των βασικών έργων αναμενόταν έως το τέλος του 2025 όπως είχε ενημερώσει τη Βουλή ο αρμόδιος υπουργός. Η εκβάθυνση της Μαρinas Λάρνακας «προχωρά κανονικά» και αναμένεται να ολοκληρωθεί τον Δεκέμβριο 2025 με προϋπολογισμό 900 χιλιάδων ευρώ, σύμφωνα με τον αρμόδιο υπουργό. Ωστόσο, δεν υπάρχουν μέχρι στιγμής επίσημες πληροφορίες ότι έχει ήδη ολοκληρωθεί πλήρως.

• Πολύ πίσω από τον προγραμματισμό βρισκόμαστε αναφορικά με τις δύο φάσεις του Αυτοκινητόδρομου Πάφου - Πόλης Χρυσοκούς, με 4 λωρίδες κυκλοφορίας, κόστους 330 εκατ. ευρώ. Τη δεδομένη στιγμή επανεκκίνησε ο διαγωνισμός που προκηρύχθηκε το καλοκαίρι για ολοκλήρωση του αυτοκινητόδρομου. Η εκδήλωση ενδιαφέροντος έχει ήδη

πάρει παράταση μέχρι και τις 6 Φεβρουαρίου του νέου χρόνου.

• Ενώ η ολοκλήρωση του έργου ανάπλασης του ποταμού Λιοπετρίου έχει ήδη πάρει παράταση μέχρι το 2026, έξι ολόκληρα χρόνια από την έναρξη εργασιών, παραδόθηκε στις 19 Ιουλίου στην κυκλοφορία το οδικό δίκτυο του έργου «Διαμόρφωση του Αλιευτικού Καταρσιού και του Ποταμού στο Λιοπέτρι». Οι εργασίες κατασκευής του δρόμου είχαν επαναρχίσει τον περασμένο Απρίλη και ολοκληρώθηκαν εντός χρονοδιαγράμματος. Για να θεωρηθεί όμως πλήρως ολοκληρωμένο το έργο θα πρέπει να τελειώσουν και τα κρηπίδωματα, που είναι άλλο ένα πονεμένο κεφάλαιο. Ο διαγωνισμός για αποπεράτωση των κρηπίδωμάτων που προκηρύχθηκε τον περασμένο Μάρτιο ακυρώθηκε λόγω του ότι οι προσφορές που λήφθηκαν υπερέβαιναν κατά πολύ την εκτίμηση δαπάνης και επαναπροκηρύχθηκαν. Η νέα διαδικασία είναι ακόμα ανοικτή, κάτι που παρατείνει την καθυστέρηση στην ολοκλήρωση του έργου.

• Η Αρχή Λιμένων Κύπρου έχει δημοσιοποιήσει και παρουσιάσει τη Μελέτη Εκτίμησης Επιπτώσεων στο Περιβάλλον (ΜΕΕΠ) για την επέκταση του λιμανιού στο Λατσί. Οι μελέτες ολοκληρώνονται και οι διαδικασίες προσφοροδότησης εκτιμάται ότι θα ολοκληρωθούν μέχρι περίπου τον Φεβρουάριο 2026, ώστε να μπορέσει στη συνέχεια να ανατεθεί η κατασκευή σε εργολάβο. Το έργο προβλέπεται να κατασκευαστεί και να παραδοθεί σε φάσεις, η φάση Α (χώροι ελλιμενισμού σκαφών) προγραμματίζεται να ολοκληρωθεί έως Φεβρουάριο 2028 και η πλήρης ολοκλήρωση του έργου προγραμματίζεται να γίνει τον Αύγουστο 2028.

• Δεν έχουν ακόμη ξεκινήσει οι εργασίες κατασκευής για το νέο βιομηχανικό λιμάνι στο Βασιλικό, με κόστος 350 εκατ. ευρώ.

Τα μουσεία σώζουν τους προέδρους

Γενικόλογες εξαγγελίες, χωρίς συγκεκριμένη στόχευση και μακροπρόθεσμο όραμα από τον Νίκο Χριστοδουλίδη

STATE OF THE UNION

Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Με βάση τα δύο Union of State του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας και των όσων αναφέρονται σε αυτά σε σχέση με τον πολιτισμό, δεν έχουμε πολλά να σχολιάσουμε. Σε αμφότερες τις ομιλίες για τον πολιτισμό αφιερώθηκαν σχεδόν 100 ολόκληρες λέξεις, σε σύνολο 8.000 λέξεων. Αυτές οι 100 λέξεις ήταν προσεκτικά επιλεγμένες, μιας και οι εξαγγελίες ήταν τόσο γενικόλογες (αναστόχευση, εκσυγχρονισμός και ψηφιακή αναβάθμιση) που δεν υπήρχε περίπτωση κάτι απ' όλα να μην επιτευχθεί.

Συγκεκριμένα, το 2024 στην παράγραφο που αφορούσε τον πολιτισμό αναφερόντουσαν τα εξής: «Στον τομέα του Πολιτισμού, εντός του έτους, ανταποκρινόμενοι στις ανάγκες του καλλιτεχνικού κόσμου, καταθέτουμε το νομοσχέδιο για την εφαρμογή θεσμικού πλαισίου που ρυθμίζει το καθεστώς και την επαγγελματική ιδιότητα του Καλλιτέχνη, δίνοντας λύση σε μια χρόνια στρέβλωση. Ταυτόχρονα, μέσω αναστόχευσης και εκσυγχρονισμού των σχεδίων επιχορηγήσεων, στηρίζουμε όλες τις πτυχές της πολιτιστικής δημιουργίας, καθώς και την ψηφιακή αναβάθμιση των πολιτιστικών χώρων».

Αποτέλεσμα: Το νομοσχέδιο κατατέθηκε στις 3 Ιανουαρίου 2025, και στη σχετική ανακοίνωση αναφερόταν: «Το Υπουργικό Συμβούλιο, με σημερινή Απόφασή του, ενέκρινε το νομοσχέδιο με τίτλο "Ο περί της θέσπισης

Μπρώου Καλλιτεχνών και Καλλιτεχνικής Χορηγίας Νόμος του 2025", το οποίο ετοιμάστηκε από την Επιτροπή Νομοθεσίας σε στενή συνεργασία με το Υφυπουργείο Πολιτισμού και όλους τους εμπλεκόμενους φορείς – το Υπουργείο Οικονομικών και την Υπηρεσία Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Το νομοσχέδιο ελέγχθηκε νομοτεχνικά από τη Νομική Υπηρεσία και σήμερα έλαβε έγκριση από το Υπουργικό Συμβούλιο για κατάθεσή του στη Βουλή των Αντιπροσώπων.» Το Προεδρικό θα μπορούσαμε να πούμε έκανε τη δουλειά του, αλλά μετά το ζήτημα κόλλησε στη συζήτηση

Μεγάλα έργα πολιτιστικών υποδομών δεν προβλέπεται να έχουμε για το υπόλοιπο της θητείας του κ. Χριστοδουλίδη, δηλαδή Κυπριακή Βιβλιοθήκη, Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, ή ένα σύγχρονο Μέγαρο Μουσικής.

του στην Επιτροπή Παιδείας της Βουλής των Αντιπροσώπων και επειδή ανέκυψαν ζητήματα σε σχέση με το εν λόγω νομοσχέδιο, το οποίο απορρίφθηκε αναφανδόν από το σύνολο σχεδόν των πολιτιστικών φορέων, αυτό μάλλον θα το δούμε να ξανασυζητείται σε ουσιαστική βάση μετά τις βουλευτικές εκλογές του Μαΐου του 2026.

Όσο για την ψηφιακή αναβάθμιση των πολιτιστικών χώρων, αυτή πήρε λίγο χρόνο παραπάνω και γι' αυτό στο State of the Union 2025, επαναλήφθηκε η δέσμευση: «Ειδικά κίνητρα για ανάδειξη του πολιτισμού ως σημαντική οικονομική δραστηρι-

Πολύ έζηπνα ο κ. Χριστοδουλίδης δεν εξαγγέλλει μεγάλα πολιτιστικά έργα, μιας και γνωρίζει πως είναι πολύ δύσκολο να γίνουν πραγματικότητα στο ορατό μέλλον, αυτό που κάνει και μάλλον πιάνει τόπο είναι να υπόσχεται γενικώς και αοριστώς.

ότητα, συνδυάζοντας την εξωστρέφεια και την καινοτομία. Σχέδιο Στήριξης Τεχνολογικής και Ψηφιακής αναβάθμισης πολιτιστικών φορέων για την αναβάθμιση της εμπειρίας των επισκεπτών με εφαρμογές σύγχρονης τεχνολογίας σε αρχαιο-

λογικούς χώρους και μουσεία». Πράγματι, αρχές Σεπτεμβρίου του 2025 προκηρύχθηκε το Σχέδιο Στήριξης Τεχνολογικής και Ψηφιακής Αναβάθμισης Πολιτιστικών Φορέων, από το υφυπουργείο Πολιτισμού, το οποίο θα εφαρμοστεί από το Τμήμα

Σύγχρονου Πολιτισμού την τριετία 2025-2027 με προοπτική συνέχισής του και η χρηματοδότηση για την εφαρμογή του προέρχεται από εθνικούς πόρους. Για το 2025 είναι ύψους συνολικού προϋπολογισμού €300.000. Αρα και εδώ μπορούμε να ισχυριστούμε ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν φάνηκε ανακόλουθος, μίλησε για ψηφιακή αναβάθμιση και όντως έδωσε χρήματα για τον σκοπό αυτό.

Είναι όμως τα παραπάνω αρκετά για να πούμε πως χαράσσεται συγκεκριμένη πολιτιστική πολιτική από την κυβέρνηση Νίκου Χριστοδουλίδη; Γίνονται προσπάθειες από το υφυπουργείο Πολιτισμού; Γίνονται, δεν είναι αρκετές όμως ώστε να μπορούμε να πούμε πως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει συγκεκριμένο όραμα, και επιθυμεί μία σοβαρή ολιστική πολιτιστική πολιτική.

Πολύ έζηπνα ο κ. Χριστοδουλίδης δεν εξαγγέλλει μεγάλα πολιτιστικά έργα, μιας και γνωρίζει πως είναι πολύ δύσκολο να γίνουν πραγματικότητα στο ορατό μέλλον, αυτό που κάνει και μάλλον πιάνει τόπο είναι να υπόσχεται γενικώς και αοριστώς. Για παράδειγμα, ίσως ακόμα άμαθος τον Απρίλιο του 2023 στα Βραβεία του ΘΟΚ είχε πει πως θα τον βλέπουμε συχνά να χειροκροτεί τις παραστάσεις του Οργανισμού, για να κτίσουμε μαζί τη μακροχρόνια στρατηγική της Κύπρου για τον πολιτισμό στην πατρίδα μας... και το 2024, πάλι στον ΘΟΚ στην ίδια τελετή είχε πει, επαναλαμβάνοντας την παράγραφο από το State of Union «Γενικότερα, αναστοχεύουμε και εκσυγχρονίζουμε τα σχέδια επιχορηγήσεων που αφορούν σε όλες τις πτυχές της πολιτιστικής δημιουργίας στον τόπο μας, ενώ προωθούμε και την ψηφιακή αναβάθμιση των πολιτιστικών χώρων».

Πάντως, ο κ. Χριστοδουλίδης

δεν έχει ακόμα εγκαινιάσει –ή έστω θέσει τον θεμέλιο λίθο– κανένα μεγάλο έργο πολιτισμού, σε αντίθεση με τον προκατόχό του Νίκο Αναστασιάδη, ο οποίος έθεσε τον θεμέλιο λίθο του νέου Κυπριακού Μουσείου, που καλώς εκόντων των πραγμάτων αναμένεται να λειτουργήσει κανονικά το 2029 και ίσως ο κ. Χριστοδουλίδης καταφέρει να κόψει την κορδέλα, στην πρώτη θητεία του. Μεγάλα έργα πολιτιστικών υποδομών δεν προβλέπεται να έχουμε για το υπόλοιπο της θητείας του κ. Χριστοδουλίδη, δηλαδή Κυπριακή Βιβλιοθήκη, Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, ή ένα σύγχρονο Μέγαρο Μουσικής, για το οποίο λίγοι μιλούν.

Τέτοια μεγάλα έργα προχωρούν μονάχα όταν υπάρχει άνωθεν βούληση και έγνοια, δηλαδή από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, κατά τον τρόπο που ο κ. Αναστασιάδης πιεζε για να θέσει τουλάχιστον τον θεμέλιο λίθο του Κυπριακού Μουσείου, που το κατάφερε τον Ιανουάριο του 2023, λίγο πριν παραδώσει τον προεδρικό θώκο στον υπουργό του. Μπορεί πάντως και ο κ. Χριστοδουλίδης να κόψει κορδέλα, αυτήν του ανακαινισμένου τοπικού αρχαιολογικού μουσείου του Κουρίου... όπως έκανε και ο προκατόχος του με τα ανακαινισμένα μουσεία Λάρνακας (Ιανουάριος 2023) και Πάφου (Οκτώβριος 2022)...

Πάντως για το 2026 φαίνεται, τουλάχιστον για το πρώτο εξάμηνο της χρονιάς, πως θα έχουμε εξαγγελίες που θα αφορούν την Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης, και πιθανόν για το Στρατηγικό Σχέδιο για την Ανάπτυξη της Κυπριακής Βιβλιοθήκης και ως επιτυχία την ένταξη του Κρατικού Αρχείου στο υφυπουργείο Πολιτισμού, και γιατί όχι για τη νέα ψηφιακή εποχή στον τομέα του πολιτισμού.

Καταγράφηκαν τομές και σημαντικές βελτιώσεις

STATE OF THE UNION

Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΠΑΙΔΕΙΑ

Του ΕΚΤΟΡΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

1. Θέσπιση νέου πιο σύγχρονου και πιο δίκαιου συστήματος αξιολόγησης εκπαιδευτικών.

• Σε ποιο βαθμό έχει υλοποιηθεί:

Το νέο νομοθετικό πλαίσιο για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών ψηφίστηκε από τη Βουλή στις 22 Δεκεμβρίου 2025.

* Πρόκειται για την πιο σημαντική αλλαγή στον τομέα της Παιδείας, εδώ και δεκαετίες. Η εφαρμογή της θα αρχίσει σταδιακά τη σχολική χρονιά 2028-2029, ενώ το νέο σύστημα για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών θα εφαρμοστεί πλήρως τη σχολική χρονιά 2030-2031.

2. Περαιτέρω επέκταση και ουσιαστική αναβάθμιση του Ολοήμερου Σχολείου, με την ένταξη 60 επιπλέον δημοτικών σχολείων, με στόχο μέχρι το 2028, όλα τα Δημοτικά να λειτουργούν ως προαιρετικά ολοήμερα σχολεία.

• Σε ποιο βαθμό έχει υλοποιηθεί:

Προστέθηκαν 60 επιπλέον σχολεία (δημοτικά και νηπιαγωγεία) στο προαιρετικό Ολοήμερο Πρόγραμμα για τη σχολική χρονιά 2025-2026.

*Με αυτή την επέκταση, ο συνολικός αριθμός των σχολείων που λειτουργούν ως πλήρως Ολοήμερα έφτασε τα 318 σε όλη την Κύπρο, από 258 που ήταν προηγουμένως.

3. Επέκταση του θεσμού των Θερινών σχολείων σε όλα τα ειδικά σχολεία.

• Σε ποιο βαθμό έχει υλοποιηθεί:

Ο θεσμός των Θερινών Δημόσιων Ειδικών Σχολείων (Θ.Δ.Ε.Σ.) επεκτάθηκε για το καλοκαίρι του 2025 σε όλα τα ειδικά σχολεία παγκύπρια.

* Η λειτουργία τους είναι μέχρι τις 4 το απόγευμα και για περίοδο περίπου έξι εβδομάδων.

4. Πιλοτική εφαρμογή του Τεχνικού Γυμνασίου, σημαντική καινοτομία που συνδέει ουσιαστικά το εκπαιδευτικό μας σύστημα με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

• Σε ποιο βαθμό έχει υλοποιηθεί:

Η πιλοτική εφαρμογή έχει εκκινήσει σε ορισμένα σχολεία Λευκωσίας και Λεμεσού.

5. Εντάσσεται σε παγκύπρια κλίμακα του επαγγελματικού προσανατολισμού από την Έκτα Δημοτικού, επανέρχεται ο θεσμός της εβδομάδας εργασίας στη δεύτερη τάξη Λυκείου και επεκτείνεται η εξοικείωση με θέματα χρηματοοικονομικού αλφαριθμητισμού σε όλες

τις τάξεις του Γυμνασίου.

• Σε ποιο βαθμό έχει υλοποιηθεί:

Η εβδομάδα εργασίας θα αρχίσει να εφαρμόζεται από τον Φεβρουάριο του 2026. Ο επαγγελματικός προσανατολισμός άρχισε να εφαρμόζεται πιλοτικά σε κάποια σχολεία, όπως επίσης και ο χρηματοοικονομικός αλφαριθμητισμός.

6. Με όραμα το συμπεριληπτικό σχολείο, εκσυγχρονίζεται η νομοθεσία του 1999 για την Ειδική Εκπαίδευση και υλοποιείται συγκεκριμένη πολιτική για τα χαρισματικά παιδιά.

• Σε ποιο βαθμό έχει υλοποιηθεί:

Ως προς το σκέλος του εκσυγχρονισμού της νομοθεσίας, η πολιτική για τα χαρισματικά παιδιά εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο τον περασμένο Οκτώβριο, δύο μήνες πριν την εκπνοή του χρόνου. Ως προς την υλοποίηση, η εφαρμογή της θα είναι σταδιακή, καθώς κάποια μέτρα μπορούν να υλοποιηθούν άμεσα (πόσο άμεσα δεν έχει διευκρινιστεί) ενώ άλλα μέτρα είναι μακροπρόθεσμα.

Μερική υλοποίηση, έργα σε εξέλιξη, αλλά και εκκρεμότητες

STATE OF THE UNION

Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΥΓΕΙΑ

1. Αναπτυξιακό πρόγραμμα για εκσυγχρονισμό των δημόσιων νοσοκομείων σε όλες τις επαρχίες, με έμφαση στα Τμήματα Πρώτων Βοηθειών, με έργα ύψους 128 εκατομμυρίων ευρώ.

• Σε ποιο βαθμό έχει υλοποιηθεί:

Το νέο ΤΑΕΠ Λάρνακα έχει παραδοθεί από τον περασμένο Σεπτέμβριο, ενώ σε εξέλιξη βρίσκονται εργασίες και σε αυτό της Πάφου. Σε σχέση με το Γενικό Νοσοκομείο Λεμεσού, σε πρόσφατη επίσκεψή του ο υπουργός Υγείας σημείωσε ότι βρίσκεται σε τροχιά ευρύτερης αναβάθμισης, με σημαντικά έργα υποδομής συνολικού κόστους πέραν των 23 εκατομμυρίων ευρώ.

2. Αποσυμφόρση ΤΑΕΠ

• Σε ποιο βαθμό έχει υλοποιηθεί:

Σε μια προσπάθεια να υπάρξει αποσυμφόρση στα ΤΑΕΠ, ξεκίνησε η λειτουργία Ιατρικών Ταχείας Διακίνησης Ασθενών, στις πόλεις Λευκωσία από τον Μάρτιο, στην Πάφο από τον Ιούνιο, ενώ Αμμόχωστο και Λάρνακα άρχισαν από τον Αύγουστο.

3. Δημιουργία Εθνικού Ινστιτούτου Καρκίνου ως εφαρμογής της Εθνικής Στρατηγικής Πρόληψης μέσω της διεύρυνσης πληθυσμιακών ανιχνευτικών προγραμμάτων.

• Σε ποιο βαθμό έχει υλοποιηθεί:

Αν και αναμενόταν το εν λόγω νομοσχέδιο να τεθεί ενώπιον του Υπουργικού Συμβουλίου τέλος του 2025, αυτό δεν έγινε καθώς ακόμα βρίσκεται υπό επε-

ξεργασία και αναμένεται να κατατεθεί με τη νέα χρονιά.

4. Ανέγερση νέας, πρότυπης Παιδογολογικής Κλινικής, κόστους πέραν των 8,5 εκατομμυρίων ευρώ.

• Σε ποιο βαθμό έχει υλοποιηθεί:

Υπογράφηκε η συμφωνία του περασμένου Φεβρουαρίου. Αναμένεται να ανεγερθεί πλησίον του Νοσοκομείου Αρχιεπισκόπου Μακαρίου. Αξίζει να σημειωθεί ότι μεγάλος δωρητής της νέας κλινικής είναι το Ίδρυμα Κλεάνθους, ενώ θα καλύπτει έως και το 50% του ετήσιου προϋπολογισμού. Αναμένεται να είναι έτοιμη εντός 2027.

Ενα βήμα μπροστά, δύο πίσω

Οι προεδρικές εξαγγελίες στον αθλητισμό, για το 2025, ήταν κατά 31 λέξεις περισσότερες από τις 40 του πολιτισμού...

STATE OF THE UNION

Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

1. Ενισχυμένο Σχέδιο Επαγγελματικής Αποκατάστασης για Ολυμπιονίκους & Παραολυμπιονίκους

Τι είχε εξαγγελίσει:

• **Το κράτος** δεσμεύτηκε για ένα ενισχυμένο πρόγραμμα υποστήριξης και επαγγελματικής αποκατάστασης για αθλητές και αθλήτριες που εξασφαλίζουν συμμετοχή σε Ολυμπιακούς και Παραολυμπιακούς Αγώνες (επάγγελμα, στήριξη μετά το τέλος της ενεργού καριέρας κ.ά.).

Τι έχει γίνει:

Το Σχέδιο Επαγγελματικής Αποκατάστασης Αθλητών βρίσκεται σε πρακτική εφαρμογή. Ο ΚΟΑ έχει ενσωματώσει το σχέδιο στους εθνικούς του σχεδιασμούς, οι οδοντοί και τα σχετικά έντυπα αιτήσεων για ένταξη στο σχέδιο είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του, γεγονός που υποδηλώνει ενεργή διαδικασία υποβολής αιτήσεων και αξιολόγησης. Το σχέδιο αποτελεί μέρος της ευρύτερης πολιτικής στήριξης των αθλητών κορυφής στην Κύπρο και η υλοποίησή του έχει στόχο την έμπρακτη στήριξη των κορυφαίων αθλητών μετά την ολοκλήρωση της αγωνιστικής τους καριέρας.

Βασικοί Πυλώνες του Σχεδίου

• **Διεύρυνση Δικαιούχων:** Το σχέδιο καλύπτει πλέον όλους τους αθλητές και αθλήτριες που εξασφαλίζουν συμμετοχή σε Ολυμπιακούς Αγώνες, καταργώντας προηγούμενους περιορισμούς.

• **Εξίσωση Αθλητών:** Διασφαλίζεται η ίση μεταχείριση μεταξύ Ολυμπιονικών και Παραολυμπιονικών, χωρίς καμία διάκριση στις παροχές επαγγελματικής αποκατάστασης.

• **Επιλογές Αποκατάστασης:** Οι δικαιούχοι μπορούν να επιλέξουν μεταξύ διαφορετικών κατευθύνσεων, όπως:

• **Εκπαίδευση & Κατάρτιση:** Υποστήριξη για την απόκτηση ακαδημαϊκών προσόντων ή εξειδικευμένων δεξιοτήτων.

• **Εργοδότηση:** Διευκόλυνση της ένταξης στην αγορά εργασίας, συχνά μέσω θέσεων στον δημόσιο ή ευρύτερο δημόσιο τομέα (π.χ. Κυπριακός Οργανισμός Αθλητισμού).

• **Ασφαλιστική Κάλυψη:** Παροχή ασφαλιστικής προστασίας μέσω των οικειών Ομοσπονδιών για τους ενταγμένους στον σχεδιασμό.

Ωστόσο, δεν υπάρχουν για την ώρα δημοσιοποιημένα στοιχεία αποτελεσμάτων (π.χ. αριθμός ωφελούμενων αθλητών, επιτυχημένες τοποθετήσεις σε επαγγελματικό επίπεδο).

2. Αναβάθμιση & Εκσυγχρονισμός Αθλητικών Υποδομών

Αυτή η εξαγγελία περιελάμβανε συγκεκριμένα:

• Τσίρειο Στάδιο Λεμεσού

• Μακάρειο Αθλητικό Κέντρο Λευκωσίας

• Ανακαίνιση του Αθλητικού Κέντρου «Γλαύκος Κληρίδης» στον Αγρό

• Ολοκλήρωση αναβάθμισης του Σταδίου Σπύρος Κυπριανού

• Στάδιο «Σπύρος Κυπριανού» – Λεμεσός

Τι είχε εξαγγελθεί:

• **Εκσυγχρονισμός** και αναβάθμιση ώστε να φιλοξενήσει σημαντικές διεθνείς αθλητικές διοργανώσεις (π.χ. Ευρωπαϊσκέτ 2025).

Τι έχει γίνει:

Η ανακαίνιση ολοκληρώθηκε εγκαίρως και θεωρείται από τα πιο επιτυχημένα αθλητικά έργα του 2025 στην Κύπρο. Το ανακατασκευασμένο Αθλητικό Κέντρο «Σπύρος Κυπριανού» ολοκληρώθηκε και παραδόθηκε πριν το καλοκαίρι του 2025, προκειμένου να φιλοξενήσει τις αναμετρήσεις του FIBA EuroBasket 2025. Η λειτουργία του ως σύγχρονη αθλητική εγκατάσταση έχει ήδη υλοποιηθεί, η χωρητικότητα και οι υποδομές του αναβαθμίστηκαν για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της συγκεκριμένης διοργάνωσης και σε μελλοντικές διεθνείς διοργανώσεις.

Τσίρειο Στάδιο Λεμεσού

Τι είχε εξαγγελθεί:

• **Αναβάθμιση/εκσυγχρονισμός** στο πλαίσιο της γενικότερης βελτίωσης υποδομών.

Τι έχει γίνει:

Οι εξαγγελίες για αναβάθμιση του Τσίρειου Σταδίου παραμένουν μέχρι στιγμής στα χαρτιά, με ελάχιστη ή καμία πρακτική υλοποίηση των κύριων εργασιών συντήρησης και εκσυγχρονισμού. Εντούτοις, το στάδιο περιλαμβάνεται στον προγραμματισμό για τις αθλητικές εκδηλώσεις «ΔΕΜΕΣΙΑ 2026». Από το 2025, ο περιβάλλον χώρος του σταδίου χρησιμοποιείται ως σταθμός Park & Ride, για τη μείωση της τροχαίας κίνησης στη Λεμεσό.

Μακάρειο Αθλητικό Κέντρο

Ενώ τον Ιούνιο του 2025, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας επιβεβαίωσε ότι η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός του κέντρου προχωρούν ως προτεραιότητα, Ο Κυπριακός Οργανισμός Αθλητισμού (ΚΟΑ) ανακοίνωσε την αναστολή λειτουργίας του ιστορικού Μακάρειου Σταδίου από τις 4 Σεπτεμβρίου 2025, καθώς το στάδιο έχει φτάσει στο τέλος της ζωής του, σηματοδοτώντας και το τέλος μιας εποχής για την κυπριακή αθλητική σκηνή. Προωθείται πλέον συγκεκριμένο πλάνο για την ανέγερση νέου γηπέδου χωρητικότητας 4.000-5.000 θεατών στον ίδιο χώρο.

Αθλητικό Κέντρο «Γλαύκος Κληρίδης» στον Αγρό

Η αθλητική εγκατάσταση στην κοινότητα του Αγρού είχε παραμείνει κλειστή και ανενεργή από το 2018-2019 λόγω σοβαρών προβλημάτων στατικής και λειτουργικής φύσης. Η εγκατάσταση ήταν σημαντική για την τοπική αθλητική ζωή (π.χ. για την ομάδα Αχιλλέας Αγρού), αλλά λόγω των προβλημάτων υποδομής δεν λειτουργούσε κανονικά τα τελευταία χρόνια.

Τι έχει γίνει:

Το 2025 ο Κυπριακός Οργανισμός Αθλητισμού (ΚΟΑ) προχώρησε στην προκήρυξη διαγωνισμού για την ανακαίνιση και αναβάθμιση του κέντρου, μετά από περίπου 6 χρόνια καθυστέρησης στις διαδικασίες, με εκτιμώμενο κόστος περίπου 3,8 εκατομμύρια ευρώ (χωρίς ΦΠΑ). Η καταληκτική ημερομηνία υποβολής προσφορών για το έργο ανακαίνισης του Αθλητικού Κέντρου «Γλαύκος Κληρίδης» στον Αγρό ήταν η 16 Ιουνίου 2025. Θεωρητικά βρίσκεται σε τροχιά υλοποίησης, με το χρονοδιάγραμμα να παραπέμπει στο 2027. Στην επίσημη σελίδα του διαγωνισμού 16Δ/2025 – Επισκευές και Συντήρηση του Αθλητικού Κέντρου «Γλαύκος Κληρίδης» στον Αγρό εμφανίζεται η δημοσίευση και διαγωνισμού, οι προθεσμίες και οι ημερομηνίες υποβολής προσφορών, αλλά δεν έχει αναγραφεί ούτε δημοσιευτεί ο ανάδοχος της σύμβασης.

Περιεχόμενο εργασιών που αναμένεται να γίνουν:

Το έργο περιλαμβάνει μια σειρά τεχνικών εργασιών για να καταστεί το κέντρο λειτουργικό και ασφαλές, όπως:

• **Επισκευές** δομικών στοιχείων και στεγάνωση κατά των υγρασιών.

• **Αναβάθμιση** ηλεκτρολογικών και φωτιστικών εγκαταστάσεων.

• **Επισκευές** και αντικαταστάσεις κουφωμάτων, δαπέδων και εξωτερικών επιφανειών.

• **Εκσυγχρονισμό** συστημάτων αποχέτευσης, πυρανίχνευσης και άλλων υποδομών.

• **Πιστοποιήσεις** καταλληλότητας/ λειτουργίας από αρμόδιες αρχές.

THE CONCEPT

D

Στέφανου Κουμανούδη 1Ε
Πάροδος Στασικρατους)
Λευκωσία

+357 22483848

Ώρα για ενδοσκόπηση

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Με τη νέα χρονιά να κινείται πολιτικά ανάμεσα στην ανάλυση της Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε. και μιας ακόμα εκλογικής αναμέτρησης, έχουμε δυστυχώς να ακούσουμε πολλά και να υποστούμε περισσότερα. Και γι' αυτό ακριβώς επείγει να «ξυπνήσουμε» όσο είναι ακόμα νωρίς, ώστε να θέσουμε σε λειτουργία τον μηχανισμό άμυνας απέναντι στα μεγάλα λόγια που προβλέπεται να κυκλοφορήσουν μπροστά μας τον νέο αυτό χρόνο. Αναμφισβήτητα θα λεχθούν πολλά—από κυβέρνηση και από κόμματα—για το πόσο καλά τα καταφέρνουν, για το πόσο περήφανοι είναι για τα επιτεύγματά τους, για το ποιος είναι ο πιο ικανός, ο πιο πατριώτης, ο πιο αποτελεσματικός κτλ. και η δημόσια σφαίρα θα γεμίσει από επικοινωνιακές συγκρίσεις και επλεκτικές «αλήθειες» με επιλεκτικά μήμη.

Η παραδοχή πως μπερδέψαμε την εικόνα με την ουσία, το φαιδρό με το αντισυστημικό, το κενό περιεχομένου με το δήθεν καθαρό και τη βραχυπρόθεσμη ανακούφιση με τη μακροπρόθεσμη ευθύνη, είναι προαπαιτούμενο.

Ήρθε, λοιπόν, η ώρα να συνειδητοποιήσουμε πως τώρα περισσότερο από ποτέ οφείλουμε να στρέψουμε το βλέμμα από τα έδρανα και τα τηλεοπτικά πάνελ στον καθρέφτη, ώστε να αντιληφθούμε επιτέλους τι είδους πολιτική κουλτούρα συντηρούμε τόσο καιρό με τη στάση μας. Να αναρωτηθούμε τι ανεχόμαστε, τι επιλέγουμε να ακούμε και ποιο είναι το κριτήριο που διαμορφώνει την κρίση μας. Η τοξικότητα, ο καμουφλαρισμένος λαϊκισμός, η αβάσταχτη ελαφρότητα λόγου και σκέψης, η απουσία πολιτικών που να εμπνέουν σοβαρότητα δεν εμφανίστηκαν από το πουθενά. Κάποιος δημιούργησε τον χώρο για να κάνουν την παρουσία τους αισθητή κι αυτός ο κάποιος είμαστε εμείς.

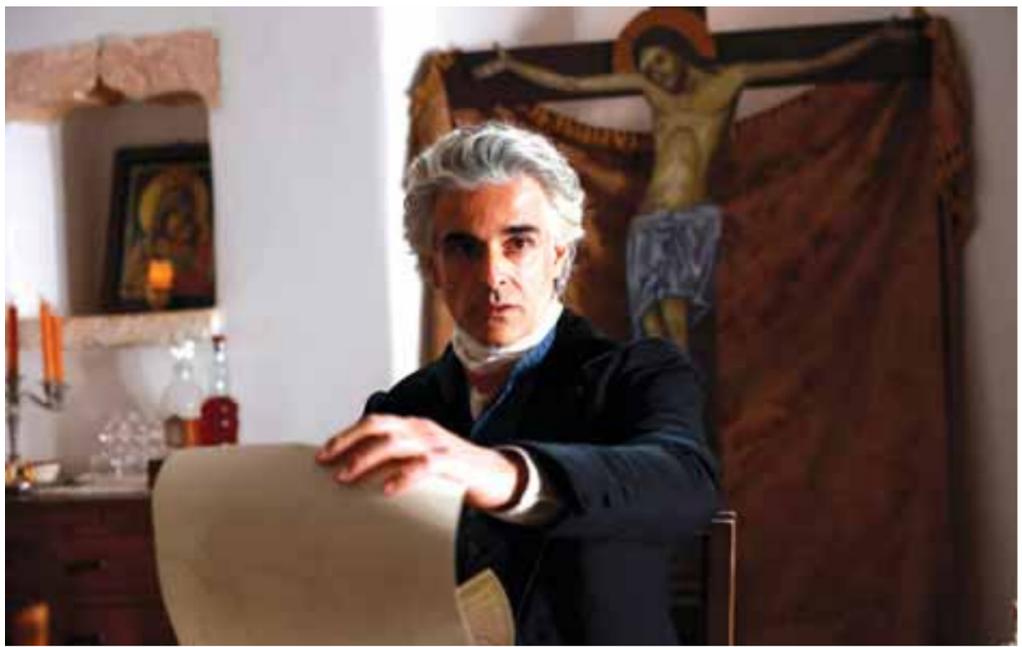
Όσο δεν αναγνωρίζουμε την ευθύνη μας και κατ' επέκταση δεν την αναλαμβάνουμε, τόσο θα επιτρέπουμε τη μετατροπή της πολιτικής σε αρένα εντυπώσεων με μας να χειροκροτούμε ή να αποδοκιμάζουμε χωρίς να διεκδικούμε καμία ουσία. Για να διεκδικήσουμε, ωστόσο, ουσία πρέπει επιτέλους να πάψουμε να επιλέγουμε πολικά πρόσωπα

ή σχήματα με βάση το θυμικό μας και να επανακτήσουμε τη λογική και τον στοχασμό μας.

Η αλλαγή δεν επέρχεται με την αντίδραση, αλλά με τη δράση και η δράση δεν πρέπει να προκύπτει αντανακλαστικά, αλλά ενδοσκοπικά με την αναγνώριση των λαθών που μας οδήγησαν στην αναζήτηση σωτήρων και επέτρεψαν στο φαίνοσθαι να κερδίσει έδαφος. Την ίδια ώρα, λοιπόν, που η κυβέρνηση θα καυχιέται για τα όσα σπουδαία θα επιτύχουμε ως χώρα που προεδρεύει του Συμβουλίου της Ε.Ε. και τα κόμματα θα προσπαθήσουν να κόψουν και να ράψουν τις θέσεις τους στα μέτρα όχι του δημόσιου συμφέροντος αλλά των ποσοστών που προσδοκούν να αποκτήσουν, εμείς οφείλουμε να σταθούμε στο ύψος της κρισιμότητας αυτής της συγκυρίας και να αναλογιστούμε κατά πόσο θα επιτρέψουμε να συνεχίσει αυτό το θλιβερό σενάριο με τους εμφανιζόμενους «σωτήρες», τους «αντισυστημικούς» και τα «καλά παιδιά», που με μαθηματική ακρίβεια οδηγεί στην επικράτηση του λαϊκισμού και των ακραίων στοιχείων ή αν θα «ξυπνήσουμε» απαιτώντας την επικράτηση σοβαρών πολιτικών που ξέρουν να εστιάζουν στην ουσία και διαθέτουν πολιτική τόλη για υπερβάσεις από τις παθογενείς μας.

Προκειμένου, ωστόσο, να μεταποστούμε προς αυτή την κατεύθυνση, είναι προαπαιτούμενο η παραδοχή πως μπερδέψαμε την εικόνα με την ουσία, το φαιδρό με το αντισυστημικό, το κενό περιεχομένου με το δήθεν καθαρό και τη βραχυπρόθεσμη ανακούφιση με τη μακροπρόθεσμη ευθύνη. Καλά κάνουμε, λοιπόν, να το ξεκαθαρίσουμε μέσα μας νωρίς-νωρίς, πως η Προεδρία της Κύπρου στην Ε.Ε. δεν αποτελεί από μόνη της εγγύηση πολιτικής ωριμότητας ούτε και πιστοποιητικό πολιτικού πολιτισμού. Το ίδιο ισχύει και για τις εκλογές, οι οποίες δεν αρκούν από μόνες τους για να ανανεώσουν ή και να προφυλάξουν τη δημοκρατία, αφού η δημοκρατία δοκιμάζεται καθημερινά στον τρόπο που μιλάμε, ακούμε, κρίνουμε, σκεφτόμαστε και κυρίως πολιτευόμαστε. Και γι' αυτό ακριβώς, η πιο ουσιαστική πολιτική πράξη της νέας χρονιάς είναι μια ειλικρινής αυτοεξέταση. Να ξανασκεφτούμε που θέλουμε να πάμε ως κοινωνία. Και αν είμαστε διατεθειμένοι να πληρώσουμε το τίμημα της σοβαρότητας, της συνέπειας και της ευθύνης. Γιατί χωρίς αυτά, καμία προεδρία και καμία εκλογή δεν μπορεί να μας σώσει από τον εαυτό μας.

elenixenou11@gmail.com

Στα social media συντελείται μια εθνική παλιγγενεσία με σημαία τον Καποδίστρια, από ανθρώπους στους οποίους δεν έλειπε, μέχρι που πληροφορήθηκαν ότι είχαν σκοπό να... τους τον στερήσουν.

Από την Ιστορία στο σύνθημα

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ**

Παρακολουθώ με ένα μείγμα αμηχανίας και ανησυχίας τον εθνικιστικό παροξυσμό των τελευταίων εβδομάδων γύρω από την ταινία για τη ζωή του Ιωάννη Καποδίστρια. Όχι γιατί με εξέπληξε* αυτού του είδους οι εξάρσεις είναι σχεδόν κυκλικές στη δημόσια ζωή μας. Αλλά γιατί, για ακόμη μία φορά, ένα έργο τέχνης—ή, αν προτιμά κανείς, ένα πολιτιστικό γεγονός—μετατράπηκε εσκεμμένα και τεχνέντως σε ιδεολόγημα. Και όταν συμβαίνει αυτό, το ζήτημα παύει να είναι καλλιτεχνικό. Γίνεται καθαρά πολιτικό.

As το ξεκαθαρίσουμε από την αρχή: αν υπάρχει ένας λόγος για τον οποίο αξίζει να ασχοληθεί κανείς με τη συγκεκριμένη ταινία του Γιάννη Σμαραγδή, αυτός δεν έχει καμία σχέση με τον ίδιο τον Καποδίστρια, ούτε με την ιστορική του σημασία, ούτε με την κινηματογραφική ποιότητα, την τεχνική αρτιότητα ή τα γούστα των σινεφίλ. Ο λόγος είναι ότι η ταινία λειτουργήσει ως αφορμή για έναν τεχνικό, αλλά απολύτως προβλέψιμο, διχασμό: δεξιοί και αριστεροί, πατριώτες και «εθνομηνδονιστές», γνήσιοι Έλληνες και ανθέλληνες.

Ο μηχανισμός ήταν απλός. Ο σκηνοθέτης περιέφερε σε συνευθείς το αφήγημα ότι «δεν του δόθηκαν χρήματα», αφήνοντας να αιωρείται το υπονοούμενο πως αυτό συνέβη επειδή το έργο του ήταν «εθνικό». Ότι πολεμήθηκε επειδή μιλούσε για την πατρίδα. Δεν χρειάστηκε τίποτε περισσότερο. Σε μια κοινωνία που είναι πάντα έτοιμη να πιστέψει πως κά-

ποιος απεργάζεται την εξαφάνισή της λόγω της σημαντικότητάς της, της ελληνικότητάς της, της πίστης της και εν ολίγοις εξαιτίας της ιστορικής, φυλετικής, θρησκευτικής και όποιας άλλων ανωτερότητας και μοναδικότητας πιστεύει ότι έχει σε σχέση με την υπόλοιπη ανθρωπότητα, το σπέρτο έπεσε σε ξεροκόρτο.

Είμαι μεγαλωμένος στην Κύπρο. Η Ελληνική Επανάσταση, ωστόσο, ήταν πάντοτε κοινή ιστορία. Αυτό που θυμάμαι καθαρά από τα σχολικά μου χρόνια είναι ότι ο Ιωάννης Καποδίστριας περνούσε σχεδόν ως υποσημείωση. Η ύλη αναλωνόταν—δικαίως ή αδικώς—στον Κολοκοτρώνη, τον Παπαφλέσσα, τον Νυκταρά, τον Διάκο, την Μπουμπουλίνα, τον Καραϊσκάκη... Ο πρώτος κυβερνήτης του νεοσύστατου κράτους ερχόταν δεύτερος, σχεδόν σιωπηλός, εν πολλοίς απαρατήρητος. Δεν υπήρξε ποτέ λαϊκός ήρωας. Οι φωτογραφίες του δεν καρφιστώθηκαν ποτέ σε μαθητικούς πίνακες. Και σίγουρα δεν αποτέλεσε αντικείμενο μαζικής λατρείας.

Ακριβώς γι' αυτό προκαλεί ειρωνικό μειδίαμα το σημερινό ξέσπασμα υστερικής «υπεράσπισης» του Καποδίστρια από ανθρώπους που, μέχρι χτες, δεν θα ξεχώριζαν το όνομά του από εκείνο οποιουδήποτε άλλου ιστορικού προσώπου. Άνθρωποι που μοιάζουν περισσότερο—ως νοστροπία—με τους Μαυρομιχαλάς και τους κοτζαμπασίδες που τον πολέμησαν και τελικά τον δολοφόνησαν, παρά με τον ίδιο τον Καποδίστρια και τη φιλοσοφία του.

Διότι αν δει κανείς ψυχραι-

μα την προσωπικότητά του, θα διαπιστώσει ότι ο Καποδίστριας υπήρξε σχεδόν ο αντιθετικός καθρέφτης της και εν ολίγοις εξαίτιας της ιστορικής, φυλετικής, θρησκευτικής και όποιας άλλων ανωτερότητας και μοναδικότητας πιστεύει ότι έχει σε σχέση με την υπόλοιπη ανθρωπότητα, το σπέρτο έπεσε σε ξεροκόρτο. Είμαι μεγαλωμένος στην Κύπρο. Η Ελληνική Επανάσταση, ωστόσο, ήταν πάντοτε κοινή ιστορία. Αυτό που θυμάμαι καθαρά από τα σχολικά μου χρόνια είναι ότι ο Ιωάννης Καποδίστριας περνούσε σχεδόν ως υποσημείωση. Η ύλη αναλωνόταν—δικαίως ή αδικώς—στον Κολοκοτρώνη, τον Παπαφλέσσα, τον Νυκταρά, τον Διάκο, την Μπουμπουλίνα, τον Καραϊσκάκη... Ο πρώτος κυβερνήτης του νεοσύστατου κράτους ερχόταν δεύτερος, σχεδόν σιωπηλός, εν πολλοίς απαρατήρητος. Δεν υπήρξε ποτέ λαϊκός ήρωας. Οι φωτογραφίες του δεν καρφιστώθηκαν ποτέ σε μαθητικούς πίνακες. Και σίγουρα δεν αποτέλεσε αντικείμενο μαζικής λατρείας.

Όλα αυτά, όμως, χάνονται μέσα στον θόρυβο. Διότι μια ταινία αντιμετωπίστηκε ούτε λίγο ούτε πολύ ως υποκατάστατο της ιστορίας. Ως εργαλείο εθνικής αφύπνισης. Από ανθρώπους που ως επί το πλείστον, όπως προκύπτει από τις οργισμένες αναρτήσεις στο διαδίκτυο, δεν είχαν μπει ποτέ στον κόπο να διαβάσουν βιβλία, να μελετήσουν τη ζωή, τη φιλοσοφία και την προσφορά

του Καποδίστρια. Δεν τους έλειπε. Μέχρι που κάποιος τους είπε ότι θέλησαν να τους τον στερήσουν. Τι σουρεαλισμός. Κι όλο τούτο, επαναλαμβάνω, επειδή οι εθνομηνδονιστές, η νέα τάξη πραγμάτων, η παλιά αλλά και η προγιά εκδοχή της, η γουόκ ατζέντα αναμφισβήτητα, ο Σόρος επίσης, καθώς και άλλες σκοτεινές δυνάμεις, μας έχουν διαρκώς στο στόχαστρο. Γιατί είμαστε—κατά κάποιον τρόπο—το άλας της γης. Βλακείας ανυπέβλητο μέγεθος.

Θυμάμαι κάτι που μου είχε πει, πριν από χρόνια, ο μακαριστός πλέον Γιώργος Μπίζος. Καρδιακός, παιδικός φίλος του Νέλσον Μαντέλα και δικηγόρος του επίσης, ένας δεσμός που παρέμεινε ακλόνητος μέχρι το τέλος της ζωής τους. Μου μιλούσε με περηφάνια για την ελληνικότητά του, όχι ως κραυγή, αλλά ως βίωμα. Και πρόσθεσε, σχεδόν χαμηλόφωνα: «Όταν ακούω τους υπερπατριώτες να λένε πόσο σπουδαίοι είμαστε οι Έλληνες, σκέφτομαι πως μόνο η γνώση και η αλήθεια μπορούν να πάνε τους λαούς μπροστά. Το είπα και στον Θεοδωράκη κάποτε: Μίκη, σκοτώσαμε τον Σωκράτη, εξορίσαμε τον Αριστοτέλη, φυλακίσαμε τον Κολοκοτρώνη, βασανίσαμε εσένα. Πόσο σπουδαίοι μπορεί να είμαστε;»

Ίσως εκεί βρίσκεται και το πραγματικό μάθημα του Καποδίστρια. Όχι στις ιαχές, ούτε στα ιδεολογήματα. Αλλά στη σιωπηλή, δύσκολη συνειδητοποίηση ότι η ωριμότητα ενός έθνους δεν μετριέται με ταινίες και συνθήματα, αλλά με γνώση, αυτογνωσία και—πάνω απ' όλα—αλήθεια.

photiouth@kathimerini.com.cy

Το κομμωτήριο της Κυπριακής Προεδρίας

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Αν κάτι μου έχει μείνει αξεχαστό, από την πρώτη «θητεία» της Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε., το 2012, αυτό δεν είναι άλλο από την έκδοση Συμπερασμάτων, δηλαδή ομόφωνων αποφάσεων, που ζητούσαν έγκριση της περιφημής οδηγίας της Κομισιόν, για την «εξυγίανση και την ανάκαμψη». Της οδηγίας, δηλαδή, που περιελάμβανε και το «κούρεμα» μετόχων, ομολογιούχων και καταθετών. Και έτσι, η Κυπριακή Προεδρία που κρατούσε το πηδάλιο της Ε.Ε., συνέβαλε στην έκδοση των ομόφωνων Συμπερασμάτων, που ζητούσαν έγκριση της οδηγίας και συνεπώς και του «κούρεματος», στις 14 Δεκεμβρίου 2012.

Ειδικότερα, στην παράγραφο 8, τα ομόφωνα Συμπεράσματα, «παρότρυναν τους συννομοθέτες να συμφωνήσουν με την πρόταση οδηγίας για την ανάκαμψη και την εξυγίανση», με την επισημάνση ότι «το Συμβούλιο», το οποίο απαρτιζόταν τα κράτη-μέλη και συνεπώς και η Κύπρος, δεσμευόταν να καταλήξει σε συμφωνία «έως το τέλος Μαρτίου 2013». Περιλαμβανόμενου βεβαίως και

του «κούρεματος», μετόχων, ομολογιούχων και καταθετών.

Αν και η συμφωνία καθυστέρησε, η «πολιτική δέσμευση» των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσα από τα ομόφωνα Συμπεράσματα, ήταν πλέον δεδομένη. Έτσι λοιπόν όλοι τάχθηκαν υπέρ της προώθησης της οδηγίας, που πριν καν εγκριθεί, εφαρμόστηκε στην περίπτωση της Κύπρου, η οποία χρησιμοποιήθηκε σαν πειραματόζωο, τον Μάρτιο 2013.

Και συνεπώς, «κουρευτήκαμε με την ψιλή», το κράτος οδηγήθηκε σε μνημόνιο και τέθηκε υπό την εποπτεία της Τρόικας, με ένα πλαίσιο που προωθήθηκε επί Κυπριακής Προεδρίας και αποτέλεσε «ad hoc λύση» για την Κύπρο. Αυτό δεν εμπόδισε όλους τους συνεπαικτές της Κυπριακής Προεδρίας να χειροκροτούν τα επιτεύγματά της και να τη χαρακτηρίσουν «επιτυχημένη», χαρακτηρισμός ο οποίος μπαίνει από παντού.

Εύλογα βεβαίως κάποιος μπορεί να διερωτηθεί, εάν η Κυπριακή Προεδρία είχε δυνατότητα να ανατρέψει την πορεία που προσέλαβαν οι εξελίξεις. Ενδεχομένως, όχι. Ωστόσο, αυτό που επιβαλλόταν να είχε κάνει η Κύπρος, θα ήταν αν μη

τι άλλο, να φρενάρει στις 14 Δεκεμβρίου 2012 την έκδοση Συμπερασμάτων, που ζητούσαν έγκριση και εφαρμογή της εν λόγω οδηγίας. Δεν το έκανε, για λόγους για τους οποίους ίσως να μπορούσαν να μας διαφωτίσουν, τόσο το ΑΚΕΛ, το

Σε κάθε περίπτωση, συνιστάται προσοχή όταν η Κυπριακή Προεδρία παίζει με ψαλίδια, γιατί είναι αποδεδειγμένα επιρρεπής στα «κούρεματα».

οποίο κυβερνούσε τότε, όσο και ο νυν πρόεδρος Νίκος Χριστοδουλίδης που ήταν τότε εκπρόσωπος της Κυπριακής Προεδρίας, αλλά και ο ανθυποψήφιος του στις πρόσφατες προεδρικές εκλογές, Ανδρέας Μαυρογιάννης, που τότε ήταν ο υφυπουργός για Ευρωπαϊκά Θέματα της Κύπρου.

Σήμερα, η Κύπρος ασκεί και πάλι την

Προεδρία του Συμβουλίου της Ε.Ε., 14 σχεδόν χρόνια μετά την πρώτη της «θητεία». Εικόνες, διαφημίσεις και βίντεο, καταμαρτυρούν ότι οι σημερινοί κυβερνώντες επενδύουν στην Κυπριακή Προεδρία, ενδεχομένως και ως ένα από τα εργαλεία που θα αξιοποιηθούν από τον Νίκο Χριστοδουλίδη, για μια δεύτερη προεδρική θητεία. Την οποία προφανέστατα επιδιώκει.

Ήδη, όμως, η Κυπριακή Προεδρία επέμπε περιέργα μηνύματα. Και το πρώτο είναι η αναγωγή μιας δόλωσης 26 κρατών-μελών, σε ομόφωνα Συμπεράσματα, τόσο από τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη, όσο και από την υφυπουργό Ευρωπαϊκών Υποθέσεων Μαριλένα Ραουνά.

Εάν, λοιπόν, η Κυπριακή Προεδρία, η οποία το 2012 συναίνεσε σε Συμπεράσματα που προωθούσαν «κούρεμα» καταθέσεων, είναι έτοιμη το 2026 να συναντήσει σε διαδικασίες που οδηγούν σε «κούρεμα» του δικαιώματος βέτο, μέσα από την υποκατάσταση των ομόφωνων Συμπερασμάτων των «27», με απλές δηλώσεις των «26», τότε πολύ φοβάμαι ότι οδηγούμαστε σε αυτοκαταστροφή. Και η Προεδρία μας, που από την 1η Ιανου-

αρίου συγκεντρώνει τους προβολείς, δεν θα χρειαστεί καν κομμωτήριο, γιατί τείνει να αποδείξει, για μια ακόμη φορά, ότι έχει όλα τα φόντα να καθίσταται ο δικός της κούρεας, εν είδει αυτοχειρίας.

Διότι πλέον δεν θα μιλάμε μόνο για το «κούρεμα» καταθέσεων που οδήγησε σε οικονομική καταστροφή, αλλά και για το «κούρεμα» του κυπριακού βέτο που μοιραία θα οδηγήσει σε πολιτική καταστροφή. Με τη δική μας συμβολή!

Κι όλα αυτά, διαδραματίζονται ενώ η Τουρκία απαιτεί ροκάνισμα του κυπριακού βέτο, προβάροντας παράλληλα μια νέα ευρωπαϊκή σχέση απαλλαγμένη από το κυπριακό πρόβλημα και τις κυπριακές υποχρεώσεις, έχοντας και τη στήριξη σημαίνοντων ευρωπαϊκών κύκλων. Κάτι που θα έπρεπε να γίνει αντιληπτό από τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη, στα πρόσφατά του ταξίδια, στο Βερολίνο και στις Βρυξέλλες.

Σε κάθε περίπτωση, συνιστάται προσοχή όταν η Κυπριακή Προεδρία παίζει με ψαλίδια, γιατί είναι αποδεδειγμένα επιρρεπής στα «κούρεματα».

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Μια στρατηγική σχέση σε κρίσιμη καμπή

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Η στρατηγική σχέση της Ελλάδας με το Ισραήλ κλείνει φέτος 16 χρόνια ζωής. Φτάνει τώρα σε ένα σημείο εντατικής που θα απαιτήσει δύσκολες αποφάσεις από την κυβέρνηση αλλά και όλη την ελληνική πολιτική ηγεσία. Η σχέση αυτή στηρίχθηκε άλλωστε από όλες τις ελληνικές κυβερνήσεις και εξασφάλισε μια ευρύτατη όσο και σπάνια συναίνεση.

Τι έχει αλλάξει σήμερα; Το Ισραήλ θεωρεί πλέον την Τουρκία βασικό στρατηγικό αντίπαλο στην περιοχή. Δεν είναι μόνο προσωπική επιλογή του Νετανιάχου, αλλά όλου του κατεστημένου εθνικής ασφάλειας. Αυτό δεν ίσχυε πριν από δεκαπέντε ή ακόμη και δέκα χρόνια. Το βαθύ κράτος του Ισραήλ διατηρούσε παρασκηνιακά κανάλια επικοινωνίας και προσπαθούσε να διασώσει ό,τι μπορούσε από τη σχέση με την Αγκυρα. Υπήρχε καχυποψία αλλά και πολύ συγκεκριμένες «κόκκινες γραμμές» που δεν ξεπερνούσε το Ισραήλ. Αυτό έχει αλλάξει. Οι Έλληνες αξιωματούχοι που συνομιλούν με τους ομολόγους τους στην Ιερουσαλήμ αποκομίζουν πλέον την εικόνα ότι το ρήγμα είναι βαθύ και πως η Τουρκία αντιμετωπίζεται περίπου όπως το Ιράν, με τη διαφορά πως η Τουρκία έχει καταστεί ισχυρός παράγοντας στους εξοπλισμούς και στον κόσμο των μυστικών υπηρεσιών. Η εκτίμηση αυτή σε συνδυασμό με την πρόβλεψη πως «η μαντίλα θα κυριαρχεί πολιτικά για πάντα στην Τουρκία» έχει αλλάξει το πώς τη βλέπουν οι Ισραηλινοί.

Η αντιπαλότητα είναι μάλιστα τόσο βαθιά ώστε να δημιουργεί αμχανία στους Έλληνες αξιωματούχους που προσπαθούν να διατηρήσουν τα «ήρεμα νερά» στο Αιγαίο. Η εξίσωση δεν θα είναι εύκολη, όμως, από εδώ και πέρα. Η Ελλάδα θα κληθεί να πάρει σημαντικές αποφάσεις, γιατί από την ώρα που το Ισραήλ αποφάσισε να «παίξει μπάλα», θα περιμένει το ίδιο από την Αθήνα. Περιμένει, για πα-

ράδειγμα, ότι η κυβέρνηση δεν θα φοβάται το πολιτικό κόστος κάθε φορά που θα πρέπει να φέρει στη Βουλή μια συμφωνία αγοράς ή συμπαραγωγής πολεμικού υλικού. Ή ότι θα στείλει Έλληνες στρατιωτικούς στο πλαίσιο της ειρηνευτικής αποστολής στη Γάζα. Τα, κρυφά και φανερά, διλήμματα θα είναι πολλά σε μια περίοδο έντονων και τοξικών πολιτικών αντιπαράθεσης στην Ελλάδα και με εκλογές στον ορίζοντα. Οι Ισραηλινοί είναι, όπως πάντα, ανυπόμονοι και πιεστικοί όταν βάζουν στόχους. Έχουν κουραστεί με το μπλα μπλα των ατέλειωτων τριμερών και τετραμερών συναντήσεων και είναι σαν να μας λένε «ενυλκισθείτε και παίξτε μπάλα όπως πρέπει για να επιβιώσετε στη γειτονιά μας». Από την άλλη, η Αθήνα πρέπει να ζυγίσει τα συν και τα πλιν, από το ρίσκο μιας τρομοκρατικής επίθεσης ή ενός νεκρού Έλληνα στρατιωτικού μέχρι τον κίνδυνο να επέλθει ρήξη με την Αγκυρα από μια καραμπόλα. Τα όσα συμβαίνουν στη Γάζα και τα συνακόλουθα ηθικά διλήμματα, αλλά και η στάση των Ευρωπαίων εταίρων μας δυσκολεύουν πολύ τις αποφάσεις μας.

Το πλέον ενδιαφέρον σε αυτό το σκηνικό είναι η στάση του Ντόναλντ Τραμπ, ο οποίος μοιάζει να έχει ανεξάντλητο θαυμασμό για τον Ερντογάν και την Τουρκία. Ο Αμερικανός πρόεδρος δεν συμμερίζεται καθόλου την αντιπαλότητα του Νετανιάχου και συνεχίζει να τον «αδειάζει» κάθε φορά που η συζήτηση επικεντρώνεται στην Αγκυρα. Οι Ισραηλινοί αξιωματούχοι χρησιμοποιούν όμως και αυτό το γεγονός σαν επιχείρημα για να πείσουν τους Έλληνες ομολόγους τους ότι στο τέλος της ημέρας «είσαστε και είμαστε μόνοι μας σε μια πολύ επικίνδυνη γειτονιά». Και προτείνουν την κλασική ισραηλινή συνταγή, να γίνουμε μια χώρα που θα μας φοβούνται και θα μας υπολογίζουν στην περιοχή και η οποία αντί να ζητάει στήριξη από τις ΗΠΑ θα έχει τους μοχλούς να την εξασφαλίσει με δικά της μέσα.

Οι όροι του παιχνιδιού

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Ας είναι η νέα χρονιά έτος της σωφροσύνης και όχι των μεγαλόσχημων στρατηγικών σχεδιασμών, τουλάχιστον στα θέματα της εξωτερικής πολιτικής, όπου η εκάστοτε κυβέρνηση δεν έχει να αντιμετωπίσει κομματικούς αντιπάλους της στη Βουλή ή διαμαρτυρούμενους πολίτες, αλλά συγκροτημένες κρατικές επιδιώξεις, εμμονές, ευγενείς ή δόλιες φιλοδοξίες. Δεν είναι οι σημερινός πρωθυπουργός νέος στην εξουσία για να μην έχει παρελθόν, να μη θυμάται. Όταν πριν από περίπου τέσσερα χρόνια άρχισε ο πόλεμος Ρωσίας και Ουκρανίας, ο κ. Κυριάκος Μητσοτάκης, συντασσόμενος ανεπιφύλακτα με τον Αμερικανό πρόεδρο Τζο Μπάιντεν, θεώρησε ότι τοποθετείτο στη «σωστή πλευρά της Ιστορίας». Αλλά και ο Ελευθέριος Βενιζέλος πίστευε ότι βρισκόταν στη «σωστή πλευρά της Ιστορίας» όταν θεώρησε πως είχε εξασφαλίσει την υποστήριξη των νικητριών δυνάμεων του Μεγάλου Ευρωπαϊκού Πολέμου και οιστρηλατούμενος διέταξε την αποστολή στρατιωτικών δυνάμεων στη Σμύρνη, με όλες τις τραγικές συνέπειες.

Δεν αντιμετωπίζει ασφαλώς κίνδυνο ανάλογο στις μέρες μας η Ελλάς. Ωστόσο, συνταχθείσα στην παρούσα φάση με τους «προθύμους» της Ευρώπης, θα υποστεί τις συνέπειες των πρωτοβουλιών τους, που επί του παρόντος ενεργούν ως «ιδίαν έχοντες φρόνησιν», παρεμβλλόμενοι στη διαδικασία ειρηνεύσεως της Ουκρανίας του Αμερικανού προέδρου Ντόναλντ Τραμπ.

Μόνον που η Ευρώπη δεν είναι δυνατόν να μας παράσχει εγγυή-

σεις ασφαλείας έναντι οιασδήποτε απειλής. Οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι η μόνη χώρα που έχει την ισχύ και κυριότητα τη θέληση – για τους δικούς της γεωστρατηγικούς λόγους φυσικά – να αποτρέψει μια στρατιωτική σύγκρουση της Ελλάδας με την Τουρκία. Θα έρθει ενδεχομένως στη διάρκεια του νέου έτους η στιγμή να αντιληφθούν και οι αιθεροβάμονες των Αθηνών ότι μια αυτόνομη ευρωπαϊκή άμυνα, ό,τι και εάν σημαίνει, είναι αδιανόητη δίχως τη συμμετοχή της Τουρκίας.

Θεώρησε επίσης η ελληνική κυβέρνηση ότι συνεργαζόμενη στενότερα με τον πρωθυπουργό του Ισραήλ Μπέντζαμιν Νετανιάχου, θα ενίσχυε τη θέση της έναντι της «αναθεωρητικής πολιτικής» της Αγκυρας. Υπερεκτίμησαν κάποιοι στην Αθήνα την επηροή του Ισραηλινού πρωθυπουργού στον Λευκό Οίκο και του «εβραϊκού λόμπι» στις ΗΠΑ. Εξ ου και ο προβληματισμός τους όταν ο πρόεδρος Τραμπ στη Φλόριντα, παρουσία του «φίλου» του Μπίμπι Νετανιάχου, αναφέρθηκε στην «εξαιρετική σχέση που με τον Τούρκο πρόεδρο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν.

Δεν έλαβε υπόψη τις αντιρρήσεις του Ισραηλινού πρωθυπουργού για τη συμμετοχή της Τουρκίας στην ειρηνευτική δύναμη στη Γάζα ή την προμήθεια αεροσκαφών F-35. Μόνον που ο πρόεδρος Τραμπ δεν διαπραγματεύεται με ηγέτες εξαρτούμενους από αυτόν. Επιβάλλει απλώς τις αποφάσεις του. Αυτοί είναι οι όροι του παιχνιδιού στις μέρες μας. Δεν έχει, συνεισώς, η Ελλάς ανάγκη μεγαλοφυσού ηγέτη, αλλά πολιτικών με κοινό νου, που να αντιλαμβάνονται τα αυτονόητα.

Μια γερασμένη κοινωνία

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Πρόκειται για υπόθεση εργασίας. Οπότε, μην την πάρετε κατά γράμμα ούτε πολύ στα σοβαρά. Επειδή αντιλαμβάνομαι ότι η σύγκρουση των αγροτοσυνδικαλιστών με τους κυβερνητικούς έχει υπερβεί τα αιτήματα του πρωτογενούς τομέα – που λένε – και έχει αναβαθμιστεί σε έναν πολιτικό αγώνα ο οποίος έχει την εξής πρωτοτυπία: οι θεατές του είναι και οι πτηνόμενοι. Το άθλημα το παρακολουθούν οι υπόλοιπες κοινωνικές ομάδες χωρίς να μπορούν να παρέμβουν. Προσπαθούν να αντέξουν τις απώλειες – οικονομικές, κοινωνικές, ψυχολογικές. Προτείνω λοιπόν μια αντιστροφή των όρων του ευγενούς αυτού αθλήματος. Αντί η κυβέρνηση, η οποία για μια ακόμη φορά ευθύνεται για τον εκφυλισμό της κατάστασης, να ζητάει από τους καταληψίες να απελευθερώσουν τους δρόμους, να τους παροτρύνει να συνεχίσουν τη δράση τους. Να κρατούν κλειστούς τους δρόμους με τα τρακτέρ τους και να επιτρέπουν τη διόδο μόνον σε όσους οι ίδιοι κρίνουν ή επιθυμούν. Το πρώτο που θα καταφέρει η κυβέρνηση είναι να τους μπερδέψει, περισσότερο από όσο είναι μπερδεμένη η ίδια. Πολλοί απ' αυτούς θα υποψιαστούν κάποιοι δόλιο χειρισμό και θα πάρουν τα τρακτέρ τους για να διαλύσουν τα μπλόκα. Αυτούς θα είναι καλύτερα η κυβέρνηση να

τους εμποδίσει, ώστε να τους φέρει αντιμέτωπους με όσους θέλουν να παραμείνουν στα μπλόκα, με αποτέλεσμα να προκληθεί σύγχυση. Δεν σας κρύβω ότι η ιδέα μου ήρθε από τον Βασίλι Γκμπύ του Ζαρού, του ιδρυτή του ντανταϊσμού, ο οποίος οργανώνοντας το σκέδιο της μάχης, προτείνει με το πυροβολικό να βομβαρδίζει τους δικούς του στρατιώτες για να «μπερδέψει τον αντίπαλο». Μην με ρωτάτε και τι θα γίνει με όλους εμάς τους υπόλοιπους. Δεν έχω απάντηση. Την παραγγάζω και όταν βρω τη λύση θα την παρουσιάσω αρμοδίως. Σας επαναλαμβάνω. Πρόκειται για την πάρετε πολύ στα σοβαρά, κυρίως δε διότι, για να είμαι ειλικρινής, δεν έχω αντιληφθεί ποιο ακριβώς είναι το πρόβλημα του οποίου η λύση θα απελευθερώσει τη χώρα από τους καταληψίες της.

Είναι θέμα οικονομικό; Φθινότερο πετρέλαιο και δεν ξέρω τι άλλο; Αφορά τις τιμές των προϊόντων; Ή μήπως έχει να κάνει με το σκάνδαλο του ΟΠΕΚΕΠΕ το οποίο, όπως ακούω, έχει δανείσει μερικούς από τους εμπλεκόμενους σ' αυτό στις κινητοποιήσεις των αγροτοσυνδικαλιστών. Κι αν είναι ό,τι είναι. Γιατί αρνούνται τον διάλογο με την κυβέρνηση; Μάλλον επειδή οι υποκινητές των κινητοποιήσεων δεν ενδιαφέρονται για τη

λύση των προβλημάτων που υποτίθεται ότι διεκδικούν, αλλά για τη σύγκρουση με την κυβέρνηση που οι ίδιοι πιστεύουν ότι θα την ενισχύσουν βασανίζοντας τους συμπολίτες τους, εμπόρους ή απλούς ταξιδιώτες. «Για όλα φταίει ο Μητσοτάκης» είναι η αντανάκλαση της αντίδρασης. Και τι θα γίνει με τον διάλογο; Αν η κυβέρνηση έχει τρόπο να ικανοποιήσει τα αιτήματά τους τότε γιατί δεν το έκανε πριν η κατάσταση οδηγηθεί στα άκρα; Αν όχι, τότε τι; Πάντως, για μια ακόμη φορά οι αγρότες, αντί να διεκδικούν εκσυγχρονισμό της παραγωγής τους ζητούν ενίσχυση για τους αναχρονισμούς της. Ο αγώνας είναι πολιτικός: οι καθοδηγητές τους προσδοκούν τη δημιουργία επιπέδου αυτού του «αντιμπερδοκρατικού» μέτωπου το οποίο θα ανατρέψει το πολιτικό σκηνικό, όπως αντέγραψε πριν από μερικά χρόνια το μέτωπο «αντι-ΣΥΡΙΖΑ». Ελα όμως που το άτιμο το «αντιμπερδοκρατικό» μέτωπο δεν λείπει να αποκτήσει πρόσωπο. Παρά τα λάθη και τις αστοχίες της κυβέρνησης, παρά τις ολιγωρίες και τις αμέλειες. Γιατί χρειαζόταν η Ευρώπεια εισαγγελίας για να αποκαλυφθεί το τέρας του ΟΠΕΚΕΠΕ; Γιατί οι ελεγκτικοί μηχανισμοί του ελληνικού κράτους δεν είχαν αντιληφθεί το βάθος του σπασίματος; Όμως, ούτε έτσι δημιουργήθηκε

το «αντι-μπερδοκρατικό» μέτωπο. Και τα Τέμπη; Γιατί έπρεπε να γίνει το μεγάλο συλλαλητήριο για να καταλάβει η κυβέρνηση ότι η υπόθεση Βαράνινη την ελληνική κοινωνία; Παρ' όλα αυτά, το μόνο που κατάφεραν οι διοργανωτές του ήταν να προσθέσουν μερικές μονάδες δημοφιλίας στην κ. Κωνσταντοπούλου. Το μέτωπο ακόμη το ψάχνουμε. Και θα το ψάχνουμε για καιρό. Διότι αυτό που δεν μπορούν να βρουν οι επιδιοχοί οργανωτές του είναι το πρόσωπο που θα το ενσαρκώσει. Το 2019 τον ΣΥΡΙΖΑ τον έριξε η Ν.Δ. με τον Μητσοτάκη. Γύρω τους συσπειρώθηκαν πολίτες οι οποίοι έως τότε δεν είχαν σχέση με τη Δεξιά. Το 2019 δεν υπήρχε το αντίστοιχο ζεύγος πολιτικής οργάνωσης και προσωπικότητας. Κι όσο το αντιλαμβάνονται οι ηγέτες της αντιπολίτευσης τόσο περισσότερο θυμώνουν με τον εαυτό τους και φωνάζουν.

Το χειρότερο: μια κοινωνία που για έναν ολόκληρο χρόνο πάει από τα Τέμπη στον ΟΠΕΚΕΠΕ κι από εκεί στα μπλόκα, ποια ανάπτυξη μπορεί να περιμένει; Μια κοινωνία όπου η υπουργός Παιδείας επιαιρείται ότι δεν υπάρχουν πια καταλήψεις στα πανεπιστήμια και το θεωρεί πρόοδο, είναι μια κοινωνία που έχει ελάχιστες προσδοκίες από τον εαυτό της. Είναι μια γερασμένη κοινωνία.

Λατινοαμερικανική εκδοχή αυτο-οργάνωσης τελευταίας κοπής. Για να μας μπαινούν σιγά σιγά ιδέες...

Τραμπ εναντίον θεσμών το 2026

Του **ΝΙΚΟΛΑ ΜΟΛΦΕΤΑ**

Κοιτάζοντας από την Ευρώπη τα τεκταινόμενα στην άλλη άκρη του Ατλαντικού, η εξωτερική πολιτική είναι συνήθως το πρώτο που μας απασχολεί, καθώς μας επηρεάζει πιο άμεσα. Οι εξελίξεις στο εσωτερικό των ΗΠΑ όμως αποδεικνύονται τελικά εξίσου σημαντικές όχι μόνο γιατί επηρεάζουν την πορεία της προεδρίας, αλλά και γιατί οι αμερικανικές πολιτικές πρακτικές συνήθως ξεπερνούν τα όρια της χώρας, εμπνέοντας μιμητές ή ενισχύοντας προϋπάρχοντα ρεύματα στην Ευρώπη. Στην περίπτωση του Τραμπ, ασχέτως του πώς κρίνει ο καθένας τις επιμέρους πολιτικές του, η προεδρία του ξεχωρίζει για τον νέο τρόπο διακυβέρνησης, ο οποίος για τους φανατικούς οπαδούς του δείχνει έναν αποφασιστικό και αποτελεσματικό ηγέτη που δεν δεσμεύεται από κανόνες, ενώ για τους επικριτές του είναι σπληνική ενόσ αυταρχικού κυβερνήτη που ανατρέπει τις συνταγματικές ισορροπίες, καταλύοντας τον δημοκρατικό έλεγχο της εξουσίας.

Κύρια χαρακτηριστικά αυτής της πρακτικής είναι αφενός ο πρωτοφανής για τα μεταπολεμικά δεδομένα αριθμός προεδρικών διαταγμάτων αντί της ψήφισης νέων νόμων, αφετέρου οι συνεχώς προσπαθόμενες επέκτασης των ορίων της εκτελεστικής εξουσίας, τις οποίες έχουν επανειλημμένως κληθεί να κρίνουν τα δικαστήρια.

Η ενεργοποίηση της εθνοφρουράς για την επιβολή της τάξης σε μεγάλες πόλεις, η παραβίαση ατομικών δικαιωμάτων από τις δυνάμεις ελέγχου της μετανάστευσης (ICE) και η επιβολή δασμών χωρίς απόφαση του Κογκρέσου είναι λίγα μόνο παραδείγματα αυτών των προσπαθειών.

Υπάρχει περίπτωση να ανακοπεί αυτή η πορεία μέσα στο 2026; Από τη μια είναι βέβαιο πως οι προθέσεις του Τραμπ δεν πρόκειται να αλλάξουν, και ότι η προεδρική εξουσία έχει έτσι κι αλλιώς ευρείες δυνατότητες. Από την άλλη, όμως, είδαμε στους τελευταίους μήνες του 2025 σαφή σημάδια ότι ο πρόεδρος δεν είναι πλέον ασταμάτητος: τα δικαστήρια τον ανάγκασαν να ανακλέσει την εθνοφρουρά από το Σικάγο και το Λος Άντζελες, ακύρωσαν διορισμούς προσωπικών δικηγόρων του σε θέσεις εισαγγελέων, και φάνηκαν αρνητικά προς την κυβέρνηση για την υπόθεση των δασμών, όπου αναμένουμε την απόφαση του ανωτάτου δικαστηρίου μέσα στον Ιανουάριο.

Σε επίπεδο αντιπολίτευσης, οι Δημοκρατικοί, που αρχικά φαίνονταν αποσυντονισμένοι από την εκλογική ήττα του 2024, συσπειρώθηκαν τον Οκτώβριο στο μπλόκάρισμα του προϋπολογισμού επί 43 ημέρες, αναδεικνύοντας τις κυβερνητικές περικοπές στην επιδότηση της ιατρικής ασφάλισης.

Αξιοποιώντας την εντεινόμενη λαϊκή δυσαρέσκεια τόσο για τον αυταρχισμό του Τραμπ, που εκφράστηκε με ρεκόρ συμμετοχής στα συλλαλητήρια «No Kings» τον Σεπτέμβριο, όσο και για την αποτυχία του να δαμάσει την ακριβία, πέτυχαν για μια σειρά από σημαντικές εκλογικές νίκες τον Νοέμβριο και τον Δεκέμβριο, οι οποίες προκάλεσαν δημόσια σχόλια ανησυχίας από στελέχη των Ρεπουμπλικανών, ενώπιεν των ενδιόμενων εκλογών για το Κογκρέσο το 2026.

Το πιο ενδεικτικό της αλλαγής κλίματος, όμως, ήταν πως οι εσωκομματικές αντιδράσεις δεν περιορίστηκαν σε δηλώσεις. Η – σπάνια για τα αμερικανικά δεδομένα – «ανταρσία» βουλευτών που πίεσαν για τη δημοσιοποίηση του αρχείου Επισταϊν, η απόρριψη του σχεδίου επανακάρτης των εκλογικών περιφερειών στην Ιντιάνα, καθώς και η ευθεία ρήξη με τον Τραμπ της φανατικής MAGA βουλευτού Μάρτζορι Τέιλορ Γκριν δείχνουν πως η κυριαρχία του στο κόμμα δεν είναι πλέον απόλυτη.

Θα ήταν εύκολο βεβαίως να τα προσπεράσει κανείς όλα αυτά, εποποιώντας την εντυπωσιακή ικανότητα του ηγέτη των Ρεπουμπλικανών να ανακάμπτει από δυσκολίες και ήττες. Ο χρόνος όμως μετράει πλέον εις βάρος του όχι μόνο γιατί δείχνει μειωμένη ενέργεια και διαύγεια, αλλά και γιατί κάθε

Αμερικανός πρόεδρος βλέπει την επηροή του να φθίνει όσο πλησιάζει το τέλος της δεύτερης θητείας του, ειδικά όταν πέφτει σημαντικά η δημοτικότητα του, όπως συμβαίνει με τον Τραμπ. Οι βουλευτές και γερουσιαστές του κόμματος του ενδιαφέρονται πρωτίστως για τη δική τους πολιτική επιβίωση, η οποία δεν ωφελείται απαραίτητα από τις κινήσεις του απερχόμενου προέδρου. Επιπλέον, οι ως τώρα αργές αντιδράσεις της αντιπολίτευσης και της δικαστικής εξουσίας φάνε να έχουν καλύψει το χαμένο έδαφος των προηγούμενων μηνών.

Το 2026 θα είναι μια δύσκολη, μεταβατική χρονιά. Ο Τραμπ δεν το βάζει εύκολα κάτω, και θα πετύχει σίγουρα να υλοποιήσει πολλά ακόμα τμήματα της ατζέντας του, με μακροπρόθεσμο αντίκτυπο. Αν όμως η αυξανόμενη αντίδραση των «ελέγχων και ισορροπιών» αποβεί αποτελεσματική στον περιορισμό των αυθαιρεσιών, τότε – συνδυάζομενη με μια πιθανώς πικρή ήττα των Ρεπουμπλικανών στις ενδιάμεσες εκλογές του επόμενου Νοεμβρίου – μπορεί να αλλάξει ριζικά και το μίνιμα προς τους οπαδούς του τραμπισμού στην Ευρώπη.

Ο κ. Νικόλας Μολφέτας είναι σύμβουλος Πληροφορικής, έζησε στις ΗΠΑ τα τελευταία δέκα χρόνια και αρθρογραφεί για την αμερικανική πολιτική από το 2020.

Πόλεμος και χαρά

Του ΠΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ

«Αν θέλεις ειρήνη, να προετοιμάζεσαι για πόλεμο», λέει το γνωστό αρχαίο ρητό στο οποίο γίνεται συνεχώς επίκληση στις ταραχώδεις μέρες μας και παρόλο που, δικαιολογημένα, εκτιμώ, οποιαδήποτε αναφορά σε πόλεμο μου προκαλεί δυσανασκέπτη, το συγκεκριμένο επιχείρημα το σέβομαι και το ακούω ως realpolitik. Εκείνο που δυσκολεύομαι να αντιληφθώ και να κατανοήσω είναι μια αλλοπρόσβαλη, ωστόσο αυθόρμητη και πηγαία κατά τα φαινόμενα... χαρά που αισθάνονται λογής σχολιαστές των θερμών και θερμόαιμων πολιτικών εξελίξεων της εποχής στα τηλεοπτικά, ειδησεογραφικά πάνελ όταν μιλούν γι' αυτά τα ζητήματα.

Από υψηλόβαθμους στρατιωτικούς που προσκαλούνται να πουν τη γνώμη τους, μέχρι δημοσιογράφους και γεωπολιτικούς εμπειρογνώμονες, που αναλύουν τα πολεμικά τεκταινόμενα σε Ουκρανία και Μέση Ανατολή, ένα άβολο κλίμα αλέγκρο διάθεσης τείνει να κυριαρχεί στα συγκεκριμένα πάνελ και δεν το λέω με την έννοια του καλώς νοούμενου ανεβασμένου πηκτικού, που μάλλον έχει πρακτική χρησιμότητα σε συγκυρίες δύσκολες όπως η παρούσα. Το λέω με την έννοια της κυριολεκτικής χαράς, που συχνά φανερώνεται κιόλας διανοησμένη με τα εντελώς ασυνάρτητα συναισθήματα της πδονής και της απόλαυσης, καθώς η συζήτηση περιστρέφεται γύρω από νεκρούς, βομβαρδισμούς, ενδεχόμενες εδαφικές ανακατατάξεις και νέους στρατιωτικούς εξοπλισμούς.

Είναι μια ειλικρινής απορία εάν η όχι και τόσο λανθάνουσα αυτή χαρά προβληματίζει τόσο για λίγα δευτερόλεπτα την εγκυφαλική λειτουργία των έλλογων υποτίθεται αυτών πλοσμάτων γύρω μας, που για τους δικούς τους λόγους, συμμερίζονται την ανώμαλη αυτή χαρά. Γιατί όμως να χιρσεί όταν αναφέρεται σε γειτονικές μας περιοχές και χώρες, όπου καθημερινοί άνθρωποι σαν κι εμάς, άμαχοι αλλά και στρατιώτες, συνεχώς τραυματίζονται και σκοτώνονται και όταν ολόκληρα οικοδομικά τετράγωνα σε πόλεις και χωριά μέσω βομβαρδισμών εξαφανίζονται από τον χάρτη; Γιατί το ορατό ενδεχόμενο ο πόλεμος να επεκταθεί και να επηρεάσει κι άλλους λαούς, με εμάς να μην αποτελούμε εξαίρεση, δεν παρουσιάζεται μονάχα ως μια ανησυχητική εξέλιξη που πρέπει να απευχόμαστε και τίποτα περισσότερο; Γιατί η συγκεκριμένη προοπτική περιγράφεται από αρκετούς από

αυτούς τους ειδικούς με παιγνιώδη και κιομοριστική διάθεση προφανώς στο πλαίσιο ενός αναβιωμένου machismo που έγινε ξανά «της μόδας»; Αντιλαμβανονται, οι άντρες στην πλειοψηφία τους, συμμετέχοντες σε αυτά τα πάνελ, τι σημαίνει σε επίπεδο ανθρωπιστικής κρίσης ένας πόλεμος; Γιατί ευρύτερα στη δημόσια σφαίρα της εποχής η ανθρωπιστική κρίση αξιολογείται ως παράπλευρη απώλεια και δεν αποκτά στη συζήτηση τον πρωταγωνιστικό ρόλο που της αρμόζει;

Ίσως, θα μπορούσε να ισχυριστει κανείς, ως αντεπιχείρημα, να συμβαίνει και το εξής απλό που έχει να κάνει με το ότι όταν ως επαγγελματίας ασχολείται σε καθημερινή και τακτική βάση με ένα σκληρό και δύσκολο θέμα, να είναι φυσιολογικό και ανθρώπινο να αποκτάς μια κυνική προσέγγιση απέναντί του. Για αντίστοιχο κυνισμό θα μπορούσαν να κατηγορηθούν οι επιδημιολόγοι και οι γιατροί που έβγαζαν στα πάνελ επί πανδημίας. Ο επαγγελματισμός άλλωστε πολλές φορές προϋποθέτει και απαιτεί την ψυχραιμία αντιμετώπιση μιας κατάστασης, όσο κρίσιμη και χαοτική κι αν είναι αυτή. Εκείνο όμως που θεωρώ πως πρέπει να μας προβληματίσει και που ίσως αποτελεί προπομπή του τι ενδέχεται να ακολουθήσει, δεν είναι η ρεαλιστική και κυνική προσέγγιση. Είναι το γεγονός ότι, επαναλαμβάνω, άνθρωποι γύρω μας μιλούν για πόλεμο και τείνουν να χιρσονται. Από τι δεικνό είμαστε φτιαγμένοι και δεν μαθαίνουμε ποτέ από την Ιστορία μας; Είναι οι αλληπάλληλες οικονομικές και θεσμικές κρίσεις που περάσαμε την τελευταία δεκαετία ικανοποιητικές ως δικαιολογίες για να αντιμετωπιζόμαστε την επέκταση του πολέμου ελαφρά τη καρδία; Τι ποσοστό του ευρύτερου πληθυσμού αντιδρά με παρόμοιο επιπόλαιο τρόπο όταν συζητά αυτά τα ζητήματα; Ασχολείται, αλήθεια, η ευρύτερη κοινωνία, με αυτά τα ζητήματα ή αποτελούν μόνο πασατέμπο αντικείμενο συζήτησης στις φιλικές και οικογενειακές μας συνάξεις, προτού γενεαλογηθούμε στην αδυσώπητη πεζότητα αλλά και αγριάδα της καθημερινής μας ζωής; Ρητά πάντως δεν υπάρχουν μόνο για τον πόλεμο και την ειρήνη. Υπάρχουν, πολλά κιόλας και για τις αλλοτριωμένες συνειδήσεις. Άξιο αναφοράς είναι ένα που αποδίδεται σε έναν Γάλλο φιλόσοφο και γιατρό, τον Albert Schweitzer. Η ήσυχη συνειδηση, είχε πει, είναι μια επινόηση του διαβόλου.

demetriadesp@sppmedia.com

Ένας διανομέας φαγητού κάνει ποδήλατο κατά τη διάρκεια σφοδρής χιονόπτωσης στο Βερολίνο, στις 2 Ιανουαρίου 2026. Το Βερολίνο και άλλα μέρη της Γερμανίας συνεχίζουν να βιώνουν χαμηλές θερμοκρασίες.

Η εξάμνη άσκηση

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ

Η ανάληψη της βμνης Προεδρίας του Ε.Σ. της Ε.Ε. από την Κύπρο την 1η/1/26, είναι μια σημαντική υπόθεση. Προσθέτει κύρος και παρέχει ορισμένες ευκαιρίες. Με βάση τη Συνθήκη της Λισαβόνας, ο ρόλος της Προεδρίας είναι συγκεκριμένος, η βάση παραμένει στις Βρυξέλλες. Η συνέχιση ή η ενίσχυση μιας πολιτικής, δίνει δυνατότητες στην προεδρεύουσα χώρα να κάνει χειρισμούς ή να εμπλουτίσει πολιτικές.

Σε μήνυμά του στο ΚΥΠΕ ο Ν.Χρ. δηλώνει ότι «η Προεδρία μας θα συμβάλει ουσιαστικά στο επόμενο βήμα της κοινής μας πορείας, για μια αυτόνομη Ευρωπαϊκή Ένωση, ανοικτή προς τον κόσμο, για μια Ευρώπη που θα είναι ήπιρος ειρήνης, ασφάλειας, ευημερίας και συνεργασίας», πηγή: ΚΥΠΕ, 1/1.

Είναι εύκολο να περιγράψουμε με λέξεις ορισμένους στόχους – τα έργα όμως μιλούν καλύτερα από τις λέξεις. Οτιδήποτε υποστηρίζεις, χρειάζεται να έχει ως συνοδεία του τα έργα. Είσοι αξιόπιστος, εφόσον όσα διακηρύξεις έχουν αξία πρώτα για σένα. Η Προεδρία ασκείται από ένα κράτος, το οποίο έχει πίσω του σχεδόν 22 χρόνια συμμετοχής στην Ε.Ε. – ένα επαρκές χρονικό διάστημα για να κριθεί κατά πόσο κατανοεί, εφαρμόζει, εζηγεί στους πολίτες τις συμφωνημένες από όλους πολιτικές της Ε.Ε.

As πούμε, 1ov: Όταν μιλάς για «μια Ευρώπη της ειρήνης και ασφάλειας», πώς γίνεται να απουσιάζει από τα διακηρυκτικά σου κείμενα κάθε αναφορά σε ένα

κατ' εσχόνη ευρωπαϊκό ζήτημα/το άλυτο Κυπριακό;

As πούμε, 2ov: Πώς γίνεται να μιλάς για «αυτόνομη Ε.Ε.» όταν έχεις μετατρέψει τη χώρα σου σε «παράρτημα» των επιδιώξεων Νετανιάχου στην Α. Μεσόγειο;

As πούμε, 3ov: Πώς δίνεις «νέα ώθηση στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα», όταν η χώρα σου παραμένει χώρα-ουραγός στις πράσινες πολιτικές, με (ακόμα) μαζούτ στην Επιτροπή (κυβέρνηση) με έναν επίτροπο για κάθε κράτος-μέλος, έναν επίτροπο η Κύπρος, έναν η Γερμανία. 3. Συμμετοχή στο Ευρωκοινοβούλιο με 6 ευρωβουλευτές, αντί με 1 (σε πληθυσμίο σχεδόν 500 εκατ).

Είναι εύκολο να περιγράψεις με λέξεις ορισμένους στόχους – τα έργα όμως μιλούν καλύτερα από τις λέξεις. Οτιδήποτε υποστηρίζεις, χρειάζεται να έχει ως συνοδεία του τα έργα. Είσοι αξιόπιστος, εφόσον όσα διακηρύξεις έχουν αξία πρώτα για σένα.

τη μείωση της γραφειοκρατίας; Λοιπόν, κανένα κράτος δεν είναι αλάνθαστο – αλλά, 22 χρόνια είναι ικανός χρόνος για την Κύπρο για να δείξει αν είναι ένα δημιουργικό κράτος-μέλος ή ένα κράτος, από τους ουραγούς σε έργα, από τους πρώτους στις διακηρύξεις!

Η άσκηση της Προεδρίας στην Ε.Ε. είναι ταυτόχρονα και μια άσκηση στην κουλτούρα της τέχνης των συμβιβασμών. Αν στην τέχνη των συμβιβασμών επικρα-

τούσε η ε/κ κουλτούρα, η Ε.Ε. θα ήταν ακόμα στο 1957. Μια νήσος αναζητά τις βάσεις για να γίνει η ίδια ένα κανονικό κράτος-μέλος. Η Ε.Ε. προφέρει υλικό πρώτης τάξεως και η Προεδρία από 1/1/26 μέχρι 30/6/26, μάς καλεί να μιλήσουμε γι' αυτά. Ως οιονεί ομοσπονδία η Ε.Ε. παρέχει στα μέλη της: 1. Εξάμνη εκ περιτροπής προεδρία για όλα τα κράτη-μέλη, μεγάλα, μικρά. 2. Συμμετοχή στην Επιτροπή (κυβέρνηση) με έναν επίτροπο για κάθε κράτος-μέλος, έναν επίτροπο η Κύπρος, έναν η Γερμανία. 3. Συμμετοχή στο Ευρωκοινοβούλιο με 6 ευρωβουλευτές, αντί με 1 (σε πληθυσμίο σχεδόν 500 εκατ).

Η Ε.Ε. παρέχει πλήθος από ευκαιρίες για να δείξει κάθε ηγέτης τι ακριβώς εκφράζει.

Ο δομικός ηγέτης λέει: «Ως Ε.Ε., είμαστε ένα οικοδόμημα, όμως έχουμε μείνει θεσμικά πίσω, θα εργαζόμαστε γι' αυτό. Το κοινό μας σπίτι το «επιδιορθώνεις», δεν το «κατεδαφίζεις».

Ο επιφανειακός ηγέτης λέει: «Να η ευκαιρία, επαφές, διακηρύξεις, συσκέψεις, η Προεδρία μου προσφέρει βμνη δόξα»

Ο Ε/κ, Ευρωπαίος ηγέτης λέει: «Είμαι Ευρωπαίος ηγέτης για να επιλύω ευρωπαϊκά ζητήματα – πρώτα απ' όλα να κάνω τη χώρα μου μία, να εκτείνω το κεκτημένο σε όλη την επικράτεια, αυτό μου ζήτησε να κάνω η Συνθήκη Προσχώρησης στην Ε.Ε. Και γι' αυτό είμαι εδώ!»

Ειδικότερο κεφάλαιο: Ένας Ε/κ, Ευρωπαίος ηγέτης συναντά τον Τ/κ ηγέτη και θεσμοθετούν τον διάλογο για ανάπτυξη της δικτύωσης ανάμεσα στην Ε.Ε. και την Τ/κ κοινότητα. Επαναφέρουν

σε λειτουργία την ad hoc Επιτροπή για την Εναρμόνιση της Τ/κ κοινότητας με το ευρωπαϊκό κεκτημένο, την οποία ο Ν. Αναστασιάδης «έκλεισε», μετά το ναυάγιο των συνομιλιών στο Κραν Μοντανά, 2017. Αυτή η ad hoc Επιτροπή έχει τεράστιο έργο να επιτελέσει και ο ρόλος των εμπειρογνομένων με βαθιά εμπειρία σε εναρμονιστικές πολιτικές είναι απολύτως σημαντικός. Ένας Ε/κ Ευρωπαίος ηγέτης, μαζί με τον Τ/κ ηγέτη, συγχροτούν ένα πακέτο από θέματα που συνδέουν τις δύο κοινότητες με την Ε.Ε. και οργανώνουν τους τρόπους υπέρβασης των ζητημάτων. Όπως: 1. Κατανομή της Πράσινης Γραμμής, εμπορικές συναλλαγές, μείωση του όγκου του εμπορίου, άνοιγμα σε νέα προϊόντα. 2. Παγκύπρια δικτύωση για υποστήριξη στα θέματα που καλύπτει η δράση της Τ.Ε. για τη Διατήρηση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, όπως χορηγίες ή και επί τόπου επισκέψεις των ηγετών για να τονίσουν τη βαρύτητα του έργου που επιτελεί η σπουδαία αυτή Τ.Ε. 3. Ενίσχυση της οικονομικής βάσης της ΔΕΑ. 4. Επιτάχυνση της διαδικασίας δημιουργίας φωτοβολταϊκού πάρκου στη νεκρή ζώνη του οποίου στην οικονομική πτυχή καλύπτει η Ε.Ε., όπως έχει δηλώσει ο τέως γ.δ. Υποστήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάριο Νάβα. 5. Έναρξη της διαδικασίας συγκρότησης του «ευρωπαϊκού κυπριακού πακέτου» με κοινή συνάντηση ανάμεσα στον ειδικό απεσταλμένο της Ε.Ε. για το Κυπριακό Γ. Χαν και τους δύο ηγέτες.

www.larkoslarkou.org.cy

2026 με Προεδρία, Ενέργεια και Κυπριακό

Του ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Μπορεί τη δημόσια συζήτηση να επικαλύπτουν οι βουλευτικές, οι προεδρικές που ακολουθούν και το διαφανόμενο κατάντημα του πολιτικού μας συστήματος, η νέα χρονιά όμως θα είναι σταθμός για την ιστορία του τόπου μας, σε ένα πολύ υψηλότερο επίπεδο. Αυτό τουλάχιστον υπαγορεύει η εξέλιξη των γεγονότων διεθνώς και στην περιοχή μας.

Η Κύπρος έχει ήδη αναλάβει την Προεδρία του Συμβουλίου της Ε.Ε. για το επόμενο εξάμηνο, μια ευθύνη που περνά σχεδόν απαρατήρητη όταν αφορά μεγάλες χώρες, αλλά αποκτά ιδιαίτερη αξία στις μικρές, εφόσον δίνεται η ευκαιρία να διευρύνουμε τις σχέσεις και το γεωπολιτικό μας αποτύπωμα. Ιδιαίτερα σε μια περίοδο καταδικασμένη να στιγματιστεί από τρία σημαντικά διακυβεματά.

Πρώτο ζητούμενο είναι η κατάπαυση του πυρός στην Ουκρανία, με την παρέμβαση των ΗΠΑ να φτάνει στο απόγειό της. Για την Ευρώπη, ο τρόπος που τροχοδρομούνται τα πράγματα είναι δικόπο μαχαίρι. Από τη μια, η παύση των εχθροπραξιών είναι πολιτικά, οικονομι-

κά και κοινωνικά αδήριτη. Από την άλλη, όμως, μια συμφωνία που υπονομεύει την εδαφική ακεραιότητα της Ουκρανίας και παραβιάζει κατάφωρα το διεθνές δίκαιο, θα αποτελέσει ήττα και θα δημιουργήσει ένα πολύ κακό προηγούμενο, που θα ενθαρρύνει τις επεκτατικές βλέψεις πολλών ισχυρών να εισβάλουν σε περιοχές που εποφθαλμιούν και να τις κρατήσουν με το πρόσχημα της σταθερότητας. Η «συναλλακτική» θεώρηση της παγκόσμιας τάξης, θα έχει σαφή αντανάκλαση και στο Κυπριακό.

Δεύτερο ζητούμενο είναι η ευρωπαϊκή οικονομία που πάσχει δραματικά από έλλειψη ανταγωνιστικότητας, υπερρύθμιση και τεχνολογική υστέρηση. Φαινόμενα που πιθανόν να θέσουν σε κίνδυνο ακόμη και τα ευρωπαϊκά κράτη πρόνοιας, για τα οποία τόσο υπερηφανευόμαστε. Σε μια εποχή που ο ανταγωνισμός μεταξύ Κίνας και Ηνωμένων Πολιτειών γίνεται εξαιρετικά σκληρός, η Ευρώπη δεν αντέχει άλλο να μένει παρατηρητής. Μοναδική σήμερα διέξοδος φαίνεται το σχέδιο του Μάριο Ντράγκι, το οποίο όμως δεν προχωρά. Λίγη σημασία έχει εάν γι' αυτό φταίνε οι ευρωπαϊκοί θεσμοί ή τα κράτη μέλη,

το κρίσιμο είναι να εφαρμοστεί. Πέραν όμως του σχεδίου Ντράγκι, άλλη τόση σημασία για την πρόοδο της Ευρώπης, έχει η ενεργειακή αυτονομία της, κάτι που μας φέρνει στο τρίτο ζητούμενο. «Αυτονομία» είναι και το σλόγκαν

Σε μια εποχή που ο ανταγωνισμός μεταξύ Κίνας και Ηνωμένων Πολιτειών γίνεται εξαιρετικά σκληρός, η Ευρώπη δεν αντέχει άλλο να μένει παρατηρητής. Μοναδική σήμερα διέξοδος φαίνεται το σχέδιο του Μάριο Ντράγκι, το οποίο όμως δεν προχωρά.

της δικής μας Προεδρίας, με σαφή την πρόθεση της Λευκωσίας να προωθήσει θέματα όπως η ευρωπαϊκή άμυνα, ασφάλεια και το μεταναστευτικό.

Η πρόθεσή μας, μέσα από την Ευρωπαϊκή Προεδρία να πειστεί η Τουρκία, είναι σαφής και πολύ λογική σε μεγάλο

βαθμό. Αυτό στο οποίο όμως αμφισβητούνται οι πραγματικές μας επιδιώξεις, είναι ως προς το για ποιο σκοπό θέλουμε να σε σκόσουμε αυτή την πίεση. Είναι απώτερος στόχος μας να πιέσουμε την Τουρκία για να λογικευθεί και να προσέλθει σε μια κατάσταση αμοιβαίας επωφελούς συνεργασίας, ή φαντασιωνόμαστε ότι θα τη γονατίσουμε και θα την καταδικάσουμε στην αιώνια απομόνωση;

Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα θα κρίνει τις εξελίξεις που μας αφορούν στο επίπεδο της αξιοποίησης των ενεργειακών μας πόρων, τις δυνατότητες συνεργασιών στην περιοχή, αλλά και στο Κυπριακό. Εάν αυτό που ζητούμε είναι την εκλογική τουρκίας, τότε θα βρούμε διεθνή και ευρωπαϊκά στήριξη και την αναγκαία υπομονή και ανοχή. Εάν, όμως, αυτό που πραγματικά επιδιώκουμε είναι να την «καθυποτάξουμε», τότε πολύ φοβάμαι ότι όχι μόνο δεν θα το πετύχουμε, αλλά θα το πληρώσουμε πολύ ακριβά απομονώνοντας οι ίδιοι την αδύναμη χώρα μας. Η Τουρκία, είναι αλήθεια, δεν πετυχαίνει τους σκοπούς της. Άλλο τόσο αλήθεια είναι, όμως, ότι πετυχαίνει να εμποδίζει εμάς τους υπόλοιπους.

Τα ενεργειακά και η ΑΟΖ δεν αφορούν μόνο εμάς, αφορούν την περιοχή και την Ευρώπη. Αφορούν τις φιλοδοξίες της Δύσης να δημιουργήσει έναν άξονα συνεργασίας από την Ινδία μέχρι την Ευρώπη και να τροφοδοτηθεί η ηπειρωτική Ευρώπη με ενέργεια. Είναι αφέλεια να θεωρούμε ότι θα περιμένουν τα παιγνίδια μας, εάν νιώσουν ότι οι σχεδιασμοί αυτοί δεν προχωρούν λόγω της Κύπρου. Ούτε ο Τραμπ θα περιμένει, ούτε ο Ρούμπιο, ούτε οι Γερμανοί, οι Γάλλοι και οι Ιταλοί. Ούτε και ο γ.γ. του ΟΗΕ, η θητεία του οποίου λήγει στο τέλος του χρόνου. Και τότε στο επίκεντρο θα βρεθεί το Κυπριακό, είτε για να κλείσει όπως-όπως, είτε για να παρακαμφθεί.

Κάνω αυτή την παρότρυνση, αλλά και «προειδοποίηση», διότι ελάχιστες ήταν οι φορές στην ιστορία που η κυπριακή ηγεσία ανέγνωνσε σωστά τη διεθνή πραγματικότητα και πώς μας επηρεάζει. Αντίθετα, πάμπολλα είναι τα παραδείγματα που είτε υποστήκαμε εξευτελιστικές ήττες (κορυφαίο το 1974), είτε χάσαμε μεγάλες ευκαιρίες, λόγω της αμετροπέπειας και του μικρομεγαλισμού μας.

michalis@michalis.com

Καλό κουράγιο Κυπριακή Προεδρία

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

«Όρα καλή, τζι ώρα χρυσή, τζι ώρα ευλομένη...» και η δεύτερη κυπριακή Προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ξεκίνησε με τους καλύτερους οιωνούς. Η Κύπρος στο τιμόνι της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα καθορίζει την ατζέντα και θα προεδρεύει σε εκατοντάδες συσκέψεις, είτε στις Βρυξέλλες είτε στη Λευκωσία. Καλό κουράγιο, γιατί η δουλειά είναι κοπώδης και οι συγκυρίες εξαιρετικά δύσκολες. Δεν είναι ώρα για πανηγύρια και φανφάρες, αλλά είναι η ώρα για επίλυση δύσκολων εξισώσεων, οι οποίες ξεκινούν την οικονομική κρίση, η οποία μαστίζει τους «μεγάλους» της γηραιάς ηπείρου και φθάνει μέχρι τις δύσκολες γεωπολιτικές επιλογές, όπως προέκυψαν από την άνοδο του Ντόναλντ Τραμπ στις Ηνωμένες Πολιτείες και τον συνεχιζόμενο πόλεμο στην Ουκρανία. Ο ιστορικός κανόνας, λέει ότι αυτοκρατορίες ανεβαίνουν όταν έχουν πλούτο και διαλύονται όταν δεν μπορούν να θρέψουν τους υπηκόους τους. Η γραφειοκρατία αποτελεί τη δύναμη της εξουσίας, όταν υπηρετεί τους πολίτες και καθίσταται κατάρα, όταν εξαναγκάζονται οι πολίτες να υπηρετούν τη γραφειοκρατία.

Η πρώτη Προεδρία της Κύπρου ήταν το δεύτερο εξάμηνο του 2012, επί Δημήτρη Χριστόφια. Ο αειμνηστος κομμουνιστής πρόεδρος, τα έλεγε «καλά» στα ευρωπαϊκά σαλόνια για τους «κακούς» τραπεζίτες και την εκμετάλλευση των φτωχών. Η απάντηση του «βαθέος κράτους» της διεθνούς οικονομικής τάξης, ήταν οι συνεχείς υποβαθμίσεις της κυπριακής οικονομίας από τους οίκους αξιολόγησης, ελέω και θλιβερών επιδόσεων, με χρέη, τον ΕΛΑ και ένα σωρό άλλες δύσκολες καταστάσεις. Τότε ήταν στο προσκήνιο οι απειλές για το κούρεμα των καταθέσεων και οι συνεχείς δεσμεύσεις των υποψηφίων προέδρων, ότι δεν πρόκειται να υπογράψουν κούρεμα. Και πριν «αλέκτωρ φωνήσαι» πίσω από τις κλειστές πόρτες του Γιούρογκρουπ, πίσω από εκβιασμούς και απειλές, χωρίς πρακτικά και δικαιολογίες, έγινε το πρώτο πείραμα στον κόσμο, με τη «νόμιμη» κλοπή των καταθέσεων. Ο τότε πρόεδρος Νίκος Αναστασιάδης, έριξε την ευθύνη στην προηγούμενη κυβέρνηση του Δημήτρη Χριστόφια και με το «κόλπο» των χρυσών διαβατηρίων, πριν εισέλθει σε «σκοτεινές ατραπούς» κατάφερε και να επανέλθει στην Προεδρία της Δημοκρατίας.

Σήμερα τα δεδομένα είναι αλλιώς. Η Κύπρος «πετά» οικονομικά στα «χαρτιά», παρά τις μεγάλες ανισότητες, οι μεγάλες ευρωπαϊκές χώρες «ταλανίζονται» οικονομικά και οι πολίτες τους υποφέρουν και διαμαρτύ-

ρονται. Τώρα αν το σενάριο του 2012 επαναληφθεί, σίγουρα το «γέλιο της Παρασκευής θα γίνει κλάμα του Σαββάτου» για όλη την Ευρώπη. Θεωρητικά δεν θα αγγίξει την Κύπρο, αλλά αν καταρρεύσουν οι μεγάλοι, λόγω του πολέμου στην Ουκρανία και τους δυσβάστακτους ΝΑΤΟϊκούς όρους της Αμερικής, τότε μοιραία τα «απόνερα» θα πλήξουν και το νησί μας. Ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης είναι διπλωμάτης με μεγάλη πείρα και ξέρει καλά τα «τερτίπια» της διεθνούς πολιτικής. Άραγε θα καταφέρει να μετατρέψει τον φόβο σε ελπίδα και να αναδειχθεί σε ιστορικό ηγέτη της Ευρώπης; Ή μήπως θα καταστεί ο μοιραίος πρόεδρος και επί των ημερών του θα επιβεβαιωθούν οι προφητείες, οι οποίες μιλούν για διάλυση του ευρωπαϊκού οικοδομήματος;

Η υφυπουργός Μαριλένα Ραουδά και το επιτελείο της, εργάζονται με θρησκευτική ευλάβεια για τον μεγάλο σκοπό. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, εδώ και μήνες επισκέπτεται ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, ακόμη και το εμπόλεμο Κίεβο. Τώρα αν όλοι αυτοί οι κόποι και όλες αυτές οι δαπάνες, θα αφήσουν κάτι καλό και για την Κύπρο, είναι μια άλλη δύσκολη υπόθεση. Άραγε μετά από 22 χρόνια, από την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, θα εκπληρωθεί το ποθούμενο, θα λυθεί το Κυπριακό και θα εφαρμοστεί το ευρωπαϊκό κεκτημένο σε όλη την Κύπρο; Άραγε θα επιστρέψουμε σε εποχές, όπου όλοι οι πολίτες μπορούσαν να έχουν σπίτι και αυτοκίνητο και δεν είχαν έγνοια αν θα τους αρκέσει ο μισθός μέχρι το τέλος του μήνα; Άραγε θα επιστρέψουμε στις καλές και ξέγνοιαστες εποχές, όπου μπορούσαν να κυκλοφορήσουν χωρίς το άγχος από τις κάμερες στους δρόμους, χωρίς να σπαρταλιάζονται τα νεύρα σου, από το κυκλοφοριακό χάος και τη μόλυνση στον αέρα;

Το πολιτικό σκηνικό στην Κύπρο αλλάζει με τους «αστέρες» των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Η πάλη των ευρω-λιγούρηδων με τους ευρω-σκεπτικιστές, εξαφανίστηκε από το προσκήνιο, κάτω από το βάρος της οικονομικής δυσπραγίας, η οποία αγίζει τους πολλούς και αφήνει εκτός τους λίγους. Το κράτος δικαίου και το κοινωνικό κράτος, πίσω από τους ατέλειωτους νόμους, κατάντησε κράτος ταλαιπωρίας και φόβου. Το τηλεοπτικό σύνθημα της Κυπριακής Προεδρίας λέει η «Ευρώπη σε κίνηση, η Κύπρος μπροστά», είναι ευφάνταστο, αλλά αλήθεια πόσο μπορεί να μετουσιωθεί σε ελπίδα για το μέλλον; Με την Ευρώπη ή χωρίς, σιγανά και ταπεινά, θα περάσουμε και αυτό τον «κάβο» της ζωής.

kaparispan@yahoo.gr

Όταν ο σεβασμός προς τους εκπαιδευτικούς παύει να θεωρείται αυτονόητος

Του ΑΝΤΡΟΥ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ*

Τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα μετά τις έντονες συζητήσεις που προκάλεσε η ψηφίση των κανονισμών για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών στην Κύπρο, αναδύεται με μεγαλύτερη σαφήνεια ένα βαθύτερο και διαχρονικό πρόβλημα: η σταδιακή αποδυνάμωση του σεβασμού προς τον εκπαιδευτικό θεσμό και τους λειτουργούς του.

Η σχολική πραγματικότητα του 21ου αιώνα διαφέρει ριζικά από εκείνη προηγούμενων δεκαετιών. Ο εκπαιδευτικός δεν λειτουργεί πλέον σε ένα πλαίσιο αυτονόητης αυθεντίας, αλλά καλείται να διαχειριστεί πολυπληθείς τάξεις, ετερογενείς μαθητικούς πληθυσμούς, αυξημένες κοινωνικές προσδοκίες και συχνά αντικρουόμενα μηνύματα από την οικογένεια, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τα κοινωνικά δίκτυα. Σε αυτό το περιβάλλον, σημαντικό μέρος του διδακτικού χρόνου αναλώνεται όχι στη διδασκαλία, αλλά στη διαχείριση συμπεριφορών, στην επιβολή βασικών κανόνων και στην προσπάθεια διατήρησης στοιχειώδους ηρεμίας στην τάξη.

Οι καιροί έχουν πραγματικά αλλάξει στην εκπαίδευση και προδιαγράφονται ζοφεροί, αν δεν επέλθει η ρεμιά και ο έλεγχος της τάξης. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου μαθητές/ριες αρνούνται συστηματικά να συνεργαστούν, να συμμορφωθούν με απλές υποδείξεις ή να σεβαστούν τη μαθησιακή διαδικασία, χωρίς να αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στις προβλεπόμενες παιδαγωγικές κυρώσεις. Το φαινόμενο αυτό δεν μπορεί να ερμηνευθεί απλουστευτικά ως «ατομική

απειθαρχία», αλλά συνδέεται με ευρύτερες κοινωνικές μεταβολές, όπως η υποτίμηση της γνώσης, η υπερέκθεση στην ψηφιακή πληροφορία και η αποδυνάμωση των συλλογικών κανόνων.

Ταυτόχρονα, η απαξίωση του εκπαιδευτικού έργου ενισχύεται και από δημόσιες αφηγήσεις που συχνά παρουσιάζουν τον εκπαιδευτικό ως μέρος του προβλήματος και όχι ως κρίσιμο συντελεστή της λύσης. Η συνεχής αμφισβήτηση της επαγγελματικής του επάρκειας, η στοχοποίηση μέσω γενικεύσεων και η απουσία θεσμικής στήριξης δημιουργούν ένα κλίμα ανασφάλειας και επαγγελματικής κόπωσης. Αυτό, αναπόφευκτα, επηρεάζει τη δυναμική της τάξης και τη σχέση μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητή/ριας.

Ωστόσο, μια επιστημονικά τεκμηριωμένη προσέγγιση οφείλει να αναγνωρίσει ότι και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί φέρουν μερίδιο ευθύνης. Η παιδαγωγική επάρκεια, η συνεχής επιμόρφωση, η καλλιέργεια σχέσεων εμπιστοσύνης και η προσαρμογή στις σύγχρονες ανάγκες των μαθητών αποτελούν αναπόσπαστα στοιχεία του ρόλου τους. Ο σεβασμός δεν επιβάλλεται, αλλά οικοδομείται μέσα από συνέπεια, δικαιοσύνη, επαγγελματισμό, παιδαγωγική ευαισθησία, διάλογο με απώτερο στόχο την ενίσχυση της κριτικής σκέψης και της επαφής των εμπλεκόμενων με την κοινωνική πραγματικότητα.

Η ενίσχυση του κύρους των εκπαιδευτικών δεν μπορεί να επιτευχθεί με αποσπασματικά μέτρα ή επιβολές «από τα πάνω προς τα κάτω». Απαιτεί συλλο-

γική προσπάθεια, δηλαδή συνεργασία σχολείου, οικογένειας, πολιτείας και κοινωνίας των πολιτών. Οι εκπαιδευτικοί δεν είναι όργανα της τάξης, αλλά η τάξη είναι ο χώρος για να ξεδιπλώσουν το ταλέντο τους χωρίς φασαρία, προσκόμματα και απειλές.

Διεθνείς έρευνες και εκπαιδευτικά μοντέλα από χώρες με υψηλές επιδόσεις καταδεικνύουν ότι η αυτονομία του εκπαιδευτικού, η θεσμική εμπιστοσύνη και η καλλιέργεια κουλτούρας σεβασμού αποτελούν βασικούς πυλώνες επιτυχημένων εκπαιδευτικών συστημάτων.

Η Κύπρος διαθέτει ανθρώπινο δυναμικό με υψηλό μορφωτικό επίπεδο και διεθνή εμπειρία. Αν όλοι οι εμπλεκόμενοι εργαστούν συντονισμένα, μπορεί να αποκατασταθεί ο χαμένος σεβασμός και να αναβαθμιστεί ουσιαστικά το κύρος των εκπαιδευτικών εκεί όπου πραγματικά ανήκει, στον πυρήνα της κοινωνικής και πνευματικής ανάπτυξης ενισχύοντας το αίσθημα του «ανήκειν» και της ενσυναίσθησης.

Σε αυτή την προσπάθεια δεν περιττεύει κανείς. Όπως εύστοχα υπενθυμίζει η παιδαγωγική βιβλιογραφία και οι συγγραφείς του βιβλίου «The Management of Student Teacher's Learning», McIntyre, Hagger και Burn, «It takes a village to raise a child!», «χρειάζεται ένα ολόκληρο χωριό, για να μεγαλώσει ένα παιδί». Το ίδιο ισχύει και για την εκπαίδευση.

*Ο Άντρος Γ. Καραγιάννης, είναι τέως δήμαρχος Δερύνειας, καθηγητής Αγγλικών με Σύμβαση, Γυμνάσιο Νεάπολης Λεμεσού.

Επιτέλους μια άσπρη μέρα.

Ανυπάκουα σώματα (I)

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΗΣΤΙΑ*

Όλες οι θεωρίες για την έλευση του σύγχρονου κράτους συμφωνούν ότι το έθνος κράτος (République) είναι δημιουργήματα της Νεωτερικότητας και της βιομηχανικής επανάστασης. Οι ρίζες του, ωστόσο, είναι πιο βαθιές και σχετίζονται με την επιβολή κοινωνικής συνοχής. Στην Ευρώπη του Μεσαίωνα και της πρώιμης Αναγέννησης δεν υπήρχαν κράτη, υπήρχαν βασιλικοί οίκοι, οι οποίοι ουδέποτε ασχολήθηκαν με την κοινωνική τάξη και δεν δημιούργησαν κοινωνικούς θεσμούς και έννομο κοινωνικοπολιτικό καθεστώς. Η βασική πολιτική μορφή πριν τη Νεωτερικότητα στη Δυτική Ευρώπη ήταν η Εκκλησία. Ο παπισμός είχε δημιουργήσει και επιβάλει, μέσω της πίστης στον καθολικισμό και τη διευθέτηση μιας θρησκευτικής τάξης που συνόδευε την πολιτική τάξη της φεουδαρχίας, τους απαραίτητους κοινωνικούς κανόνες στις ολιστικές αγροτικές κοινωνίες της Ευρώπης. Ο έλεγχος και η περιφρούρηση των κανόνων αυτών ήταν αρμοδιότητα των ιδίων των κοινωνιών και ασκούσαν μέσω ενός πατριαρχικού ολιστικού συστήματος. Απαξιωνοντας και πολεμώντας την κεντρική αρχή και τον κυρίαρχο θρησκευτικό λόγο της Ρώμης, ο Λούθηρος ενίσχυσε μια νέα κοινωνική δυναμική που ξεκίνησε από τις

εμπορικές πόλεις της Ιταλίας και της Ολλανδίας, τον ατομικισμό.

Τα «πέντε μόνο» της Μεταρρύθμισης έδωσαν την ιδεολογικο-θρησκευτική βάση που χρειαζόταν η ανερχόμενη αστικο-εμπορική τάξη της Ευρώπης για να χειραφετηθεί από την Παπική εξουσία και ταυτόχρονα να χειραφετήσει την κοινωνία από τον κοινωνικό-θρησκευτικό ολισμό. Πλέον, το κάθε άτομο μπορούσε μόνο του να διαβάσει και να ερμηνεύσει τις άγιες γραφές (Sola Scriptura) που καθοδηγούσαν τη ζωή του, μπορούσε να σωθεί μόνο μέσω της ατομικής του πίστης (Sola Fide) και μόνο διά μέσου της θείας χάριτος (Sola Gratia). Ο μόνος διαμεσολαβητής ανάμεσα στον Θεό και τον άνθρωπο ήταν ο Χριστός (Solutus Christus), ενώ η διαμεσολάβηση της κεντρικής παπικής εξουσίας ήταν και περιττή και βλαβερή. Τέλος, μόνο ο Θεός είχε δικαίωμα στη δόξα (Soli Deo Gloria), κανένας δοξασμός άρα για επιγής τάξεις, ούτε καν στην ίδια την Εκκλησία. Λόγω της διασύνδεσης της ολιστικής θρησκευτικής τάξης με το Παλιό Καθεστώς της φεουδαρχίας, το κοινωνικό status στην Ευρώπη άλλαξε συλλήβδην. Ο ανερχόμενος ατομικισμός ενίσχυσε τις τάξεις του διαφωτισμού και της επιστημονικής επανάστασης, οι οποίες με τη σειρά τους συνόδευσαν την αστική τάξη και την Ευρώπη στη νέα βιομηχανική εποχή.

Η απώλεια ισχυρής κεντρικής αρχής και ικανού συστήματος ελέγχου των κοινωνικών οδήγησε μοιραία στην εφεύρεση του Λεβιάθαν, του τέρατος που σκοπό είχε όχι τόσο την προστασία της κοινωνίας των πολιτών, όπως πίστευε ο Hobbes, αλλά την επιβολή εσωτερικής τάξης σε ένα καθεστώς πλήρους κοινωνικού ατομικισμού και αν-αρχίας. Το κράτος μέσω των νέων θεσμών του (άσυλα, φυλακές, σχολεία, ορφανοτροφεία και αναμορφωτήρια) ανέλαβε τον ρόλο και τις αρμοδιότητες που είχε απολέσει η θρησκευτική ολιστική εξουσία. Ανέλαβε δηλαδή το έργο της καθοδήγησης του ατόμου σε όλα τα στάδια της ένταξής του και τις δράσεις του στην αστική κοινωνία. Μέσω υλικών και συμβολικών μηχανισμών βίας, προσπάθησε να μετατρέψει τους εξωτερικά επιβαλλόμενους κανόνες σε εσωτερικευμένο ατομικό αυτοέλεγχο μέσω του συναισθήματος του φόβου. Ο αρνητικός αυτός ρόλος του σύγχρονου κράτους ήταν γνωστός σε όλους του σημαντικούς φιλελεύθερους στοχαστές, από τον John Locke μέχρι τον James Madison. Για τον λόγο αυτό οι θεωρίες τους και τα συντάγματα που ενέπνευσαν ή συνέγραψαν είχαν βασικό σκοπό τον περιορισμό του κράτους και τη μείωση της επιρροής του πάνω στους κοινωνικούς θεσμούς, οι οποίοι ήταν, σύμφωνα με τον Λόρδο Acton, «αυθόρμητοι»

(spontaneous). Από τη σκοπιά αυτή, τα φιλελεύθερα συντάγματα έχουν το όραμα και τη δομή των «πέντε μόνο» του Λούθηρου. Ό,τι ο Λούθηρος αφαίρεσε από την Εκκλησία, τα φιλελεύθερα συντάγματα το αφαιρούν από το κράτος.

Η χειραφέτηση της κοινωνίας όμως ουδέποτε έγινε αποδεκτή από τις ολιγαρχίες, οι οποίες προσπάθησαν μέσω του ελέγχου του Λεβιάθαν να καταπιέσουν τις ανερχόμενες κοινωνικές δυναμικές. Οι ολιγαρχίες αυτές δεν είχαν ιδιαίτερο πρόβλημα να μεταλλαχθούν και, όπως στην περίπτωση των Αγγλων λόρδων, από φεουδαρχικές να μετατραπούν σε εμπορικές βιομηχανικές. Ούτε όμως και οι πολέμιοι των ολιγαρχιών αυτών προσπάθησαν να υπερασπισθούν τις νέες ατομικές ελευθερίες. Τόσο ο εθνικιστικός φασισμός όσο και η κομμουνιστική επανάσταση χρησιμοποίησαν το κράτος και την τρομακτική του βία για να δημιουργήσουν νέες πολιτικο-οικονομικές ολιγαρχίες, νέες τάξεις και θεσμούς, πολύ χειρότερες από τις αυτές που καταπολεμούσαν. Το κόμμα διαδέχθηκε το αστικό κράτος, το οποίο είχε διαδεχθεί την Παπική εξουσία. Όλες αυτές οι εξουσιαστικές δομές σκοπό έχουν τη δημιουργία «υπάκουων σωμάτων» (corps dociles) και για να το πετύχουν αυτό παρεμβαίνουν στη διαδικασία γένεσης και ανάπτυξης της αυθόρμητης κοινωνικής

τάξης (spontaneous order), με σκοπό να τη χειραγωγήσουν προς όφελος της κεντρικής εξουσίας τους.

Η αυθόρμητη τάξη είναι αυτή που δημιουργεί και στηρίζεται στα «ανυπάκουα σώματα» (corps indociles) και στη φυσική διαδικασία συνειδητοποίησης του ατόμου. Όπως έγραφε ο Karl Jung: «Όσο πιο ασυνείδητος είναι ένας άνθρωπος, τόσο περισσότερο συμμορφώνεται προς τον γενικό κανόνα της ψυχικής συμπεριφοράς. Όσο περισσότερο όμως συνειδητοποιεί την ατομικότητά του, τόσο εντονότερες είναι οι διαφορές του από άλλα άτομα και τόσο λιγότερο ανταποκρίνεται στα κοινά μέτρα. Επίσης, οι αντιδράσεις του είναι λιγότερο προβλεψίμες. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι μια ατομική συνείδηση είναι πάντα διαφοροποιημένη σε υψηλότερο βαθμό και περισσότερο ευρεία. Αλλά όσο ευρύτερη γίνεται, τόσο περισσότερες διαφορές αντιλαμβάνεται το άτομο και απελευθερώνεται από τους συλλογικούς κανόνες, γιατί η εμπειρική ελευθερία της θέλησης αυξάνεται σε αναλογία με τη διευρυνση της συνείδησης» («Εισαγωγή στην ψυχολογία», Ιάμβλικος, Αθήνα, 1994).

* Ο Παναγιώτης Χρηστάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Ο πρόεδρος της Κύπρου Νίκος Χριστοδουλίδης, ο πρωθυπουργός του Ισραήλ Μπέντζαμιν Νετανιάου και ο Έλληνας πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης στην Ιερουσαλήμ στις 22 Δεκεμβρίου. «Η τριμερής συνάντηση ήταν πολύ σημαντική, καθώς αναζητούμε εποικοδομητικές δυνάμεις στην περιοχή. Η οικοδόμηση της ενεργειακής σταθερότητας, της ασφάλειας και της συνεργασίας είναι εξαιρετικά σημαντική - ειδικά αυτές τις μέρες», τονίζει η Σαρέν Χασκέλ.

Συνέντευξη στον ΑΘΑΝΑΣΙΟ ΚΑΤΣΙΚΙΔΗ

Ενα εικοσιτετράωρο μετά την ολοκλήρωση των συνομιλιών Τραμπ - Νετανιάου στο Μαρ-α-Λάγκο της Φλόριντα, η «Κ» συνομίλησε με την υφυπουργό Εξωτερικών του Ισραήλ Σαρέν Χασκέλ. Στο επίκεντρο βρέθηκαν το αγκάθι των «τουρκικών» F-35, μετά τη θετική στάση και τις πρόσφατες δηλώσεις του Αμερικανού προέδρου, η αντίθεση της ισραηλινής κυβέρνησης στο ενδεχόμενο ανάπτυξης τουρκικών δυνάμεων στη Γάζα, καθώς και η υλοποίηση της πρώτης φάσης της ηλεκτρικής διασύνδεσης Ελλάδας - Κύπρου - Ισραήλ.

— Κατά τη συνάντησή του με τον πρωθυπουργό Νετανιάου, ο πρόεδρος Τραμπ δήλωσε ότι «το εξετάζουμε πολύ σοβαρά», αναφερόμενος σε μια πιθανή συμφωνία για τα F-35 με την Τουρκία. Εξακολουθείτε να αντιτίθεστε σε αυτή τη συμφωνία;

— Δυστυχώς, βλέπουμε κάποιες από τις δηλώσεις του (Τραμπ) και, προφανώς, ανησυχούμε για τη ρητορική του, αλλά και της κυβέρνησής του. Επομένως, είναι προφανές ότι θα έχουμε επιφυλάξεις σχετικά με αυτήν (συμφωνία). Ωστόσο, θα ήθελα να σας ενημερώσω ότι πολλές από τις προηγούμενες τεχνολογίες που χρησιμοποιούνται σ' αυτά τα αεροσκάφη παράγονται από το Ισραήλ και η συμφωνία αυτή δεν θα τις περιλαμβάνει.

— Επομένως, θα προσπαθήσετε να εμποδίσετε τη συμφωνία με άλλα μέσα;

— Δεν λέω αυτό, αλλά έχουμε ανησυχίες γι' αυτή τη συμφωνία και εξακολουθούμε να αντιτιθέμεθα σ' αυτήν. Ακόμη κι αν πάρουν αυτά τα αεροσκάφη, θέλω να έχετε υπόψη σας ότι μεγάλο μέρος της τεχνολογίας που υπάρχει και χρησιμοποιείται μέσα στο αεροσκάφος (F-35) είναι τεχνολογία που παράγεται από το Ισραήλ. Και προφανώς αυτή δεν θα τη μοιραστούνε μαζί τους.

— Το Ισραήλ έχει αντιταχθεί και στην ανάπτυξη τουρκικών στρατευμάτων στη Γάζα ως μέρος μιας πιθανής διεθνούς δύναμης σταθεροποίησης και, σύμφωνα με πληροφορίες, ζήτησε από τις ΗΠΑ να αποκλείσουν τον Ερντογάν από το προτεινόμενο «Συμβούλιο ειρήνης». Ανησυχείτε ότι η Τουρκία θα μπορούσε να αποσταθεροποιήσει την περιοχή ή να επιδιώξει να ενισχύσει τη Χαμάς αν εισέλθει στη Γάζα;

— Απαντώντας με προσοχή, και νομίζω ότι είναι κατανοητό ότι δεν είναι ένας εταίρος που θα εμπιστευόταν το Ισραήλ. Βλέπετε τη ρητορική της κυβέρνησής τους, καθώς και την πρόθεσή τους. Βλέπετε ποια θέση υποστήριξαν

Σαρέν Χασκέλ, υφυπουργός Εξωτερικών του Ισραήλ

Δεν θα δώσουμε τεχνολογία για τουρκικά F-35

Παραμένουμε αντίθετοι σε μια συμφωνία Ουάσιγκτον - Αγκυρας. Μέρος της τεχνολογίας που χρησιμοποιείται στο αεροσκάφος παράγεται από το Ισραήλ. Και προφανώς αυτή δεν θα τη μοιραστούνε με την Τουρκία

κατά τη διάρκεια αυτής της σύγκρουσης και ότι φιλοξενούν την ηγεσία της Χαμάς στην Τουρκία. Πιστεύετε ότι το Ισραήλ μπορεί να εμπιστευθεί την Τουρκία και τις δυνάμεις της; Νομίζω ότι όχι, και θεωρώ ότι το μεγαλύτερο μέρος του ισραηλινού κοινού δεν το πιστεύει.

— Μεταξύ των πολλών θεμάτων που συζητήθηκαν πρόσφατα στην Ιερουσαλήμ μεταξύ Ελλάδας, Κύπρου και Ισραήλ είναι η πιθανότητα η Ελλάδα να συνεισφέρει μέσω μιας ειρηνευτικής δύναμης στη Γάζα. Θα συμφωνούσατε με την ανάπτυξη ελληνικών δυνάμεων στη Γάζα και με τη συμμετοχή της Αθήνας στα σχέδια ανασυγκρότησης;

— Νομίζω ότι η συνεργασία με την Ελλάδα είναι πολύ θετική και η εποικοδομητική και επίσης ότι οι ελληνικές δυνάμεις μπορούν να συμβάλουν στην περιοχή με στόχο την ειρήνη, τη σταθερότητα και την αμοιβαία συνεργασία. Επομένως, αυτό είναι το κύριο θέμα που εξετάζουμε όσον αφορά τις ελληνικές δυνάμεις και νομίζω ότι μπορούν να συνεισφέρουν ως μια αξιόπιστη δύναμη. Οπότε, η απάντησή μου στο ερώτημά σας είναι «ναι».

— Η ενεργειακή συνεργασία ήταν επίσης ψηλά στην ατζέντα των συζητήσεων, ιδιαίτερα το «καλώδιο ηλεκτρικής διασύνδεσης» (GSI), με το σχέδιο που συζητείται τώρα να δίνει προτεραιότητα πρώτα στη διασύνδεση Ισραήλ - Κύπρου, ακολουθούμενη από τη σύνδεση με την Ελλάδα. Ποιοι παράγοντες οδήγησαν σ' αυτή την τμηματική προσέγγιση και πότε αναμένετε να ξεκινήσει η υλοποίησή της;

— Για εμάς, η τριμερής συνάντηση ήταν πολύ σημαντική, κα-

«Η φιλία και οι σχέσεις μεταξύ του Ισραήλ και των ΗΠΑ, χάρη στον Νετανιάου και τον Τραμπ, δεν ήταν ποτέ καλύτερες», επισφαιρίζει η Σαρέν Χασκέλ.

θώς αναζητούμε εποικοδομητικές δυνάμεις στην περιοχή. Η οικοδόμηση της ενεργειακής σταθερότητας, της ασφάλειας και της συνεργασίας είναι εξαιρετικά σημαντική, ειδικά αυτές τις ημέρες. Η συνεργασία στον τομέα της ενεργειακής τεχνολογίας και η οικονομική συνεργασία είναι απαραίτητες και γι' αυτό αποφασίσαμε στο Ισραήλ να μην περιμένουμε και να ξεκινήσουμε την πρώτη φάση αυτής της συμφωνίας (ηλεκτρική διασύνδεση Ισραήλ - Κύπρου). Επομένως, δεν περιμένουμε να οριστικοποιηθούν τα πράγματα μεταξύ της Ελλάδας και της Κύπρου, αλλά αναλαμβάνουμε το μερίδιό μας, προετοιμαζόμαστε για την υλοποίηση της συμφωνίας και ο πρωθυπουργός έχει δώσει το πρώτο φως να αρχίσουμε να εργαζόμαστε πάνω σ' αυτό το έργο.

— Έχετε ορίσει προθεσμία; — Δεν υπάρχει ακριβής προθεσμία, γιατί αρχίζουμε τώρα την όλη διαδικασία.

— Συζητήσατε επίσης και για τον «ενεργειακό διάδρομο» (IMEC), ο οποίος παραμένει στο στάδιο του σχεδιασμού. Πόση στρατηγική σημασία αποδίδει η κυβέρνηση σ' αυτό το έργο, δεδομένων των σημαντικών οικονομικών δεσμεύσεων που απαιτεί;

— Αυτό το έργο είναι πολύ σημαντικό και μπορεί πραγματικά να φέρει σταθερότητα, συνέχεια και ασφάλεια σε πολλές χώρες της Ευρώπης. Πρόκειται για ένα απίστευτο έργο που μπορεί να χτίσει οικονομικές γέφυρες και το Ισραήλ είναι προσπλωμένο σ' αυτό. Ελπίζουμε να το δούμε να υλοποιείται ή να ξεκινάει το συνηθέστερο δυνατόν.

— Μιλώντας για αμυντική συνεργασία, νωρίτερα αυτόν τον μήνα, το ελληνικό Κοινοβούλιο ενέκρινε την αγορά 36 πολλαπλών εκτοξευτών PULS από το Ισραήλ, ενώ η Ελλάδα αναπτύσσει ένα πολυεπίπεδο αντιπυραυλικό σύστημα άμυνας, τη λεγόμενη «Αοπίδα του Αχιλλέα». Πώς αξιολογείτε το τρέχον επίπεδο αμυντικής συνεργασίας μεταξύ των χωρών μας και σε ποιο βαθμό προβλέπετε τη συμπαραγωγή οπλικών συστημάτων;

— Η συνεργασία μας είναι εξαιρετικά σημαντική, ειδικά με τις προκλήσεις που βλέπουμε ότι έρχονται και με όσα έχουμε δει να συμβαίνουν τα τελευταία δύο χρόνια. Κοιτάζετε απλώς πόσες καταστροφικές δυνάμεις έχουν δραστηριοποιηθεί στη Μέση Ανατολή. Το Ισραήλ απέκτησε μεγάλη εμπειρία τα τελευταία δύο χρόνια στο πεδίο της μάχης ενάντια σε πολύ επικίνδυνους στρατούς και ενάντια σε τρομοκρατικές οργανώσεις που δεν διστάζουν, που προωθούν την τεχνολογία τους και τον ανταρτοπόλεμό τους με εξελιγμένα συ-

στήματα βαλλιστικών πυραύλων, όπως το ιρανικό.

Πρέπει λοιπόν να καταλάβετε ότι μέρος της δύναμης ενός στρατού είναι η εμπειρία που έχουν οι στρατιώτες, αλλά και ο εξοπλισμός που χρησιμοποιούν. Γι' αυτό και πολλοί έρχονται στο Ισραήλ για να αγοράσουν μεγάλο μέρος του συστήματος. Πιστεύω ότι η συνεργασία μεταξύ Ελλάδας και Ισραήλ στον τομέα της άμυνας και των αμυντικών συστημάτων είναι εξαιρετικά κρίσιμη και μπορεί να συμβάλει στην ασφάλεια και την προστασία της περιοχής στο μέλλον.

— Την περασμένη εβδομάδα υπογράφηκε μια συμφωνία συνεργασίας μεταξύ των τριών χωρών, καθώς και μια διμερής συμφωνία συνεργασίας μεταξύ του ΙДФ και των Ενόπλων Δυνάμεων της Ελλάδας. Πιστεύετε ότι είναι επίσης δυνατό να δημιουργηθεί μια στρατιωτική αποτρεπτική δύναμη στην Ανατολική Μεσόγειο με στρατεύματα και από τις τρεις χώρες;

— Αυτό στο οποίο επικεντρωνόμαστε δεν είναι κάτι που στρέφεται εναντίον κάποιου άλλου, αλλά κοιτάμε την άμυνα και την ενίσχυση των λαών μας. Επομένως, μέσω της αμοιβαίας στρατιωτικής εκπαίδευσης επικεντρωνόμαστε όχι μόνο στην εξωτερική άμυνα, αλλά και στην εσωτερική. Μαζί θα είμαστε πάντα πιο δυνατοί και αυτό συμβαίνει είτε κάνοντας κοινές ασκήσεις και μαθαίνοντας ο ένας από τον άλλον, είτε πρόκειται για στρατιωτικά γυμνάσια στην πρώτη γραμμή, είτε για πυρκαγιές και πώς να τις καταπολεμήσουμε, είτε μέσω της υψηλής τεχνολογίας και των τεχνολογικών συμφωνιών που έχουμε υπογράψει. Όλα αυτά μας ενισχύουν και θα συμβάλουν σημαντικά στην ασφάλεια και στην προστασία της περιοχής.

— Από τις πρόσφατες συνομιλίες σας στις ΗΠΑ, πώς αξιολογεί η κυβέρνηση Τραμπ την εμπάθунση της τριμερούς συνεργασίας; — Την αξιολογεί θετικά και πρέπει να αναφέρω ότι η φιλία και οι σχέσεις μεταξύ του Ισραήλ και των ΗΠΑ, χάρη στον Νετανιάου και στον Τραμπ, δεν ήταν ποτέ καλύτερες. Νομίζω ότι η υποστήριξη που λαμβάνει το Ισραήλ από τον Τραμπ έχει να κάνει με τη δημιουργία σταθερότητας, τη συνεργασία και τη διατήρηση της ειρήνης.

Πιστεύω πραγματικά ότι αν ο Τραμπ ήταν στην εξουσία ο πόλεμος στην Ουκρανία δεν θα είχε ξεκινήσει και μέρος της αποτροπής είναι η ισχυρή ηγεσία, μια ηγεσία που πιστεύει στη συνεργασία για την ειρήνη και τη σταθερότητα — και αυτό ακριβώς συμβαίνει και στην περιοχή μας.

“
Στήριξη στο «καλώδιο»
Αποφασίσαμε να ξεκινήσουμε την πρώτη φάση της συμφωνίας (ηλεκτρική διασύνδεση Ισραήλ - Κύπρου). Επομένως, δεν περιμένουμε να οριστικοποιηθούν τα πράγματα μεταξύ Ελλάδας και Κύπρου.

“
Συμμαχία για την ασφάλεια
Η συνεργασία μεταξύ Ελλάδας και Ισραήλ στον τομέα της άμυνας και των αμυντικών συστημάτων είναι εξαιρετικά κρίσιμη και μπορεί να συμβάλει στην ασφάλεια και στην προστασία της περιοχής στο μέλλον.

Ο επικεφαλής της γαλλικής Εθνικής Συμπέριψης Ζορντάν Μπαρντελά με τον αρχηγό του βρετανικού Reform UK Νάιτζελ Φάρατζ. Η συνάντηση έγινε τον Δεκέμβριο στο Λονδίνο, όμως η φωτογραφία θα μπορούσε να «έρχεται» από το μέλλον, εφόσον οι δυνάμεις του μεσαιού χώρου χάσουν τη μάχη σε Γαλλία και Ηνωμένο Βασίλειο. Σε μια τέτοια περίπτωση, οι δύο θα ποζάρουν ως ηγέτες των χωρών τους.

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΜΑΓΓΗΡΙΑΔΗ**

Φανταστείτε ότι μπαίνουμε στη μηχανή του χρόνου και ταξιδεύουμε στο 2029. Στη Γαλλία, πρόεδρος εδώ και δύο χρόνια έχει εκλεγεί ο Ζορντάν Μπαρντελά. Στη Γερμανία, 96 χρόνια μετά την άνοδο των Εθνικοσοσιαλιστών στην εξουσία, πρώτο κόμμα εξέλεξε η Εναλλακτική για τη Γερμανία. Και στη Βρετανία, ο Νάιτζελ Φάρατζ, που κάποτε εθεωρείτο περιθωριακός, ετοιμάζεται να μπει θριαμβευτικά στον αριθμό 10 της Ντάουνινγκ Στρίτ, στο γραφείο όπου κάποτε βρισκόταν ο Ουίνστον Τσόρτσιλ. Το σενάριο ακούγεται τραβηγμένο. Δεν δείχνει, ωστόσο, να αφορά μόνο τη σφαίρα της μεταφυσικής.

Η συζήτηση για το εάν το πολιτικό Κέντρο, ο μεσαιός χώρος όπου εφάπτονταν ιστορικά οι δύο μεγάλες πολιτικές παρατάξεις, η Κεντροδεξιά και η Κεντροαριστερά, εξακολουθεί να βγάζει κυβερνήσεις ή εισερχόμαστε πια στην εποχή της ριζοσπαστικοποίησης και των άκρων έχει ανάψει για τα καλά στην Ευρώπη. Και την ίδια στιγμή, ο Ντόναλντ Τραμπ δεν κρύβει την προτίμησή του σε συγγενείς πολιτικές δυνάμεις τις οποίες αποκαλεί «πατριωτικές» και φαίνεται πως σκοπεύει να στηρίξει με κάθε μέσο στις εκλογικές τους προσπάθειες. Δυνάμεις του λαϊκισμού, κυρίως της άκρας Δεξιάς, που υποστηρίζουν πως θα φέρουν τη Γηραιά Ηπειρο στη σωστή κατεύθυνση.

«Πρόκειται για διαφορετικές περιπτώσεις», απαντάει κάπως καθησυχαστικά ο Γιαν Βέρνερ-Μίλερ, καθηγητής Πολιτικής Θεωρίας στο Πανεπιστήμιο Πρίνστον, ένας από τους σημαντικότερους σύγχρονους στοχαστές της δημοκρατίας και του λαϊκισμού. «Η Γερμανία είναι η μόνη χώρα όπου η Κεντροδεξιά προσπαθεί ακόμη να κρατήσει το «τείχος προστασίας» απέναντι στην Ακροδεξιά. Στη Βρετανία είναι ακόμη νωρίς και ένας παράγοντας που υποτιμάται είναι η στενή σχέση του Φάρατζ με τον Τραμπ. Οι εξελίξεις στις ΗΠΑ μπορεί να λειτουργήσουν αποτρεπτικά». Η Γαλλία, ωστόσο, φαίνεται πως είναι η πιο ανησυχητική περίπτωση. Η Δεξιότητα φαίνεται πως έχει πετύχει σε μεγάλο βαθμό την «αποδαιμονοποίηση» της Ακροδεξιάς και διαθέτει μιντιακή υποστήριξη. «Μια Γαλλία υπό την Ακροδεξιά θα ήταν καταστροφική για την Ευρωπαϊκή Ένωση», λέει ο κ. Βέρνερ-Μίλερ.

Τα αντισυστημικά κόμματα, πάντως, κερδίζουν ολοένα και περισσότερους υποστηρικτές στην Ευρώπη. Με καύσιμο το αυξημένο κόστος ζωής, τις διευρυνόμενες ανισότητες, το οξύ στεγαστικό πρόβλημα και βεβαίως το μεταναστευτικό, πλατιές μάζες ψηφοφόρων ανά την ήπειρο απαντούν ότι έχουν πια πολύ περιορισμένη εμπιστοσύνη στην πολιτική διαδικασία. Αν και πιστεύουν στις δημοκρατικές αξίες, δηλώνουν δυσαρεστημένοι από τον τρόπο με τον οποίο η ίδια η δημοκρατία λειτουργεί. Πρόσφατη έρευνα

του Ipsos σε δείγμα 10.000 πολιτών από εννέα δυτικές δημοκρατίες κατέληξε στο συμπέρασμα ότι 45% των πολιτών δηλώνουν δυσαρεστημένοι με τη δημοκρατία, ενώ οι χώρες με τα χειρότερα ποσοστά ήταν η Γαλλία και η Ολλανδία, που ακόμη απολαμβάνουν ένα σχετικά υψηλό επίπεδο ζωής.

Η παγκοσμιοποίηση

Οι δύο κυρίαρχες πολιτικές δυνάμεις της μεταπολεμικής Ευρώπης, οι συντηρητικοί Χριστιανοδημοκράτες και οι Σοσιαλδημοκράτες, είχαν ουσιαστικές πολιτικές διαφορές τόσο στο επίπεδο των ιδεών όσο και της πολιτικής κουλτούρας. Ωστόσο, όπως επισημαίνει ο κ. Βέρνερ Μίλερ, μοιράζονταν κάτι κοινό: «Λειτουργούσαν ως κόμματα περιληπτικά, κόμματα δηλαδή που στόχευαν στη μετριοπάθεια και στην εκπροσώπηση πολλών και διαφορετικών κοινωνικών ομάδων». Σε μεγάλο βαθμό οι δύο αυτές παρατάξεις πληρώνουν το πολιτικό κόστος της σύνδεσής τους με την παγκοσμιοποίηση, τη λιτότητα που προέκυψε μετά τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 και τη διαχείριση διαδοχικών κρίσεων τα τελευταία 15 χρόνια. «Βεβαίως, τα κεντρικά κόμματα διατηρούν την αδράνεια, τους μηχανισμούς και την πελατεία που αναπαράγονται δεκαετίες τώρα», λέει ο Νίκος Μαραντζίδης, καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Ο ίδιος υποστηρίζει ότι τα κόμματα αυτά διατηρούν στα κοινοβουλευτικά και όχι στα προεδρικά συστήματα κάποια –αν και όχι την παλιά– επιρροή. Ωστόσο, μοιάζει να απευθύνονται πλέον σε κοινωνίες που δεν χαρακτηρίζονται από τον κεντρικό χαρακτήρα τους. «Υπάρχει πλέον ζήτηση για ισχυρές ηγεσίες, που αποδεικνύουν την ισχύ τους παραβιάζοντας τους κανόνες κι αυτό που θεωρούσαμε πολιτικό πολιτισμό».

Το ζήτημα έχει διαγενεακά χαρακτηριστικά. Ο κ. Μαραντζίδης υποστηρίζει πως στο ευρωπαϊκό τοπίο εμφανίζονται νέα κόμματα που ριζώνουν και βρίσκουν νέα

ακροατήρια, όπως για παράδειγμα το κόμμα των Πειρατών που δημιουργήθηκε στη Σουηδία με βασικό πρόταγμα την αναμόρφωση των νόμων της πνευματικής ιδιοκτησίας, ατζέντα που αφορούσε αποκλειστικά τη νεότερη γενιά. «Αν αυτή η τάση συνεχιστεί, θα εισέλθουμε σε έναν νέο κόσμο που δεν ελέγχουμε», τονίζει ο Νίκος Μαραντζίδης, ο οποίος επισημαίνει πως όσο χάνεται βιολογικά η γενιά της μεταπολεμικής Ευρώπης και εξαφανίζεται από τις κάλπες, το φαινόμενο αυτό θα γίνεται πιο έντονο.

«Η εκλογική συμπεριφορά των νεότερων ψηφοφόρων εξαρτάται από χώρα σε χώρα, αλλά θεωρώ ότι το πιο ενδιαφέρον σχετικό στοιχείο είναι η απομάκρυνσή τους από την πολιτική, η αποχή από τις εκλογές, η μεγάλη έλλειψη εμπιστοσύνης στους θεσμούς και, όπως είναι επόμενο, μια σαφής τάση προς τα αντισυστημικά κόμματα», επισημαίνει ο καθηγητής και συγγραφέας Τάκης Παππάς, που έχει διδάξει Συγκριτική Πολιτική σε πολλά πανεπιστήμια ευρωπαϊκών χωρών. «Στην Αμερική, επιπλέον, υπάρχει μια εμφανής στροφή προς τη Δεξιά – δείτε τα φαινόμενα Τσάρλι Κερκ, Νικ Φουέντες και άλλους ακροδεξιούς της νέας γενιάς που λειτουργούν ως καθοδηγητές», λέει ο κ. Παππάς.

Τι συμβαίνει στις ΗΠΑ

Η συζήτηση αυτή μπορεί να μην αφορούσε καν τις ΗΠΑ εάν δεν υπήρχε ο παράγων Ντόναλντ Τραμπ, που άλλαξε συθέμελα το πολιτικό σκηνικό στην υπερδύναμη. Ωστόσο, πέρα από τις προεδρικές εκλογές, τα δύο μεγάλα παραδοσιακά κόμματα εξακολουθούν να προσελκύουν πλατιά κοινωνικά στρώματα. Σχεδόν όλες οι εκλογικές αναμετρήσεις των τελευταίων χρόνων, ομοσπονδιακές, πολιτειακές ή τοπικές, καταλήγουν πολωτικές. Διαπιστώνονται ήδη διαφορές μεταξύ της παραδοσιακής κεντρικής τάσης του Δημοκρατικού Κόμματος και των πιο ριζοσπαστικών υποψηφίων, όπως και αυτές ανάμεσα στους

παραδοσιακούς Ρεπουμπλικανούς και τους οπαδούς του κινήματος Make America Great Again.

Τα social media

Η καινούργια αυτή πολιτική πραγματικότητα είναι βέβαια και αποτέλεσμα της χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης από τη συντηρητική πλειοψηφία των ψηφοφόρων. Οι πλατφόρμες αυτές δεν λειτουργούν ως ουδέτεροι χώροι ανταλλαγής απόψεων – αντίθετα, είναι σχεδιασμένες ώστε να μεγιστοποιούν την προσοχή και την εμπλοκή του χρήστη. Και οι περιφημοί αλγόριθμοι προωθούν περιεχόμενο που προκαλεί έντονα συναισθήματα, θυμό, αγανάκτηση, λύπη ή και θαυμασμό. Σε αυτό το μιντιακό περιβάλλον, η μετριοπάθεια, οι χαμηλοί τόνοι, ακόμη και η αμφιβολία υστερούν. Το αποτέλεσμα είναι προφανώς η πόλωση, αλλά και η αποδυνάμωση του πολιτικού κέντρου. «Ζούμε στην εποχή του αντικατεστημένου. Οι άνθρωποι απολαμβάνουν να ασκούν κριτική σε όλους τους θεσμούς που θεμελίωσαν τη φιλελεύθερη δημοκρατία», αναφέρει ο κ. Μαραντζίδης. Πιο συγκρατημένος, ο Γιαν Βέρνερ-Μίλερ μας καλεί, όπως λέει, να μην πέσουμε σε ένα είδος τεχνολογικής απαισιοδοξίας, που ήταν πάντα πολύ δελεαστική μετά κάθε επανάσταση στα μέσα ενημέρωσης. «Όταν εφευρέθηκε η τυπογραφία, ακολούθησαν οι θρησκευτικοί πόλεμοι. Επειτα εφευρέθηκε το ραδιόφωνο και προέκυψε ο Χίτλερ. Μετά μάθησε την τηλεόραση και ακολούθησε ο Μακάρθι. Αυτά τα πράγματα δεν είναι εντελώς αναληθή, αλλά ποτέ δεν ήταν τόσο απλά», υποστηρίζει ο κ. Βέρνερ-Μίλερ, που θεωρεί ότι αυτό που σίγουρα έχει αλλάξει στην πολιτική είναι ο τρόπος με τον οποίο τα κόμματα και οι υποψήφιοι μπορούν πλέον να προσεγγίζουν και να κιντοποιούν τους ψηφοφόρους τους.

Η ελληνική περίπτωση

Η Ελλάδα δεν αποτελεί εξαίρεση στα όσα συμβαίνουν στην Ευρώπη – από τις εκλογές του 2012

κι έπειτα, προέκυψαν ουκ ολίγα κόμματα διαμαρτυρίας: ένα εξ αυτών ήταν οι Ανεξάρτητοι Έλληνες, που συγκυβέρνησαν μάλιστα με τον ΣΥΡΙΖΑ για μία τετραετία, μέχρι την πολιτική τους εξαίωση. Ωστόσο, από το 2019 και έπειτα, η Νέα Δημοκρατία διατηρεί την πολιτική ηγεμονία, καταφέροντας να κερδίσει την αυτοδυναμία σε δύο συνεχόμενες εκλογικές αναμετρήσεις, πετυχαίνοντας τόσο το 2019 όσο και το 2023 να αλώσει το πολιτικό Κέντρο, προσελκύοντας στελέχη αλλά κυρίως ψηφοφόρους προερχομένους από το ΠΑΣΟΚ.

«Στην Ελλάδα ο μεσαιός χώρος, το μετριοπαθές Κέντρο, εξακολουθεί και διατηρεί τον καθοριστικό του ρόλο, αν και η κατάληψή του δεν είναι απαραίτητη συνθήκη. Είναι ικανή αλλά όχι πάντα αναγκαία συνθήκη για να κερδίσει τις εκλογές», επισημαίνει ο Γιώργος Αράπογλου, διευθυντής σύμβουλος της Pulse και εξηγεί πως αυτοί που αυτοχαρακτηρίζονται κεντρικοί είναι και οι πλέον ευμετάβλητοι πολιτικά, υπό την έννοια ότι δεν παραμένουν ταυτισμένοι σε απόψεις και κόμματα. «Η κατάληψη και κατοχή του Κέντρου είναι η αναγκαία συνθήκη εκλογικής νίκης», λέει ο Τάκης Παππάς. «Η Ν.Δ. λοιπόν βρίσκεται, πάλι, σε εξαιρετικά πλεονεκτική θέση γιατί εκπροσωπεί τους μετριοπαθείς ψηφοφόρους του Κέντρου (το «ιδεολογικό» Κέντρο), ενώ επιπλέον καταλαμβάνει το χωρικό Κέντρο, δηλαδή βρίσκεται ακριβώς στο κέντρο του όλου χώρου όπου διενεργείται ο κομματικός ανταγωνισμός με διάσπαρτες δυνάμεις ένθεν και ένθεν αυτής, χωρίς καμία δυνατότητα μεταξύ τους συνεργασιών».

Η διαφαινόμενη επιστροφή του Αλέξη Τσίπρα στις επερχόμενες εκλογές με ένα νέο κομματικό σχηματισμό συνοδεύεται και από το ερώτημα του εάν ο πρώην πρωθυπουργός θα επιδιώξει να μετακινήσει πολιτικά σε κεντρικούς ψηφοφόρους με διαφορετικά πολιτικά χαρακτηριστικά από αυτά εκείνων που έδωσαν την εκλογική νίκη στον ΣΥΡΙΖΑ. «Δεν πιστεύω ότι ευνοεί τον Τσίπρα η μετακίνησή του στο Κέντρο», υποστηρίζει ο Νίκος Μαραντζίδης, διότι θεωρεί πως θα του στερούσε ακροατήρια που θέλουν να εκφράσουν ένα θυμό. «Στην περίπτωση του Τσίπρα το μεγάλο στοίχημα είναι το πώς θα εκφράσει το νέο, όταν κουβαλάει μια κυβερνητική εμπειρία», λέει ο ίδιος που θεωρεί ότι σε αυτά τα κοινά, ένα πιθανό κόμμα της Μαρίας Καρυστιανού θα είχε μεγαλύτερη τύχη. «Βασικό αίτημα των αντισυστημικών ψηφοφόρων είναι να δοκιμάσουν κάτι που δεν δοκιμάστηκε», εξηγεί ο Γιώργος Αράπογλου και επισημαίνει ότι η απήκηση του Αλέξη Τσίπρα αφορά τα κοινά της Αριστεράς και της Κεντροαριστεράς, όχι όμως και αυτά των αντισυστημικών ψηφοφόρων.

«Τείχος» στην Ακροδεξιά

«Η Γερμανία είναι η μόνη χώρα όπου η Κεντροδεξιά προσπαθεί ακόμη να κρατήσει το «τείχος προστασίας» απέναντι στην Ακροδεξιά», λέει ο Γιαν Βέρνερ-Μίλερ, καθηγητής Πολιτικής Θεωρίας στο Πανεπιστήμιο Πρίνστον.

Κριτική στους θεσμούς

«Ζούμε στην εποχή του αντικατεστημένου. Οι άνθρωποι απολαμβάνουν να ασκούν κριτική στους θεσμούς που θεμελίωσαν τη φιλελεύθερη δημοκρατία», αναφέρει ο Νίκος Μαραντζίδης, καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Της **ΗΛΙΑΝΑΣ ΜΑΓΡΑ**

Υπό μία έννοια, το 2025 θα μπορούσε να θεωρηθεί χρονιά της νοσταλγίας. Και γιατί αυτό;

Τρεις από τις ταινίες που έκοψαν τα περισσότερα εισιτήρια παγκοσμίως ήταν το ριμέικ μιας παραγωγής κινουμένων σχεδίων του 2002 (Lilo & Stitch), ένα φιλμ βασισμένο σε βιντεοπαιχνίδι του 2011 (A Minecraft Movie) και η συνέχεια ενός franchise που ξεκίνησε στα '90s (Jurassic World: Αναγέννηση).

Ο Τόνι Μπλερ παραλίγο να επιστρέψει στη Μέση Ανατολή. Η Ανγκελα Μέρκελ ήρθε ξανά στην Ελλάδα. Τα χαμπλοκάβαλα τζιν λασσαριστκαν ξανά ως μόδα. Για πρώτη φορά ύστερα από έντεκα χρόνια, δίσκος της Λίλι Αλεν σκαρφάωσε στα κορυφαία 10 άλμπουμ της χρονιάς στη Μεγάλη Βρετανία.

Στην Ελλάδα, οι πθοποιοί της σειράς «Στο Παρά Πέντε» βρέθηκαν ξανά μαζί 20 χρόνια μετά την πρεμιέρα του πρώτου επεισοδίου. Στη μεγάλη και στη μικρή οθόνη, καθώς και στα ραδιοφώνια έπαιζε ξανά Καζαντζίδης. Και σύμφωνα με αρκετά δημοσιεύματα –ιδίως από το καλοκαίρι και μετά– θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι... έχουμε επιστρέψει στην προηγούμενη δεκαετία. «Ο Αντώνης Σαμαράς, ο Αλέξης Τσίπρας και τα σενάρια για νέα κόμματα» ήταν ένας κεντρικός τίτλος που επαναλήφθηκε πολλές φορές διαφορετικές εκδοχές.

Από την αρχή της δεύτερης διακυβέρνησης Μητσοτάκη, στον κατακερματισμένο χώρο της αντιπολίτευσης μοιάζει να υπάρχει ένα συνεχώς διευρυνόμενο κενό, εγείροντας το ερώτημα: Ποιος, ποια, ποιοι τελικά θα το καλύψουν; Θα μπορούσε το 2026, 11 χρόνια που τουλάχιστον δύο πρώην πρωθυπουργοί ενδέχεται να δημιουργήσουν ο καθείς το κόμμα του, η απάντηση να αναζητηθεί στο παρελθόν;

Το διεθνές παράδειγμα

Αν πράγματα επιστρέψουν στην κεντρική πολιτική σκηνή, θα είναι μια κίνηση πρωτόγνωρη για το διεθνές στερέωμα, αναφέρει στην «Κ» ο Οθων Αναστασάκης, διευθυντής του Κέντρου Σπουδών Νοτιοανατολικής Ευρώπης στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης. «Αν κοιτάξουμε άλλες χώρες, οι πρώην πρωθυπουργοί εξαφανίζονται, δεν μιλούν καθόλου ή μιλούν μόνο αν τους πάρουν συνέντευξη», δηλώνει.

Ορισμένοι γίνονται σύμβουλοι κυβερνήσεων ή επικειρήσεων, άλλοι εργάζονται σε δεξαμενές σκέψης ή γράφουν βιβλία και κάποιοι παραμένουν βουλευτές – στα πίσω, όμως, έδρανα. «Δεν γίνονται σημείο αναφοράς για την κοινωνία ή την πολιτική», τονίζει, «στην Ελλάδα, όμως, δεν φεύγουν όταν λήξει η θητεία τους, δεν μπορούν να αξιοποιηθούν τον εαυτό τους σε κάποιον άλλο ρόλο, δεν είναι εύκολο να βρουν διεθνή ρόλο».

Είναι μικρή η δική μας χώρα και κοινωνία, σημειώνει, και έχουμε πιο αδύναμα θεσμικά πλαίσια σε σχέση με δυτικοευρωπαϊκές χώρες. «Στις μικρότερες χώρες η πολιτική είναι αρκετά προσωπική, το όνομα έχει μεγάλη σημασία που συνεχίζει και μετά τη λήξη της θητείας».

Η βαρύτητα των δύο συγκεκριμένων πολιτικών ονομάτων στην παρούσα πολιτική πραγματικότητα παρουσιάζει διακυμάνσεις τους τελευταίους μήνες.

Σύμφωνα με διαδικτυακά έρευνα της πλατφόρμας People of Greece, τον Ιούλιο του 2025, το 29% των ερωτηθέντων θεωρούσε τον Αλέξη Τσίπρα απολύτως ή αρκετά χρήσιμο και 25% τον Αντώνη Σαμαρά. Τα ποσοστά και των δύο σημείωσαν κατόπι πτώση, μικρή άνοδο τον Σεπτέμβριο και μεγαλύτερη τον Οκτώβριο, όταν ο πρώτος συγκέντρωσε 35% και ο δεύτερος 29%. Τον προηγούμενο μήνα, η εκλαμβανόμενη «χρησιμότητα» και των δύο είχε πάλι πέσει, συγκριτικά – 30% ο Τσίπρας, 27% ο Σαμαράς.

Στην παρούσα φάση, οι δημοσκοπήσεις μάς δείχνουν ότι σχεδόν όλα τα κόμματα –με εξαίρεση το ΠΑΣΟΚ– βρίσκονται σε μια περίοδο ρευστότητας, επισμαίνει στην «Κ» η Βασιλική Γεωργιάδου, καθηγήτρια Πολιτικής Επιστήμης

Αλμα στο μέλλον με φόρα από το παρελθόν;

Αλέξης Τσίπρας και Αντώνης Σαμαράς φλερτάρουν με τη σκέψη δημιουργίας κομμάτων. Μπορούν οι δύο πρώην πρωθυπουργοί να γεμίσουν το αντιπολιτευτικό κενό; Ειδικοί αναλύουν στην «Κ»

Στη «ζυγαριά» της κοινής γνώμης

Το επόμενο βήμα των Αλέξη Τσίπρα και Αντώνη Σαμαρά απασχολεί ευρέως τις πολιτικές συζητήσεις, βάζοντας σε... πειρασμό όσους επιχειρούν να μετρήσουν την απήχηση των δύο στον «προθάλαμο» της δημιουργίας κόμματος. Σύμφωνα με έρευνα της πλατφόρμας People of Greece, τον Ιούλιο του 2025, το 29% των ερωτηθέντων θεωρούσε τον Αλέξη Τσίπρα απολύτως ή αρκετά χρήσιμο και τον Αντώνη Σαμαρά το 25%. Τον Δεκέμβριο η «χρησιμότητα» τους βρισκόταν σε παρόμοια επίπεδα: 30% για τον Τσίπρα και 27% για τον Σαμαρά.

και Πολιτικής Κοινωνιολογίας στο Πάντειο και διευθύντρια του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών. «Η ρευστότητα φαίνεται να εισπράττεται με θετικό τρόπο από τα μικρότερα κόμματα – η Πλεύση Ελευθερίας και η Ελληνική Λύση μοιάζουν να κινούνται ανοδικά σε σχέση με τις εκλογές του 2023, ενώ τα κόμματα διακυβέρνησης εμφανίζουν από στασιμότητα (ΠΑΣΟΚ) μέχρι καθοδική τάση (Νέα Δημοκρατία και ΣΥΡΙΖΑ)», τονίζει.

Ισως είναι η προαναφερθείσα ρευστότητα στην κοινοτική αρένα που επιτρέπει παρεμβάσεις από πρώην πρωθυπουργούς και ίσως την πιθανή επιστροφή τους, ίσως το ότι δεν έχουν αναδειχθεί καινούργια πρόσωπα, λέει η κ. Γεωργιάδου. «Μήπως αυτό αποτυπώνει ένδειξη σε επίπεδο πολιτικής και κοινοτικής ελίτ και ηγεσίας; Μήπως και στα δύο αυτά κόμματα δεν υπάρχουν προσωπικότητες με τα χαρακτηριστικά ή τα φόντα να διεκδικήσουν έναν τέτοιο θώκο, και αυτό δημιουργεί το παράθυρο πολιτικής ευκαιρίας στους πρώην;».

Είναι κάτι το οποίο επισμαίνει και ο κ. Αναστασάκης. Από τη μία, θεωρεί ότι σε κοινωνίες σαν την ελληνική, σε αντίθεση με κάποιες πιο κοσμοπολίτικες, τα πολιτικά συστήματα είναι πιο κλειστά και προσωποπαγή. Από την άλλη, τονίζει ότι σημειώνεται έλλειψη καταλυτικής ηγεσίας στον χώρο της αντιπολίτευσης. «Όταν

υπήρχε χαρισματική ηγεσία στην Ελλάδα, δεν είχαμε εύκολα άλλους που μπορούσαν να παρέμβουν».

«Η επανεμφάνιση των πρώην από τη μία δείχνει την αδυναμία των νυν αντιπολιτευτικών δυνάμεων να εκφράσουν οι ίδιοι τις ανάγκες που πρέπει να καλύψει ο χώρος της συστημικής αντιπολίτευσης, ιδίως σε ό,τι έχει να κάνει με το κομμάτι της κυβερνησιμότητας», αναφέρει ο σύμβουλος στρατηγικής και επικοινωνίας Ευτύχης Βαρδουλάκης. Από την άλλη, όμως, τονίζει, καθώς είναι λύσεις που προέρχονται από το παρελθόν, δεν δημιουργούν κάποια ιδιαίτερη δυναμική ή προσδοκία.

Βέβαια, οι δύο συγκεκριμένοι «πρώην» έχουν σημαντικά διαφορετικές πορείες, σύμφωνα με την κ. Γεωργιάδου. «Ο 51χρονος Αλέξης Τσίπρας έφυγε με προσωπική του απόφαση. Στα χρόνια που παρέμεινε ενεργός στην πολιτική σκηνή, ενδεχομένως δεν κορόσπησε η πολιτική του παρουσία, δημιουργώντας ίσως περιθώρια επανάκαμψης – ο Αντώνης Σαμαράς έχει κάνει πολύ πιο ολοκληρωμένη διαδρομή πολιτικά».

Παρ' όλα αυτά, οι δημοκρατίες είναι και οφείλουν να παραμένουν ανοικτά πολιτικά συστήματα, τονίζει και «αν έχεις κάτι να πεις, οφείλεις να το κάνεις – κι αυτό θα κριθεί, και κρίνεται, όχι μόνο στην κάλπη, αλλά και στην πλουραλιστική δημόσια σφαίρα».

Για τον κ. Βαρδουλάκη, η πιθανή

επιστροφή του Αντώνη Σαμαρά μοιάζει να έχει περισσότερο «προσωπική αφετηρία και λιγότερο σαφή πολιτικό στόχο – ο χώρος που πάει να εκφράσει, εκφράζεται ήδη από πολλά σχετικά κόμματα», αναφέρει.

«Ο Σαμαράς θα συνεχίσει την ιδεολογική, πιο εθνικιστική, πατριωτική του παρέμβαση. Ο Τσίπρας προσπαθεί να παρουσιάσει τον εαυτό του ως έναν πιο εκσυγχρονισμένο ηγέτη, που έχει πάει στο εξωτερικό, έχει ασπαστεί ένα ευρύτερο κεντροαριστερό χώρο – θέλει να δώσει στον εαυτό του ρόλο πιο επαναστατικό από αυτόν που εμφάνισε και να αποδεσμευθεί από την αποτυχημένη μεταπρωθυπουργική καριέρα του ως αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης», εκτιμά ο κ. Αναστασάκης.

Το γεγονός και μόνον ότι γίνεται η συγκεκριμένη συζήτηση υπογραμμίζει το πρόβλημα ανανέωσης του πολιτικού συστήματος, λέει ο κ. Βαρδουλάκης, αλλά, κατά τον ίδιο, δεν συνεπάγεται πολλά για την τωρινή κυβέρνηση, την οποία μπορεί και να ωφελεί. «Κάνει καλό η αντιπολίτευση να προέρχεται από παραδοσιακούς – η σύγκριση γίνεται πιο δύσκολη όταν στην αντιπολίτευση είναι κάποιος που δεν έχει κυβερνήσει, το άγνωστο ο καθένας το φαντάζεται όπως θέλει».

Πράγματι, δημοσκοπικές έρευνες δείχνουν ότι μπορεί ο «νέος

προς το παρόν να μην υπάρχει, αλλά ο «παλιός» παραμένει ξεπερασμένος. Σύμφωνα με έρευνα του People of Greece, τον Οκτώβριο του 2025, το 85% δήλωσε ότι σίγουρα ή μάλλον ο Αλέξης Τσίπρας θα προχωρήσει στην ίδρυση κόμματος, με το 74% να τονίζει ότι είναι απίθανο να το ψηφίσει και το 19% ότι είναι πιθανό. Αντίστοιχα, το 57% θεωρούσε ότι ο Αντώνης Σαμαράς θα ιδρύσει κόμμα, με το 79% να λέει ότι δεν θα τον ψηφίσει, σε αντίθεση με το 13% που μπορεί και να το επέλεγε.

Οι νέοι ψηφοφόροι

Πιο πρόσφατα, σε πανελλαδική έρευνα που διεξήγαγε η εταιρεία Kara Research τη δεύτερη εβδομάδα του Δεκεμβρίου, μετά δηλαδή από την παρουσίαση του βιβλίου του Αλέξη Τσίπρα «Ιθάκη», το 19,4% της ηλικιακής ομάδας 17-34 θα ψήφιζε κόμμα του ίδιου, με το ποσοστό να πέφτει όσο ανεβαίνουν οι ηλικίες. Το 15,1% των 35-54 απάντησε θετικά και μόλις 12% των 55+.

Είναι οι νέοι –ορισμένοι τόσο που σχεδόν δεν πρόλαβαν τις πρωθυπουργικές θητείες κανενός εκ των δύο πρώην– πιο επιρρεπείς στις πολιτικές παλινδρομήσεις;

Δεν είναι κάτι που μπορούμε με ασφάλεια να προβλέψουμε. Αλλά πολίτες κάτω των 30 που μίλησαν στην «Κ», καταλήγουν στο ίδιο συμπέρασμα: Θα προτιμούσαν το πολιτικό μέλλον της χώρας να συνδεθεί με νέα πρόσωπα.

«Και οι δύο μου βγάδουν ένα πολιτικό deja vu», τονίζει στην «Κ» ο 20χρονος Αγγελος Φλαμπουράρης, φοιτητής στο Τμήμα Τεχνολογίας Ψηφιακής Βιομηχανίας του ΕΚΠΑ στην Εύβοια.

Τα περισσότερα που γνωρίζει για εκείνους προκύπτουν από ακούσματα, και δικές του προσωπικές αναζητήσεις. Αλλά θεωρεί ότι επαναφέρουν «παλιές ατζέντες». «Έχουμε πάλι ανακύκλωση προσώπων με τις ίδιες ιδέες, δεν είναι αυτή η λύση – είναι και οι δύο άμεσα συνδεδεμένοι με πολιτικά και οικονομικά τραύματα για τη χώρα, μπορεί να μην το έζησα αλλά βλέπω τον αντίκτυπο των πράξεών τους στην οικογένειά μου», συμπυκνώνει.

Τους δόθηκε ήδη η ευκαιρία να αποδείξουν τι μπορούσαν να κάνουν, αναφέρει η λίγο μεγαλύτερη Ελίνα Δούνια από τη Σύρο, 24χρονη απόφοιτος Νομικής και μεταπτυχιακή φοιτήτρια στην Παγκόσμια Διακυβέρνηση. «Δεν είναι παραγωγική η ανακύκλωση, δεν θεωρώ ότι θα κάνουν αντιπολίτευση – ο μέν Σαμαράς παρουσιάζει ένα δριμύ κατηγορώ χωρίς κάποια πρόταση», πιστεύει, «ο δε Τσίπρας μάλλον θα οδηγήσει σε κατακερματισμό της Αριστεράς και ακήρυκτο εμφύλιο, παρά σε συσπείρωση του χώρου».

«Σε καμία περίπτωση», τονίζει ο 27χρονος Νίκος Καρούζακας, «η αντιπολίτευση δεν βρίσκεται στο παρελθόν». Η πολιτική σκηνή πάσχει, θεωρεί ο ίδιος, και τα λάθη της τωρινής κυβέρνησης προκύπτουν από την έλλειψη ισχυρής αντιπολίτευσης. Οι φίλοι του περισσότερο συζητούν τον Τσίπρα, ειδικά με αφορμή το βιβλίο, σε σχέση με τον Αντώνη Σαμαρά ή με τις περιστασιακές παρεμβάσεις του Κώστα Καραμανλή, που δεν συζητούνται καθόλου, αναφέρει. «Αλλά η λύση για την αντιπολίτευση δεν είναι οι άνθρωποι που έχουν, επιτυχώς ή μη, ήδη περάσει και προσπαθούν να κάνουν comeback, ζητώντας κάτι παραπάνω από την Ιστορία».

Όσον αφορά τη διευθύντρια του ΕΚΚΕ, κ. Γεωργιάδου, θεωρεί ότι, με βάση την ευρωπαϊκή εμπειρία, τέτοιες επιστροφές δεν πετυχαίνουν. «Μέσα στο εκλογικό σώμα, υπάρχει διάθεση να επικροτηθεί το καινούργιο και όχι η επιβεβαίωση κάποιων παλαιότερων προτάσεων», λέει στην «Κ».

Αφήνει όμως μια χαράμπα αμφιβολίας. «Στην πολιτική αρένα, όλα κρίνονται στις λεπτομέρειες, άλλωστε, η κινητικότητα έχει, ανεξαρτήτως αποτελέσματος ομαδίας. Μπορεί να ενισχύσει ή να αποδυναμώσει την κυβέρνηση και τα υπόλοιπα κόμματα – ό,τι γίνεται δεν αφορά μόνο τον χώρο από τον οποίο προέρχεται η κάθε προσωπικότητα. Αφορά την πολιτική σκηνή στο σύνολό της», καταλήγει.

Έλλειψη ηγεσίας

Σημειώνεται έλλειψη καταλυτικής ηγεσίας στον χώρο της αντιπολίτευσης. Όταν υπήρχε χαρακτηριστική ηγεσία στην Ελλάδα, δεν είχαμε εύκολα άλλους που μπορούσαν να παρέμβουν.

Οθων Αναστασάκης, Διευθυντής Κέντρου Σπουδών Νοτιοανατολικής Ευρώπης, Πανεπιστήμιο Οξφόρδης

Σημαντική διαφορά

Ενδεχομένως δεν έχει κορεστεί η πολιτική παρουσία του Τσίπρα, δημιουργώντας ίσως περιθώρια επανάκαμψης – ο Σαμαράς έχει κάνει πολύ πιο ολοκληρωμένη διαδρομή.

Βασιλική Γεωργιάδου, Καθηγήτρια Πολιτικής Επιστήμης, διευθύντρια ΕΚΚΕ

Του ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

Οι ενδείξεις ήταν ανησυχητικές: όταν ο Βολοντίμρ Ζελένσκι προσγειώθηκε στη Φλόριντα, ουδείς τον υποδέχθηκε στο αεροδρόμιο. Οχι φυσικά ο Ντόναλντ Τραμπ, που φυλάει το κόκκινο χαλί για επισκέπτες που θεωρεί πιο υψηλούς, όπως ο Βλαντιμίρ Πούτιν· όχι ο Μάρκο Ρούμπιο, ένθερμος υποστηρικτής του Κιέβου μέχρι πριν από ένα χρόνο ως γεροστιαστής, τριητής ίσων αποστάσεων ως υπουργός Εξωτερικών, που πρόσφατα δήλωσε ότι η σύρραξη στην Ουκρανία «δεν είναι δικός μας πόλεμος»· ούτε καν ο επικεφαλής πρωτοκόλλου του Λευκού Οίκου.

Επιπλέον, πριν από τη συνάντηση της περασμένης Κυριακής στο Μαρ-α-Λάγκο, έγινε γνωστό ότι ο Τραμπ συνομιλήσε τηλεφωνικά με τον Πούτιν. Ο Αμερικανός πρόεδρος μάλιστα χαρακτήρισε την επικοινωνία με τον Ρώσο ομόλογό του «πολύ παραγωγική».

Στην κοινή συνέντευξη Τύπου, αμφότεροι Τραμπ και Ζελένσκι επιχειρήσαν να προβάλουν μια εικόνα προόδου. Ο ίδιος ο Τραμπ, ωστόσο, παραδέχθηκε ότι κάποια ζητήματα-αγκάθια παραμένουν άλυτα και προέβλεψε ότι θα χρειαστούν, στην καλύτερη περίπτωση, «εβδομάδες» περαιτέρω διαπραγματεύσεων. «Δεν θέτω προθεσμίες», είχε πει νωρίτερα, καλωσορίζοντας τον Ζελένσκι – ο ίδιος άνθρωπος που προεκλογικά έλεγε ότι θα τερματίσει τον πόλεμο στην Ουκρανία σε 24 ώρες και που, μόλις κατά το τελευταίο δίμηνο, έθεσε διορία δύο φορές στο Κιέβο για να αποδεχθεί το ρωσικό απόκρουση αμερικανικό ερηνευτικό σχέδιο. «Ξέρτε ποια είναι η προθεσμία μου; Ο τερματισμός του πολέμου».

Τα δύο πιο ζωτικά «αγκάθια» στις διαπραγματεύσεις μεταξύ Κιέβου και Ουάσινγκτον είναι οι εγγυήσεις ασφαλείας που είναι διατεθειμένοι να παράσχουν οι Αμερικανοί στους Ουκρανούς απέναντι στη Μόσχα· και το καθεστώς του Ντονέτσκ, της ουκρανικής επαρχίας που η Ρωσία ζητεί να της παραχωρηθεί ολόκληρη ως μέρος της τελικής συμφωνίας, παρότι περίπου 20% της έκτασης της παραμένει στον έλεγχο των ουκρανικών δυνάμεων. Στη συνάντηση στο Μαρ-α-Λάγκο συζητήθηκε επίσης εκτενώς και η διαχείριση του γιγάντιου ουκρανικού πυρηνικού εργοστασίου στη Ζαπορίζια, το οποίο βρίσκεται υπό ρωσική κατοχή.

Σε σχέση με τις εγγυήσεις ασφαλείας, ο Ζελένσκι ανέφερε στους διαπιστευμένους σε αυτόν δημοσιογράφους μέσω WhatsApp μετά τη συνάντηση ότι η αμερικανική πλευρά έχει προτείνει μια περίοδο 15 ετών, την οποία ο ίδιος θεωρεί ανεπαρκή. Οπως σημείωσε, ζήτησε από τον Αμερικανό πρόεδρο να παραταθούν οι εγγυήσεις έως 30, 40 ή και 50 χρόνια – ο Τραμπ είπε ότι θα το σκεφτεί.

Ωστόσο, δεδομένου και του επώδυνου προηγούμενου του μνημονίου της Βουδαπέστης, όπου η Ουκρανία δέχθηκε να

παραδώσει τα πυρηνικά όπλα επί του εδάφους σε αντάλλαγμα για εγγυήσεις ασφαλείας μεταξύ άλλων από τη Ρωσία, το Κιέβο δεν μπορεί παρά να αμφιβάλει για την πραγματική αποτρεπτική ισχύ οποιασδήποτε εγγύησης αποτυπωθεί σε ένα κομμάτι χαρτί. Οπως σχολίασε την περασμένη Δευτέρα στο X ο Φιλ Γκόρντον, Sydney Stein Jr. Scholar στο Brookings και πρώην σύμβουλος Εθνικής Ασφαλείας της αντιπροέδρου Κάμαλα Χάρις: «Δεν μπορεί να υπογραμμισώ επαρκώς πόσο αμφίβολη θα ήταν μια δέσμευση ασφαλείας από τον Τραμπ, ανεξάρτητα από τη διατύπωση. Ο λόγος του δεν σημαίνει τίποτα και δεδομένου του ιστορικού του απέναντι στη συνεχιζόμενη

ρωσική επιθετικότητα, είναι δύσκολο να τον φανταστεί κανείς να αντιπαρτίθεται σοβαρά στη Ρωσία στο μέλλον, ό,τι κι αν λείπει η συμφωνία».

Όσον αφορά το δεύτερο κρίσιμο σημείο, τη μοίρα του Ντονέτσκ, τα πράγματα παραμένουν θολά. Την παραμονή των Χριστουγέννων, ο Ζελένσκι επιχείρησε να λύσει τον γόρδιο δεσμό δηλώνοντας πρόθυμος να αποσύρει τα ουκρανικά στρατεύματα και να τη μετατρέψει σε αποστρατιωτικοποιημένη ζώνη ελεύθερου εμπορίου (σχετική πρόταση είχαν υποβάλει νωρίτερα τον Δεκέμβριο οι Αμερικανοί), υπό τον όρο να αποχωρήσουν και τα ρωσικά στρατεύματα. Η πρόταση αυτή, καθώς και άλλες πιυχές του ερηνευτικού σχεδίου

Ποδαρικό σε «ναρκοπέδιο» για την Ουκρανία

Η νέα χρονιά βρίσκει τη χώρα στα πεδία του πολέμου και της διπλωματίας με μικρά περιθώρια ελιγμών, την ώρα που Κιέβο και Βρυξέλλες επιχειρούν να αποτρέψουν την πλήρη ευθυγράμμιση Μόσχας - Ουάσινγκτον

Πρωτοχρονιά στο μέτωπο. Ουκρανοί νεοσύλλεκτοι εκτελούν ασκήσεις σε πεδίο εκπαίδευσης στην περιφέρεια της Ζαπορίζια. Η διαχείριση του υπό ρωσική κατοχή ουκρανικού πυρηνικού εργοστασίου στην περιοχή συζητήθηκε εκτενώς στη συνάντηση Τραμπ - Ζελένσκι στο Μαρ-α-Λάγκο.

στρατευμάτων στην Ουκρανία για την περιφρούρηση της δυνητικής εκχειρίσας – αλλά και στην κατάπαυση του πυρός για τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος στην Ουκρανία.

Το Κρεμλίνο επίσης επιμένει ότι η τελική συμφωνία ειρήνης πρέπει να περιλαμβάνει την ικανοποίηση των ρωσικών αιτημάτων για αναστολή της επέκτασης και ενδεχομένως για οπισθοχώρηση του ΝΑΤΟ από τα σημερινά του σύνορα. Οι μαξιμαλιστικές αυτές θέσεις σημαίνουν ότι ακόμη και αν ο Ζελένσκι δεχόταν να αποσύρει τα στρατεύματά του από το Ντονέτσκ και να παραδώσει όλο το Ντονμπάς στον Πούτιν, αυτό δεν θα μεταφραζόταν σε οριστικό τερματισμό των εχθροπραξιών.

Παράλληλα, ο Πούτιν και κορυφαία στελέχη των ρωσικών ενόπλων δυνάμεων, σύμφωνα με την ανάλυση του Institute for the Study of War, «συνεχίζουν να μεγαθύνουν λεπτομέρειες σε τακτικό επίπεδο για να δημιουργήσουν την εσφαλμένη εντύπωση ότι οι ουκρανικές άμυνες σε όλη την πρώτη γραμμή βρίσκονται στα πρόθυρα της κατάρρευσης». Ο Ρώσος πρόεδρος συναντήθηκε σε ζωντανή μετάδοση με το γενικό επιτελείο και υψηλόβαθμους διοικητές στις 27 Δεκεμβρίου, μία μέρα πριν από τη συνάντηση Τραμπ - Ζελένσκι. Τη Δευτέρα έλαβε χώρα νέα συνάντηση του Πούτιν με τη στρατιωτική ηγεσία για να ενημερωθεί δημοσίως για υποτιθέμενη πρόελαση των ρωσικών δυνάμεων – η έβδομη από τον περασμένο Οκτώβριο.

Το χτύπημα

Η ατμόσφαιρα ηλεκτρίστηκε ακόμη περισσότερο τη Δευτέρα, όταν ο Ρώσος ΥΠΕΞ Σεργκέι Λαβρόφ κατηγορήσε την Ουκρανία για την επίθεση με drones εναντίον μιας από τις κατοικίες του Πούτιν στο Νοβγκορόντ (το χτύπημα δεν προκάλεσε ανθρώπινες απώλειες). Ο Ζελένσκι είπε ότι πρόκειται για εντελώς αβάσιμο ισχυρισμό – και την Τετάρτη επιβεβαιώθηκε από τη CIA, ο διευθυντής της οποίας ενημέρωσε τον Αμερικανό πρόεδρο ότι δεν υπήρχε τέτοιο ουκρανικό χτύπημα.

Ο Πούτιν, όμως, το επανέλαβε σε νέα συνομιλία που είχε με τον Τραμπ, ο οποίος υιοθέτησε την κατηγορία, δηλώνοντας «πολύ εξοργισμένος». Ο Ρώσος πρόεδρος ενημέρωσε τον Αμερικανό ομόλογό του ότι το χτύπημα κατά της κατοικίας του θα οδηγήσει σε αναθεώρηση της στάσης της Μόσχας στις διαπραγματεύσεις.

Για την ώρα, η άρση των προθεσμιών του Λευκού Οίκου αποτελεί ανάσα για τον Ζελένσκι και τους Ευρωπαίους. Η ευκολία με την οποία ο Τραμπ υιοθέτησε ξανά – σχετικά με το χτύπημα στη ρωσική προεδρική κατοικία και σε άλλα θέματα – το ρωσικό αφήγημα τις προηγούμενες ημέρες, ωστόσο, τους υπενθύμισε τη σκληρή δουλειά που τους περιμένει το 2026 για να αποτρέψουν την πλήρη ευθυγράμμιση Μόσχας - Ουάσινγκτον, κάτι που θα σήμαινε ολέθριες συνέπειες για την ευρωπαϊκή ασφάλεια.

Νέα εστία «φωτιάς»

Μολονότι ο Ζελένσκι αρνείται ανάμειξη της Ουκρανίας σε επίθεση με drones κατά κατοικίας του Πούτιν, ο τελευταίος επιμένει, ενημερώνοντας τον Τραμπ ότι αυτό θα οδηγήσει σε αναθεώρηση της στάσης της Μόσχας στις διαπραγματεύσεις.

ΑΠΟΨΗ

Ο επιθετικός ρεαλισμός των ΗΠΑ και της Ρωσίας

Του ΜΑΝΟΥ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

Η εξελισσόμενη διαπραγματεύση για την επίτευξη ερηνευτικής συμφωνίας στον πόλεμο της Ουκρανίας βρίσκεται στην κρισσιμότερη φάση της. Υπάρχει όμως αξιοσημείωτη πρόοδος στα περισσότερα ανοικτά ζητήματα και ο τερματισμός του πολέμου φαντάζει απλώς θέμα χρόνου. Αυτή η ελπιδοφόρα εξέλιξη οφείλεται κυρίως στη μετακίνηση της ουκρανικής πλευράς προς μια de facto αποδοχή των τετελεσμένων της ρωσικής εισβολής. Από τη στιγμή που δεν υπάρχει τώρα η δυνατότητα ανακατάληψης των χαμένων εδαφών, το Κιέβο σωστά επικεντρώνεται στις εγγυήσεις ασφαλείας και στην είσοδο της χώρας στην Ε.Ε. Παρόμοιο αυτο-ακρωτηριασμό υπέστη η Φινλανδία μετά το πέρας του λεγόμενου Χειμερινού Πολέμου (1939-1940), όταν

τελικά παραχώρησε το έντεκα τοις εκατό των εδαφών της στην ΕΣΣΔ για να διατηρήσει την ανεξαρτησία της.

Συναισθηματικές αναφορές περί «εγκατάλειψης» της Ουκρανίας, δυστυχώς, δεν αναίρουν την κυνική φύση της διεθνούς πολιτικής, όπου οι αποφάσεις πρωτίστως καθοδηγούνται από εθνικά συμφέροντα και στρατηγικούς υπολογισμούς. Για αυτόν τον λόγο χρειάζεται να κατανοήσουμε επαρκώς τον τρόπο με τον οποίο συμπεριφέρονται οι Μεγάλες Δυνάμεις. Μόνο μέσα από αυτή την κατανόηση μπορούμε να ερμηνεύσουμε τις συγκρούσεις και να προβλέψουμε πιθανές εξελίξεις. Ο Αμερικανός καθηγητής Τζον Μερσκάμερ είναι ένας από τους πιο επιδραστικούς διανοητές της εποχής μας και πατέρας της θεωρίας του επιθετικού ρεαλισμού.

Στο βιβλίο του «Η τραγωδία της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων» (2001) εξήγησε πειστικά γιατί αυτές επιδιώκουν να μεγιστοποιήσουν την ισχύ τους σε περιφερειακό επίπεδο, αφού η παγκόσμια ηγεμονία είναι ανέφικτη λόγω γεωγραφικών και στρατιωτικών περιορισμών. Ταυτόχρονα, κάθε κράτος που αποβλέπει στην περιφερειακή ηγεμονία προσπαθεί να αποτρέψει ως υπερπόντιος ισορροπιστής την ανάδειξη άλλου ηγεμόνα σε διαφορετική περιοχή, αφού αυτό θα μπορούσε να διαταράξει την παγκόσμια ισορροπία ισχύος.

Ο πρωταρχικός στόχος της Μόσχας είναι, επομένως, η περιφερειακή ηγεμονία στον πρώην σοβιετικό χώρο, με σκοπό να εξασφαλίσει τη μέγιστη δυνατή ασφάλεια. Σύμφωνα με τον Μερσκάμερ, η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία

ερμηνεύεται ως μια προληπτική κίνηση εναντίον της δυνητικής επέκτασης του ΝΑΤΟ. Οσο ειρωνικό και αν ακούγεται, αυτή η εξήγηση βρίσκει πλέον πολλά ευήκοα ότια τόσο μέσα στο κίνημα MAGA όσο και στο επιτελείο του προέδρου Τραμπ. Ωστόσο, επί διοίκησης Μπάιντεν, οι ΗΠΑ επέλεξαν να ενεργήσουν ως υπερπόντιος ισορροπιστής: παρέχουν στρατιωτική και οικονομική βοήθεια στην Ουκρανία για να εμποδίσουν την αύξηση της ρωσικής επηρροής στη Μαύρη Θάλασσα.

Το εύλογο ερώτημα που προκύπτει αφορά τη ριζική αλλαγή της αμερικανικής στάσης έναντι της Ουκρανίας και της υπόλοιπης Ευρώπης. Ο Μερσκάμερ σε πρόσφατες συνεντεύξεις του εκτιμάει πως ο πόλεμος έχει καταδείξει, πέραν πάσης αμφιβολίας, τις περιορισμένες στρατιωτικές δυνατότη-

τες της Μόσχας. Ως εκ τούτου, η αμερικανική ηγεσία δεν θεωρεί καν πιθανό η Ρωσία να ηγεμονεύσει μια μέρα στη Γηραιά Ήπειρο και αντιμετωπίζει τους φόβους των Ευρωπαίων ως υπερβολή. Εντούτοις, παρά τις αμερικανικές εκκλήσεις για αύξηση των αμυντικών δαπανών, αρκετές ευρωπαϊκές δυνάμεις έχουν υιοθετήσει τη στρατηγική της μεταβίβασης της στρατηγικής της μεταβίβασης της ευθύνης (buck-passing). Στον επιθετικό ρεαλισμό, ο συγκεκριμένος όρος περιγράφει την επιλογή ενός κράτους να εξωτερικεύσει σε τρίτους το κόστος αντιμετώπισης μιας απειλής, προκειμένου να αποφύγει τον κίνδυνο άμεσας εμπλοκής. Η σκληρή κριτική της Ουάσινγκτον εναντίον των Ευρωπαίων προκύπτει, σύμφωνα με τον Μερσκάμερ, από την απροθυμία τους να επωμιστούν το κόστος της συλλογικής άμυνας και όχι σε ιδεολογικές διαφορές.

Ακόμη και η νέα αμερικανική στρατηγική εθνικής ασφάλειας φαίνεται να βασίζεται στη λογική του επιθετικού ρεαλισμού. Η Ουάσινγκτον επιχειρεί να διατηρήσει πάση θυσία την ηγεμονία της στο δυτικό ημισφαίριο, όπως δείχνει σειρά αμερικανικών ενεργειών στη Γροιλανδία, στον Παναμά και στη Βενεζουέλα. Παράλληλα, η αμερικανική πλευρά θέλει να ενισχύσει την προσπάθεια ανάσχεσης της Κίνας στον Ινδο-Ειρηνικό, προκειμένου να μην ηγεμονεύσει εκεί το Πεκίνο. Για τη διοίκηση Τραμπ, η ιστορική ρήση του Οτοφον Μπίσμαρκ παραμένει τραγική επίκαιρη: Το μυστικό της διεθνούς πολιτικής είναι να κλείσεις μια καλή συμφωνία με τη Ρωσία.

Ο κ. Μάνος Καραγιάννης είναι καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και Reader in International Security στο King's College London.

ΑΠΩΛΕΙΕΣ ΤΟΥ 2025

Ο Πάπας που χαρακτηρίστηκε «καρδινάλιος των φτωχών». Η λαϊκή τραγουδίστρια με την πολυκύμαντη ζωή. Ο νομπελίστας που πολιτεύθηκε. Προσωπικότητες που αποχαιρέτισαμε τη χρονιά που έφυγε

Επιμέλεια: ΝΙΚΟΛΑΣ ΖΩΗΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

5/1

Κώστας Σημίτης, 88. Καθηγητής πανεπιστημίου και πολιτικός. Διατέλεσε πρωθυπουργός της Ελλάδας και στη θητεία του ολοκληρώθηκε η ένταξη της χώρας στην Ευρωζώνη. Διαδέχθηκε τον Ανδρέα Παπανδρέου στην πρωθυπουργία και στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, εκπροσωπώντας την εκσυγχρονιστική πτέρυγα του κόμματος και τον μετριοπαθή λόγο. Δέχθηκε κριτική για φαινόμενα διαφθοράς των κυβερνήσεών του.

10/1

Χρύσα Μαλιτζού, 83. Ιστορικός, διευθύντρια επί σειράν ετών του Ελληνικού Ινστιτούτου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας, στο οποίο αφοσιώθηκε με πάθος και επιμονή.

16/1

Ντέιβιντ Λιντς, 78. Αμερικανός σκηνοθέτης, ιδιαίτερα αγαπητός για το ονειρικό και μυστηριώδες καλλιτεχνικό του όραμα, που προσδιορίστηκε ως «λιντσεικό» και αποτυπώθηκε σε ταινίες όπως «Οδός Μαλκόλαντ», «Μπλε βελούδο» και «Χαμένη Λεωφόρος», αλλά και στην τηλεοπτική σειρά «Twain Peaks».

19/1

Καίτη Γκρέυ, 100. Λαϊκή τραγουδίστρια. Στην πολυκύμαντη ζωή της συνεργάστηκε με μεγάλους συνθέτες και στιχουργούς και ερμήνευσε με λιτό αλλά και λυρικό τρόπο τραγούδια όπως «Το βουνό», «Αναψε το τσιγάρο» και «Τα ξένα χέρια», που την ανέδειξαν σε μία από τις μεγαλύτερες φωνές του λαϊκού πενταγράμμου.

24/1

Μίμης Δομάζος, 83. Διεθνής ποδοσφαιριστής, εκ των θρύλων του εγχώριου ποδοσφαίρου και λαϊκό ίνδαμνα της εποχής του. Η συμμετοχή του με τον Παναθηναϊκό στον τελικό του Κυπέλλου Πρωταθλητριών το 1971 στο Γουέμπλεϊ ήταν ένα από τα πολλά παράσημά του ως «στρατηγού».

25/1

Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος, 95. Ορθόδοξος κληρικός, πανεπιστημιακός και συγγραφέας, ο κατά κόσμον Αναστάσιος Γιαννουλάτος «ανέσπασε» την Ορθόδοξη Εκκλησία της Αλβανίας, άσκησε ιεραποστολικό έργο στην Αφρική και εργάστηκε αδιάκοπα για τη θρησκευτική συνύπαρξη.

30/1

Γιάννης Η. Χάρης, 72. Μεταφραστής, επιμελητής εκδόσεων και αρθρογράφος. Μετέφρασε εξαιρετικά το έργο του Μιλαν Κούντερα και έγραψε με πάθος θεωρητικά και πρακτικά κείμενα για τη γλώσσα.

Μαριάν Φέιθφουλ, 78. Αγγλίδα τραγουδίστρια και ηθοποιός, που άφησε το στίγμα της στα «winging '60s» του Λονδίνου. Με τις αισθαντικές ερμηνείες της σε άλμπουμ σαν το «Broken English» καθιερώθηκε ως κάτι πολύ μεγαλύτερο από μια «μούσα» ανδρών καλλιτεχνών.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

4/2

Αλέκα Γερόλυμου, 80. Αρχιτέκτων και πολεοδόμος, με πλούσιο ερευνητικό και συγγραφικό έργο για την πολεοδομική ιστορία της Θεσσαλονίκης και της βαλκανικής ενδοχώρας.

5/2

Μαρία Κωνσταντουδάκη-Κιτρομυλίδου, 75. Βυζαντινολόγος. Μελέτησε τη ζωγραφική της βενετικής Κρήτης. Σημαντική στιγμή των ερευνών της υπήρξε ο εντοπισμός από εκείνη ανέκδοτων τεκμηρίων για τον Δομήνικο Θεοτοκόπουλο.

11/2

Γιώργος Ρουμπάνης, 95. Έλληνας ολυμπιονίκης, ο οποίος στους Ολυμπιακούς Αγώνες της Μελβούρνης το 1956 κέρδισε το χάλκινο μετάλλιο στο άλμα επί κοντώ, έπειτα από έναν πολύωρο τελικό.

18/2

Τζιν Χάκμαν, 95. Αμερικανός ηθοποιός, από τους εκπροσώπους του λεγόμενου Νέου Χόλιγουντ, που έμεινε αξεχάστος παρά τη «συντηρημένη» φυσιογνωμία του και βραβεύτηκε με Όσκαρ για τις ερμηνείες του στις ταινίες «Ο άνθρωπος από τη Γαλλία» και «Οι συγχωρητοί».

26/2

Μανώλης Λιδάκης, 64. Τραγουδιστής του έντεχνου και λαϊκού ιδιώματος, που γνώρισε μεγάλη επιτυχία με την ερμηνεία του στα τραγούδια «Άστρα μη με μαλώνετε», «Μάτια παλάτια», «Χαλκίδα», «Μωρό μου» κ.ά.

28/2

Αλέξης Κούγιας, 74. Ποινικολόγος. Ανέλαβε την υπεράσπιση κατηγορουμένων σε πολύκροτες δίκες και είχε έντονη δημόσια παρουσία.

ΜΑΡΤΙΟΣ

13/3

Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ανθιμος, 90. Επίσκοπος, που διακίνησε την Ιερά Μητρόπολη Θεσσαλονίκης, παρεμβαίνοντας συχνά στον δημόσιο λόγο και εκφράζοντας την πιο συντηρητική πλευρά της Εκκλησίας. Το κοσμικό του όνομα ήταν Διονύσιος Ρούσσας.

29/3

Ρίτσαρντ Τσάμπερλεν, 90. Αμερικανός ηθοποιός, με καριέρα άνω των έξι δεκαετιών, από την οποία ξεχωρίζουν οι εμφανίσεις του στις τηλεοπτικές σειρές «Τα πουλιά πεθαίνουν τραγουδώντας», «Σογκούν» κ.ά.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

1/4

Βαλ Κίλερ, 65. Αμερικανός ηθοποιός, γνωστός για τις ρόλους του σε ταινίες όπως «Τορ Γκν» και «The Doors» και «Ένταση».

3/4

Βίκυ Δούμα, 67. Ελληνοαμερικανίδα φιλόλογος και φιλόζωη, που υπήρξε επί δεκαετίες σύντροφος ζωής του ιδιοκτήτη του ΣΚΑΪ και προέδρου του Παναθηναϊκού, Γιάννη Αλαφούζου.

9/4

Κώστας Καββαθάς, 86. Έλληνας εκδότης και συγγραφέας, ιδρυτής πολλών δημοφιλών περιοδικών, όπως «4 Τροχοί», «Πτήση & Διάστημα», «Ηχος & Hi-Fi» και «Ram».

11/4

Αλέξης Πολίτης, 80. Φιλολόγος και συγγραφέας, που μελέτησε εις βάθος το δημοτικό τραγούδι και την ελληνική λογοτεχνία του 19ου αιώνα.

13/4

Μάριο Βάργκας Λιάσα, 89. Περουβιανός συγγραφέας, επιφανής εκπρόσωπος της λατινοαμερικανικής λογοτεχνικής «έκρηξης» του '60 και του '70. Έγραψε με πάθος και τιμήθηκε με το Νομπελ Λογοτεχνίας για το έργο του, που περιλαμβάνει μυθιστορήματα όπως «Το πράσινο σπίτι» και «Η γιορτή του τράγου». Ο ύστερος πολιτικός συντηρητισμός του δυσάρεστοσε αρκετούς.

14/4

Δημήτρης Ραυτόπουλος, 100. Κριτικός λογοτεχνίας, μέλος της θρυλικής «Επιθεώρησης Τέχνης» και ένας από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της μαρξιστικής κριτικής σχολής, ο οποίος ωστόσο αντιτάχθηκε συστηματικά στον κομματικό δογματισμό.

21/4

Πάπας Φραγκίσκος, 88. Αργεντίνος προκαθήμενος της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Με την ταπεινοφροσύνη του, τη φροντίδα του για τους αδύναμους και την αποδέσμευσή του από τα αυστηρά πρωτόκολλα, ο κατά κόσμον Χόρχε Μάριο Μπεργκόλιο ανανέωσε τη μεγαλύτερη χριστιανική εκκλησία και χαρακτηρίστηκε «καρδινάλιος των φτωχών».

ΜΑΪΟΣ

4/5

Πέτρος Μολυβιάτης, 96. Διπλωμάτης και πολιτικός, που από τη θέση του υπουργού Εξωτερικών -και όχι μόνο- υπηρέτησε τα κοινά και διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο σε μεγάλα εθνικά θέματα, όπως τα ελληνοκυπριακά και το Κυπριακό. Υπήρξε επί δεκαετίες στενός συνεργάτης του Κωνσταντίνου Καραμανλή.

14/5

Πάνος Βαλαβάνης, 71. Αρχαιολόγος και πανεπιστημιακός, που συνδέθηκε με την ανασκαφική έρευνα στην Ιτέα και μοιράστηκε γενναϊόδωρα τις γνώσεις του για την κλασική αρχαιολογία με τους φοιτητές του, καθώς και με το ευρύ κοινό.

19/5

Νίκος Γαλανός, 79. Ηθοποιός, ένας από τους χαμηλών τόνων ζεν πρεμιέ του ελληνικού σινεμά. Είχε αγαπητός μέσα από τις ταινίες «Ένα αστείο κορίτσι», «Η Ρένα είναι οφ-σάντ», «Η αμαρτία της μομφιάς» κ.ά.

23/5

Σεμπασιάο Σαλγάδο, 81. Βραζιλιάνος φωτογράφος που ταξίδεψε σε πάνω από 120 χώρες και απθανάτισε, σε ασπρόμαυρο χρώμα, λιμούς, πολέμους και προσφυγικές ροές, καθώς και το δάσος του Αμαζονίου.

ΙΟΥΝΙΟΣ

6/6

Βασίλης Παπαβασιλείου, 76. Σκηνοθέτης, ηθοποιός, συγγραφέας και μεταφραστής. Ανέβασε έργα των Σοφοκλή, Γκολκόντι, Σαίξπηρ, Πιραντέλο, Ρίτσου, Στάικου, Μανιώς και αναζωογόνησε το νεοελληνικό θέατρο με την ευρυμάθεια και το συγκινησιακό βάθος του.

9/6

Κατερίνα Γουλάκη, 87. Ηθοποιός του θεάτρου, της τηλεόρασης και του κινηματογράφου. Μέσα από τους κωμικούς ρόλους της σε ταινίες όπως «Οι κυρίες της αυλής» και σε σειρές όπως «Το ρετιρέ» έγινε μία από τις πλέον οικείες και αγαπητές φιγούρες του κοινού.

10/6

Γεώργιος Δαΐκος, 106. Ιατρός και πανεπιστημιακός, που τη δεκαετία του '50 εισήγαγε τη λοιμωξιολογία στην Ελλάδα.

11/6

Μπράιαν Γουίλσον, 82. Αμερικανός μουσικός, ιδρυτής των Beach Boys και υπεύθυνος για μια πλειάδα ευφάνταστων και μελωδικών συνθέσεων όπως «Surf'n' USA», «God Only Knows» και «Wanderlust», που ανέδειξαν την ομορφιά και τη μελαγχολία της ποπ μουσικής.

15/6

Πετρο-Λούκας Χαλκιάς, 90. Μουσικός, ο «πατριάρχης» του ελληνικού λαϊκού κλαρίνου. Υπηρέτησε την πειρωτική μουσική παράδοση σε γλέντια και πανηγύρια, τη διέδωσε έως την άλλη πλευρά του Ατλαντικού, αλλά και την εμπλούτισε, φέρνοντας τη σε επαφή με άλλα μουσικά είδη και πολιτισμούς.

ΙΟΥΛΙΟΣ

22/7

Οζί Οσμφορν, 76. Άγγλος τραγουδιστής, που με τις ερμηνείες του στα οκτώ πρώτα άλμπουμ του συγκροτήματος Black Sabbath και με την προσωπική, περιπετειώδη καριέρα του καθόρισε το heavy metal με τέτοιο τρόπο ώστε, αν και επονομαζόταν «πρίγκιπας του σκότους», άχαιρε ευρύτατα αποδοχής από το κοινό.

23/7

Πάυλος Καλλιγής, 77. Έλληνας καθηγητής Φιλοσοφίας, που διακρίθηκε για τις μελέτες του πάνω στο έργο του τελευταίου σημαντικού αρχαίου φιλοσόφου Πλωτίνου.

31/7

Μπομπ Γουίλσον, 83. Αμερικανός σκηνοθέτης του πειραματικού θεάτρου, που ανανέωσε τη γλώσσα της τέχνης του με ένα στυλ το οποίο έδινε έμφαση στο εικαστικό κομμάτι, στην κίνηση και στο φως. Το αθηνιακό κοινό τον απόλαυσε σε παραστάσεις όπως «Οδύσσεια», «Τρεις ψηλές γυναίκες» κ.ά.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

7/8

Τζιμ Λόβελ, 97. Αμερικανός αστροναύτης, μαζί με δύο συναδέλφους του στο Apollo 8 έγινε, το 1968, ο πρώτος άνθρωπος που αντίκρισε τη «σκοτεινή πλευρά» του φεγγαριού.

Λένα Σαμαρά, 34. Πολιτικός μηχανικός, κόρη του πρώην πρωθυπουργού Αντώνη Σαμαρά και της συζύγου του Γεωργίας Κρητικού. Ξεχώριζε, μεταξύ άλλων, για το χαμηλό προφίλ και την ευγένεια του χαρακτήρα της.

10/8

Σοφία Σείρλη, 77. Ηθοποιός του θεάτρου, του κινηματογράφου και της τηλεόρασης. Συνεργάστηκε με σημαντικούς Έλληνες σκηνοθέτες σε πολλές θεατρικές σκηνές και διακρίθηκε σε μονολόγους όπως οι «Δύσκολες νύχτες» της Μέλπως Αξιώτη.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

4/9

Τζόρτζιο Αρμάνι, 91. Ιταλός σχεδιαστής μόδας, που άφησε ένα μινιμαλιστικό αλλά ανεξίτηλο αποτύπωμα στην αισθητική του ύστερου 20ού αιώνα και του οποίου το όνομα έγινε συνώνυμο κομψότητας και στάτους.

5/9

Νίκος Παπαδάκης, 76. Δικηγόρος και συγγραφέας, που εμπνεύστηκε, δημιούργησε και διύθησε το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και Μελετών «Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος».

16/9

Ρόμπερτ Ρέντφορντ, 89. Αμερικανός ηθοποιός, σκηνοθέτης και ακτιβιστής. Επηρέασε ποικίλες πτυχές του αμερικανικού σινεμά με ταινίες όπως «Το κεντρί», «Όλοι οι άνθρωποι του προέδρου», «Τα καλύτερά μας χρόνια», «Συνθησισμένοι άνθρωποι», καθώς και μέσα από την ίδρυση του ανεξάρτητου φεστιβάλ Sundance.

23/9

Κλαούντια Καρντινάλε, 87. Ιταλίδα ηθοποιός. Στον ευρωπαϊκό κινηματογράφο της δεκαετίας του '60 έγινε ευρέως γνωστή ως μεσογειακή καλλονή, ενώ διακρίθηκε και για τις κλασικές ερμηνείες της σε ταινίες όπως «Ο Ρόκο και τα αδελφία του», «Ο γατόπαρδος» και «8 1/2».

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

1/10

Τζέιν Γκούντολ, 91. Αγγλίδα ανθρωπολόγος, της οποίας οι ανακαλύψεις τη δεκαετία του '60 για τη συμπεριφορά των χιμπατζήδων άνοιξαν νέους δρόμους στην έρευνα και θεωρήθηκαν «ένα από τα σπουδαιότερα επιστημονικά επιτεύγματα του δυτικού κόσμου».

11/10

Νταϊάν Κίτον, 79. Αμερικανίδα ηθοποιός, που ενσάρκωσε ιδανικά τις ηρωίδες του Γούντι Αλεν, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την Άνι Χολ από τον «Νευρικό εραστή», ταινία που της χάρισε ένα Όσκαρ και την καθιέρωσε ως σύμβολο της Νέας Υόρκης των '70s.

13/10

Αννα Κυριακού, 96. Ηθοποιός. Πρωταγωνίστησε σε δεκάδες παραστάσεις του Εθνικού Θεάτρου, εμφανίστηκε σε ταινίες όπως ο «Μεθυστικός» και έγινε γνωστή στους νεότερους ως «θεία Μπεμπέκα» στη σειρά «Οι τρεις Χάριτες».

21/10

Διονύσιος Σαββόπουλος, 80. Τραγουδοποιός, ο μεγαλύτερος του είδους του. Σε άλμπουμ όπως «Μπάλλος», «Βρώμικο ψωμί», «Η ρεζέρβα», «Τραπεζάκια έξω», ένυψε τη μουσική, τον στίχο και την ερμηνεία του σε ένα προσωπικό ιδίωμα, που άντλησε έμπνευση από την παράδοση και το ροκ, τα λαϊκά στέκια και την ποίηση, τις γιορτές και τις μοναξίες μιας χώρας την οποία ο ίδιος, με όλες τις αντιθέσεις του, χρονογράφησε όπως κανείς μέχρι τώρα.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

5/11

Νίκος Στεφάνου, 92. Εικαστικός και σκηνογράφος. Συνεργάστηκε με τα μεγαλύτερα θέατρα και εντρυφώθηκε στην αιογραφία, αντιγράφοντας ψηφιδωτά και εικόνες από τη Μονή Δαφνίου και το Άγιον Όρος.

18/11

Αλέκος Φλαμπουράκης, 87. Πολιτικός μηχανικός και πρώην υπουργός Επικρατείας με τον ΣΥΡΙΖΑ την περίοδο 2015-2019. Υπερασπίστηκε με συνέπεια τις θέσεις του και διακρίθηκε για την πράξη του χαρακτήρα του.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

5/12

Φρανκ Γκέρι, 96. Αμερικανοκαναδός αρχιτέκτων, από τους πλέον αναγνωρισμένους εκπροσώπους του ρεύματος του μεταμοντερνισμού. Σχεδίασε το Μουσείο Γκούγκενχάιμ στο Μπιλμπάο, το Walt Disney Concert Hall στο Λος Άντζελες κ.ά.

14/12

Ρομπ Ράινερ, 78. Αμερικανός σκηνοθέτης, ευρύτατα γνωστός και αγαπητός για ταινίες όπως «This is Spinal Tap», «Στάσου πλάι μου», «Όταν ο Χάρι γνώρισε τη Σάλι» και «Ζήτημα τιμής».

20/12

Λίλα Μαργακού, 87. Αρχαιολόγος και πανεπιστημιακός. Εκπόνησε έρευνες στην Αμοργό και υπήρξε η πρώτη επιστημονική υπεύθυνη του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης.

28/12

Μπριζίτ Μπαρντό, 91. Γαλλίδα ηθοποιός και τραγουδίστρια. Ενσάρκωσε μια απελευθερωμένη θηλυκότητα μέσα από τους ρόλους της στις ταινίες «Και ο Θεός έπλασε τη Γυναίκα», «Η περιφρόνηση» κ.ά. Εγκατέλειψε τον κινηματογράφο για να υπερασπιστεί τα δικαιώματα των ζώων και ενεπλάκη συχνά σε υποθέσεις υποκίνησης φυλετικού μίσους.

Μετρώντας αντίστροφα για το Μουντιάλ 2.0

Θα πετύχει το πείραμα που φέρνει τεκτονικές αλλαγές στη μεγάλη γιορτή του ποδοσφαίρου;

Του ΚΩΣΤΑ ΚΟΥΚΟΥΛΑ

Η αντίστροφη μέτρηση ξεκίνησε... Τα φώτα άναψαν και όλα είναι (σχεδόν) έτοιμα για την πρώτη σέντρα του πιο σημαντικού ποδοσφαιρικού ραντεβού του 2026, καθώς στις ΗΠΑ, στον Καναδά και στο Μεξικό θα κτυπήσει αυτό το καλοκαίρι η καρδιά του δημοφιλέστερου αθλήματος. Οι τρεις αυτές χώρες θα φιλοξενήσουν από τις 11 Ιουνίου μέχρι και τις 19 Ιουλίου την πιο λαμπερή γιορτή της νέας χρονιάς, το Παγκόσμιο Κύπελλο, το οποίο φέτος θα είναι το πιο «ευρύχωρο» από κάθε άλλη φορά, καθώς θα συμμετάσχουν εθνικές ομάδες από 48 χώρες, κάτι που, εκτός από προσδοκίες, γεννά βεβαίως και πολλά ερωτήματα – κυρίως κατά πόσον πολλές από τις ομάδες που θα δώσουν το «παρών» κινδυνεύουν να μετατραπούν σε... σάκο του μποξ.

Τελευταία φορά που οι ΗΠΑ ανέλαβαν τη διοργάνωση ενός Μουντιάλ ήταν το 1994. Εκεί, όπου η εθνική μας ομάδα στην πρώτη της συμμετοχή γνώρισε αγωνιστική καταστροφή, ζώντας όχι το αμερικανικό όνειρο, αλλά τον εφιάλτη.

Έσοδα-ρεκόρ

Η FIFA έχει προχωρήσει φέτος σε ριζικές αλλαγές όσον αφορά στη δομή του Παγκοσμίου Κυπέλλου. Διαφοροποιήσεις που κάποιους έκαναν χαρούμενους, όπως τους κατοίκους του μικρού και άγνωστου ποδοσφαιρικού Κουρασάο το οποίο θα συμμετάσχει για πρώτη φορά στη διοργάνωση, αλλά και κάποιους αρκετά επιφυλακτικούς, για το κατά πόσον η παρουσία τέτοιων ομάδων, πολύ μικρής, δηλαδή, δυναμικότητας, μπορεί να τονώσει το προσιτζ του Μουντιάλ.

Από την άλλη, ο Τζάνι Ινφαντινίνο τρίβει τα χέρια του, αφού τα έσοδα της Παγκόσμιας Ομοσπονδίας εκτοξεύονται, καθώς η φετινή διοργάνωση αναμένεται να αποδειχθεί η πιο επικερδής από κάθε άλλη στο παρελθόν. Είναι χαρακτηριστικό ότι η FIFA προσδοκά έσοδα περίπου 8,9 δισ. δολαρίων, ενώ, όπως αποφασίστηκε, σχεδόν 727 εκατ. δολάρια θα διανεμηθούν γύρω από τη διοργάνωση, με τα 655 εκατ. από αυτά να μοιράζονται στις 48 ομάδες. Η πρωταθλήτρια θα εισπράξει 50 εκατ. δολάρια, η φιναλίστ 33 εκατ., η τρίτη ομάδα 29 εκατ. και η τέταρτη 27 εκατ. Οι ομάδες που θα καταλάβουν τις θέσεις 5-8 θα λάβουν από 19 εκατ., εκείνες στις θέσεις 9-16 από 15 εκατ., οι ομάδες της ζώνης 17-32 από 11 εκατ., ενώ ακόμη και οι τελευταίες (33-48) θα

εξασφαλίσουν από 9 εκατ. δολάρια. Επιπλέον, κάθε ομάδα που προκρίθηκε θα λάβει 1,5 εκατ. δολάρια για την κάλυψη του κόστους προετοιμασίας. Αυτό σημαίνει ότι όλες οι συμμετέχουσες ομοσπονδίες έχουν εγγυημένα τουλάχιστον 10,5 εκατ. δολάρια η καθεμία για τη συμμετοχή τους στο τουρνουά.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι είναι η πρώτη φορά στην ιστορία των Παγκοσμίων Κυπέλλων που οι αγώνες θα φιλοξενηθούν σε τρεις χώρες. Μοναδική φορά που στο παρελθόν υπήρξαν δύο συνδιοργανωτές ήταν το 2002, με τη Νότια Κορέα και την Ιαπωνία να αναλαμβάνουν τη φιλοξενία.

Αντίθετες διαδρομές

Ενα ακόμη στοιχείο που διαφοροποιεί τη φετινή διοργάνωση είναι η τοποθέτηση των κορυφαίων ομάδων σε «αντίθετες διαδρομές». Με την Ισπανία στην κορυφή της βαθμολογίας, ακολουθούμενη από την Αργεντινή, τη Γαλλία και την Αγγλία, η FIFA φρόντισε ώστε οι πρώτες δύο να μη συναντηθούν πριν από τον τελικό, εφόσον κερδίσουν τους ομίλους τους. Η τρίτη και η τέταρτη καλύτερη ομάδα θα τοποθετηθούν στην αντίθετη πλευρά του ταμπλό, δημιουργώντας ισορροπία στις πιθανές διασταυρώσεις.

Επίσης, με την αύξηση των ομάδων σε 48, το σύστημα πρόκρισης αλλάζει σημαντικά. Εκτός από τις δύο πρώτες των ομίλων, προκρίνονται και οι οκτώ καλύτερες τρίτες. Το κριτήριο πρόκρισης θα είναι αρχικά οι βαθμοί και σε περίπτωση ισοβαθμίας, η διαφορά τερμάτων και μετά τα συνολικά γκολ. Με αυτό το πλαίσιο, μία νίκη μπορεί να αποδειχθεί αρκετή για να οδηγήσει μια χώρα στα νοκ άουτ.

Για πρώτη φορά στην ιστορία τους προκρίθηκαν το Ουζμπεκιστάν, η Ιορδανία, το Πράσινο Ακρωτήριο και το Κουρασάο, το οποίο με πληθυσμό μόλις 185.000 κατοίκων γίνεται το μικρότερο κράτος που έχει λάβει ποτέ μέρος σε Μουντιάλ. Ωστόσο, η χαμηλότερα βαθμολογημένη ομάδα είναι η Νέα Ζηλανδία, 86η στην κατάταξη FIFA.

Βεβαίως, όσες ομάδες και να συμμετάσχουν, αυτό που δεν αλλάζει είναι πάντα εκείνες που έχουν τον πρώτο λόγο για την κατάκτηση του βαρύτερου τροπαίου. Ισπανία, Γαλλία, Γερμανία και Αγγλία από την Ευρώπη είναι αυτές που έχουν τις περισσότερες πιθανότητες να επιβιβαστούν πανηγυρίζοντας στο αεροπλάνο της επιστροφής, ενώ η καλύτερη Αργεντινή και η Βραζιλία

συμπληρώνουν την εξίσωση από τη Λατινική Αμερική.

Ο τελευταίος χορός

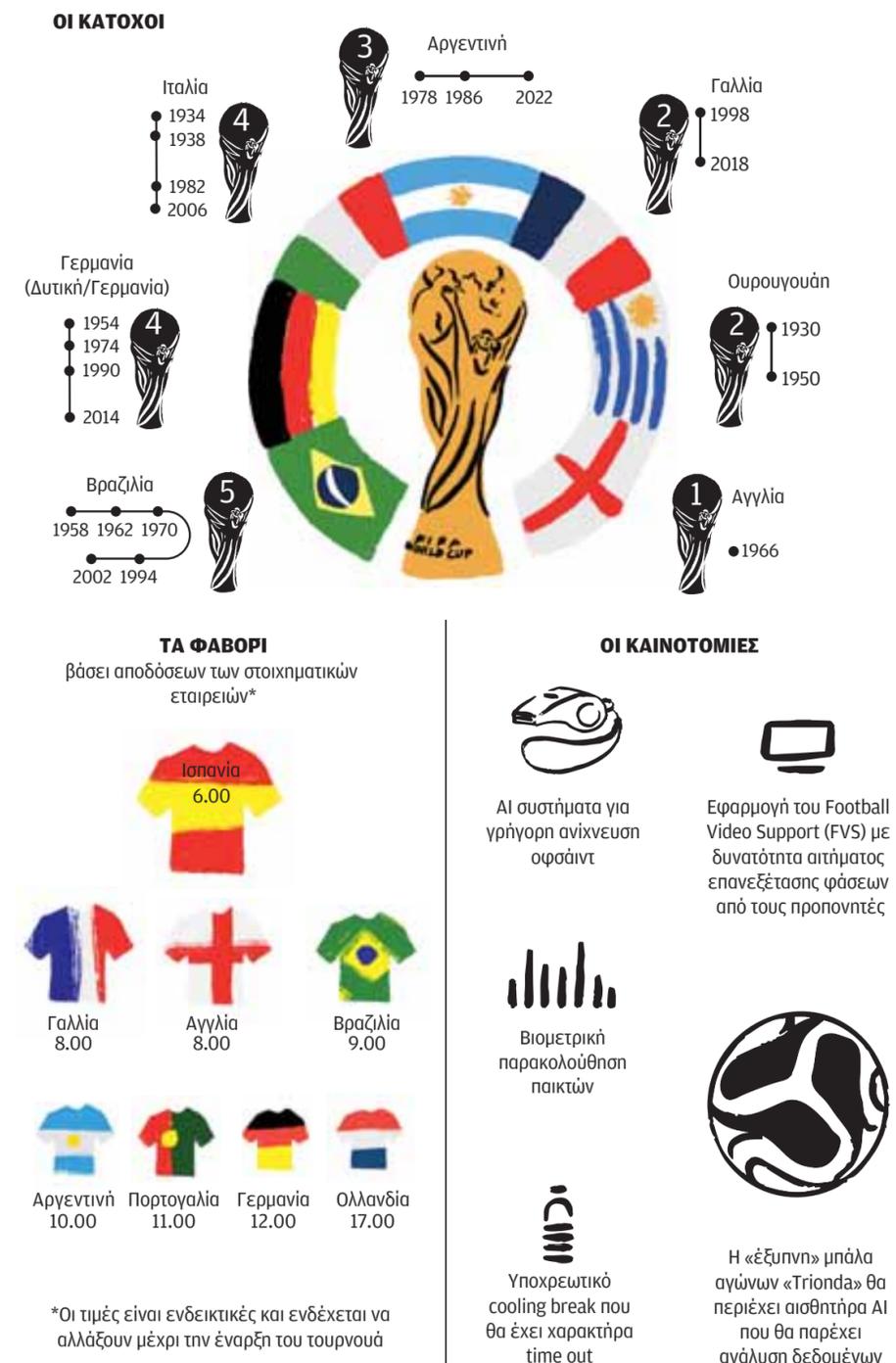
Στις ΗΠΑ το 1994 είδαμε για τελευταία φορά τον Ντιέγκο Μαραντόνα να αγωνίζεται με την εθνική ομάδα της Αργεντινής σε μεγάλη διοργάνωση. Η υπόθεση ντόπινγκ που ξέσπασε μετά τον αγώνα με τη Νιγηρία οδήγησε στον αποκλεισμό του από τη διοργάνωση των ΗΠΑ, με τον ίδιο να κάνει λόγο για «σκευωρία», αρνούμενος κατηγορηματικά ότι είχε κάνει χρήση απαγορευμένων ουσιών. Φέτος τα γήπεδα της Αμερικής θα φιλοξενήσουν, όπως όλα δείχνουν, για τελευταία φορά τους Λιονέλ Μέσι και Κριστιάνο Ρονάλντο με τη φανέλα των εθνικών τους ομάδων σε μεγάλη διοργάνωση. Ο Αργεντινός θα διανύει το 39ο έτος της ηλικίας του όταν θα ξεκινήσει το Μουντιάλ, ενώ ο Πορτογάλος έχει κλείσει ήδη τα 40, με τους δύο σούπερ σταρ να δίνουν το «παρών» για έκτη συνεχόμενη φορά σε τελική φάση ξεκινώντας από αυτήν του 2006, είκοσι χρόνια πριν. Μια διαδρομή που είχε χαρές, τίτλους, αλλά και πίκρες. Ο Μέσι είδε τη Γερμανία να κατακτήει την κούπα στη Βραζιλία το 2014 και αυτός να μένει στη δεύτερη θέση, αλλά πήρε τελικά την «εκδίκασή» του το 2022, όταν οδήγησε την Αργεντινή στην κορυφή του κόσμου στο Παγκόσμιο Κύπελλο του Κατάρ. Από την άλλη, ο Ρονάλντο έχει φτάσει με την Πορτογαλία μέχρι την τετράδα της διοργάνωσης. Όσον αφορά τον Μέσι, με τους 26 αγώνες που έχει σε τελική φάση, έχει περάσει στην κορυφή του σχετικού πίνακα, αφήνοντας πίσω του τον Λότταρ Ματέους που έχει 25, με την απόδοτση μεταξύ τους λογικά να αυξάνεται και άλλο, δεδομένης της παρουσίας του Αργεντινίου στο Παγκόσμιο Κύπελλο του καλοκαιριού.

Στη δυάδα δεν θα μπορούσε να μην μπει... σφήνα και ο Λούκα Μόντριτς. Ο 40χρονος Κροάτης άσος έχει αγωνιστεί σε τέσσερα Μουντιάλ (2006, 2014, 2018, 2022) με συνολικά 19 εμφανίσεις και 2 γκολ. Το 2018 στη Ρωσία οδήγησε την ομάδα του στη δεύτερη θέση και αναδείχθηκε κορυφαίος παίκτης της διοργάνωσης, κερδίζοντας τη Χρυσή Μπάλα του Μουντιάλ, ενώ στο Κατάρ η Κροατία κατέλαβε την 3η θέση.

Τα νέα αστέρια

Μια αρκετά ταλαντούχα γενιά παικτών συνεχίζει στα βήματα των δύο αστέρων και δεν αποκλείεται να αφήσει το δικό της σημάδι στα γήπεδα των ΗΠΑ, του Καναδά και του Μεξικού. Τα φώτα θα πέσουν σίγουρα πάνω

στην Λαμίν Γιαμάλ της Ισπανίας, ο Εμπαπέ θέλει διακαώς να οδηγήσει ξανά ψηλά τη (φιναλίστ του 2022) Γαλλία, ενώ την πρώτη του παρουσία σε Μουντιάλ θα έχει το καλοκαίρι ο Ερλινγκ Χάλαντ με τη φανέλα της εθνικής ομάδας της Νορβηγίας. Από εκεί και πέρα, ο Βινίσσιους Τζιούνιορ αποτελεί το «πρόσωπο» της εθνικής ομάδας της Βραζιλίας, με τον 19χρονο Εντρικ να θεωρείται το ανερχόμενο αστέρι της Σελεσάο. Στη Γαλλία, εκτός από τον Εμπαπέ, ο 20χρονος Ντεζιρέ Ντουέ της Παρί Σεν Ζερμέν είναι αυτός που αναμένεται να αποσολογήσει την Τύπο και τους οπαδούς, ενώ στην Αγγλία ο Τζουάν Μπέλινγκχαμ και ο Χάρι Κέιν θα αναλάβουν το δύσκολο έργο να φέρουν τον τρόπαιο «στο νησί». Τέλος, οι Γερμανοί Φλόριαν Βιρτς και Τζαμάλ Μουσιάλα, αμφότεροι στα 22 τους χρόνια, θα αποτελέσουν ένα από τα πιο «καυτά» δίδυμα της διοργάνωσης.

στον Λαμίν Γιαμάλ της Ισπανίας, ο Εμπαπέ θέλει διακαώς να οδηγήσει ξανά ψηλά τη (φιναλίστ του 2022) Γαλλία, ενώ την πρώτη του παρουσία σε Μουντιάλ θα έχει το καλοκαίρι ο Ερλινγκ Χάλαντ με τη φανέλα της εθνικής ομάδας της Νορβηγίας.

Από εκεί και πέρα, ο Βινίσσιους Τζιούνιορ αποτελεί το «πρόσωπο» της εθνικής ομάδας της Βραζιλίας, με τον 19χρονο Εντρικ να θεωρείται το ανερχόμενο αστέρι της Σελεσάο. Στη Γαλλία, εκτός από τον Εμπαπέ, ο 20χρονος Ντεζιρέ Ντουέ της Παρί Σεν Ζερμέν είναι αυτός που αναμένεται να αποσολογήσει την Τύπο και τους οπαδούς, ενώ στην Αγγλία ο Τζουάν Μπέλινγκχαμ και ο Χάρι Κέιν θα αναλάβουν το δύσκολο έργο να φέρουν τον τρόπαιο «στο νησί». Τέλος, οι Γερμανοί Φλόριαν Βιρτς και Τζαμάλ Μουσιάλα, αμφότεροι στα 22 τους χρόνια, θα αποτελέσουν ένα από τα πιο «καυτά» δίδυμα της διοργάνωσης.

Τα (ακριβά) εισιτήρια

Ο Τζάνι Ινφαντινίνο και η FIFA

έχουν βρεθεί εδώ και αρκετούς μήνες στο στόχαστρο, όχι μόνο για το νέο φερέτ που διοργάνωσης και την αύξηση των ομάδων σε 48, αλλά και για τις αρκετά «τσιμημένες» τιμές των εισιτηρίων. Συγκεκριμένα, οι τιμές που δημοσιεύθηκαν αρχικά τον Οκτώβριο και στη συνέχεια αυξήθηκαν είναι οι υψηλότερες που έχουν ποτέ καταγραφεί στην ιστορία της διοργάνωσης. Για παράδειγμα, ένα εισιτήριο κατηγορίας 1 για τον αγώνα Αγγλίας - Κροατίας κόστιζε 600 δολάρια, τιμή ίδια τόσο για το κοινό όσο και για τα λεγόμενα supporters premium tier εισιτήρια. Αντίστοιχα, τα εισιτήρια κατηγορίας 2 έφταναν στα 425 δολάρια, ενώ τα πιο φθηνά της κατηγορίας 3 διαμορφώνονταν στα 225 για τα πιο ελκυστικά παιχνίδια της φάσης των ομίλων.

Ωστόσο, οι αντιδράσεις ανάγκασαν τη FIFA να αναδιαμορφώσει την κατανομή, δημιουργώντας τη νέα κατηγορία supporter entry tier των 60 δολαρίων. Συγκεκριμένα, το 10% των εισιτη-

ρίων που αντιστοιχούν σε κάθε ομάδα θα διατίθεται πλέον σε αυτή τη νέα κατηγορία, ενώ το value tier μειώνεται στο 40%. Αυτό σημαίνει πως τα εισιτήρια των 60 δολαρίων αντιστοιχούν μόλις στο 1,6% της συνολικής χωρητικότητας κάθε αγώνα, δηλαδή περίπου 1.000 εισιτήρια ανά παιχνίδι, με το 0,8% να πηγαίνει στους φιλάθλους της κάθε ομάδας. Υπενθυμίζεται πως τα περισσότερα από τα 16 γήπεδα σε ΗΠΑ, Καναδά και Μεξικό ξεπερνούν τις 60.000 θέσεις.

Πάντως, ούτε οι αυξημένες τιμές ούτε το αμφιλεγόμενο φερέτ δεν μπορούν να στερήσουν από το Παγκόσμιο Κύπελλο τον τίτλο της κορυφαίας γιορτής του ποδοσφαίρου. As μπν ξεχνάμε ότι ανάλογες αντιδράσεις υπήρξαν και πριν από τέσσερα χρόνια για τη διοργάνωση του Κατάρ, που όμως όσον αφορούσε στο αγωνιστικό της σκέλος ήταν από τις καλύτερες όλων των εποχών. Ίσως μια ανάλογη εξέλιξη να μας επιφύλασσει και το Μουντιάλ του καλοκαιριού...

ΑΠΟΨΗ

100 χρόνια ΑΠΟΕΛ...

Του ΓΙΩΝΝΗ ΛΟΓΙΑΔΗ

1926 - 2026. Όντως χρονιά ορόσημο το 2026 για το σωματείο και γενικότερα την οικογένεια του ΑΠΟΕΛ. Όντως η συμπλήρωση εκατό χρόνων από την ίδρυση του σωματείου αποτελεί ιστορικό γεγονός, ανεξαρτήτως της κατάστασης και γενικότερα της (δυσκόλης) περιόδου την οποία διανύει τα τελευταία χρόνια το ποδοσφαιρικό ΑΠΟΕΛ. Πρώτα και κύρια γιατί ΑΠΟΕΛ και πολύ περισσότερο 100 χρόνια ζωής δεν είναι μόνο ποδόσφαιρο.

Δεν παύει, ωστόσο, να αποτελεί το ποδοσφαιρικό τμήμα το σημαντικότερο μέρος του γαλαζοκίτρινου σωματείου, ανεξαρτήτως του τρόπου λειτουργίας τα τελευταία χρόνια. Σημειώνει, λοιπόν, σε ανακοίνωσή του το σωματείο ΑΠΟΕΛ με αφορμή τον ερχομό του 2026. «Ο ΑΠΟΕΛ είναι και θα παραμείνει η μεγαλύτερη ομάδα της Κύπρου και επιβάλλεται να επιστρέψει εκεί όπου ιστορικά του αξίζει, στην κορυφή». Διαχρονικός ο στόχος της κορυφής για μια ομάδα όπως ο ΑΠΟΕΛ. Πολύ δύσκολος, πλέον, με ρεαλιστική προσέγγιση των δεδομένων.

Δεδομένα που έχουν να κάνουν τόσο με τη νέα εποχή του κυπριακού ποδοσφαίρου, τις νέες δυνατότητες που έχουν αναδειχθεί, αλλά κυρίως λόγω της δεινής οικονομικής κατάστασης στην οποία έχει περιέλθει η ποδοσφαιρική εταιρεία του ΑΠΟΕΛ. Δεινή οικονομική κατάσταση για την οποία πρώτος και κύριος υπεύθυνος είναι η διοίκηση του ποδοσφαιρικού ΑΠΟΕΛ, χωρίς όμως η διοίκηση του σωματείου να είναι άμοιρη ευθυνών. Όχι γιατί διαχειρίζεται τα οικονομικά της εταιρείας, αλλά γιατί ουδέποτε άσκησε στον βαθμό που θα έπρεπε τον εποπτικό

της ρόλο. Μην ξεχνάμε πως το ποδοσφαιρικό κομμάτι εξακολουθεί να αποτελεί «περιοριστικό» στοιχείο του σωματείου, με την εταιρεία να το διαχειρίζεται στη βάση που και έναντι οικονομικού ανταλλάγματος σε επίσημο βαθμό η ποδοσφαιρική εταιρεία ανταποκρίνεται στις οικονομικές της υποχρεώσεις έναντι του σωματείου, στην απουσία οποιασδήποτε επίσημης ενημέρωσης. Απουσία γενικότερα επίσημης θέσης, από πλευράς σωματείου, σε όλο αυτό το χρονικό διάστημα, κατά το οποίο το συνολικό

κρέος ολοένα και μεγαλώνει, οι οφειλές στο κράτος, σε ποδοσφαιριστές ή προπονητές βρίσκονται συνεχώς στο προσκήνιο, ονόματα υποψήφιων επενδυτών πάνε και έρχονται, με προτεινόμενες λύσεις οι οποίες σε κάποια χρονία προβλέπουν αλλαγή ιδιοκτησιακού καθεστώτος για το ποδοσφαιρικό ΑΠΟΕΛ! Για όλα αυτά, η διοίκηση του σωματείου ΑΠΟΕΛ, η διοίκηση Κυριάκου Ζιβανάρη, αρκέστηκε σε μια... λιτή ενημέρωση τον περασμένο Νοέμβριο, πως σε συνάντηση με τη διοίκηση της εταιρείας ενημερώθηκε για όλα τα ζητήματα που αφορούν το πο-

δοσφαιρικό τμήμα! Και ακολούθως, λίγες ώρες μετά την έλευση του 2026, το σωματείο ΑΠΟΕΛ υπενθύμισε πως επιβάλλεται η επιστροφή στην κορυφή!

Για το πώς επιτυγχάνεται κάτω από τις δεδομένες συνθήκες και δυσκολίες η κατάκτηση της κορυφής, κυρίως για το πώς αποφεύγονται περαιτέρω και καταστροφικές συνέπειες, για το πώς ο ρόλος του σωματείου μπορεί να αποδειχθεί καθοριστικός για να αποφευχθούν τα χειρότερα, για όλα αυτά η διοίκηση του σωματείου ΑΠΟΕΛ εξακολουθεί να σφουρίζει αδιάφορα...

αυτό δεν είναι
ένα συνηθισμένο
βιβλίο διακόσμησης.

ΑΛΗΘΙΝΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ,
ΑΛΗΘΙΝΑ ΣΠΙΤΙΑ.
240 ΣΕΛΙΔΕΣ
ΓΕΜΑΤΕΣ ΧΡΩΜΑ
ΚΑΙ ΙΔΕΕΣ

30 Αθηναίοι στα σπίτια τους

κείμενα
Κέλλυ Σταυροπούλου

φωτογραφίες
Αλίνα Λέφα

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

την Κυριακή 11/01
με την Καθημερινή

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Κυριακή Πολιτική και Οικονομική Εμπειρία

www.kathimerini.com.cy

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ. -0,27%	Χ.Α. 1,63%	Dow Jones -1,13%	Nasdaq -1,74%	Nikkei -0,15%	Dax 1,09%	FTSE 100 0,82%	Πετρέλαιο 0,14%	€/€ -0,37%
------------------	---------------	---------------------	------------------	------------------	--------------	-------------------	--------------------	---------------

ΜΑΡΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

Η Κύπρος ως «fund jurisdiction»

Η αγορά επενδυτικών ταμείων στην Κύπρο εισέρχεται σε φάση ποιοτικής μεγέθυνσης, με έμφαση στη διακυβέρνηση, τη συμμόρφωση και τη μακροπρόθεσμη αξία. Σύμφωνα με την πρόεδρο του CIFA, τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας, η προσαρμογή στο αυστηρό ευρωπαϊκό πλαίσιο, το ESG και η τεχνολογία μπορούν να ενισχύσουν τη διεθνή ανταγωνιστικότητα και την αξιοπιστία της Κύπρου ως «fund jurisdiction». **Σελ. 4**

Σε ρυθμούς Ευρωπαϊκής Προεδρίας η Κύπρος

Πέραν των €25 εκατομμυρίων δαπανήθηκαν για την ανακαίνιση του Φιλοξενία και του Κέντρου Τύπου

Με την Κύπρο να έχει εισέλθει και επίσημα σε ρυθμούς Ευρωπαϊκής Προεδρίας, ο κρατικός μηχανισμός και οι υποδομές της χώρας βρίσκονται σε ετοιμότητα για να υποδεχθούν τις δεκάδες υψηλού επιπέδου συναντήσεις που θα πραγματοποιηθούν το πρώτο εξάμηνο του έτους. Οι αναβαθμίσεις ύψους €25,6 εκατ. στο Συνεδριακό Κέντρο «Φιλοξενία» – που θα αποτελέσει τον κεντρικό χώρο των συναντήσεων – και στο Κέντρο Τύπου (πρώην ΑΣΙΚ), με εγκατάσταση σύγχρονων ηλεκτρομηχανολογικών και τεχνολογικών εγκαταστάσεων, αλλά και συστήματος διασκέψεων και διερμυνείας, δημιουργούν ένα περιβάλλον αντάξιο των απαιτήσεων της Προεδρίας και ενισχύουν τη δυνατότητα της Κύπρου να σταθεί στο επίκεντρο των ευρωπαϊκών εξελίξεων. Η Γραμματεία της Κυπριακής Προεδρίας ολοκλήρωσε τις διετείς προετοιμασίες και δίνει πλέον το εναρ-

κτίριο λάκτισμα στον κύκλο των επίσημων και άτυπων συμβουλίων, χαράσσοντας τη στρατηγική που θα ακολουθήσει η χώρα κατά τη διάρκεια της Προεδρίας. Η διοργάνωση αναμένεται να δημιουργήσει πολλαπλά οφέλη για τη χώρα, δίνοντας ώθηση στην οικονομία και στηρίζοντας την τοπική κοινωνία. Οι βασικές υποδομές έχουν ήδη αναβαθμιστεί και αναμένεται να ενισχυθούν ακόμη περισσότερο, δημιουργώντας χώρους υψηλών προδιαγραφών που θα συνεχίσουν να αξιοποιούνται για διεθνείς διοργανώσεις και μετά το πέρας της Προεδρίας. **Σελ. 5**

«Έμμεσο φρένο» στα παιχνίδια από Κίνα

Σε ισχύ τίθεται τυπικά, αλλά με μεταβατική περίοδο μέχρι τον Αύγουστο του 2030, ο νέος κοινοτικός κανονισμός για τις προδιαγραφές ασφαλείας των παιδικών παιχνιδιών. Αν και οι νέες απαιτήσεις έχουν στόχο κατ' αρχάς την προστασία της δημόσιας υγείας, καθώς διευρύνεται ο κατάλογος των ουσιών που απαγορεύεται να χρησιμοποιηθούν στα παιδικά παιχνίδια, έμμεσα επιχειρείται και με αυτό τον τρόπο να μπει ένα «φρένο» στις αθρόες εισαγωγές από τρίτες χώρες και ειδικά από την Κίνα. **Σελ. 9**

ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Δάνεια και καταθέσεις πάνε πάνω

Η κυπριακή οικονομία καταγράφει ισχυρή δυναμική, με αυξητικές τάσεις σε καταθέσεις και δάνεια. Ο δανεισμός ενισχύθηκε πολύ και το 2025, επιβεβαιώνοντας την ανθεκτικότητα και τις θετικές προοπτικές της οικονομίας. **Σελ. 3**

ALPHA BANK

Πήρε το ιστορικό κτίριο «Μινιόν»

Στον όμιλο της Alpha Bank πωλήθηκε έναντι 36,7 εκατ. ευρώ το κτίριο του «Μινιόν», που ανήκε στην Dimand Real Estate. Πρόκειται για ένα ακίνητο επιφανείας 13.878 τ.μ., με πιστοποίηση LEED (βαθμίδα GOLD), το οποίο μισθώνεται κυρίως από τον όμιλο Inditex και τη ΔΕΗ. **Σελ. 8**

ΕΛΛΑΔΑ
Ξεκινούν νέες φοιτητικές εστίες

Μέσα στο 2026 αναμένεται να ξεκινήσουν, έπειτα από χρόνια καθυστέρησης, οι διαδικασίες για την ανέγερση φοιτητικών εστιών που θα καλύψουν τις ανάγκες 12.842 φοιτητών σε Αττική, Κρήτη, Θεσσαλία, Δ. Μακεδονία και Θράκη. **Σελ. 12**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΝΤΕΪΒΙΝΤ ΜΠΑΡΜΠΟΥΣΑ / REUTERS

Εύθραυστη η ανακωχή Τραμπ με την αγορά ομολόγων

Από την «ημέρα απελευθέρωσης» που οι δασμοί του Ντόναλντ Τραμπ προκάλεσαν αντίδραση στην αγορά ομολόγων, η κυβέρνηση του έχει προσαρμόσει προσεκτικά τις πολιτικές της και τα μηνύματά της, για να αποτρέψει νέα αναταραχή. Αλλά η ανακωχή παραμένει εύθραυστη, όπως επισημαίνουν μερικοί επενδυτές. Κατέστη και πάλι σαφές στις 5 Νοεμβρίου, όταν το υπουργείο Οικονομικών ανακοίνωσε ότι εξετάζει το ενδεχόμενο να εκδώσει πρόσθετο μακροχρόνιο κρέος. Κι ενώ η αγορά ανσυχούσε ήδη για το δημοσιονομικό έλλειμμα των ΗΠΑ, η ανακοίνωση του υπουργείου Οικονομικών φόβισε κάποιους επενδυτές για το ενδεχόμενο να εξωθηθούν ανοδικά οι αποδόσεις των μακροπρόθεσμων ομολόγων. Οι αποδόσεις των δεκαετών ομολόγων του αμερικανικού δημοσίου, που τελικά υποχώρησαν σημαντικά μέσα στο έτος, εκτο-

ξεύθηκαν τότε περισσότερο από 6 μονάδες βάσης καταγράφοντας μία από τις μεγαλύτερες ανόδους των τελευταίων μηνών. Την ίδια ημέρα, το Συνταγματικό Δικαστήριο άρχισε να εξετάζει τη νομιμότητα των δασμών Τραμπ και το ενδεχόμενο να αποφανθεί αρνητικά προκάλεσε αβεβαιότητα, η οποία οδήγησε και πάλι σε άνοδο τις αποδόσεις των δεκαετών ομολόγων του αμερικανικού δημοσίου. «Η δυνατότητα της αγοράς να τρομάζει κυβερνήσεις και πολιτικούς δεν έχει προηγουμένως και το είδαμε αυτό στις ΗΠΑ το 2025», σχολιάζει σχετικά ο Ντάνιελ Μακόρμακ, υπεύθυνος ερευνών στη Macquarie Asset Management, αναφερόμενος στις αντιδράσεις που είχε η αγορά ομολόγων τον Απρίλιο και ανάγκασαν την κυβέρνηση να αναθεωρήσει τα σχέδιά της. Ο ίδιος υπογραμμίζει ότι μακροπρόθεσμα εάν μια κυβερνή-

ση δεν κατορθώσει να βάλει σε τάξη τα δημόσια οικονομικά της, έρχεται μια μέρα που αυτό αποτελεί πολιτικό ζήτημα, καθώς οι ψηφοφόροι απογοητεύονται όλο και περισσότερο. Ο Αμερικανός υπουργός Οικονομικών Σκοτ Μπέσεντ έχει δηλώσει επανειλημμένως ότι επικεντρώνεται στο να διατηρήσει τις αποδόσεις σε χαμηλά επίπεδα και ειδικότερα τις αποδόσεις των δεκαετών ομολόγων που επηρεάζουν από το έλλειμμα της κυβέρνησης μέχρι τα νοικοκυριά και τον δανεισμό των επιχειρήσεων. Αυτό το μήνυμα και οι παρασκηνιακές διαπραγματεύσεις με επενδυτές έπεισαν πολλούς στην αγορά ότι η κυβέρνηση Τραμπ σοβαρολογεί όταν λέει ότι θα διατηρήσει υπό έλεγχο τις αποδόσεις των ομολόγων. Σύμφωνα, άλλωστε, με ανώνυμες πηγές, το υπουργείο Οικονομικών ζήτησε διακριτικά τις απόψεις των επενδυτών για

καιρίες αποφάσεις πολιτικές. Τις τελευταίες εβδομάδες, αυτή η διακριτική διαβούλευση αφορούσε τους πέντε υποψηφίους για την προεδρία της Federal Reserve, καθώς η κυβέρνηση ρώτησε πώς θα αντιδρούσε η αγορά σε κάθε έναν από τους πέντε. Και την ενημέρωσε ότι θα αντιδρούσε αρνητικά στον Κέβιν Χάσετ, διευθυντή του Εθνικού Οικονομικού Συμβουλίου, μιας και δεν θεωρείται αρκετά ανεξάρτητος από τον Τραμπ. Πολλοί επενδυτές εκτιμούν πως η κυβέρνηση Τραμπ απλώς κερδίζει πίστωση χρόνου με αυτές τις κινήσεις, αφού πρέπει να χρηματοδοτήσει ένα επίσημο έλλειμμα περίπου 6% του ΑΕΠ. Γι' αυτό και είναι ασταθής η ανακωχή με την αγορά ομολόγων. Όπως τονίζουν πολλοί επενδυτές, μπορεί να χαθεί αυτή η ασταθής ισορροπία από ένα συνδυασμό των πέσεων που υφίστανται οι τιμές εξαιτίας των δασμών, του

Απόδοση δεκαετών ομολόγων

	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	3,19%	-0,03%
Γερμανία	2,90%	-0,04%
Γαλλία	3,61%	0,04%
Ιταλία	3,61%	0,05%
Ισπανία	3,33%	0,04%
Ιρλανδία	3,05%	0,02%
Ελλάδα	3,49%	0,01%
Ην. Βασίλειο	4,53%	0,03%

Βαθμολογία από Οίκους Αξιολόγησης

Οίκος Αξιολόγησης	Μακροπρόθεσμο κρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	A	Σταθερή
Fitch	A-	Θετική
Moody's	A3	Σταθερή
S&P	A-	Θετική
Scope Ratings	A-	Σταθερή

Ενθαρρύνουμε τη δράση. Δημιουργούμε αντίκτυπο και αξία.

PwC Foundation - Ημέρες Εθελοντισμού

1-5 Δεκεμβρίου

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Ξεκίνησε ονειρικά,
τερμάτισε απογοητευτικά

Η ονειρική χρονιά των bitcoins δεν ολοκληρώθηκε σύμφωνα με τις προβλέψεις. Μετά την ευφορία που κυριάρχησε στις αρχές του 2025 τα πράγματα πήραν αντίθετη τροχιά, διέψευσαν τις προσδοκίες με αποτέλεσμα το όνειρο να γίνει εφιάλτης. Το bitcoin ως το πιο διαδεδομένο κρυπτονόμισμα -κάποιοι λένε το μοναδικό και δεν θα διαφωνήσω- απώλεσε 30% της αξίας του για να προσγειωθεί στις \$88,000 σε σχέση με το ρεκόρ των \$126,000 λίγους μήνες πριν. Οι λόγοι για να αναζητηθούν είναι πολλοί, κυριάρχησαν όμως δύο βαριδιά. Πρώτον τα κρυπτονόμισμα δεν άντεξαν τον επενδυτικό ανταγωνισμό των εταιρειών τεχνητής νοημοσύνης και δεύτερον η αβεβαιότητα που σκέπασε τον πλανήτη στο σύνολο του 2025 δεν επέτρεψε ευνοϊκό περιβάλλον για μια ούτως ή άλλως αβέβαιη επένδυση.

Η μικρή Κύπρος θα προεδρεύει για έξι μήνες της Ε.Ε., σε μια περίοδο που η Ευρώπη καλείται να χειριστεί πειστικά διλήμματα και να λύσει υπαρκτά ζητήματα.

Κάν' το όπως η Σιγκαπούρη

Η πόλη-κράτος της Σιγκαπούρης πέτυχε αξιοσημείωτη βιομηχανική ανάπτυξη ξεπερνώντας σε επιδόσεις κάθε χρονιά που ακολούθησε την πανδημία. Η αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής ήρθε σε μια περίοδο που τόσο οι κατασκευές όσο και οι υπηρεσίες σημείωσαν κάμψη. Η βιομηχανική επίδοση της Σιγκαπούρης προβλέπεται πως θα ξεπεράσει κάθε αισιόδοξη πρόβλεψη, ενώ δεν θα πρέπει να μας διαφεύγει πως έγινε κατορθωτή σε μια περίοδο αυξημένου εμπορικού κινδύνου στην παγκόσμια οικονομία. Στους κλάδους που ξεχώρισαν υλοποιώντας την αξιοσημείωτη επίδοση και το βιομηχανικό άλμα στο τέταρτο τρίμηνο του 2025, βρίσκουμε αυτούς της βιο-ιατρικής και των ηλεκτρονικών συσπλεγμάτων.

Επιτόκια με
το βλέμμα χαμηλά

Δεν θα διατάσει να μειώσει τα επιτόκια η ΕΚΤ εφόσον η ανάπτυξη επιβραδυνθεί, ανεξάρτητα από τις δηλώσεις που θέλουν τα υφιστάμενα «κατάλληλα». Σύμφωνα με την Κριστίν Λαγκάρντ, η νομισματική πολιτική παραμένει σε ευνοϊκό περιβάλλον και άρα οποιαδήποτε κίνηση θα ήταν παρακινδυνευμένη. Το 2026 όμως θα είναι χρονιά μείωσης των επιτοκίων στις ΗΠΑ, μιας και η αλλαγή πρόεδρου της FED θα ευνοήσει την πολιτική Τραμπ για αποκλιμάκωση των επιτοκίων, ανοίγοντας τον δρόμο για αναζητή-

ση ενός χαμηλότερου «νέου κανονικού επιπέδου». Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, μια τέτοια κίνηση θα επιχειρηθεί να στηριχθεί στην ανάπτυξη των τεχνολογιών τεχνητής νοημοσύνης και την ακολουθούμενη έκρηξη στην παραγωγικότητα που θα προκληθεί.

Η επέλαση της Αφρικής

Η Αφρική αποτελείται από 54 μικρότερες οικονομίες που δειλά-δειλά κεντρίζουν το ενδιαφέρον, αν και εξακολουθούν να αποτελούν μικρές οντότητες για να επηρεάσουν την παγκόσμια οικονο-

μία. Παρόλα αυτά, εκτιμάται πως στις ταχύτερα αναπτυσσόμενες οικονομίες του πλανήτη για το 2026 στην πρώτη εικοσάδα θα πλασαριστούν δέκα οικονομίες από την αφρικανική ήπειρο. Με αυτό τον τρόπο ίσως αμφισβητηθεί η πρωτοκαθεδρία της Ασίας που μονοπόλησε για χρόνια τους ραγδαίους ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης. Πίσω στην Αφρική τώρα που επωφελείται από το φθινό δολάριο, τον ακριβό χρυσό και την υλοποίηση πολιτικών που προάγουν τη δημοσιονομική σταθερότητα. Ανάμεσα στις χώρες που ξεχωρίζουν κορυφαίες θεωρούνται αυτές της Αιγύπτου και της Νιγηρίας.

**Η ΛΕΞΗ
ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ**

Φοροδιαφυγή

Φοροδιαφυγή καλείται η παράνομη μείωση της φορολογικής υποχρέωσης/επιβάρυνσης ή η παράνομη εξαίρεση καταβολής φορολογίας. Η παράνομη αυτή πράξη/πρακτική ΔΕΝ προκύπτει σε καμία περίπτωση μέσα από νόμιμες διαδικασίες και κατάλληλο φορολογικό σχεδιασμό (βάσει προτύπων και νομοθεσίας), όπως συμβαίνει με τη νόμιμη πράξη/πρακτική της φοροαποφυγής.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών

Ενα ιδιότυπο QA

Η ομοσπονδιακή τράπεζα των ΗΠΑ προβαίνει το τελευταίο διάστημα σε ένα ιδιότυπο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης (QA) μέσα από την αγορά βραχυπρόθεσμων εντόκων γραμματίων του δημοσίου. Με αυτό τον τρόπο διοχετεύει ζεστό χρήμα στην αγορά που βρίσκεται σε υπερδανεισμένα επίπεδα. Με αυτό τον τρόπο διασφαλίζει ότι δεν θα τεθεί ζήτημα επαναχρηματοδότησης του χρέους που θα άνοιγε τη συζήτηση της βιωσιμότητας και θα προκαλούσε αλυσιδωτές αντιδράσεις στις αγορές. Τα στοιχεία όμως είναι αμειλίχτα, καθώς από την αγορά προκύπτει πως η μεγέθυνση επιτυγχάνεται με τεράστια ποσοστά μόλυνσης σε όλα τα επίπεδα, αφού οι ανάγκες της κυβέρνησης, των επενδυτών και των ιδιωτικών τομέων καλύπτονται σε μεγάλο ποσοστό από δάνεια.

Εχουμε ένα δεύτερο «μυαλό» στο έντερό μας

Της ΤΑΣΟΥΛΑΣ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ

Οι περισσότεροι άνθρωποι θεωρούμε τα μικρόβια εχθρούς. Κι αυτό ανταποκρίνεται ως έναν βαθμό στην πραγματικότητα: κάποια μπορούν να μας κάνουν να αρρωστήσουμε, ίσως και να μας σκοτώσουν. «Οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν τα μικρόβια όπως σχεδόν καθετί στην καθημερινότητά τους: τα βάζουν σε κουτάκια, χαρακτηρίζοντάς τα καλά και κακά. Αυτή η μανιχαϊστική αντίληψη τα αδικεί. Γιατί εκτός από μερικές εκατοντάδες μικρόβια, τα οποία είναι παθογόνα, υπάρχει ένας ολόκληρος στρατός ωφέλιμων μικροβίων, που μας βοηθούν να επιβιώσουμε. Μπορεί να μην τα βλέπουμε, αλλά... κατοικούν εντός μας, κυρίως στο γαστρεντερικό μας σύστημα, στην εντερική χλωρίδα μας», λέει στην «Κ» η Ελενα Παντσέρι.

Τη συναντάμε σε ένα διάλειμμα του πρώτου Forum Υγιούς Μακροζωίας που διοργανώθηκε στην Αθήνα από το Ελληνικό Ινστιτούτο Υγιούς Μακροζωίας. Η Ιταλίδα επιστήμονας, με σπουδές στην Διατροφική Θεραπεία και στη Γενετική, ιδρύτρια και διευθύνουσα σύμβουλος της εταιρείας Ayusha που επικεντρώνεται στην εξατομικευμένη διατροφή, ασχολείται με την υγεία του εντέρου τρεις και πλέον δεκαετίες. «Αν βελτιωθεί η λειτουργία του γαστρεντερικού συστήματος, τα οφέλη είναι πολλαπλά σχεδόν σε όλο τον οργανισμό. Όταν πρωτοξεκίνησα την καριέρα μου, το έβλεπα εμπειρικά σε ασθενείς, αλλά δεν υπήρχαν ακόμα επιστημονικά πειστήρια. Τώρα πια, ολόένα και περισσότερες έρευνες το αποδεικνύουν: «Το μικροβίωμα του εντέρου συνδέεται στενά με τη μακροζωία και την υγιή γήρανση, καθώς επηρεάζει καθοριστικά βιολογικούς μηχανισμούς στο σώμα μας. Μελέτες σε αιωνόβιους έχουν δείξει ότι το μικροβιακό προφίλ τους συνήθως είναι πιο πλούσιο και ποικιλόμορφο, θυμίζοντας νεανικότερες κοινότητες μικροβίων».

Η διαδικασία

Μικροβίωμα, λοιπόν: περίπου 100 τρις μικροοργανισμοί (κυρίως βακτήρια, αλλά και ιοί και μύκητες) που ζουν στο έντερό μας! Μέχρι πριν από λίγα χρόνια η κατανόησή μας για το πεπτικό σύστημα βασιζόταν ο' ένα μηχανιστικό μοντέλο. Αντλαβανόμασταν τη γαστρεντερική οδό μάλλον σαν μια... συσκευή: Τρώμε, μασάμε την τροφή μας και

«Δεν θα κουραστώ να το επαναλαμβάνω, το γιουρτί και το κεφίρ κάνουν θαύματα. Είναι το δικό μου superfood με μούρα, μύρτιλα ή βατόμουρα», τονίζει η Ελενα Παντσέρι, η οποία ασχολείται με την υγεία του εντέρου τρεις και πλέον δεκαετίες. Τα βακτήρια που βρίσκονται στις συγκεκριμένες τροφές έχουν ισχυρή αντιφλεγμονώδη δράση.

Διαγνωστικό εργαλείο

Στη γαστρεντερική οδό βρίσκεται αποθηκευμένο το 95% της σεροτονίνης του οργανισμού μας. Η σεροτονίνη, εκτός του ότι είναι απαραίτητη για τις φυσιολογικές λειτουργίες του πεπτικού μας συστήματος, όπως οι συντονισμένες συσπάσεις που μετακινούν την τροφή, παίζει καθοριστικό ρόλο και σε ζωτικές λειτουργίες όπως ο ύπνος, η όρεξη για φαγητό, η ευαισθησία στον πόνο, η διάθεση και η ευεξία. Πώς όμως θα έχουμε ένα μικροβίωμα που θα λειτουργεί με τον καλύτερο τρόπο; Πώς επιτυγχάνεται η πρόληψη; «Πρώτο βήμα είναι η πραγματοποίηση ενός ειδικού τεστ, μέσω του οποίου θα αναλυθούν η ποσότητα και η ποικιλία των μικροοργανισμών που υπάρχουν στο έντερο καθενός από εμάς και θα εντοπιστούν πιθανές ανισορροπίες. Τα αποτελέσματα αυτά θα αποτελέσουν πολύτιμο διαγνωστικό εργαλείο, μια και θα συνδεθούν με πιθανά συμπτώματα ή παθήσεις (π.χ., αυτοάνοσα, παχυσαρκία, αλλεργίες, διαταραχές διάθεσης), έτσι ο γιατρός μας να επιλέξει την κατάλληλη θεραπευτική προσέγγιση», επισμαίνει η συνομιλήτριά μου. Τέτοια τεστ κυκλοφορούν σε αρκετές χώρες, αλλά όχι στην Ελλάδα και η επιστημονική κοινότητα δεν συμφωνεί για τη διαγνωστική τους αξία.

Η συζήτηση έρχεται στη συνέχεια στη διατροφή, που διαμορφώνει ένα υγιές και λειτουργικό μικρο-

βίωμα ή το βλάπτει ανεπανόρθωτα. «Η ποσότητα και η ποιότητα των τροφών μας καθορίζουν πολλά. Τα τρανς λιπαρά, το αλάτι, η ζάχαρη, το αλκοόλ, οι επεξεργασμένες τροφές, είναι οι μεγάλοι εχθροί του μικροβιώματός μας, καθώς αυξάνουν τη φλεγμονή. Αντιθέτως, στους συμμάχους του συγκαταλέγονται οι φυτικές ίνες, οι πολυφαινόλες, τα ωμέγα-3 λιπαρά και η βιταμίνη D που συμβάλλει ενεργά στη διαμόρφωση και τη διατήρηση ενός υγιούς και ισορροπημένου εντερικού περιβάλλοντος», τονίζει η Ελενα Παντσέρι. «Επίσης, δεν θα κουραστώ να το επαναλαμβάνω, το γιουρτί και το κεφίρ κάνουν θαύματα. Μολονότι οι γαλακτοβακίλλοι δεν αποικίζουν εύκολα το έντερο (δεν θα τους βρούμε σε μεγάλες ποσότητες ακόμα και σε ανθώπους που καταναλώνουν καθημερινά αυτές τις δύο τροφές), έχουν ισχυρή αντιφλεγμονώδη δράση και διευκολύνουν την επικοινωνία μεταξύ των καλών βακτηρίων».

Και τα συμπληρώματα διατροφής; Ποια χρειαζόμαστε πραγματικά; «Άλλος ένας μύθος. Δυστυχώς, πολλοί άνθρωποι δεν κατανοούν ότι η κατάχρηση συμπληρωμάτων διατροφής αναστατώνει το εντερικό μικροβίωμα αντί να το ωφελεί. Το ίδιο ισχύει για τα προβιοτικά: ένα πολύ μικρό ποσοστό των καλών βακτηρίων που περιέχουν φτάνουν τελικά στο έντερό μας και επιβιώνουν εκεί, γιατί τα περισσότερα καταστρέφονται πολύ γρήγορα από τη φυσική χλωρίδα του. Δεν πρέπει να παίρνουμε ό,τι δούμε στα ράφια των φαρμακείων, ό,τι είναι στη μόδα ή ό,τι διαφημίζεται ως πανάκεια, λοιπόν. Οι αιματολογικές εξετάσεις μας -και το ειδικό τεστ- θα δείξουν τι χρειαζόμαστε σ' αλήθεια», τονίζει η Ελενα Παντσέρι.

Ζητήσαμε από την κ. Παντσέρι να αξιολογήσει τα πιο διαδεδομένα είδη διατροφής σε σχέση με την επίδρασή τους στο μικροβίωμα, αρχής γενομένης από τη μεσογειακή διατροφή: «Είναι πλούσια σε φυτικές ίνες, πολυφαινόλες, ξηρούς καρπούς και σπόρους, ω-3 λιπαρά οξέα και μονοακόρεστα λιπαρά. Βοηθάει το έντερο γιατί αυξάνει τα "καλά" βακτήρια, όπως τα προβιοτικά και εκείνα που προστατεύουν τον εντερικό βλεννογόνο, και μειώνει τα "κακά", όπως τα παθογόνα Πρωτεοβακτήρια. Γενικά κάνει καλό στο μικροβίωμα». Η Χορτοφαγική και βίγχαν διατροφή; «Η κατανάλωση φυτικών τροφών και φυτικών ινών μπορεί να αυξήσει την αφθονία βα-

κτηρίων που παράγουν τα SCFA, τα λιπαρά οξέα βραχείας αλυσίδας, βασικούς μεταφορείς πληροφοριών μεταξύ διατροφής, εντερικής υγείας και συνολικής υγείας του σώματος. Ωστόσο, μη ισορροπημένες και αυστηρές χορτοφαγικές και βίγχαν δίαιτες ενδέχεται να επηρεάσουν αρνητικά την κατανομή των βακτηρίων, προκαλώντας υπερανάπτυξη ορισμένων ειδών λόγω ανεπαρκούς πρόσληψης βασικών θρεπτικών συστατικών, όπως ο σίδηρος, τα ω-3 λιπαρά οξέα, η βιταμίνη B12 και η πρωτεΐνη». Τι πρέπει να γνωρίζουν οι υπέρμαχοι της Κετογονικής; «Λόγω της πολύ χαμηλής πρόσληψης υδατανθράκων και φυτικών ινών, μπορεί να προκαλέσει μείωση των προβιοτικών και αύξηση κάποιων βακτηρίων που σχετίζονται με τη φλεγμονή». Τέλος, η δυτική διατροφή (fast food, πολλά λιπαρά και ζάχαρη) «μπορεί να επηρεάσει πολύ αρνητικά τη σύσταση του μικροβιώματος: να μειώσει τη μικροβιακή ποικιλομορφία, να αυξήσει κατακόρυφα τον αριθμό των βλαβερών βακτηρίων και να... ρίξει νερό στον μύλο της φλεγμονής».

Ο παράγοντας το στρες

Η Ιταλίδα επιστήμονας είναι σαφής: Πρέπει να καταναλώνουμε φρούτα και λαχανικά: τουλάχιστον 30 διαφορετικά είδη την εβδομάδα, όπως συμπεριλαμβάνονται πολλοί ειδικοί. Επίσης τα όσπρια, τα δημητριακά ολικής άλεσης, οι ξηροί καρποί και οι σπόροι συγκαταλέγονται στους συμμάχους του μικροβιώματος. Η Ελενα Παντσέρι αναφέρθηκε ιδιαίτερα στο κίμτσι (λαχανικά τα οποία έχουν αλατινισμένα, καρυκευθεί και ζυμωθεί), ως μια πλούσια πηγή προβιοτικών και πρεβιοτικών ινών, οι οποίες «συnergάζονται» για να υποστηρίξουν ένα υγιές και ισορροπημένο περιβάλλον στο έντερο. Επίσης η άθληση, τα οφέλη της είναι απτά και στη λειτουργία του εντέρου μας. Υπάρχει όμως και ένας άλλος παράγοντας: το στρες. «Συνδέουμε το άγχος με πάρα πολλές δυσλειτουργίες και νόσους κι αυτό σε κάποιους ίσως φανεί υπερβολικό. Όμως είναι αληθινό: όσο καλή διατροφή κι αν κάνει ένας άνθρωπος, όσο κι αν ασκείται, αν "εκτίθεται" σε υπερβολικό άγχος ή σε μοναξιά, αν δεν είναι, δηλαδή, ικανοποιημένος από τη ζωή του, αυτό θα καθρεπτοίται στο μικροβίωμά του». Και ποιο είναι το δικό της superfood; «Ελληνικό γιουρτί ή κεφίρ με μούρα, μύρτιλα ή βατόμουρα. Κάθε μέρα. Δεν τα αλλάζω με τίποτα!».

«Γνωρίζουμε ότι το έντερο "δίνει" σημάδια για νευροεκφυλιστικές νόσους, όπως το Πάρκινσον, ακόμα και είκοσι χρόνια πριν αυτές εκδηλωθούν», επισμαίνει η Ιταλίδα επιστήμονας Ελενα Παντσέρι.

την καταπίνουμε, αυτή στη συνέχεια διασπάται στο στομάχι με μηχανικές δυνάμεις και με τη βοήθεια του υδροχλωρικού οξέος, κι αυτός ο ομογενοποιημένος πολτός διοχετεύεται στο λεπτό έντερο. Από εκεί, αφού πρώτα ολοκληρωθεί η απορρόφηση των θρεπτικών συστατικών και η θερμιδική πρόσληψη, ό,τι απομένει μεταφέρεται στο παχύ έντερο και απομακρύνεται μέσω της απέκκρισης. «Αυτό το μοντέλο είναι υπερβολικά απλοϊκό. Εχουμε πλέον αρχίσει να συνειδητοποιούμε τον κομβικό ρόλο του μικροβιώματος στην υγεία μας. Πρόκειται για μια δυναμική κοινότητα μικροοργανισμών οι οποίοι, ακριβώς όπως συμβαίνει με τα μέλη των ανθρώπινων κοινοτήτων, εκτελούν διαφορετικές εργασίες και συνεργάζο-

νται. Για το καλό του συνόλου, για να υπάρχει ισορροπία, κανένα δεν πρέπει να υπερισχύει του άλλου. Αν η ισορροπία διαταραχθεί, αρχίζουν τα προβλήματα - και όχι μόνο στη γαστρεντερική μας οδό. Επηρεάζει μέχρι και ο εγκέφαλός μας», εξηγεί η κ. Παντσέρι. «Γνωρίζουμε ότι το έντερο "δίνει" σημάδια για νευροεκφυλιστικές νόσους, όπως το Πάρκινσον, ακόμα και είκοσι χρόνια πριν αυτές εκδηλωθούν».

Είναι σαν να έχουμε, δηλαδή, ένα δεύτερο «μυαλό» στο έντερό μας, που μας βοηθάει να μένουμε υγιείς. Ένα καλός σύνθετος μικροβίωμα συμβάλλει στη μείωση της χρόνιας φλεγμονής, βασικού παράγοντα κινδύνου για ασθένειες που σχετίζονται με την ηλικία, όπως καρδιαγγειακά νοσήματα και Αλτσχάιμερ. Βοηθάει στην παραγωγή ωφέλιμων μεταβολιτών: τα ευεργετικά βακτήρια παράγουν ουσίες (μεταβολίτες), όπως τα λιπαρά οξέα βραχείας αλυσίδας και τα παράγωγα τρυπτοφάνης, τα οποία έχουν αντιφλεγμονώδεις ιδιότητες και ενισχύουν τον εντερικό φραγμό. Ενισχύει το ανοσοποιητικό σύστημα και αποτελεί ανάχωμα στην ανοσογήρανση. Μας θωρακίζει απέναντι σε παθογόνους παράγοντες: αρκετοί υπερηλικιωμένοι, οι λεγόμενοι superagers, έχουν βακτήρια ικανά να παράγουν συγκεκριμένα οξέα, τα οποία έχουν αντιμικροβιακές ιδιότητες και τους προστατεύουν από εντερικές λοιμώξεις.

«Μπουμ» καταθέσεων αλλά και δανείων στην Κύπρο

Από τον Μάρ του 2025 έχει γίνει μία αξιοσημείωτη πιστωτική επέκταση της τάξης του 1 δισ.

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Η πολύ καλή οικονομική πορεία της Κύπρου αποτυπώνεται και στις καταθέσεις, αλλά και στα δάνεια, που έχουν παραδοσιακά αυξητική τάση. Η Κύπρος ήταν από τις χώρες που αποτέλεσε εξαίρεση και δεν έγινε κατορθωτή η μείωση του δανεισμού δραστικά κατά την περίοδο που τα επιτόκια έλαβαν την ανιούσα, την περίοδο δηλαδή 2022-2024. Ενώ σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη το «μίνιμυ» της Κριστίν Λαγκάρντ για αποταμίευση και όχι για δανεισμό μέσω της αύξησης των επιτοκίων είχε αποσταλεί, στην Κύπρο έφτασε «μερικώς», με τις οικονομικές επιδόσεις του κράτους όλο αυτό το διάστημα να προοιωνίζονται τον δικό τους ρυθμό και να υπάρχει μια οικονομική «παραδοξότητα». Ο δανεισμός πάνω-κάτω παρέμεινε περίπου στα ίδια επίπεδα για την περίοδο 2022 μέχρι και τον Μάιο του 2025, ενώ από τον Μάρ του 2025 μέχρι και τον Νοέμβριο έχει γίνει μία αξιοσημείωτη πιστωτική επέκταση της τάξης του 1 δισ. ευρώ. Συγκεκριμένα, από τα 25,72 δισ. ευρώ, στα 26,79 δισ. ευρώ.

Εστιάζοντας στα τελευταία οικονομικά στοιχεία, οι συνολικές καταθέσεις τον Νοέμβριο 2025 κατέγραψαν καθαρή αύξηση 330,8 εκατ. ευρώ, σε σύγκριση με καθαρή αύξηση 412,3 εκατ. ευρώ τον Οκτώβριο 2025, καθώς επίσης ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής των συνολικών καταθέσεων έφτασε στο 6,7%, σε σύγκριση με 6,3% τον Οκτώβριο 2025. Το υπόλοιπο των συνολικών καταθέσεων τον Νοέμβριο 2025 έφτασε στην Κύπρο στα 57,9 δισ. ευρώ, τάση που παρατηρείται πλέον από το

Ενώ σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη το «μίνιμυ» της Κριστίν Λαγκάρντ για αποταμίευση και όχι για δανεισμό μέσω της αύξησης των επιτοκίων είχε αποσταλεί, στην Κύπρο έφτασε «μερικώς».

2017. Από το 2017 δε, οι καταθέσεις στην Κύπρο έχουν ανέβει περίπου κατά 8,5 δισ. ευρώ, γεγονός που καταδεικνύει πως αυξάνονται κατά μέσο όρο περίπου κατά 900 εκατ. ευρώ σε ετήσια βάση.

Τα συνολικά δάνεια τον Νοέμβριο 2025 κατέγραψαν καθαρή αύξηση 71,5 εκατ. ευρώ, σε σύγκριση με καθαρή αύξηση 336,6 εκατ. ευρώ τον Οκτώβριο 2025. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής των συνολικών δανείων έφτασε στο 10,5%, σε σύγκριση με 10,2% τον Οκτώβριο 2025, καθώς το υπόλοιπο των συνολικών δανείων τον Νοέμβριο 2025 έφτασε στα 26,8 δισ. ευρώ.

Τον Ιανουάριο του 2025 ο συνολικός δανεισμός ήταν στα 25,35 δισ. ευρώ, τον Δεκέμβριο του 2024 ήταν στα 25,41 δισ. ευρώ, τον Δεκέμβριο του 2023 στα 25,35 δισ. ευρώ, τον Δεκέμβριο του 2022 στα 25,85 δισ.

ευρώ και τον Δεκέμβριο του 2021 στα 29 δισ. ευρώ. Το 2020 ο δανεισμός κυμαινόταν στα 31,7 δισ. ευρώ.

Στο 3,5% το ΑΕΠ

Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Κεντρικής Τράπεζας στο τελευταίο 10ήμερο Δεκεμβρίου, ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ για το 2025 προβλέπεται να ανέλθει στο 3,5%, σε σχέση με τον αναθεωρημένο ρυθμό 3,9% για το 2024, ενώ την περίοδο 2026-28 προβλέπεται μεγέθυνση του ΑΕΠ κατά 3% ετησίως. Η προβλεπόμενη πορεία του ΑΕΠ οφείλεται κυρίως στην αναμενόμενη περαιτέρω άνοδο της εγχώριας ζήτησης καθ' όλη τη διάρκεια του ορίζοντα προβλέψεων. Την εγχώρια ζήτηση αναμένεται να στηρίξει η άνοδος στην ιδιωτική κατανάλωση λόγω της αύξησης του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών και της ανθεκτικό-

τητας που συνεχίζει να καταγράφει η αγορά εργασίας. Επίσης, σημαντική συνεισφορά στην εγχώρια ζήτηση αναμένεται κυρίως από τις υπό εξέλιξη μεγάλες μη οικιστικές ιδιωτικές επενδύσεις, όπως έργα υποδομής για στήριξη της ψηφιακής και πράσινης ανάπτυξης και άλλα μεταρρυθμιστικά έργα στο πλαίσιο υλοποίησης του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) και, σε μικρότερο βαθμό, από τις οικιστικές επενδύσεις.

Όσον αφορά τις καθαρές εξαγωγές, σημαντική συνεισφορά προβλέπεται από τον τομέα της τεχνολογίας και την αύξηση των συναφών εξαγωγών υπηρεσιών για τη χρήση διανοητικής ιδιοκτησίας (intellectual property).

Επιπλέον, αναμένεται συνεχιζόμενη στήριξη των καθαρών εξαγωγών από την αύξηση του κύκλου εργασιών των χρηματοπιστωτικών και επαγγελματικών υπηρεσιών, η οποία οφείλεται εν μέρει στη διαφοροποίηση των σχετικών εξαγωγικών αγορών. Σε μικρότερο βαθμό, η αύξηση των καθαρών εξαγωγών οφείλεται στη συνεισφορά του τουρισμού, με ιδιαίτερα σημαντική αύξηση στην προσέλευση τουριστών από το Ηνωμένο Βασίλειο, το Ισραήλ και από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.). Τέλος, ο τομέας της ναυτιλίας συνεχίζει να συνεισφέρει θετικά στην ανάπτυξη.

Η αγορά εργασίας συνεχίζει να στηρίζει την κυπριακή οικονομία και να καταγράφει σημαντική ανθεκτικότητα. Σημειώνονται καλύτερα από τα αναμενόμενα αποτελέσματα για την ανεργία το τρίτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, η οποία προβλέπεται να μειωθεί στο 4,5% του εργατικού δυναμικού το 2025, σε σχέση με 4,9% το 2024.

Σε ισχύ από 1η Ιανουαρίου 2026 το νέο φορολογικό σύστημα

Σε ισχύ τέθηκε από την Πέμπτη, 1 Ιανουαρίου 2026, το νέο φορολογικό σύστημα για επιχειρήσεις και φυσικά πρόσωπα. Η Ολομέλεια της Βουλής ενέκρινε στις 22 Δεκεμβρίου 2025 τη φορολογική μεταρρύθμιση, ψηφίζοντας τα πέντε από τα έξι νομοσχέδια που κατατέθηκαν από την εκτελεστική εξουσία, όπως αυτά διαμορφώθηκαν μετά τις τροποποιήσεις που συζητήθηκαν στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Οικονομικών και Προϋπολογισμού. Την Τετάρτη δημοσιοποιήθηκαν στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας οι νόμοι στο πλαίσιο της Φορολογικής Μεταρρύθμισης, όπως αυτοί ψηφίστηκαν από την Ολομέλεια της Βουλής των Αντιπροσώπων.

Μεταξύ των πιο αξιοσημείωτων αλλαγών που περιλαμβάνονται στη Φορολογική Μεταρρύθμιση συγκαταλέγονται η αύξηση του εταιρικού φόρου από 12,5% σε 15%, η μείωση του φόρου παρακράτησης σε πραγματική διανομή μερισμάτων από 17% σε 5%, η πλήρης κατάργηση της λογιζόμενης διανομής μερισμάτων και η πλήρης κατάργηση των Περι Χαρτοσήμων Νόμων.

Εισάγεται επίσης πρόνοια περί ευθύνης του Διευθυντή για ολόκληρη την περίοδο κατά την οποία κατείχε τη θέση στην εταιρεία, ακόμη και μετά την παραίτησή του, ενώ συμπεριλαμβάνεται και πρόνοια σύμφωνα με την οποία ως αντιπαροχή θεωρείται και η παραχώρηση τεμαχίου γης για σκοπούς διαχωρισμού οικοπέδων. Προβλέπεται ακόμη μείωση της έκτακτης εισφοράς για την άμυνα σε τόκους από ομόλογα επιχειρήσεων εισηγμένων στη Νέα Αγορά του Χρηματιστηρίου, από 17% σε 3%, παρακράτηση νοητής έκπτωσης προς επιχειρήσεις που θα παραχωρούν Αυτόματη Τιμαριθμική Αναπροσαρμογή (ΑΤΑ), εισαγωγή διαδικασίας δέσμευσης μετοχών σε περιπτώσεις οφειλών προς τον φόρο.

Υποχρεωτική είναι επίσης η υποβολή φορολογικών δηλώσεων από όλους τους φορολογικούς κατοίκους Κύπρου ηλικίας άνω των 25 ετών, ανεξαρτήτως ύπαρξης φορολογικής υποχρέωσης.

Παράλληλα, τροποποιούνται οι φορολογικές κλίμακες για τα φυσικά πρόσωπα ως ακολούθως: 0% ως €22.000, 20% μεταξύ €22.001 και €32.000, 25% μεταξύ €32.001 και €42.000, 30% μεταξύ €42.001 - €72.000 και 35% για €72.001 και άνω. Επιπρόσθετα, έχουν συμπεριληφθεί εκπώσεις για τέκνα, ασφαλιστική οικίας, τόκους οικιστικών δανείων και άλλα.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΡΟΥΓΚΑΛΑΣ

The Black Range Nutrients

Pharma
LEAD[®]
PHARMACY
CARE PRODUCTS

Αντοχή
Ενέργεια - Τόνωση
**Ενίσχυση των
αρθρώσεων**

Pharma
LEAD[®]
PHARMACY
CARE PRODUCTS

**OSTEJOINTS
COMPLEX
PLUS HYALURONIC ACID**

••• Fresh Freeze-dried

with micronutrients | sustained release

0% Sugar • Salt • GMO
0% Gluten • Lactose
Additives • Preservatives

Food Supplement
30 capsules

Συνέντευξη στον ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Η Κύπρος έχει διανύσει μια μακρά διαδρομή από την περίοδο της θεσμικής οικοδόμησης μέχρι τη σημερινή φάση ωρίμανσης της αγοράς επενδυτικών ταμείων. Σε ένα περιβάλλον αυξημένων κανονιστικών απαιτήσεων, τεχνολογικών μετασχηματισμών και ενισχυμένης έμφασης στο ESG, το ζητούμενο δεν είναι πλέον η απλή ανάπτυξη, αλλά η ποιοτική κλιμάκωση.

Η πρόεδρος του CIFA, Μαρία Παναγιώτου, μιλά στην «Κ» για τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Κύπρου, τις προκλήσεις των επόμενων ετών και το στρατηγικό όραμα που μπορεί να καταστήσει τη χώρα αξιόπιστο ευρωπαϊκό κόμβο επενδυτικών κεφαλαίων.

Η πρόεδρος του CIFA τονίζει πως, αν πριν από μερικά χρόνια η πλειονότητα των ταμείων εστίαζε κυρίως στα ακίνητα ή σε απλές χρηματοοικονομικές τοποθετήσεις, σήμερα η εικόνα είναι πολύ πιο πολυδιάστατη και βλέπουμε μια στρατηγική μετάπτωση προς τομείς που παράγουν προστιθέμενη αξία.

- Πού βρίσκεται σήμερα η Κύπρος ως κέντρο επενδυτικών ταμείων;

- Τα τελευταία χρόνια δεν δημιουργήσαμε απλώς ένα θεσμικό πλαίσιο για να προσελκύουμε επενδυτικές δομές. Οικοδομήσαμε μια αγορά που λειτουργεί με κανόνες, με συνέπεια και με διεθνή αξιοπιστία. Αυτό έχει ιδιαίτερη αξία σε μια εποχή όπου οι επενδυτές δεν αναζητούν μόνο απόδοση, αλλά και προβλεψιμότητα. Διαμορφώσαμε, λοιπόν, μια δικαιοδοσία που να αντέχει σε περιόδους έντονης μεταβλητότητας, να ανταποκρίνεται σε αυστηρότερη εποπτεία και να προσφέρει πραγματική υποστήριξη σε όλο τον κύκλο ζωής ενός fund – από τη σύσταση και τη διάθεση, μέχρι τη λειτουργία, την αναφορά και την έξοδο. Το επόμενο κεφάλαιο, για εμάς, είναι η ποιοτική μεγέθυνση. Στοχεύουμε σε

Το ESG δεν είναι πλέον «nice-to-have», αλλά «license to operate».

περισσότερη δραστηριότητα, αλλά με ακόμη μεγαλύτερη έμφαση στη διακυβέρνηση, την ανθεκτικότητα και τη μακροπρόθεσμη αξία.

- Ποια θεωρείτε ότι είναι τα τρία βασικά στοιχεία που κάνουν την Κύπρο ανταγωνιστική σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές δικαιοδοσίες;

- Αν πρέπει να εστιάσω στα τρία βασικά στοιχεία που κάνουν την Κύπρο ανταγωνιστική, θα έλεγα ότι είναι το τρίπτυχο: Ευρωπαϊκό Διαβατήριο, Ευελιξία και Εξειδικευμένο Δυναμικό. Πιο αναλυτικά:

Πρώτον, το ευρωπαϊκό «διαβατήριο» και η πλήρης εναρμοσύνη με το θεσμικό πλαίσιο της Ε.Ε. Για έναν διεθνή διαχειριστή, το να λειτουργεί σε περιβάλλον που ακολουθεί πιστά τους ευρωπαϊκούς κανόνες και επιτρέπει απρόσκοπτη πρόσβαση στην ενιαία αγορά είναι προαπαιτούμενο επιβίωσης και ανάπτυξης κρίσιμο.

Δεύτερον, η πρακτική ευελιξία και η ταχύτητα υλοποίησης. Στον επενδυτικό κόσμο, ο χρόνος είναι χρήμα. Η Κύπρος έχει μάθει να μετατρέπει το κανονιστικό πλαίσιο σε διαδικασίες που λειτουργούν στην πράξη, χωρίς να θυσιάζεται η ουσία της συμμόρφωσης. Προσφέρουμε γρηγορότερες διαδικασίες αδειοδότησης και, το κυριότερο, άμεση πρόσβαση στις Εποπτικές Αρχές και στους φορείς λήψης αποφάσεων. Δεν είμαστε μια απρόσβλητη «βιομηχανία» διακρίσεων, προσφέρουμε μια προσωποποιημένη, business-friendly προσέγγιση που επιτρέπει στα funds να ξεκινήσουν τη δραστηριότητά τους άμεσα, χωρίς να χάνονται σε λαβύρινθους γραφειοκρατίας.

Τρίτον, το οικοσύστημα επαγγελματιών υπηρεσιών. Διαθέτουμε ένα εκτενές δίκτυο ειδικευμένων επαγγελματιών –νομικών, λογιστών, ελεγκτών, fund administrators, compliance και risk experts– με διεθνή εμπειρία και νοσοτροπία.

Οριμάζει η αγορά

- Πώς έχει εξελιχθεί το προφίλ των σχημάτων που επλύνθησαν την Κύπρο; Βλέπετε μετάπτωση σε συγκεκριμένες στρατηγικές;

- Παρατηρούμε μια σαφή και πολύ ενθαρρυντική ποιοτική μετεξέλιξη. Η αγορά μας ωριμάζει και διαφοροποιείται. Αν πριν από μερικά χρόνια η πλειονότητα των ταμείων εστίαζε

κυρίως στα ακίνητα ή σε απλές χρηματοοικονομικές τοποθετήσεις, σήμερα η εικόνα είναι πολύ πιο πολυδιάστατη. Βλέπουμε μια στρατηγική μετάπτωση προς τομείς που παράγουν προστιθέμενη αξία.

Συγκεκριμένα, καταγράφουμε ένα ισχυρό ενδιαφέρον για private equity, σε τομείς όπως η τεχνολογία και η καινοτομία, η βιωσιμότητα και ενέργεια και η ναυτιλία. Παράλληλα, βλέπουμε σημαντική κινητικότητα στο private credit, καθώς το τοπίο της χρηματοδότησης στην Ευρώπη αλλάζει και δημιουργούνται νέες ανάγκες που τα funds καλούνται να καλύψουν.

Όσον αφορά το real estate ασφαλώς παραμένει σημαντικός πυλώνας, όμως αλλάζει μορφή. Πλέον βλέπουμε πιο επαγγελματικές δομές, με αυστηρότερη προσέγγιση στις αποτιμήσεις (valuation), τη διακυβέρνηση και τη διαχείριση κινδύνων.

Το κοινό στοιχείο σε όλα τα παραπάνω είναι η απαίτηση για ποιότητα. Οι επενδυτές θέλουν καθαρή εικόνα για το πώς λαμβάνονται αποφάσεις, πώς γίνεται το risk management, τι σημαίνει liquidity management στην πράξη. Αυτή η απαίτηση πιέζει θετικά όλο το οικοσύστημα να ανεβάσει επίπεδο.

- Η κανονιστική ατζέντα της Ε.Ε. είναι ιδιαίτερα απαιτητική: AIFMD II, DORA, εξελίξεις γύρω από MiCA και αυστηροποίηση σε AML. Για τις εταιρείες και τα ταμεία, αυτό είναι απειλή ή ευκαιρία;

- Είναι, αναμφίβολα, μια μεγάλη πρόκληση, αλλά επιλέγω συνειδητά να τη δω ως ευκαιρία ωρίμανσης. Η AIFMD II φέρνει προσαρμογές σε τομείς όπως το reporting, η διαχείριση ρευστότητας, οι κανόνες διασυναρπαστικής λειτουργίας και οι σχέσεις με παρόχους και αντισυμβαλλομένους. Παράλληλα, το DORA ανεβάζει δραστηριότητα τον πήχη της ψηφιακής επιχειρησιακής ανθεκτικότητας: ICT risk management, έλεγχοι τρίτων παρόχων τεχνολογίας, incident reporting, tests και μια πιο απαιτητική «κουλτούρα» cyber resilience.

As είμαστε όμως ρεαλιστές: Το αυξημένο κόστος συμμόρφωσης και οι τεχνικές απαιτήσεις του DORA ή του AIFMD II δημιουργούν πίεση, ειδικά για τους μικρότερους οργανισμούς. Όμως, αυτή η πίεση λειτουργεί ως

φίλτρο ποιότητας.

Η συμμόρφωση δεν πρέπει να είναι απλώς κουτάκια σε μια λίστα. Πρέπει να γίνει μέρος της επιχειρησιακής λογικής, να ενσωματωθεί σε διαδικασίες, σε εκπαίδευση προσωπικού και σε συνεχή βελτίωση. Όταν αυτό συμβαίνει, η αγορά κερδίζει εμπιστοσύνη. Και η εμπιστοσύνη, στον χώρο των κεφαλαίων, είναι συχνά πιο ισχυρή από οποιοδήποτε marketing.

Εκτιμώ τέλος, ότι οι υψηλές αυτές απαιτήσεις μπορεί να οδηγήσουν σε συνέργειες (consolidation). Είναι πιθανό να δούμε εξαγορές και συγχυσεις που θα δημιουργήσουν πιο ισχυρά, πιο ανθεκτικά και πιο επαγγελματικά σχήματα, επιτρέποντάς μας να περάσουμε από τον κατακερματισμό στις οικονομίες κλίμακας.

«License to operate»

- Το ESG πλέον δεν είναι «τάση» αλλά σχεδόν προϋπόθεση. Πώς απαντά η Κύπρος στον κίνδυνο να μείνει πίσω ή να κατηγορηθεί για greenwashing;

- Το ESG δεν είναι πλέον «nice-to-have», αλλά «license to operate». Η πρόκληση δεν είναι να δηλώσεις ότι είσαι βιώσιμος, αλλά να αποδείξεις πώς ενσωματώνεις ESG κριτήρια στη στρατηγική, στη διακυβέρνηση και στη διαδικασία επένδυσης. Για εμάς στο CIFA, η απάντηση στον κίνδυνο του greenwashing είναι ξεκάθαρη και βασίζεται σε τρεις άξονες:

Πρώτον, η θεσμική θωράκιση μέσω της Ε.Ε. Η καλύτερη άμυνα ενάντια στο greenwashing είναι ότι δεν αυτοσχεδιάζουμε. Εφαρμόζουμε πιστά τον κανονισμό SFDR (Sustainable Finance Disclosure Regulation) και τα ευρωπαϊκά πρότυπα ταξινόμησης (Taxonomy). Δεν υπάρχουν περιθώρια για αυθαίρετες ερμηνείες.

Δεύτερον, η στροφή στα «Real Assets, Real Economy». Πολλά από τα ESG funds επενδύουν στην πραγματική οικονομία: σε φωτοβολταϊκά πάρκα, σε έργα διακρίσεων αποβλήτων, σε εκπαιδευτικές υποδομές. Εκεί, η βιωσιμότητα είναι μετρήσιμη και απτή. Είναι πολύ πιο δύσκολο να κάνεις greenwashing όταν η επένδυσή σου είναι ένα υπαρκτό έργο ΑΠΕ που παράγει καθαρή ενέργεια και ελέγχεται παρά όταν είναι ένα πολύπλοκο χρηματοοικονομικό παράγωγο.

Ποιοτική μεγέθυνση το στοίχημα για τα funds στην Κύπρο

Ευρωπαϊκό Διαβατήριο, Ευελιξία και Εξειδικευμένο Δυναμικό τρία βασικά στοιχεία που κάνουν τη χώρα ανταγωνιστική

Μαρία Παναγιώτου: «Το αυξημένο κόστος συμμόρφωσης και οι τεχνικές απαιτήσεις του DORA ή του AIFMD II δημιουργούν πίεση, ειδικά για τους μικρότερους οργανισμούς. Όμως, αυτή η πίεση λειτουργεί ως φίλτρο ποιότητας».

τουργία του ταμείου. Η τεχνολογία χωρίς διακυβέρνηση είναι κίνδυνος και όχι εργαλείο.

Τρεις προκλήσεις

- Ποιες είναι οι μεγαλύτερες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσει η αγορά τα επόμενα δύο χρόνια;

- Θα ξεχώριζα τρεις κρίσιμες προκλήσεις που θα καθορίσουν την πορεία μας τα επόμενα χρόνια. Πρώτη, η μάχη για το ανθρώπινο δυναμικό. Χρειαζόμαστε περισσότερους εξειδικευμένους επαγγελματίες σε risk, compliance, AML, data και cyber security. Όμως δεν αρκεί αυτό. Έχουμε ανάγκη και από στελέχη με βαθιά εμπειρία στη δόμηση και τη διανομή επενδυτικών προϊόντων. Καθώς η αγορά μεγαλώνει, απαιτείται εθνική στρατηγική για κατάρτιση, reskilling υφιστάμενων στελεχών και προσέλκυση ταλέντου από το εξωτερικό.

Δεύτερη, η διαχείριση της κανονιστικής πολυπλοκότητας χωρίς να χαθεί η ανταγωνιστικότητα. Το στοίχημα είναι να εφαρμόζουμε τους κανόνες με ποιότητα, αλλά και με ταχύτητα. Πρέπει να διασφαλίσουμε ότι η συμμόρφωση δεν ισοδυναμεί με γραφειοκρατική καθυστέρηση. Ο επενδυτής θέλει ασφάλεια, αλλά θέλει και γρήγορα αντανακλαστικά. Αυτή η ισορροπία είναι το κλειδί για να παραμείνουμε ελκυστικοί.

Τρίτη, η στοχευμένη εξωστρέφεια και προβολή. Ο διεθνής ανταγωνισμός είναι έντονος και πολλές δικαιοδοσίες επενδύουν τεράστια ποσά στο marketing. Η Κύπρος δεν μπορεί να πηγαίνει στα τυφλά. Πρέπει να μιλάμε με στοιχεία (data-driven marketing), να προβάλλουμε επιτυχίες περιπτώσεις (success stories), να αναδεικνύουμε την ωριμότητα του οικοσυστήματος και να προσεγγίζουμε αγορές που ταιριάζουν στο προφίλ μας.

- Πώς μπορεί η Κύπρος να ενισχύσει περαιτέρω τη διεθνή της εικόνα ως fund jurisdiction;

- Η στρατηγική μας συμπυκνώνεται σε δύο λέξεις: Συνέπεια και Εξωστρέφεια. Συνέπεια σημαίνει σταθερότητα πολιτικής, διαρκή αναβάθμιση του θεσμικού πλαισίου και αποτελεσματική συνεργασία δημόσιου-ιδιωτικού τομέα. Ο επενδυτής πρέπει να νιώθει ότι το κράτος και η βιομηχανία κινούνται συντονισμένα, με κοινό όραμα. Εξωστρέφεια σημαίνει δυναμική παρουσία εκεί ακριβώς όπου λαμβάνονται οι αποφάσεις και κτιζονται συνεργασίες. Δεν περιμένουμε τις ευκαιρίες να έρθουν σε εμάς. Είμαστε παρόντες σε μεγάλα διεθνή συνέδρια, σε θεσμικά φόρα και στοχευμένες αποστολές, χτίζοντας γέφυρες με άλλες εθνικές ενώσεις.

Ως CIFA, εργαζόμαστε συστηματικά για να εμπειδώσουμε το αφήγημα της Κύπρου ως μιας ευρωπαϊκής δικαιοδοσίας που συνδυάζει ποιότητα, πρακτικότητα και ανταγωνιστικότητα.

Όσο περισσότερο αποδεικνύουμε την αξία μας με πράξεις, τόσο ισχυρότερο γίνεται το Nation Brand της χώρας. Θεωρούμε πως η εικόνα διαφάνειας, επαγγελματισμού και σοβαρότητας που εκπέμπει ο τομέας των επενδυτικών ταμείων, λειτουργεί ως ο καλύτερος «πρεσβευτής» στην προσπάθεια για τη γενικότερη αναβάθμιση της φήμης της Κύπρου διεθνώς.

Στοιχεία διετίας

- Ποιο είναι το «στοίχημα» για το 2026-2027; Τι θα θέλατε να έχει επιτύχει η αγορά επενδυτικών ταμείων στην Κύπρο;

- Το μεγάλο στοίχημα για την επόμενη διετία είναι η ποιοτική κλιμάκωση. Δεν μετράμε την επιτυχία μόνο με τον αριθμό των νέων αδειοδοτήσεων.

Θέλουμε ασφαλώς περισσότερα σχήματα, αλλά κυρίως θέλουμε ποιοτικά σχήματα. Επενδυτικά ταμεία με ουσιαστική παρουσία, με στιβαρή επαγγελματική διακυβέρνηση, με ανθεκτικές λειτουργίες και με διεθνές εκτόπισμα. Η Κύπρος έχει τη δυνατότητα να γίνει κέντρο αριστείας σε συγκεκριμένες κατηγορίες προϊόντων, αρκεί να επιλέξει στρατηγικά που θέλει να είναι κορυφαία και να εστιάσει εκεί.

Αν το επιβούχο αυτό, η ανάπτυξη θα είναι βιώσιμη και θα έχει άμεσο αντίκτυπο στην πραγματική οικονομία. Φιλοδοξία μας είναι ο τομέας των επενδυτικών ταμείων να λειτουργήσει ως καταλύτης για τη συνολική αναβάθμιση του οικονομικού μοντέλου της χώρας.

Της ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

Στην καρδιά των εξελίξεων που θα διαμορφώσουν το μέλλον της ευρωπαϊκής πειρώς βρίσκεται η Κύπρος, αναλαμβάνοντας έναν ρόλο ιδιαίτερης σημασίας ως Προεδρεύουσα του Συμβουλίου της Ε.Ε. Η Γραμματεία της Κυπριακής Προεδρίας ολοκλήρωσε τις προετοιμασίες δυο χρόνων και εγκαινιάζει τον κύκλο των επίσημων και άτυπων συμβουλίων, χαράσσει τη στρατηγική, το χρονοδιάγραμμα και τις ενιαίες διαδικασίες και το κάθε υπουργείο οργανώνει και διαχειρίζεται τις συναντήσεις που άπτονται της αρμοδιότητάς του.

Με το 2026 να ξεκινά δυναμικά, η χώρα καλείται να διαχειριστεί κρίσιμους ευρωπαϊκούς φακέλους (με βάση την κληρονομηθείσα ημερήσια διάταξη, η Κυπριακή Προεδρία θα κληθεί να διαχειριστεί περίπου 330 νομοθετικούς και μη φακέλους) προωθώντας εθνικές προτεραιότητες και αναδεικνύοντας τον ρόλο της ως σταθερού και αξιόπιστου εταίρου σε μια περίοδο αυξημένων προκλήσεων για την Ευρώπη. Παράλληλα, η εξάμηνη Προεδρία προσφέρει και μια μοναδική ευκαιρία για την Κύπρο να ενισχύσει το διπλωματικό της αποτύπωμα, και να καθορίσει τη διεθνή της θέση και την επιρροή της στην ευρωπαϊκή πολιτική.

Η ανάληψη της Προεδρίας της Ε.Ε. απαιτεί έναν πρωτοφανή σε

Διατέθηκαν €9,6 εκατ. για ηλεκτρομηχανολογικές παρεμβάσεις και εξοπλισμό από το Τμήμα Ηλεκτρομηχανολογικών Υπηρεσιών - Εγκαταστάθηκε σε όλους τους χώρους σύγχρονος τεχνολογικός εξοπλισμός, δίκτυο υψηλής ταχύτητας και σύστημα διασκέψεων και διερμηνείας.

εύρος και πολυπλοκότητα συντονισμό και ως εκ τούτου, η χώρα ολοκλήρωσε μια σειρά έργων και αναβαθμίσεων, προετοιμάζοντας υποδομές και υπηρεσίες που θα φιλοξενήσουν δεκάδες υψηλόβαθμες συναντήσεις, υπουργικά συμβούλια, τεχνικές επιτροπές και αποστολές από όλη την Ευρώπη.

Το γεγονός αυτό αναμένεται να λειτουργήσει ως μοχλός ανάπτυξης για την κυπριακή οικονομία, ενώ ενισχύοντας τον τουρισμό, τη φιλοξενία, τις μεταφορές και τις επαγγελματικές υπηρεσίες, ενώ ταυτόχρονα αναβαθμίζει κρίσιμες υποδομές που θα παραμείνουν ως μόνιμη παρακαταθήκη. Οι ξένοι αξιωματούχοι, δημοσιογράφοι και σύνεδροι που θα ταξιδέψουν στην Κύπρο θα έχουν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν τα συνέδρια σε ανανεωμένους συνεδριακούς χώρους, σύγχρονες υπηρεσίες και ένα ασφαλές, φιλόξενο περιβάλλον. Με αυτόν τον τρόπο, η Προεδρία ενισχύει τόσο τη διεθνή εικόνα της χώρας όσο και την εμπειρία των επισκεπτών της.

Εξάλλου, σύμφωνα με τα στοιχεία της Γραμματείας Κυπριακής Προεδρίας Συμβουλίου Ε.Ε. 2026, αναμένονται περίπου 28 χιλιάδες σύνεδροι στην Κύπρο στο πλαίσιο της Προεδρίας και όπως διαμορφώνεται μέχρι στιγμής το ημερολόγιο συναντήσεων υψηλού επιπέδου, αναμένεται να γίνουν 53 επίσημες συναντήσεις, 260 άτυπες συναντήσεις και 19 άτυπα υπουργικά συμβούλια.

Η Προεδρία της Ε.Ε. μεταμορφώνει τις κρατικές υποδομές

Αναβαθμίσεις ύψους €25,6 εκατ. στο Συνεδριακό Κέντρο Φιλοξενία και το Κέντρο Τύπου για υψηλού επιπέδου συναντήσεις

Η χώρα ολοκλήρωσε μια σειρά έργων και αναβαθμίσεων, προετοιμάζοντας υποδομές και υπηρεσίες που θα φιλοξενήσουν υψηλόβαθμες συναντήσεις, υπουργικά συμβούλια, τεχνικές επιτροπές και αποστολές από όλη την Ευρώπη.

Τι ακολουθεί

Την Τετάρτη θα δοθεί το εναρκτικό λάκτισμα της Προεδρίας στην επίσημη τελετή έναρξης της Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης που θα πραγματοποιηθεί στον ΘΟΚ, στη Λευκωσία.

Μια από τις σημαντικότερες επισκέψεις αφορά αυτή του Κολεγίου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που έχει προγραμματιστεί για τις 15 Ιανουαρίου. Οι επιτροπείς, με επικεφαλής την πρόεδρο της Επιτροπής Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, θα επισκεφθούν την Κύπρο για συντονισμό με την κυπριακή κυβέρνηση, για το εξάμηνο της Κυπριακής Προεδρίας. Το κυρίως μέρος των εργασιών θα πραγματοποιηθεί στη Λεμεσό, στο νέο λιμάνι, στην αίθουσα επιβατών, που θα διαμορφωθεί αναλόγως. Ακολουθώς έχει προγραμματιστεί στις 21 Ιανουαρίου το πρώτο άτυπο Συμβούλιο –Justice and Home Affairs Council– σε επίπεδο υπουργών στο Συνεδριακό Κέντρο.

Σε σχέση με τις άλλες 233 άτυπες συναντήσεις που θα πραγματοποιηθούν σε τεχνοκρατικό επίπεδο, αφορούν 84 συναντήσεις στο Συνεδριακό Κέντρο Φιλοξενία, 33 συναντήσεις στην επαρχία Λεμεσού, 33 συναντήσεις στην επαρχία Λάρνακας, 32 συναντήσεις στην επαρχία Αμμοχώστου, 33 συναντήσεις στην επαρχία Πάφου και 16 συναντήσεις σε χώρους όπως Κέντρα Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης, Δημαρχείο Λευκωσίας.

Βασικός στόχος της κυβέρνη-

σης, σύμφωνα με τη Γραμματεία Κυπριακής Προεδρίας Συμβουλίου Ε.Ε. 2026, ήταν η γεωγραφική κατανομή των συναντήσεων με τέτοιο τρόπο ώστε να υπάρχει ισομερής ανάδειξη και προώθηση όλων των ελεύθερων επαρχιών της Κύπρου. Αξίζει να αναφερθεί ότι υψηλού επιπέδου συναντήσεις στο πλαίσιο της Κυπριακής Προεδρίας θα πραγματοποιηθούν και στις Βρυξέλλες, το Λουξεμβούργο και το Καμερούν.

Η αναβάθμιση

Κομβικής σημασίας για τη διεξαγωγή των υψηλού επιπέδου συναντήσεων είναι η αναβάθμιση του Συνεδριακού Κέντρου «Φιλοξενία» και του Κέντρου Τύπου (πρώην ΑΣΙΚ). Ειδικότερα για την ανακαίνιση του Συνεδριακού Κέντρου Φιλοξενία και του Κέντρου Τύπου (πρώην ΑΣΙΚ) το Τμήμα Δημοσίων Έργων διέθεσε συνολικά €16 εκατ., ενώ για ηλεκτρομηχανολογικές παρεμβάσεις και εξοπλισμό του Τμήματος Ηλεκτρομηχανολογικών Υπηρεσιών διέθεσε και για τους δύο χώρους €9,6 εκατ. Με συνολικό κόστος €25,6 εκατ. ευρώ, στόχος ήταν να καταστούν και οι δύο χώροι έτοιμοι για τη φιλοξενία των υψηλού επιπέδου συναντήσεων, στο πλαίσιο της Κυπριακής Προεδρίας, και με βάση τις προδιαγραφές του Συμβουλίου της Ε.Ε.

Το Συνεδριακό Κέντρο Φιλοξενία, που θα αποτελεί τον κεντρικό χώρο των συναντήσεων, διαθέτει πέντε κύριες αίθουσες συνεδριάσεων και άλλες μικρότερες αίθουσες.

Το Φιλοξενία μπορεί να δεχθεί ως και 800 συμμετέχοντες, ενώ μετά την αναβάθμισή του εγκαταστάθηκε σε όλους τους χώρους σύγχρονος τεχνολογικός εξοπλισμός δικτύου υψηλής ταχύτητας και σύστημα διασκέψεων και διερμηνείας, με βάση και τις τεχνικές προδιαγραφές της Γενικής Διεύθυνσης Διερμηνείας. Επιπλέον, στο Συνεδριακό Κέντρο θα λειτουργεί καθημερινά ιατρείο, το οποίο θα στελεχώνεται αναλόγως αναγκών από ιατρικό/νοσηλευτικό προσωπικό και ασθενοφόρο. Σύμφωνα με τους σχεδιασμούς, στο Φιλοξενία θα υπάρχει παροχή υψηλής ποιότητας επιπλοκών υπηρεσιών προς τους παρευρισκόμενους, ενώ παράλληλα θα ακολουθείται ειδική διαδικασία ελέγχου ποιότητας.

Σε σχέση με τις υπόλοιπες δαπάνες, κεφάλαια και υπηρεσίες θα εξασφαλιστούν όπως προνοείται από εναλλακτικές πηγές, όπως για παράδειγμα από διαδικασία κορηγών που έχει προκηρυχθεί από τη Γραμματεία Κυπριακής Προεδρίας Συμβουλίου Ε.Ε. 2026. Επιπλέον, ένας σημαντικός αριθμός συγκεκριμένων συναντήσεων χρηματοδοτείται πλήρως ή μερικώς είτε από την Ε.Ε. είτε από άλλους φορείς. Στην περίπτωση της Κύπρου, όπως και στην πλειοψηφία των χωρών που αναλαμβάνουν την εκ περιτροπής προεδρία, ο προγραμματισμός για διαχείριση των συναντήσεων έγινε κεντρικά και υλοποιείται από τα καθ' ύλην αρμόδια υπουργεία. Όπως τονίζει η Γραμματεία, κάθε

κράτος μέλος της Ε.Ε. που αναλαμβάνει την Προεδρία του Συμβουλίου επιζητείται τα έξοδα που συνεπάγεται η φιλοξενία συναντήσεων στο έδαφός του, με στόχο να περιοριστεί κατά το δυνατόν η επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού, αλλά και να διασφαλίζεται η παροχή υψηλής ποιότητας υπηρεσιών και διοργάνωσης των συναντήσεων. Σύμφωνα με τη Γραμματεία, στο πλαίσιο των προετοιμασιών και της οργάνωσης, προκηρύχθηκαν διαγωνισμοί με βάση όσα προνοεί το Γενικό Λογιστήριο του κράτους και ακολουθήθηκαν όλες οι νεννομισμένες διαδικασίες. Σε σχέση με τον επιχειρησιακό σχεδιασμό για την ασφάλεια όλων των εμπλεκόμενων κατά τη διάρκεια φιλοξενίας συναντήσεων της Κυπριακής Προεδρίας, προβλέπεται η συνεργασία με όλα τα αρμόδια σώματα ασφάλειας και τις καθ' ύλην αρμόδιες αρχές της Κυπριακής Δημοκρατίας. Παράλληλα, θέματα διακίνησης τυγχάνουν διαχείρισης σε συνεργασία με την Αστυνομία, με στόχο την ασφαλή μετακίνηση και τη μειωμένη επίδραση στην τροχαία κίνηση.

Τα οφέλη

Η Κυπριακή Προεδρία αποτελεί έναν πολλαπλασιαστή οφελών, με αντίκτυπο στην οικονομία και την τοπική κοινωνία.

Πιο συγκεκριμένα, η διοργάνωση υπολογίζεται ότι θα έχει όφελος για τις επιχειρήσεις του τουριστικού τομέα, τους παρεμφερείς και υποστηρικτικούς κλάδους –όπως η επισιτιστική βιομηχανία– και τις τοπικές επιχειρήσεις σε διάφορους κλάδους. Σε σχέση με τα οικονομικά οφέλη αναμένεται αύξηση του τουριστικού ρεύματος υψηλού εισοδήματος, καθώς υπουργοί, τεχνικές ομάδες και δημοσιογράφοι θα παραμείνουν στην Κύπρο για μεγάλο μέρος του 2026. Ως εκ τούτου, θα επιτευχθεί τόνωση της ξενοδοχειακής αγοράς και του τομέα φιλοξενίας, ενίσχυση επαγγελματιών υπηρεσιών, όπως μεταφραστές, τεχνικοί, ξεναγοί, διοργανωτές συνεδρίων και εταιρείες επικοινωνίας και τεχνολογίας.

Την ίδια ώρα, οι βασικές υποδομές έχουν ήδη αναβαθμιστεί και αναμένεται να ενισχυθούν ακόμη περισσότερο, δημιουργώντας χώρους υψηλής προδιαγραφών που θα συνεχίσουν να αξιοποιούνται για διεθνείς διοργανώσεις και μετά το πέρας της Προεδρίας.

Ταυτόχρονα, θα επιτευχθούν διπλωματικά και πολιτικά οφέλη και θα ενισχυθούν οι διμερείς σχέσεις με τα υπόλοιπα κράτη μέλη, καθώς η χώρα μας αποκτά κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής ατζέντας και αναδεικνύεται η ευκαιρία προβολής εθνικών προτεραιοτήτων, όπως η ενεργειακή στρατηγική, η θαλάσσια ασφάλεια, το μεταναστευτικό και η ψηφιακή μετάβαση.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι η Κύπρος ανέλαβε για πρώτη φορά την Προεδρία του Συμβουλίου της Ε.Ε. το 2012, μόλις οκτώ χρόνια μετά την ένταξή της και λίγο πριν ξεσπάσει η οικονομική κρίση. Η τότε Προεδρία έδωσε έμφαση στη θαλάσσια πολιτική και στις κρίσιμες διαπραγματεύσεις του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου 2014–2020, ενώ διοργανώθηκε σειρά σημαντικών συνεδρίων, όπως αυτός της Λεμεσού, που οδήγησε στη «Διακήρυξη της Λεμεσού». Παράλληλα, η Κύπρος ανέδειξε ως βασική προτεραιότητά της να προβάλλει διεθνώς τη «φιλοξενία» της ως βασικό στοιχείο της ευρωπαϊκής της ταυτότητας.

Κατά 5% αυξάνονται ετησίως οι μισθοί στον ιδιωτικό τομέα

Με αυτόν τον ρυθμό αναμένεται να φτάσουν στα 1.500 ευρώ μεικτά έως το 2027

Της **ΡΟΥΛΑΣ ΣΑΛΟΥΡΟΥ**

Με μέσο ρυθμό αύξησης κοντά στο 5%, οι μισθοί στον ιδιωτικό τομέα κινούνται σε τροχιά προσέγγισης του στόχου των 1.500 ευρώ έως το 2027, ωστόσο οι διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας, με αιχμή τη χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας, δημιουργούν ένα σύνθετο σκηνικό για το 2026. Στο οποίο πρέπει να προστεθεί η πρόσφατη κοινωνική συμφωνία μεταξύ κυβέρνησης και κοινωνικών εταίρων, για ενδυνάμωση των συλλογικών διαπραγματεύσεων και αύξηση των συλλογικών συμβάσεων εργασίας. Αν και όλοι γνωρίζουν πως η επαναφορά των μισθών στα προ της οικονομικής κρίσης επίπεδα δεν είναι μια εύκολη διαδικασία –σήμερα η κάλυψη των εργαζομένων από συλλογικές συμβάσεις βρίσκεται σημαντικά κάτω από 30%– με την ισχύ της συμφωνίας μπαίνουν οι βάσεις και δημιουργείται το απαραίτητο πλαίσιο ώστε μέσω των διαπραγματεύσεων να αυξηθούν οι μισθοί.

Αναλυτικά, οι προβλέψεις για το 2026 συγκλίνουν στη συνέχιση της ανοδικής τάσης των μισθών στον ιδιωτικό τομέα, με μέσους ετήσιους ρυθμούς αύξησης γύρω στο 5%. Με δεδομένο ότι ο μέσος μεικτός μισθός στον ιδιωτικό τομέα διαμορφωνόταν την άνοιξη του 2024 περίπου στα 1.325 ευρώ, οι εκτιμήσεις δείχνουν ότι έως τον Απρίλιο του 2026 θα μπορούσε να φτάσει στα 1.461-1.470 ευρώ, εφόσον δεν υπάρξουν σοβαρές ανατροπές στο μακροοικονομικό περιβάλλον. Τα ποσά αφορούν την πλήρη απασχόληση, καθώς εάν συνυπολογιστούν και οι μισθοί της μερικής απασχόλησης, τότε τα πράγματα είναι πολύ πιο δύσκολα. Σύμφωνα δε με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία του ΕΦΚΑ και τις Αναλυτικές Περιοδικές Δηλώσεις (ΑΠΔ) που υποβάλλουν στον φορέα οι επιχειρήσεις, τον Μάιο του 2025, ο μέσος μισθός πλήρους απασχόλησης διαμορφώθηκε στα 1.369,07 ευρώ. Εάν βέβαια συνυπολογιστεί και ο μέσος μισθός των εργαζομένων με μερική απασχόληση, τότε συνολικά ο μέσος μισθός στον ιδιωτικό τομέα δεν ξεπερνάει τα 1.192,5 ευρώ.

Οι 3 πυλώνες του σχεδίου

Το κυβερνητικό σχέδιο για αύξηση του μέσου μισθού στην Ελλάδα, στα 1.500 ευρώ, έως το 2027 βασίζεται σε τρεις πυλώνες:

Στο επίκεντρο των προσαπειών για μια νέα «κοινωνική συμφωνία» είναι η αύξηση της κάλυψης των εργαζομένων από συλλογικές συμβάσεις που ακόμη λιγότερο στον ιδιωτικό τομέα. Το πρώτο εξάμηνο του 2025 είχαν υπογραφεί μόλις 25 κλαδικές συμβάσεις και περίπου 170 επιχειρησιακές συμφωνίες, ενώ πολλές από τις υφιστάμενες κλαδικές συμβάσεις λήγουν το 2026.

Τον Μάιο του 2025, ο μέσος μισθός πλήρους απασχόλησης διαμορφώθηκε στα 1.369,07 ευρώ μεικτά.

στις διαδοχικές αυξήσεις του κατώτατου μισθού, στην επαναφορά των τριετιών και στην ενίσχυση των συλλογικών διαπραγματεύσεων. Στο επίκεντρο των παρεμβάσεων βρίσκεται η προσπάθεια για μια νέα «κοινωνική συμφωνία» στην αγορά εργασίας, με στόχο την αύξηση της κάλυψης των εργαζομένων από συλλογικές συμβάσεις. Η κυβέρνηση και ιδιαίτερα η ηγεσία του υπουργείου Εργασίας προσδοκά ότι μέσω ενός πενταετούς σχεδίου δράσης, το οποίο αναμένεται να νομοθετηθεί στις αρχές του έτους, θα διευκολυνθεί η υπογραφή νέων κλαδικών και επιχειρησιακών συμβάσεων.

Ωστόσο, η σημερινή εικόνα παραμένει περιορισμένη. Το πρώτο εξάμηνο του 2025 είχαν υπογραφεί μόλις 25 κλαδικές συμβάσεις και περίπου 170 επιχειρησιακές συμφωνίες, ενώ πολλές από τις υφιστάμενες κλαδικές συμβάσεις λήγουν

το 2026. Η μεγαλύτερη κάλυψη εντοπίζεται στον επισιτιστικό και ξενοδοχειακό κλάδο και ακολουθεί η σύμβαση της ΟΤΟΕ, χωρίς όμως να αλλάζει ουσιαστικά ο συνολικός χάρτης.

Τι συστήνει η ΤτΕ

Την ίδια ώρα, η Τράπεζα της Ελλάδος κρατάει σαφώς πιο επιφυλακτική στάση. Στις τελευταίες εκθέσεις της επιστημονικοί οι μισθολογικές αυξήσεις δεν συνοδεύονται από αντίστοιχη άνοδο της παραγωγικότητας της εργασίας, γεγονός που εγκυμονεί κινδύνους για την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας.

Σύμφωνα με την ΤτΕ, η Ελλάδα εξακολουθεί να υπολείπεται σημαντικά του ευρωπαϊκού μέσου όρου στην παραγωγικότητα, με αποτέλεσμα οι αυξήσεις μισθών να μεταφράζονται ευκολότερα σε αυξημένο κόστος παραγωγής και πληθωριστικές πιέσεις. Έτσι, παραμένει ισχυρή η σύσταση για μετριασθείς αυξήσεις, σε συνδυασμό με επενδύσεις σε δεξιότητες και τεχνολογία. Ειδικά στην Ενδιάμεση Εκθεση για τη Νομισματική Πολιτική, η Κεντρική Τράπεζα ξεκαθαρίζει ότι η αύξηση των αμοιβών δεν πρέπει να γίνεται εις βάρος της παραγωγικότητας και να επιβαρύνει το μοναδιαίο κόστος εργασίας, καθώς κάτι τέτοιο θα υπο-

νόμει την ανταγωνιστικότητα της εγχώριας οικονομίας. Στην πράξη, η ΤτΕ ζητεί να αυξηθεί το ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό γυναικών, νέων και συνταξιούχων, καθώς και τον επαναπατρισμό των Ελλήνων του εξωτερικού με υψηλές δεξιότητες (brain regain), επιστημονικά που η σημαντική μείωση της ανεργίας έχει περιορίσει τη δυνατότητα εύρεσης εργαζομένων από τις επιχειρήσεις, καθώς έχει αυξηθεί τη τενσιότητα στην αγορά εργασίας. Ως αποτέλεσμα, οι επιχειρήσεις δυσκολεύονται να προσλάβουν το απαραίτητο προσωπικό, με συνέπεια είτε να μην μπορούν να φθάσουν στο μέγιστο της παραγωγικής τους ικανότητας, είτε να αναγκάζονται να προσφέρουν υψηλότερους μισθούς για να προσελκύσουν ή να διατηρήσουν τους εργαζομένους.

Έτσι, επιστημονικοί η Κεντρική Τράπεζα, παρατηρούμε αύξηση του κόστους εργασίας με υψηλότερους ρυθμούς σε σχέση με την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του μοναδιαίου κόστους εργασίας, η οποία ενδέχεται να οδηγήσει στην επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Γι' αυτόν τον λόγο, η αύξηση των αμοιβών πρέπει να είναι ισορροπημένη, καταλήγει.

Προμήθεια 23 νέων τρένων έως το 2027 από τη Hellenic Train

Της **ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΚΟΝΤΗ**

Νέοι κανόνες στον ελληνικό σιδηρόδρομο μπαίνουν με την προμήθεια 23 νέων τρένων έως το 2027 και την παράλληλη αναθεώρηση της σύμβασης του ελληνικού Δημοσίου με τη Hellenic Train, η οποία υπεγράφη έπειτα από πολυήμερες διαπραγματεύσεις, εισαγωγικά συγκεκριμένες ρήτρες, οικονομικές υποχρεώσεις αλλά και χρονοδιαγράμματα που δεσμεύουν και τις δύο πλευρές. Αν και η σύμβαση για την ανάθεση Υποχρεώσεων Δημόσιας Υπηρεσίας (ΥΔΥ), όπως δημοσιεύτηκε, δεν συνοδεύεται προς το παρόν από τα παραρτήματα για τα δρομολόγια και τα χρονοδιαγράμματα υλοποίησης των επενδύσεων, «κλειδώνει» επενδύσεις 420 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων 308 εκατ. αφορούν επένδυση της Hellenic Train για την προμήθεια 23 νέων συρμών από την κατασκευάστρια Alstom. Σύμφωνα με την αρχική σύμβαση που κυρώθηκε με νόμο το 2022, το ελληνικό Δημόσιο καταβάλλει ετησίως αποζημίωση έως 50 εκατ. ευρώ στην εταιρεία (χωρίς ΦΠΑ).

Από το 2026 και μετά εισάγεται επίσης η δυνατότητα αναπροσαρμογής του τιμήματος με βάση τον δείκτη τιμών καταναλωτή της ΕΛ-ΣΤΑΤ. Σύμφωνα με τη σύμβαση, ο πάροχος θα καταβάλει κατ' απόλυτη προτεραιότητα τα τέλη πρόσβασης στην υποδομή και τα μισθώματα του τροχαίου υλικού στην εταιρεία Σιδηρόδρομοι Ελλάδος.

Πάντως, η αποζημίωση αυτή θα μειώνεται από τις ποινές που προβλέπονται στη σύμβαση και μόνο για τα δρομολόγια που δεν έγιναν με ευθύνη της εταιρείας, εκτός εάν αυτά αντικαταστάθηκαν, όπως συνήθίζεται τα τελευταία χρόνια, με σιδηροδρομικό ή με άλλο μέσο. Παράλληλα, με την εγκατάσταση του συστήματος γεωεντοπισμού, που σκοπό έχει την παρακολούθηση της εκτέλεσης των δρομολογίων, μέρος της αποζημίωσης θα καταβάλλεται μηνιαίως αντί για εξαμηνιαίες δόσεις.

Αν και διατηρείται η δυνατότητα του ελληνικού Δημοσίου για τον καθορισμό της τιμολογιακής πολιτικής των εισιτηρίων, εισάγεται πρόβλεψη δυνατότητας προσαρμογής –εντός ορίων– του πλαισίου τιμής του κομιστρού (yield management) «με στόχο τη μεγιστοποίηση της επιβατικής πληρότητας των αμαξοστοιχιών και της εμπορικής ελκυστικότητας των υπηρεσιών». Η εταιρεία, λοιπόν, μπορεί να υποβάλει οποτεδήποτε πρόταση προς το ελληνικό Δημόσιο για την αναθεώρηση της θερμοθετημένης

Σύμφωνα με τη νέα σύμβαση, η Hellenic Train θα επενδύσει 308 εκατ. για την κατασκευή νέων συρμών από την Alstom.

Η αναθεώρηση της σύμβασης του ελληνικού Δημοσίου με τη Hellenic Train προβλέπει επενδύσεις 420 εκατ. ευρώ.

τιμολογιακής πολιτικής με βάση τη ζήτηση των δρομολογίων, την εκάστοτε χωρητικότητα και τους χρόνους εκτέλεσης.

Επίσης, εισάγεται νέο πλαίσιο ποινών για ακινητοποιήσεις συρμών λόγω βλαβών. Το ελληνικό Δημόσιο έχει δικαίωμα να καταγγείλει τη σύμβαση εφόσον διαταράσσεται άνω του 10% των ημερήσιων δρομολογίων, για τουλάχιστον δύο συνεχόμενες ημέρες ή τουλάχιστον πέντε ημέρες σε διάστημα μηνός, εφόσον υπάρχει υπαιτιότητα της εταιρείας. Θεωπίζεται επίσης αυστηρό πλαίσιο αποζημίωσης των επιβατών, ενώ σε περιπτώσεις σοβαρών συμβάντων κατά την εκτέλεση δρομολογίων προβλέπεται διπλασιασμός.

Ωστόσο, οι ποινές εξαρτίας βλάβης που οφείλονται σε αθέτηση υποχρεώσεων της Hellenic Train μπορούν να περιοριστούν στο μισό, εφόσον αφορούν μισθωμένο τροχαίο υλικό και αποδεδειγμένα η ακινητοποίηση οφείλεται στην κατάργηση παραγωγής ανταλλακτικών. Κατά τα λοιπά, σε περίπτωση μη τήρησης του χρονοδιαγράμματος δρομολογίων νέων τρένων προβλέπεται περιθώριο συμμόρφωσης που δεν μπορεί να είναι μικρότερο από έξι μήνες και μεγαλύτερο από ένα έτος, μετά το οποίο το ελληνικό Δημόσιο μπορεί να καταγγείλει τη σύμβαση. Από την άλλη, βέβαια, αν το ελληνικό Δημόσιο δεν αποκαταστήσει έγκαιρα την υποδομή, θα κληθεί να αποζημιώσει τον πάροχο.

Η νομισματική πολιτική της ΕΚΤ είναι και θα παραμείνει ευέλικτη

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα πρέπει να παραμείνει σε ετοιμότητα να προσαρμόσει τα επιτόκια της είτε προς τα άνω είτε προς τα κάτω ανάλογα με τις περιστάσεις, τόνισε ο Γιάννης Στουρνάρας, μέλος του Δ.Σ. της ΕΚΤ και διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος. Σε συνέντευξη στο Econostream, ο κ. Στουρνάρας ανέφερε ότι τα σημερινά επίπεδα των επιτοκίων της ΕΚΤ είναι «κατάλληλα διαμορφωμένα και πλήρως συμβατά με την απαραίτητη δέσμευσή μας στον συμμετρικό στόχο του 2% για τον πληθωρισμό».

Οι επικαιροποιημένες μακροοικονομικές προβολές δείχνουν ότι η μελλοντική εξέλιξη του πληθωρισμού θα είναι «σε γενικές γραμμές σύμφωνη με αυτόν τον στόχο, χωρίς σημαντική πιθανότητα επιμόνου προς τα άνω ή προς τα κάτω απόκλισης, μέχρι το τέλος του ορίζοντα προβολής», όπως ανέφερε. Συνεπώς, επί του παρόντος η κατεύθυνση της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ «είναι η ενδεδειγμένη», σύμφωνα με τον κ. Στουρνάρα, δεδομένου ότι «ο πληθωρισμός παραμένει σε πορεία προσέγγισης του στόχου μας 2% μεσοπρόθεσμα, αν και οι προβολές

δείχνουν μια ελαφρά προς τα κάτω απόκλιση το 2026 και το 2027».

«Το βασικό συμπέρασμα είναι ότι η οικονομία της Ζώνης του Ευρώ επιδεικνύει ανθεκτικότητα», προσέθεσε. Παρ' όλα αυτά, παρατήρησε, «το ότι η κατεύθυνση της νομισματικής μας πολιτικής "είναι

«Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας είναι η ενδεδειγμένη, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι τα βασικά επιτόκια είναι κλειδωμένα».

η ενδεδειγμένη" δεν σημαίνει ότι τα βασικά επιτόκια είναι κλειδωμένα». Οι νομισματικές αρχές παρακολουθούν τους κινδύνους για τον πληθωρισμό μεσοπρόθεσμα και είναι έτοιμες να αντιδράσουν άμεσα, ανέφερε.

«Πρέπει να διατηρήσουμε τις επιλογές μας ανοικτές και να είμαστε έτοιμοι να προσαρμόσουμε τα βασικά επιτόκια είτε προς

«Πρέπει να διατηρήσουμε τις επιλογές μας ανοικτές και να είμαστε έτοιμοι να προσαρμόσουμε τα βασικά επιτόκια είτε προς τα άνω είτε προς τα κάτω, διατηρώντας μια προσέγγιση που βασίζεται στα εκάστοτε διαθέσιμα στοιχεία, τόνισε ο Γ. Στουρνάρας σε συνέντευξη του στο Econostream.

τα άνω είτε προς τα κάτω, διατηρώντας μια προσέγγιση που βασίζεται στα εκάστοτε διαθέσιμα στοιχεία και λαμβάνοντας αποφάσεις από συνεδρίαση σε συνεδρίαση», επεσήμανε. «Αυτό σημαίνει ότι συνεχίζουμε να βασίζουμε τις αποφάσεις μας σε όλες τις εισερχόμενες πληροφορίες, χωρίς να δεσμευόμαστε εκ των προτέρων σε μια συγκεκριμένη πορεία των

επιτοκίων», προσέθεσε. «Σε περίπτωση που βρεθούμε σε καλύτερη ή δυσμενέστερη θέση απ' ό,τι αναμενόταν, θα ενεργήσουμε αναλόγως». Στην ερώτηση αν συμφωνεί ότι η επόμενη κίνηση των επιτοκίων πιθανόν να είναι ανοδική, ο κ. Στουρνάρας απάντησε ότι οι κίνδυνοι για την οικονομία είναι «και ανοδικό και καθοδικό» και ότι, με δεδομένες όλες τις βε-

βαιότητες, «είναι πρόωρο να εξαγάγουμε ασφαλή συμπεράσματα σχετικά με τη μελλοντική πορεία των επιτοκίων».

Επί του παρόντος, ο κ. Στουρνάρας εξέφρασε αισιοδοξία σχετικά με την ανάπτυξη στη Ζώνη του Ευρώ. «Υπάρχουν λόγοι να πιστεύουμε ότι οι οικονομικές προοπτικές θα ενισχυθούν περαιτέρω», ανέφερε. «Η οικονομία της Ζώνης του Ευρώ έχει επιδείξει αξιοσημείωτη ανθεκτικότητα και αναμένεται να αναπτυχθεί με σταθερούς ρυθμούς τα επόμενα χρόνια». Η ανάπτυξη υποστηρίζεται από την εύρωστη εγχώρια ζήτηση και τον ακμαίο τομέα των υπηρεσιών, δήλωσε. Οι επενδύσεις στην τεχνολογική και την ψηφιακή καινοτομία, καθώς και οι μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση της παραγωγικότητας, πιθανόν να συμβάλουν επίσης στην ανάπτυξη στο μέλλον, προσέθεσε. «Παράλληλα, οι υψηλές δημόσιες επενδύσεις στην άμυνα και στις υποδομές αναμένεται να δώσουν σημαντική ώθηση στην οικονομική δραστηριότητα», παρατήρησε. Υπάρχουν όμως προκλήσεις, τόνισε, επιστημονικά τις γεωπολιτικές εξελίξεις και τις εμπορικές εντάσεις. Παρόλο που έχουν

συμφωνήσει ορισμένες εμπορικές συμφωνίες, η πλήρης επίδραση της αύξησης των δασμών, μεταξύ άλλων και στον πληθωρισμό, θα φανεί μόνο με την πάροδο του χρόνου, ανέφερε. Παραθέτοντας την πρόσφατη Εκθεση της ΕΚΤ για τη Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα (Financial Stability Review), ο κ. Στουρνάρας προειδοποιεί ότι «οι τρέχουσες αποτιμήσεις στις χρηματοπιστωτικές αγορές και η υποτονική μεταβλητότητα φαίνονται σε δυσαρμονία με τις επίμονα αυξημένες αβεβαιότητες». Εντούτοις, δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι οι αποτιμήσεις αντανακλούν με ακρίβεια τη μελλοντική συμβολή της τεχνικής νομισματοσύνης, ανέφερε.

«Συνολικά, δεν μπορούμε να είμαστε βέβαιοι ότι οι μελλοντικές εξελίξεις θα ενυπάρχουν συγκεκριμένη πορεία των επιτοκίων», σημείωσε. «Στο τρέχον περιβάλλον αυξημένων αβεβαιότητας, η πορεία μας είναι σαφής. Θα συνεχίσουμε να αξιολογούμε όλες τις εισερχόμενες πληροφορίες, αντιδρώντας με ευελιξία στις μελλοντικές εξελίξεις, είτε θετικές είτε αρνητικές, πάντα με γνώμονα την αποστολή μας για διατήρηση της σταθερότητας των τιμών».

Πρωτοχρονιά με καμπάνες σε επιχειρήσεις που «ξέχασαν» το ΓΕΜΗ

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Βαριές «καμπάνες» περιμένουν από αύριο τις επιχειρήσεις που «ξέχασαν» να δημοσιεύσουν στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο (ΓΕΜΗ) τις οικονομικές τους καταστάσεις και σειρά άλλων υποχρεώσεων εμπορικής δημοσιότητας, καθώς από την 1η Ιανουαρίου 2026 τελειώνει η περίοδος χάριτος που είχε δοθεί για τη διευθέτηση εκκρεμοτήτων και τίθεται σε πλήρη εφαρμογή η υπουργική απόφαση 46982/18.06.2025. Τα προβλεπόμενα πρόστιμα ανέρχονται έως 100.000 ευρώ και μάλιστα θα επιβληθούν αυτομάτως από αύριο σε όσες υπόχρεες επιχειρήσεις δεν έχουν δημοσιεύσει τις οικονομικές καταστάσεις για τη χρήση του 2024, καθώς και τις οικονομικές καταστάσεις για τις οποίες είχαν τεθεί σε αναστολή καταχώρισης. Παράλληλα, θα πραγματοποιηθεί δειγματοληπτικός έλεγχος σε όσες υπέβαλαν εμπρόθεσμα τις οικονομικές καταστάσεις, προκειμένου να διαπιστωθούν η πληρότητα και η ορθότητα τους. Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι από αύριο θα επιβληθούν αυτομάτως πρόστιμα και σε όσους, αν και είναι υπόχρεοι εγγραφής στο ΓΕΜΗ, δεν το έχουν πράξει.

Ειδικότερα, σύμφωνα με την υπουργική απόφαση 46982/2025 προβλέπεται ότι η παράλειψη υποβολής οικονομικών καταστάσεων και των συνοδευτικών εκθέσεων εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών τιμωρείται με τα ακόλουθα πρόστιμα για τις επιχειρήσεις που υπάγονται στην αρμοδιότητα της υπηρεσίας ΓΕΜΗ της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου:

- 100.000 ευρώ για επιχειρήσεις εισηγμένες στο Χ.Α. ανεξαρτήτως μεγέθους, καθώς και για μεγάλες επιχειρήσεις μη εισηγμένες.
- 50.000 ευρώ για μεσαίες επιχειρήσεις.

Τα πρόστιμα για τη μη δημοσίευση οικονομικών καταστάσεων

Πρόστιμα έως 100.000 ευρώ από αύριο σε όσες δεν έχουν δημοσιεύσει τις οικονομικές καταστάσεις για τη χρήση του 2024.

- 25.000 ευρώ για μικρές επιχειρήσεις.
- 10.000 ευρώ για πολύ μικρές επιχειρήσεις και για υποκαταστήματα στην Ελλάδα αλλοδαπών επιχειρήσεων.

Τα πρόστιμα για την ίδια παράβαση τα οποία επιβάλλονται στις επιχειρήσεις που υπάγονται στις υπηρεσίες ΓΕΜΗ των κατά

τόπους επιμελητριών, είναι τα ακόλουθα:

- Για κεφαλαιουχικές και προσωπικές εταιρείες των οποίων όλοι οι εταίροι είναι νομικά πρόσωπα: 10.000 για μεγάλες επιχειρήσεις, 5.000 για μεσαίες, 2.500 για μικρές και 1.000 ευρώ για πολύ μικρές. Σε 1.000 ευρώ ανέρχεται το πρόστιμο και για συνεταιρισμούς, καθώς και για υποκαταστήματα αλλοδαπών επιχειρήσεων.

Πρόστιμα θα επιβάλλονται επίσης στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- Από 500 έως 5.000 ευρώ για καταχώριση εσφαλμένων στοιχείων στο πληροφοριακό σύστημα της ηλεκτρονικής Υπηρεσίας Μίας Στάσης.
- Από 1.000 έως 10.000 ευρώ για παράλειψη εγγραφής των υπόχρεων στο ΓΕΜΗ. Οι παραβάτες θα

εντοπισθούν, καθώς από την 1η Ιανουαρίου 2026 θα γίνει διασταύρωση των στοιχείων με την ΑΑΔΕ και θα εντοπιστούν όσοι υπόχρεοι δεν έχουν εγγραφεί στο ΓΕΜΗ μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2025.

- Από 100 έως 500 ευρώ για παράλειψη εγγραφής των προβλεπόμενων στοιχείων (επωνυμία, διεύθυνση, νομική μορφή κ.ά.) στα έγγραφα και στις πιστολές της εταιρείας, καθώς και για εκπρόθεσμη υποβολή αίτησης καταχώρισης στο ΓΕΜΗ.
- Από 200 έως 2.000 ευρώ για σφάλματα στις αυτόματες καταχωρίσεις στο ΓΕΜΗ και για παράλειψη υποβολής αίτησης για καταχώριση και δημοσίευση στο ΓΕΜΗ των απαιτούμενων στοιχείων που ορίζει ο νόμος για κάθε εταιρεία αναλόγως της νομικής

της μορφής.

- Από 200 έως 2.000 ευρώ στην περίπτωση παραβίασης της νομοθεσίας για την επωνυμία και τους διακριτικούς τίτλους. Υπενθυμίζεται πως η νομοθεσία προβλέπει ότι η επωνυμία και οι διακριτικοί τίτλοι δεν πρέπει να προσκρούουν στα χρηστά ήθη, να διαφοροποιούνται επαρκώς από επωνυμίες άλλων ήδη εγγεγραμμένων επιχειρήσεων και να μην έχει κατοχυρωθεί το λεκτικό της επωνυμίας ή των διακριτικών τίτλων ως εμπορικό σήμα.

Τόσο τα πρόστιμα για τη μη υποβολή οικονομικών καταστάσεων, όσο και τα υπόλοιπα που αφορούν άλλες παραβάσεις σχετικά με τις υποχρεώσεις δημοσίευσης στο ΓΕΜΗ, προβλέπεται ότι σε περίπτωση υποτροπής για

ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΤΗΡΟΥΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΓΕΜΗ (ΥΓΕΜΗ)

Της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου	
Εισηγμένη στο Χ.Α. (ανεξαρτήτως μεγέθους)	€100.000
ΜΗ ΕΙΣΗΓΜΕΝΕΣ	
Μεγάλη	€100.000
Μεσαία	€50.000
Μικρή	€25.000
Υποκατάστημα ή πρακτορείο αλλοδαπής	€10.000

Των Επιμελητριών Κεφαλαιουχική και προσωπική εταιρεία της οποίας όλοι οι εταίροι είναι νομικά πρόσωπα	
Μεγάλη	€10.000
Μεσαία	€5.000
Μικρή	€2.500
Πολύ μικρή	€1.000
Συνεταιρισμός	€1.000
Υποκατάστημα ή πρακτορείο αλλοδαπής	€1.000

την ίδια παράβαση εντός τριετίας από την κοινοποίηση της πράξης επιβολής του προστίμου, το ποσό του επιβαλλόμενου προστίμου θα διπλασιάζεται και σε περίπτωση επανειλημμένης υποτροπής εντός του ίδιου χρονικού διαστήματος το ποσό του προστίμου θα τριπλασιάζεται.

Από την άλλη, το πρόστιμο μειώνεται στο ήμισυ σε περίπτωση που μια επιχείρηση εντός 30 ημερών από την κοινοποίηση σε αυτήν της πράξης επιβολής προστίμου το πληρώσει και ταυτόχρονα συμμορφωθεί με την υποχρέωση για την οποία της είχε επιβληθεί η διοικητική κύρωση.

Για τις εταιρείες που βρίσκονται σε καθεστώς εκκαθάρισης ή ειδικής εκκαθάρισης, το ύψος του προστίμου μειώνεται στο μισό.

Ποιοι είναι υπόχρεοι

Υπενθυμίζεται ότι υπόχρεοι εγγραφής στο ΓΕΜΗ στους οποίους επιβάλλονται πρόστιμα είναι, σύμφωνα με την υφιστάμενη νομοθεσία, οι: κεφαλαιουχικές εταιρείες (Α.Ε., ΕΠ.Ε, ΙΚΕ, Ευρωπαϊκή Εταιρεία και Ετερόρρυθμη Εταιρεία κατά Μετοχές), οι συνεταιρισμοί (αστικός συνεταιρισμός στον οποίο περιλαμβάνονται ο αλληλοασφαλιστικός, ο οικοδομικός, ο πιστωτικός, η Ενεργειακή Κοινότητα, η Κοινότητα Ανανεώσιμης Ενέργειας, η Ενεργειακή Κοινότητα Πολιτών και η Ευρωπαϊκή Συνεταιριστική Εταιρεία), οι προσωπικές εταιρείες (ομόρρυθμη, ετερόρρυθμη, κοινοπραξία, ευρωπαϊκός όμιλος οικονομικού σκοπού και αστική εταιρεία), καθώς και τα υποκαταστήματα ή πρακτορεία αλλοδαπών εταιρειών. Δεν θα επιβάλλονται πρόστιμα στον Κοινωνικό Συνεταιρισμό Περιορισμένης Ευθύνης, στην Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση και στον Συνεταιρισμό Εργαζομένων.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ Η **EUROBANK**

ΠΑΡΑΜΥΘΟΥΠΟΛΗ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

20.11

ΤΑΦΡΟΣ ΝΤΑΒΙΔΑ

paramithoupoli_cy
 Παραμυθούπολη Χριστουγέννων - Paramythoupoli Xristougennon

Μέγας Χορηγός:

Χορηγοί:

Χορηγός Επικοινωνίας:

Τροχοπέδη για την ανάπτυξη η έλλειψη χωροταξικού σχεδίου

Από τα μικρότερα στην Ε.Ε. το ποσοστό των αξιοποιήσιμων εκτάσεων για επενδύσεις

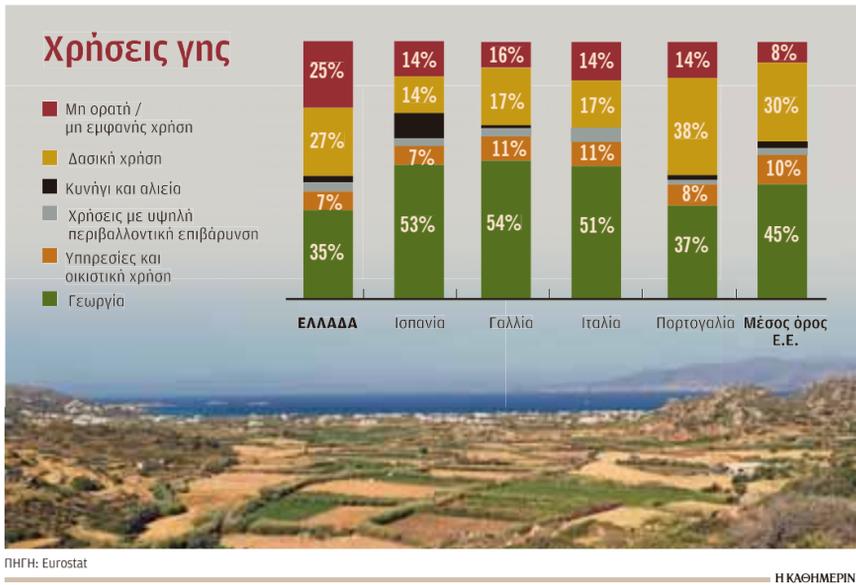
Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Ενα από τα βασικά αντικίνητρα επενδύσεων και ειδικά των ξένων, που αναφέρεται σε όλες τις έρευνες μεταξύ δυνητικών επενδυτών της χώρας, είναι η χωροταξική αβεβαιότητα και η ανασφάλεια που αυτή προκαλεί.

Ναι μεν τα πρώτα ειδικά πολεοδομικά σχέδια για νησιά, όπως η Μύκονος, η Σαντορίνη και η Μήλος έχουν το τελευταίο διάστημα πάρει τον δρόμο της έγκρισής τους από το Συμβούλιο της Επικρατείας προκειμένου να αποκτήσουν ισχύ, πλην όμως η ευρύτερη εικόνα είναι αποθαρρυντική. Αυτό είναι ένα από τα συμπεράσματα της ετήσιας έκθεσης για τον τουρισμό που δημοσίευσε το Ινστιτούτο του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΙΝΣΕΤΕ).

«Η χώρα χρειάζεται επειγόντως σαφή, ευέλικτο και αποτελεσματικό χωροταξικό σχέδιο, που θα υπηρετεί τον διττό στόχο του ασφαλούς αναπτυξιακού περιβάλλοντος σε πλαίσια αειφορίας, ιδιαίτερα καθώς το ποσοστό της οικονομικά αξιοποιήσιμης γης, αυτής που αποκαλείται και «αναπτυξιακή γη», είναι σημαντικά μικρότερο από ό,τι σε τέσσερις ανταγωνιστικές για τον τουρισμό της Ελλάδας μεσογειακές χώρες, αλλά και από τον μέσο όρο της Ευρώπης εν γένει», αναφέρει χαρακτηριστικά ο ερευνητικός και μελετητικός βραχίονας του αντιπροσωπευτικού φορέα του ελληνικού τουρισμού.

Παράλληλα, επισημαίνει ότι ένα πολύ μεγάλο ποσοστό, και συγκεκριμένα περί το 35%, των εκτός πόλεων και οικισμών περιοχών έχει ενταχθεί στο δίκτυο Natura 2000. Το ποσοστό αυτό είναι από τα υψηλότερα μεταξύ των χωρών που συμμετέχουν στο δίκτυο Natura. Αν σε αυτές τις περιοχές προστεθούν κι άλλες περιοχές προστασίας, όπως οι δασικές –άνω

ΠΗΓΗ: Eurostat

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η χώρα χρειάζεται σαφή, ευέλικτο και αποτελεσματικό χωροταξικό σχεδιασμό, αναφέρει έκθεση του ΙΝΣΕΤΕ.

του 63%—, οι αρχαιολογικές, τα ρέματα, οι παραλίες, η αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας και άλλα, περιορίζεται σημαντικά η διαθέσιμη προς ανάπτυξη γη της χώρας, εκτιμά το ΙΝΣΕΤΕ. Η δε πραγματικά διαθέσιμη προς ανάπτυξη γη περιορίζεται ακόμη περισσότερο αν ληφθεί υπόψη και το μικρό μέγεθος κλήρων των αγροτικών - γεωργικών περιοχών που απομένουν διαθέσιμοι.

«Είναι συνεπώς προφανές ότι η αξιοποίηση της διαθέσιμης αναπτυξιακής γης στην Ελλάδα απαιτείται να γίνεται με τρόπο ορθολογικό, που συμβάλλει στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας,

παράλληλα με την προστασία και διατήρηση του περιβάλλοντος», σημειώνει η ετήσια έκθεση για τον τουρισμό.

Επί δεκαετίες, όμως, οι διαδικασίες του χωρικού σχεδιασμού αποδειχθηκαν στην πλειονότητά τους ατελέσφορες, κυρίως λόγω των χρονοβόρων διαδικασιών σχεδίασης και έγκρισης των διαφόρων επιπέδων χωροταξικών σχεδίων, των ασαφειών και των μεταξύ τους συγκρούσεων και επικαλύψεων. Ως αποτέλεσμα, ο χωρικός σχεδιασμός, όποτε και όπου είχε ολοκληρωθεί, συνήθως αποδεικνυόταν ανεπίκαιρος και αναχρονιστικός, λόγω της εν τω μεταξύ συχνά ταχείας ανάπτυξης περιοχών με άναρχο τρόπο, εκτιμούν οι συντάκτες της μελέτης.

Το φαινόμενο αυτό είναι ιδιαίτερα έντονο στις περιοχές της λεγόμενης «εκτός σχεδίου δόμησης», πλήττοντας κατά κύριο λόγο την ελληνική ύπαιθρο και οδηγώντας στον κατακερματισμό της διαθέσιμης γης για επενδύσεις, μέσω της

διασποράς ποικίλων και πολλές φορές ασύμβατων μεταξύ τους χρήσεων (εξοχική κατοικία, κατοικία οικονομίας διαμοιρασμού, βιοτεχνία, εμπόριο, αποθήκες, κλπ. κλπ.).

«Με τον τρόπο αυτό υποβαθμίζεται το φυσικό περιβάλλον που—πέραν της ευρύτερης σημασίας για την καθημερινότητα των πολιτών της χώρας—αποτελεί και σημαντικό πόρο για την τουριστική δραστηριότητα, ενώ μέσω της διάσπαρτης δόμησης σε μεγάλη έκταση, επιβαρύνεται η λειτουργία και η οικονομική ανταποδοτικότητα των υποδομών, των δικτύων και των δημοτικών υπηρεσιών», καταλήγει το ΙΝΣΕΤΕ. Και υπογραμμίζει ότι, «ενώ η υπάρχουσα νομοθεσία είναι μονοσήμαντα εστιασμένη στην προστασία του περιβάλλοντος υπό τη στενή έννοια διατήρησης της υπάρχουσας κατάστασης, τελικά δεν επιτυγχάνει ούτε αυτόν τον στόχο, ενώ παράλληλα συχνά επιδεινώνει τις προοπτικές ανάπτυξης της χώρας».

Νόμιμη η μονομερής αύξηση ασφαλιστρών στα συμβόλαια υγείας

Με τη «σφραγίδα» του Συμβουλίου της Επικρατείας κρίθηκε νόμιμη η μονομερής αύξηση των ασφαλιστρών στα συμβόλαια υγείας... υπό προϋποθέσεις. Η απόφαση 2196/2025 ανοίγει τον δρόμο για τις μονομερείς αναπροσαρμογές, θέτοντας δύο βασικές προϋποθέσεις για προστασία του ασφαλισμένου και διασφάλιση της διαφάνειας.

Ωστόσο, για να είναι νόμιμη η ρύθμιση που προβλέπει αυτές τις αυξήσεις, πρέπει να είναι σαφή και κατανοητά τα κριτήρια βάσει των οποίων θα γίνονται οι αυξήσεις, αλλά και επαρκής η ενημέρωση του ασφαλισμένου. Όπως εξηγεί το ΣτΕ σε σχετική ανακοίνωση, «η σύμβαση πρέπει να περιγράφει με τρόπο που ο μέσος ασφαλισμένος να καταλαβαίνει πώς θα υπολογίζονται οι αυξήσεις και ποιες θα είναι οι πιθανές οικονομικές συνέπειες. Τα κριτήρια πρέπει να είναι συγκεκριμένα, εύλογα και κατά το δυνατόν ορισμένα».

Μάλιστα, ακόμη κι αν τα κριτήρια βασίζονται σε εσωτερικά τεχνικοοικονομικά δεδομένα της ασφαλιστικής εταιρείας, που δεν είναι δημόσια προσβάσιμα ή σε δεδομένα σχετικά με το κόστος των υπηρεσιών υγείας που δεν προκύπτουν από δημόσιους δείκτες, κατά τους συμβούλους Επικρατείας, «η ρύθμιση μπορεί να θεωρηθεί νόμιμη εφόσον η εταιρεία δεσμεύεται να παρέχει στον ασφαλισμένο τις απαραίτητες πληροφορίες, ώστε να μπορεί να κατανοήσει και να ελέγξει την αναπροσαρμογή».

Παράλληλα, βασικό κριτήριο για τη νομιμότητα της ρύθμισης μονομερούς αύξησης είναι η επαρκής πληροφόρηση του ασφαλισμένου. «Ο ασφαλισμένος πρέπει να έχει πρόσβαση στις πληροφορίες τόσο πριν υπογράψει τη σύμβαση όσο και κατά τη διάρκεια της ισχύος της, ώστε να μπορεί να επαληθεύει αν οι αυξήσεις γίνονται σύμφωνα με τα καθορισμένα κριτήρια και να ασκεί τα δικαιώματά του»,

εξηγεί το ΣτΕ στην ανακοίνωση.

Στο σκεπτικό τους οι δικαστές αναφέρουν ότι μια τέτοια ρύθμιση μονομερούς αύξησης ασφαλιστρών «δεν είναι αυτόματα αδιαφανής ή καταχρηστική μόνο επειδή δεν καθορίζει το ακριβές ποσό μελλοντικών αυξήσεων, δεν θέτει ανώτατο όριο ή δεν επιτρέπει στον ασφαλισμένο να υπολογίσει ακριβώς τις αυξήσεις εκ των προτέρων».

Όμως, για να είναι έγκυρη, οφείλει να περιγράφει σαφώς τον τρόπο λειτουργίας της ανα-

Η εταιρεία δεσμεύεται να παρέχει στον ασφαλισμένο τις απαραίτητες πληροφορίες για την αναπροσαρμογή, τονίζεται στην απόφαση του ΣτΕ.

προσαρμογής, με δυνατότητα ανάλυσης και επεξηγήσεως κατά τις διαπραγματεύσεις, ώστε ο ασφαλισμένος να μπορεί να ελέγξει κατά τη διάρκεια της σύμβασης ότι οι αυξήσεις γίνονται σύμφωνα με τα προβλεπόμενα κριτήρια, ενώ η εταιρεία πρέπει να δεσμεύεται να παρέχει την αναγκαία πληροφόρηση πριν ενεργοποιηθεί η ρύθμιση.

Το ζήτημα, που απασχολεί χιλιάδες ασφαλισμένους, έφτασε στο Συμβούλιο της Επικρατείας έπειτα από προσφυγές ασφαλισμένων στη Δικαιοσύνη που υποστήριξαν ότι η ρύθμιση μονομερούς αύξησης είναι καταχρηστική.

Μάλιστα, οι συγκεκριμένες ρυθμίσεις που εξετάστηκαν δεν πληρούσαν τις απαιτήσεις διαφάνειας και το Συμβούλιο της Επικρατείας επικύρωσε την απόφαση του Διοικητικού Εφετείου με την οποία αυτές είχαν χαρακτηριστεί καταχρηστικές.

Σ. Σ.

Το κτίριο του «Μινιόν» αγόρασε η Alpha Bank έναντι 36,7 εκατ.

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Στον όμιλο της Alpha Bank πωλήθηκε το εμπορικό τμήμα του συγκροτήματος του «Μινιόν», που ανήκε στην Dimand Real Estate. Πρόκειται για μια συμφωνία αξίας 36,7 εκατ. ευρώ, που καταδεικνύει τη στόχευση που έχει πλέον ο τραπεζικός όμιλος στην αγορά ακινήτων, θέλοντας να ενισχύσει το αποτύπωμά του μέσω της εξαγοράς μιας σειράς από ακίνητα εισοδήματος.

Στο πλαίσιο αυτό, η Dimand προχώρησε σε σημαντική συμφωνία για τη μεταβίβαση της κατά 100% θυγατρικής της Arcela Investments, ιδιοκτήτριας του συγκροτήματος με κτιριακή χρήση που έχει αναπτύξει στο τετράγωνο 28ης Οκτωβρίου, Βερανζέρου, Δώρου και Σατωβριάνδου στο κέντρο της Αθήνας. Πρόκειται για ακίνητο επιφανείας 13.878 τ.μ., με πιστοποίηση LEED (βαθμίδα Gold), το οποίο μισθώνεται κυρίως από τον όμιλο Inditex και τη ΔΕΗ. Συγκεκριμένα, ο όμιλος Inditex έχει δημιουργήσει κατάστημα «Zara Archida» με «σμήματα» όπως Zara, Stradivarius και Bershka, ενώ η ΔΕΗ στεγάζει εκεί τμήμα των υπηρεσιών της. Συνολικά, 6.100 τ.μ. αφορά εμπορικά καταστήματα και 7.700 τ.μ. γραφειακούς χώρους.

Με τη συμφωνία αυτή η Dimand εξασφαλίζει σημαντικά κέρδη, καθώς το ύψος της επένδυσης διαμορφώθηκε σε 22 εκατ. ευρώ.

Αντιστοιχώς, η Alpha Bank συνεχίζει τη στρατηγική μεγέθυνσης του καρτοφυλακίου των ακινήτων εισοδήματος που διαθέτει. Στις πρόσφατες κινήσεις της περιλαμβάνεται η εξαγορά των δύο κτιρίων που μισθώνει το υπουργείο Τουρισμού στη Βασ. Αμαλίας, με πωλήτη την Prodea Investments.

Τα εν λόγω κτίρια περιλαμβάνονταν στο καρτοφυλάκιο που θα αγόραζε η Aktor προτού ακυρωθεί η σχετική συμφωνία. Η εκτιμώμενη αξία τους υπολογίζεται σε περίπου 47 εκατ. ευρώ. Επίσης, στο τέλος του 2024 η Alpha Bank είχε αποκτήσει και δύο σημαντικά εμπορικά ακίνητα στην οδό Ερμού, που μισθώνονται από την Adidas (Ερμού 47) και τον όμιλο Zara (Ερμού 44), στο πλαίσιο συμφωνίας με την Ευρώπη Ασφαλιστική. Η συμφωνία προέβλεπε και δεσμευτικό προσύμφωνο για την απόκτηση του κτιρίου γραφείου της Vodafone στο Ν. Ψυχικό.

Στις εξαγορές της Alpha Bank περιλαμβάνεται και το εμπορικό συγκρότημα Academy Gardens στη Λ. Κηφισού (πρώην Μουζάκη), στο ύψος της Ακαδημίας Πλάτωνος. Εκεί, μεταξύ άλλων, μισθώνουν χώρους οι αλυσίδες Leroy Merlin και Intersport. Πρόκειται για ακίνητο που ανήκει στον αμερικανικό όμιλο ανάπτυξης ακινήτων Hines. Επίσης, η τράπεζα έχει αγοράσει κι ένα κατάστημα της αλυσίδας Lidl στη Λ. Θηβών.

Μεγάλες οι καθυστερήσεις από τα ΕΛΤΑ

Της **ΜΑΤΙΝΑΣ ΧΑΡΚΟΦΤΑΚΗ**

Το γράμμα άργησε να έρθει και για πολλούς η τύχη του ακόμη αγνοείται. Τους τελευταίους μήνες αρκετοί πολίτες βρίσκονται αντιμετώπιση με αυτή την πραγματικότητα, περιμένοντας μάταια να παραλάβουν μέσω ταχυδρομείου την τραπεζική τους κάρτα ή τον λογαριασμό της ΔΕΗ και του τηλεφώνου. Αποτέλεσμα δεν είναι μόνο να πληθαίνουν τα παράπονα, αλλά και να καλλιεργείται ένα κλίμα αγωνίας, ιδίως όταν πρόκειται για έγγραφα και αποστολές κρίσιμης σημασίας.

Η πιο απτή εκδοχή του προβλήματος αφορά την αντικατάσταση χρεωστικών και πιστωτικών καρτών όταν λήγει η παλιά. Παρότι η τράπεζα ενημερώνει τον πελάτη –με μήνυμα ή τηλεφωνικά– ότι η αποστολή έχει ήδη δρομολογηθεί μέσω ΕΛΤΑ, δεν είναι λίγοι εκείνοι που περιμένουν επί εβδομάδες ή ακόμη και μήνες, χωρίς η κάρτα να φτάνει ποτέ στα χέρια τους. Στο διάστημα αυτό μένουν ουσιαστικά χωρίς κάρτα, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τις καθημερινές τους συναλλαγές.

Σε αδιέξοδο βρίσκονται και όσοι διακεκριστές πολυκατοικιών εξακολουθούν να λαμβάνουν παραδοσιακά τον λογαριασμό ηλεκτρικού ρεύματος μέσω ταχυδρομείου. Οι καθυστερήσεις είναι τέτοιες, ώστε σε ορισμένες περιπτώσεις να αιωρείται πλέον ο κίνδυνος διακοπής του κοινόχρηστου ρεύματος,

Το πρόβλημα είναι εντονότερο σε δήμους της Αττικής, όπου στις αρχές του περασμένου Νοεμβρίου κατέβασαν οριστικά ρολά τα καταστήματα των ΕΛΤΑ που τους εξυπηρετούσαν, αλλά και μικρότερα κέντρα διανομής,

Αναμονή εβδομάδων, ακόμη και μηνών για την παραλαβή λογαριασμών, τραπεζικών καρτών και γραμμάτων.

καθώς ο λογαριασμός φτάνει με τόσο μεγάλη καθυστέρηση που δεν αφήνει χρονικό περιθώριο για έγκαιρη εξόφληση.

Πιο έντονη είναι η εικόνα σε δήμους της Αττικής, όπου στις αρχές του περασμένου Νοεμβρίου κατέβασαν οριστικά ρολά τα καταστήματα των ΕΛΤΑ που τους εξυπηρετούσαν, αλλά

και μικρότερα κέντρα διανομής. Πρόκειται κυρίως για περιοχές με πυκνή δόμηση και μεγάλο όγκο αλληλογραφίας, στις οποίες η απουσία φυσικών σημείων εξυπηρέτησης φαίνεται να λειτουργεί επιβαρυντικά, επιτείνοντας τις καθυστερήσεις και την ταλαιπωρία. Παράλληλα, η λήξη των συμβάσεων ενός σημαντικού αριθμού έμπειρων υπαλλήλων ορισμένου χρόνου, λόγω του κλεισίματος των καταστημάτων, έχει αφήσει κενά στην καθημερινή λειτουργία. Το μόνιμο προσωπικό που μετακινήθηκε ακόμη και στο βασικό κέντρο διαλογής της Αθήνας, στο Κρουσέρι, είναι μεγαλύτερης ηλικίας και συνηθισμένο σε γραφειοκρατική δουλειά, χωρίς

εξοικείωση με τη διανομή και τη διαλογή στον δρόμο.

Στο μείγμα των προβλημάτων προστίθεται και η περίοδος των γιορτών, όπου παραδοσιακά η πίεση στην αλληλογραφία και τα δέματα αυξάνεται σημαντικά. «Τα ΕΛΤΑ χρειάζονται γενναίες παρεμβάσεις για να μπορέσουν να ορθοποδήσουν», επισημαίνουν στην «Κ» κύκλοι της ταχυδρομικής αγοράς. Παρά το γεγονός ότι έχουν περάσει δύο μήνες από τότε που βρέθηκαν στο επίκεντρο της δημοσιότητας, τίποτα δεν φαίνεται να έχει αλλάξει. Η υπηρεσία έχει μπει και πάλι σε αυτόματη λειτουργία, συνεχίζοντας τις καθυστερήσεις.

Θυμίζουμε ότι με βάση το ισχύον πλαίσιο, το 90% των αποστολών θα έπρεπε να φτάνει στον παραλήπτη εντός τριών εργάσιμων ημερών από την κατάθεση και το 98% εντός πέντε. Στην πράξη, όμως, η πραγματικότητα απέχει παρασάγγας. Σύμφωνα με τις επίσημες μετρήσεις, πέρσι μόλις το 35% των αποστολών παραδόθηκε εντός τριών ημερών, ενώ το 69% έφτασε στον προορισμό του στις πέντε εργάσιμες ημέρες. Οι αριθμοί αυτοί αποκαλύπτουν μια διαρκή υστέρηση στις επιδόσεις, ακόμη και σε σχέση με τους πιο χαλαρούς στόχους που ισχύουν από το 2021, τη στιγμή που στο παρελθόν το ταχυδρομείο υποχρεωνόταν να παραδίδει το 90% των αποστολών σε μία μόλις ημέρα και το 98% σε τρεις.

Προδιαγραφές ασφαλείας στα παιδικά παιχνίδια

Διευρύνεται ο κατάλογος των ουσιών που απαγορεύεται να χρησιμοποιηθούν

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Σε ισχύ τέθηκε τυπικά, αλλά με μεταβατική περίοδο μέχρι τον Αύγουστο του 2020, ο νέος κοινοτικός κανονισμός για τις προδιαγραφές ασφαλείας των παιδικών παιχνιδιών. Αν και οι νέες απαιτήσεις έχουν στόχο κατ' αρχάς την προστασία της δημόσιας υγείας, καθώς διευρύνεται ο κατάλογος των ουσιών που απαγορεύεται να χρησιμοποιηθούν στα παιδικά παιχνίδια, εμμέσως επιχειρείται και με αυτό τον τρόπο να μπει ένα «φρένο» στις αθρόες εισαγωγές από τρίτες χώρες και ειδικά από την Κίνα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, η αξία των εισαγωγών παιχνιδιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2024 ήταν 7,1 δισ., εκ των οποίων το 80% από την Κίνα, με τη δεύτερη και τρίτη χώρα προέλευσης να ακολουθούν σε μεγάλη απόσταση (από το Βιετνάμ με μερίδιο 6% και το Ηνωμένο Βασίλειο με μερίδιο 3%).

Ανάλογη, βεβαίως, είναι και η εικόνα ειδικά για την Ελλάδα. Η χώρα μας εισήγαγε το 2024

παιχνίδια από τρίτες χώρες συνολικής αξίας 178,59 εκατ., εκ των οποίων οι εισαγωγές από Κίνα ήταν αξίας 155,88 εκατ. ή περίπου 88% των συνολικών εισαγωγών παιδικών παιχνιδιών από τρίτες χώρες.

Η εγχώρια παραγωγή παιχνιδιών, από την άλλη, είναι πολύ μικρή, με την αξία της να εκτιμάται σε λιγότερο από 20 εκατ. και να επικεντρώνεται κυρίως σε ξύλινα παιχνίδια, ενώ ο αριθμός των εταιρειών που δραστηριοποιούνται στον κλάδο, μεταξύ αυτών πολλές βιοτεχνίες, ανέρχεται σε 97. Από τις πλέον γνωστές εταιρείες με παραγωγή στην Ελλάδα είναι η «Δεσούλας», η «ΕΠΙΑ», η «Star-Παπαδόπουλος», ενώ η AS Company, εισηγμένη στο Χ.Α., κάνει τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη στην Ελλάδα, αλλά όχι και την παραγωγή.

Σύμφωνα με τον νέο κοινοτικό κανονισμό, στα παιδικά παιχνίδια θα απαγορεύεται η χρήση χημικών ουσιών που επηρεάζουν το ενδοκρινικό σύστημα (πρόκειται για τους λεγόμενους ενδοκρινικούς δι-

Η Ελλάδα εισήγαγε το 2024 παιχνίδια από τρίτες χώρες συνολικής αξίας 178,59 εκατ., εκ των οποίων από την Κίνα 155,88 εκατ. Η εγχώρια παραγωγή εκτιμάται σε λιγότερο από 20 εκατ.

Εμμέσως επιχειρείται να μπει «φρένο» στις αθρόες εισαγωγές από την Κίνα.

αταράκτες), το αναπνευστικό σύστημα ή είναι τοξικές για ένα συγκεκριμένο όργανο.

Οι νέοι κανόνες απαγορεύουν επίσης τη χρήση ουσιών που έχουν ταξινομηθεί ως καρκινογόνες, μεταλλαξιογόνες ή τοξικές για την αναπαραγωγή. Άλλοι περιορισμοί περιλαμβάνουν τα εξής:

- Γενική απαγόρευση ορισμένων κατηγοριών ευαισθητοποιητικών του δέρματος (χημικές ουσίες που προκαλούν αλλεργική αντίδραση έπειτα από επαφή με το δέρμα).
- Απαγόρευση των παιχνιδιών που έχουν βιοκτόνο λειτουργία.
- Απαγόρευση της επεξεργασίας παιχνιδιών με βιοκτόνα (εκτός από τα παιχνίδια που προορίζονται για μόνιμη τοποθέτηση σε εξωτερικούς χώρους).
- Οριο στη χρήση συντηρητικών.
- Απαγόρευση της χρήσης αλλεργιογόνων αρωματικών ου-

σιών σε παιχνίδια που προορίζονται για παιδιά ηλικίας κάτω των τριών ετών.

- Περιορισμένη απαγόρευση της σκόπιμης χρήσης υπερφθοριωμένων και πολυφθοριωμένων αλκυλιωμένων ουσιών (PFAS) σε παιχνίδια (εξαιρουμένης της χρήσης για τις αναγκαίες ηλεκτρονικές λειτουργίες παιχνιδιών στα οποία η ουσία ή το μείγμα δεν είναι προσβάσιμα για τα παιδιά).
- Απαγόρευση της παρουσίας 10 διαφανολών στα παιχνίδια.

Σε μια προσπάθεια, εξάλλου, να περιοριστεί ή ακόμη και να εξαλειφθεί η εισαγωγή ακατά-

λλων παιχνιδιών, η νέα νομοθεσία προβλέπει ότι όλα τα παιχνίδια πρέπει να διαθέτουν ψηφιακό διαβατήριο προϊόντος, το οποίο θα περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τη συμμόρφωση με τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα διαβατήρια αυτά μπορούν να σαρωθούν από τις αρχές συνοριακού ελέγχου με τη χρήση νέου ηλεκτρονικού συστήματος. Οι εισαγωγείς θα πρέπει να υποβάλλουν ψηφιακά διαβατήρια προϊόντων για όλα τα παιχνίδια στα σύνορα της Ε.Ε., μεταξύ άλλων για εκείνα που πωλούνται διαδικτυακά.

ΤΟ ΠΡΩΙΝΟ ΠΟΥ ΑΚΟΥΕΙ ΟΛΗ Η ΚΥΠΡΟΣ!

LOVE 100.7 FM 98.1 & 105.7

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ 06:00 - 10:00

cyta
ένα με σένα

Τάσος Τρύφωνος - Χριστίνα Αρτεμίου
Σύλvia Ιωαννίδου - Γρηγόρης Αυγουστή

ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΜΕ ΑΠΟΨΗ

ΣΠΟΡ FM 95.0

ΑΥΤΟ ΑΚΟΥΣ!

Μια ολόκληρη σουηδική πόλη μετακομίζει λόγω σπάνιων γαιών

Σε εξέλιξη στην Κιρούνα ένα τεράστιο έργο μετεγκατάστασης χιλιάδων κατοίκων

Μια ολόκληρη πόλη στη Σουηδία μετακινείται κτίριο προς κτίριο, λόγω της αυξανόμενης ζήτησης της Ευρώπης για πρώτες ύλες. Χιλιάδες κάτοικοι και κτίρια εκτοπίζονται από την Κιρούνα, μια πόλη που βρίσκεται 145 χιλιόμετρα βόρεια του Αρκτικού Κύκλου.

Η Κιρούνα μετακινείται φυσικά λόγω της καθίζησης του εδάφους από την επέκταση ενός εκτεταμένου υπόγειου ορυχείου σιδηρομεταλλεύματος. Μια νέα πόλη δημιουργείται περίπου 3 χιλιόμετρα ανατολικά της παλιάς πόλης, στο πλαίσιο μιας διαδικασίας που θα διαρκέσει για δεκαετίες και αναμένεται να ολοκληρωθεί έως το 2035.

Η Κιρούνα, που ιδρύθηκε πριν από 125 χρόνια ως πόλη για τις δραστηριότητες εξόρυξης σιδηρομεταλλεύματος της κρατικής εταιρείας LKAB, είναι μια μικρή κοινότητα που λειτουργεί ως σημαντικό ευρωπαϊκό διαστημικό κόμβος και φιλοξενεί το μεγαλύτερο υπόγειο ορυχείο σιδηρομεταλλεύματος στον κόσμο. Η LKAB είναι μικρή σε παγκόσμια κλίμακα, αλλά αποτελεί έναν πολύ σημαντικό περιφερειακό παράγοντα,

καθώς αντιπροσωπεύει το 80% του συνόλου του σιδηρομεταλλεύματος που εξορύσσεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Παράλληλα με τις δραστηριότητες της στον τομέα του σιδηρομεταλλεύματος, οι οποίες αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της διαδικασίας παραγωγής χάλυβα, η LKAB εντόπισε πρόσφατα ένα από τα μεγαλύτερα γνωστά κοιτάσματα σπάνιων γαιών στην Ευρώπη, ενισχύοντας περαιτέρω τη θέση της στην εξόρυξη βασικών υλικών για την πράσινη μετάβαση.

Υπάρχουν πολλά εμπόδια για την επιτυχή μετεγκατάσταση της Κιρούνα, με φορείς να εκφράζουν πολιτικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες. Πράγματι, τόσο ο δήμος όσο και η LKAB έχουν ζητήσει μεγαλύτερη οικονομική υποστήριξη από το κράτος, καθώς και την παροχή σημαντικών πόρων και της βιωσιμότητας της κοινότητας, ιδίως όσον αφορά τον πιθανό αντίκτυπο στην κτηνοτροφία και τον πολιτισμό των αυτόχθονων Σάμι.

Η εταιρεία LKAB ανακοίνωσε ότι η επέκταση του ορυχείου σιδηρομεταλλεύματος απαιτεί τη μετεγκατάσταση 6.000 ατόμων και 2.700 κατοικιών από την Κιρούνα. Τον Αύγουστο μετακινήθηκε, με ειδικά ρυμουλκούμενα σε διάστημα δύο ημερών, η εμβληματική εκκλησία της πόλης, ένα ξύλινο κτίριο 113 ετών.

Η κρατική εταιρεία LKAB εντόπισε πρόσφατα ένα από τα μεγαλύτερα γνωστά κοιτάσματα σπάνιων γαιών στην Ευρώπη.

Η μετεγκατάσταση της πόλης, η οποία σχεδιάστηκε για πρώτη φορά το 2004, προσείλκυσε το διεθνές ενδιαφέρον τον Αύγουστο του 2025, κατά τη διάρκεια της θεματικής μετακίνησης της εμ-

βληματικής εκκλησίας της Κιρούνα. Σε ένα επίτευγμα μηχανικής, το 113 ετών ξύλινο κτίριο μετακινήθηκε στο σύνολό του με ειδικά ρυμουλκούμενα σε διάστημα δύο ημερών.

Περίπου την ίδια περίοδο, ωστόσο, η LKAB ανακοίνωσε επίσης ότι η επέκταση του ορυχείου σιδηρομεταλλεύματος θα απαιτούσε τη μετεγκατάσταση επιπλέον 6.000 ατόμων και 2.700 κατοικιών. Η μεταλλευτική εταιρεία, η οποία είναι υπεύθυνη για τη μετεγκατάσταση, έχει εκτιμήσει το κόστος αποζημίωσης σε 22,5 δισ. SEK (2,4 δισ. δολάρια) για τα επό-

μενα 10 χρόνια.

Ο Νίκλας Γιόχανσον, ανώτερος αντιπρόεδρος δημοσίων σχέσεων και εξωτερικών σχέσεων της LKAB, δήλωσε στο CNBC ότι σε όσους ζητήθηκε να μετεγκατασταθούν προσφέρθηκε η αγοραία αξία της περιουσίας τους, συν ένα επιπλέον 25%, ή η κατασκευη νέου σπιτιού. Περίπου το 90% επέλεξε να πάρει ένα νέο σπίτι.

Ο Mats Τααβενίκου, πρόεδρος του δημοτικού συμβουλίου της Κιρούνα, περιέγραψε τη μετεγκατάσταση της πόλης ως ένα «τεράστιο έργο», που θα μπορούσε να προσφέρει σημαντικές ευκαιρίες

στους Ευρωπαίους πολίτες για τις επόμενες δεκαετίες.

Η επιτυχία του έργου, πρόσθεσε, εξαρτάται εν μέρει από τη μεγαλύτερη οικονομική και πολιτική υποστήριξη τόσο από τη σουηδική κυβέρνηση όσο και από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η Ε.Ε., από την πλευρά της, έχει αναγνωρίσει το νέο κοιτάσμα σπάνιων γαιών της LKAB ως στρατηγικά σημαντικό στο πλαίσιο του νόμου της για τις κρίσιμες πρώτες ύλες, μια πολιτική που στοχεύει στην κάλυψη του 40% της ετήσιας ζήτησης της περιοχής από εγχώρια παραγωγή έως το 2030.

Η Βουλγαρία αποχαιρετά το λεβ και εντάσσεται στη Ζώνη του Ευρώ

Οι τράπεζες, οι επιχειρήσεις και οι καταναλωτές στη Βουλγαρία προετοιμάζονται αυτή την εβδομάδα να αποχαιρετήσουν το λεβ, το εθνικό νόμισμα της χώρας, ενόψει της ένταξής της στην Ευρωζώνη την 1η Ιανουαρίου 2026, ένα πολυαναμενόμενο βήμα που οι πολίτες υποδέχονται με ενθουσιασμό, σκεπτικισμό και, σε ορισμένες περιπτώσεις, οργή.

Η Βουλγαρία, μια χώρα της Μαύρης Θάλασσας, στο νοτιοανατολικό σύνορο της Ε.Ε., θα γίνει η 21η της Ευρωζώνης που θα ενταχθεί στη Ζώνη του Ευρώ καθώς εκπλήρωσε τα απαιτούμενα

Ανησυχία μεταξύ των πολιτών για αυξήσεις στις τιμές των προϊόντων, υπέρ της ένταξης οι επιχειρήσεις.

κριτήρια για την ένταξη της αυτόν τον χρόνο, περιλαμβανομένων εκείνων για το ύψος του πληθωρισμού, το έλλειμμα του προϋπολογισμού, το μακροπρόθεσμο κόστος δανεισμού και τη σταθερότητα συναλλαγματικής ισοτιμίας.

Η ένταξη της θα πραγματοποιηθεί δύο χρόνια μετά την ένταξη

Στα καταστήματα της Σόφιας οι τιμές των προϊόντων εμφανίζονται τόσο σε λεβ όσο και σε ευρώ. Η Βουλγαρία θα γίνει η 21η χώρα που θα ενταχθεί στο ευρώ, καθώς εκπλήρωσε τα απαιτούμενα κριτήρια.

της Κροατίας τον Ιανουάριο του 2023—της τελευταίας χώρας που εντάχθηκε στην Ευρωζώνη— και θα αυξήσει τον αριθμό των Ευρωπαίων που χρησιμοποιούν το νόμισμα σε πάνω από 350 εκατ., σημειώνει το ΑΠΕ-ΜΠΕ.

Το να ανήκει μια χώρα στην Ευρωζώνη, πέραν της χρήσης των

χαρτονομισμάτων και των νομισμάτων σε ευρώ, σημαίνει επίσης μια θέση στο διοικητικό συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), που καθορίζει τη νομισματική πολιτική για τη Ζώνη του Ευρώ.

Ενώ διαδοχικές κυβερνήσεις της χώρας επιχειρήσαν την έντα-

ξη της στην Ευρωζώνη, μετά την ένταξη της στην Ε.Ε. το 2007, η βαλκανική αυτή χώρα των 6,7 εκατ. πολιτών εμφανίζεται δικαιωμένη ως προς την ένταξη της στην Ευρωζώνη, δείχνουν οι δημοσκοπήσεις, παρότι οι επιχειρήσεις είναι σε μεγάλο βαθμό υπέρ. Ορισμένοι φοβούνται ότι η

ένταξη στην Ευρωζώνη θα προκαλέσει αύξηση στις τιμές των προϊόντων και άλλοι είναι καχύποπτοι απέναντι στο πολιτικό κατεστημένο, στον απόηχο της κρίσης με την παραίτηση της κυβέρνησης αυτόν τον μήνα εν μέσω εκτεταμένων διαδηλώσεων κατά των προτεινόμενων αυξήσεων των φόρων.

Επιπλέον, σε μια χώρα με ιστορικούς πολιτιστικούς και πολιτικούς δεσμούς με τη Ρωσία, πολλοί ανησυχούν για το ενδεχόμενο μεγαλύτερης υποταγής στην Ευρώπη. «Είμαι αντίθετος, κατ' αρχάς επειδή το λεβ είναι το εθνικό μας νόμισμα», λέει ο συνταξιούχος από τη Σόφια, Εμίλ Ιβάνοφ. «Κατά δεύτερον, η Ευρώπη οδεύει προς κατάρρευση, το οποίο ακόμη και ο Αμερικανός πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ ανέφερε στη νέα στρατηγική του για την εθνική ασφάλεια. Μπορεί να μη ζω όταν θα συμβεί η κατάρρευση της Ε.Ε., αλλά προς τα εκεί οδεύει το πράγμα», σχολιάζει ο ίδιος, κάνοντας τις αγορές του στην πρωτεύουσα.

Ορισμένοι πολιτικοί αναλυτές εκτιμούν ότι η εκστρατεία προώθησης του ευρώ ήταν ανίσχυρη και ότι οι ηλκιωμένοι, ειδικά σε απομακρυσμένες περιοχές, θα δυσκολευτούν να προσαρμοστούν. Λένε ότι η έλλειψη σταθερής κυβέρνησης μπορεί να πε-

ριπλέξει περαιτέρω την αλλαγή του νομισματός. Ωστόσο, στους δρόμους και στα καταστήματα της Σόφιας, οι επιχειρήσεις προετοιμάζονται. Οι τιμές των προϊόντων, από φρούτα μέχρι φιάλες κρασιού, εμφανίζονται τόσο σε λεβ όσο και σε ευρώ. Οι διαφημιστικές πινακίδες που χρηματοδοτούνται από την κυβέρνηση δείχνουν την ισοτιμία ευρώ-λεβ με ένα μήνυμα που λέει: «Κοινό παρελθόν. Κοινό μέλλον. Κοινό νόμισμα». Τηλεοπτικές διαφημίσεις έχουν επίσης επισημάνει την επερχόμενη αλλαγή.

Κάποιοι έχουν χαιρετίσει την κίνηση. «Οχι μόνο οι ηλκιωμένοι αλλά και όλοι οι νέοι μπορούν εύκολα να ταξιδεύουν χρησιμοποιώντας ευρώ αντί να χρειάζεται να ανταλλάσσουν νόμισμα», λέει η Βεσελίνα Αποστόβλοβα, συνταξιούχος, κάνοντας και εκείνη τις αγορές της στη Σόφια.

Οι επιχειρήσεις που πωλούν αγαθά πέρα από τα σύνορα ήταν επίσης υποστηρικτικές. Η Ναταλία Γκατζέβα, ιδιοκτήτρια του ονομαστικού Dragomir Estate στη Βουλγαρία, δήλωσε στο Reuters: «Για μένα, το πιο σημαντικό είναι ότι όλες οι λειτουργίες που αφορούν τη μετατροπή νομισμάτων και την επανέκδοση τιμολογίων σε ευρώ και στη συνέχεια σε λεβ θα καταργηθούν».

Γνωστοποίηση Υποβολής ΜΕΕΠ - Επέκταση Θαλάσσιας Μονάδας Υδατοκαλλιέργειας στη Θαλάσσια Περιοχή Πεντακώμου

Δίδεται ειδοποίηση σύμφωνα με το Άρθρο 27 των περί της Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Έργα Νόμων του 2018 έως 2021, ότι στις 15 Δεκεμβρίου 2025 υποβλήθηκε στο Τμήμα Περιβάλλοντος, του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, Μελέτη Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον (ΜΕΕΠ), σχετικά με επέκταση της μονάδας υδατοκαλλιέργειας ανοικτής θάλασσας της εταιρείας TEMRI Group Ltd., από 1.000 σε 2.000 τόνους στην κοινότητα Πεντακώμου. Η μελέτη υποβλήθηκε από τους περιβαλλοντικούς συμβούλους του Έργου, Marine and Environmental Research (MER) Lab Ltd.

Λόγω της εγγύτητας του έργου σε προτεινόμενη περιοχή Natura 2000, υποβλήθηκε ταυτόχρονα, συμπληρωματική Μελέτη Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης (ΜΕΟΑ). Οι μελέτες μπορούν να τύχουν επιθεώρησης μεταξύ Δευτέρας και Παρασκευής από τις 8.00 π.μ. - 3.00 μ.μ. στα γραφεία του Τμήματος Περιβάλλοντος (28ης Οκτωβρίου 20-22, Έγκληση Λευκωσία) ή στην ιστοσελίδα του Τμήματος Περιβάλλοντος στο σύνδεσμο <http://www.moa.gov.cy/environment>. Η Μελέτη μπορεί επίσης να τύχει επιθεώρησης στα γραφεία του Τμήματος Αλιείας και Θαλασσίων Ερευνών. Οποιοδήποτε πρόσωπο μπορεί να υποβάλει στο Τμήμα Περιβάλλοντος: (α) ερωτήματα, εντός δέκα (10) ημερών από την ημερομηνία δημοσίευσης της παρούσας Γνωστοποίησης, σχετικά με την παροχή διευκρινίσεων για τη διαμόρφωση απόψεων ή παραστάσεων της παραγράφου (β). (β) απόψεις ή παραστάσεις, σε διάστημα τριάντα (30) ημερών από την ημερομηνία δημοσίευσης της παρούσας Γνωστοποίησης, αναφορικά με το περιεχόμενο της μελέτης ή τις επιπτώσεις που η εκτέλεση ή λειτουργία του έργου ενδέχεται να επιφέρει στο περιβάλλον.

ΚΕΝΗ ΘΕΣΗ

Η εταιρεία Polart Construction Ltd ζητά εργάτη-οικοδόμο με προϋπηρεσία για πλήρη απασχόληση στη Λευκωσία.

Πληροφορίες στο τηλ. 22516438

Οι κερδισμένοι και οι χαμένοι στις ευρωπαϊκές αγορές το 2025

Στο τιμόνι της ανόδου οι τράπεζες με +65% μέσα στη χρονιά

Ετος-ρεκόρ ήταν το 2025 για τα ευρωπαϊκά χρηματιστήρια, καθώς η ενίσχυση των τιμών των μετάλλων και η υπόσχεση για μαζικές αμυντικές δαπάνες έδωσαν ώθηση στις μετοχές. Οι τράπεζες όμως ήταν αυτές που έκλειψαν την παράσταση, με τους αναλυτές να εκτιμούν ότι το ράλι θα συνεχιστεί και το 2026.

Ο πανευρωπαϊκός δείκτης Stoxx 600 έχει κερδίσει 16% από τις αρχές του 2025, σημειώνοντας νέο ιστορικό υψηλό και ξεπερνώντας τον S&P 500 σε όρους δολαρίου.

Στο τιμόνι της ανόδου βρέθηκαν οι τράπεζες, με τον κλάδο να ενισχύεται κατά 65% και να οδεύει προς την καλύτερη χρονιά του από το 1997, χάρη στα ισχυρά αποτελέσματα και στις διανομές προς τους μετόχους.

Αντιθέτως, οι μετοχές που έμειναν πίσω από το ράλι ήταν κυρίως εκείνες που είχαν έκθεση στους δυσμενείς παράγοντες της χρονιάς, όπως οι δασμοί, το αδύναμο δολάριο και ο κινεζικός ανταγωνισμός, σχολιάζει ο Πίτερ Οπενχάιμερ της Goldman Sachs, μιλώντας στο Bloomberg.

Όσο για το επόμενο έτος, οι στρατηγικοί αναλυτές εκτιμούν

πως μια σειρά από παράγοντες θα λειτουργήσει ευνοϊκά για τις ευρωπαϊκές μετοχές. Κυρίως, όπως λένε, η Ευρώπη έχει χαμηλότερη έκθεση σε οποιαδήποτε πιθανή φούσκα στις μετοχές τεχνολογίας, η οποία δίνει ώθηση στη Wall Street.

«Ο φόβος για περαιτέρω εξασθένιση του δολαρίου, το ακόμη σοβαρό χάσμα στις αποτιμήσεις σε σχέση με τις ΗΠΑ και το θετικό μακροοικονομικό υπόβαθρο αναμένεται επίσης να ευνοήσουν τις ευρωπαϊκές μετοχές το 2026», επισημαίνει ο Ούλριχ Ούρμπαν της Berenberg, «ωστόσο, για να δώσουν και πάλι καλές επιδόσεις οι ευρωπαϊκές μετοχές, πρέπει και τα κέρδη να αυξηθούν το επόμενο έτος».

Καθώς οι μετοχές των Banco Santander, Societe Generale και Commerzbank κλείνουν μια χρονιά-ρεκόρ, οι αναλυτές της JP Morgan θεωρούν ότι οι ευρωπαϊκές τράπεζες θα συνεχίσουν να σημειώνουν άνοδο. «Μπαίνουμε στο 2026 με μια συνεχή και επιβεβαιωμένη θετική άποψη για τις ευρωπαϊκές τράπεζες», σημειώνουν, επικαλούμενοι τη βελτίωση της οικονομίας, τα σταθερά επιτόκια, τον πληθωρισμό και την ανεργία.

Δεύτερη χρονιά απωλειών το 2025 για τον κλάδο αυτοκινήτων και ανταλλακτικών της Ευρώπης. Οι αυτοκινητοβιομηχανίες αντιμετώπισαν υποτονική ζήτηση, αυξημένο κόστος λόγω δασμών και ανταγωνισμό από την Κίνα.

Ισχυρά κέρδη σημείωσαν οι μετοχές αμυντικών βιομηχανιών και του τομέα εξορύξεων.

Οι μετοχές του αμυντικού τομέα παρουσίασαν ένα ισχυρό ράλι μέσα στο 2025, καθώς οι ευρωπαϊκές χώρες αναγκάστηκαν να αυξήσουν τις στρατιωτικές δαπάνες τους, ως απάντηση στη στρατηγική του Ντόναλντ Τραμπ.

Η βρετανική εταιρεία κατασκευής πολεμικών πλοίων Babcock International σημείωσε την καλύτερη χρονιά της και μπήκε στον δείκτη FTSE 100 του Ηνωμένου Βασιλείου. Η γερμανική εταιρεία κατασκευής όπλων και πυρομαχικών Rheinmetall είχε επίσης τη μεγαλύτερη άνοδο που έχει καταγραφεί ποτέ, κερδίζο-

ντας την είσοδό της στον δείκτη Euro Stoxx 50. Η Indra Sistemas, εταιρεία ανάπτυξης αμυντικών συστημάτων, ήταν η μετοχή με την καλύτερη απόδοση στην Ισπανία, παρουσιάζοντας άνοδο περίπου 180%. Παρότι οι προσπάθειες για τον τερματισμό του πολέμου Ρωσίας - Ουκρανίας αποτελούν έναν κρίσιμο παράγοντα για την πορεία των αμυντικών βιομηχανιών, η Morgan Stanley τονίζει ότι η επόμενη βασική εξέλιξη για το 2026 θα είναι οι αμυντικοί προϋπολογισμοί των εμπόρων χωρών, που θα δώσουν μια δυναμική στις παραγγελίες και στα εταιρικά κέρδη του κλάδου.

Υπεραποδόσεις εμφάνισαν και οι μετοχές του κλάδου εξορύξεων, καθώς οι γεωπολιτικές ανησυχίες ενίσχυσαν τη ζήτηση για πολύτιμα μέταλλα και οι αυξανόμενες απαιτήσεις ηλεκτροδότησης για την τροφοδοσία των data centers τεχνικής νοημοσύνης ώθησαν τις τιμές του χαλκού σε επίπεδα ρε-

κόρ. Η εταιρεία εξορύξης χρυσού και αργύρου Fresnillo ήταν η μετοχή με την καλύτερη απόδοση του βρετανικού FTSE 100 το 2025, πενταπλασιάζοντας την αξία της. Η πολωνική εταιρεία παραγωγής χαλκού και αργύρου KGHM Polska Miedz υπερδιπλασιάστηκε.

Η εταιρεία κοσμημάτων Pandora πάντως είδε την άλλη όψη του νομίσματος αυτής της χρονιάς-ρεκόρ για το ασήμι, καθώς το ράλι του μετάλλου αύξησε τα κόστη της. Η μετοχή υποχώρησε κατά 47% και ήταν ανάμεσα σε εκείνες με τις χειρότερες επιδόσεις του δείκτη Stoxx Europe 600.

Η Puma υποχώρησε κατά 50% και αναμένεται να κλείσει τη χειρότερη χρονιά της. Το έτος ξεκίνησε άσχημα, αφού τα απογοητευτικά κέρδη προκάλεσαν αναθεώρηση στους στόχους κερδοφορίας και ένα πρόγραμμα μείωσης κόστους. Ακολούθησαν περισσότερες προειδοποιήσεις, με την εταιρεία αθλητικών ειδών να

ανακοινώνει περικοπές θέσεων εργασίας και σχέδια να εντείνει την εστίασή της, αφού οι ανταγωνιστικές Adidas, ON Holding και New Balance Athletics ωφελήθηκαν από την αυξανόμενη δημοτικότητα του τρεξίματος.

Δεύτερη χρονιά απωλειών ήταν το 2025 για τον κλάδο αυτοκινήτων και ανταλλακτικών της Ευρώπης, καθώς οι αυτοκινητοβιομηχανίες αντιμετώπισαν υποτονική ζήτηση, αυξημένο κόστος λόγω των δασμών και ανταγωνισμό από την Κίνα, την ώρα που ήδη δυσκολεύονταν με τη μετάβαση στην ηλεκτροκίνηση.

Στους χαμένους και η Novo Nordisk, για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά, με πτώση 48%. Ο φαρμακευτικός γίγαντας αντιμετωπίζει έντονο ανταγωνισμό από εταιρείες που προσφέρουν φθηνότερες εκδόσεις των φαρμάκων απώλειας βάρους Wegovy και Ozempic, καθώς και από την αμερικανική Eli Lilly.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

7

TET 20:30 (120')
Βουγούνια (15+)
Γιώργος Λάνθιμος (USA, 2025)

Δύο νεαροί συνωμοσιολόγοι απαγούν την πανίσχυρη CEO μιας μεγάλης εταιρείας, πεπεισμένοι πως πρόκειται για μια εξωγήινη ύπαρξη, με σκοπό να καταστρέψει τον πλανήτη Γη. Ο Γιώργος Λάνθιμος φτιάχνει ένα σαγηνευτικό κοκτέιλ κινηματογραφικών ειδών, σε μια ντελιριακή καταβύθιση στο παράλογο, διασκευάζοντας την κορεατική ταινία *Save the Green Planet!* (2003). Στα Αγγλικά με Ελληνικούς υπότιτλους. **€8**

9

ΠΑΡ 20:30 (120')
Ο Γυάλινος Κόσμος (12+)
Τένεσι Ουίλιαμς
Θέατρο Δέντρο-Open Arts

Το Θέατρο Δέντρο και η Open Arts παρουσιάζουν το εμβληματικό έργο του Τένεσι Ουίλιαμς σε σκηνοθεσία Θανάση Γεωργίου, με μια εξαιρετική ομάδα συντελεστών και ερμηνευτών. Τέσσερις μοναξίες πίσω από κλειστές πόρτες, τέσσερις τρόποι να ονειρεύεσαι μια διαφορετική ζωή. Ένα έργο μνήμης, τρυφερό και οδυνηρό, που μιλά για τα όνειρα που δεν πραγματοποιήθηκαν, για τις οικογενειακές δεσμεύσεις και την αναζήτηση της ελευθερίας. Σκηνοθεσία: Θανάσης Γεωργίου. Παίζουν οι ηθοποιοί: Σοφία Καλλή, Ανδρέας Κούτσουμπας, Μαρία Κωνσταντίνου, Θανάσης Γεωργίου, Σταύρος Δημόπουλος. **€15**

10

ΣΑΒ 20:30 (105')
Το Γάλα
Κατσικονούρης | Θέατρο Λέξη

Το συγκλονιστικό θεατρικό έργο του Βασίλη Κατσικονούρη ανεβαίνει από το Θέατρο Λέξη σε σκηνοθεσία Μαρίνας Βρόντη και παραγωγή Γιώργου Τσιάκκα. Μια δυνατή ιστορία που εξερευνά τα όρια της αγάπης και της θυσίας, αγγίζοντας τις πιο ευαίσθητες χορδές της ανθρώπινης ύπαρξης. Με τις καθηλωτικές ερμηνείες της Χριστίνας Παυλίδου, του Αντρέα Παπαμιχαλόπουλου, του Βασίλη Χαλαλάμπους και της Σταυριάνας Καδή. Σκηνικά: Έλενα Κατσούρη, Κωστούμια: Μαρία Γεωργίου, Φωτογραφία: Ειρήνη Θεοδώρου, Φωτισμός: Βασίλης Πετεινάρης, Βοηθός Σκηνοθέτη: Σταυριάνη Καδή, Εικαστικό: Έλενα Γιωργάλλα. **€25 / 22 / 18**

17

ΣΑΒ 20:30 (90')
Αγγέλα Παπάζογλου
Γιώργης Παπάζογλου | Άννα Βαγενά

Μια παράσταση-σταθμός στα θεατρικά πράγματα της Ελλάδας. Η *Αγγέλα Παπάζογλου* του Γιώργη Παπάζογλου με την Άννα Βαγενά, πρωτοανέβηκε το 1999 και είναι η μακροβιότερη παράσταση με την ίδια πρωταγωνίστρια. Βασίζεται στις μνήμες της σπουδαίας Μικρασιάτισσας, Αγγελικής Παπάζογλου, γυναίκας του ρεμπέτη Βαγγέλη Παπάζογλου. Στις αφηγήσεις της μιλάει για τη Σμύρνη, όταν οι Έλληνες κυριαρχούσαν στη ζωή της. Ύστερα έρχεται η καταστροφή, ο ξεριζωμός, η εγκατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα, ο αγώνας για να προκόψουν και να ριζώσουν σε αυτήν, φέρνοντας μαζί τους το φως της Μικρασίας, τον πολιτισμό και την ψυχή της. Σκηνοθεσία: Λάμπρος Λιάβας - Άννα Βαγενά. Αγγέλα: Άννα Βαγενά. Αναγνώστρια: Μαριάννα Μαυριανού. **€20 / 15**

24

ΣΑΒ 20:30 (110')
Κώστας Χατζής και Daniela

Ο Κώστας Χατζής, με τις διαχρονικές ερμηνείες του, και η Daniela με τη ζεστασιά της φωνής της θα παρουσιάσουν ένα πρόγραμμα γεμάτο συγκίνηση, νοσταλγία και αγαπημένα τραγούδια όπως το *Σπουδαίοι Άνθρωποι αλλά, Σύνορα η αγάπη δε γνωρίζει* και το *Δεν Είμαι Εγώ* που σημάδεψαν την ελληνική μουσική σκηνή. **€25 / 22**

28

TET 20:30 (90')
Η Επανάωση της Βόρειας με τη Νότια Κορέα

Ζοέλ Ποιμερά | Θέατρο Δέντρο & Θεατρική Στέγη Κύπρου | Επί Σκηνής

Το σύγχρονο έργο του Ζοέλ Ποιμερά, σε σκηνοθεσία Ονησίφορου Ονησιφόρου, είναι ένα έργο που εξερευνά την αγάπη και τη διαρκή διαπραγμάτευση γύρω από αυτήν: τις επιλογές, τις θυσίες και το θάρρος που απαιτούνται για να σταθεί κανείς απέναντι στις σχέσεις του και απέναντι στον εαυτό του. Ένα έργο που ανοίγει χώρο για αναγνώριση, σκέψη και ουσιαστικό διάλογο. Μετάφραση: Μαριάννα Κάλμπαρη. Σκηνοθεσία: Ονησίφορος Ονησιφόρου. Ηθοποιοί: Σταύρος Λούρας, Παναγιώτα Παπαγεωργίου, Βασιλική Κυπραίου, Παναγιώτης Λάρκου, Κατερίνα Λούρα, Ονησίφορος Ονησιφόρου, Κρίστου Χαλαλάμπους, Ανδριανή Νεοκλέους. **€18 / 15**

Ιανουάριος 2026

30 - 31

ΠΑΡ - ΣΑΒ
Παρ 19:00 & 31 Σαβ 16:00 & 19:00 (70')
Άλφρεντ και Βιολέτα*
Gabriadze Theatre

Μια τρυφερή και ειρωνική ιστορία αγάπης, εμπνευσμένη από το μυθιστόρημα του Αλεξάνδρου Δουμά *Η Κυρία με τις Καμέλιες* και την όπερα *La Traviata* του Βέρντι. Ο Ρεζό Γκαμπριάτζε μεταφέρει τη δράση στη σύγχρονη Τιφλίδα, δημιουργώντας έναν ποιητικό, κινηματογραφικό κόσμο όπου οι μαριονέτες βιώνουν πραγματικά ανθρώπινα συναισθήματα — με χιούμορ, τρυφερότητα, πόνο και γλυκιά μελαγχολία. Στα Γεωργιανά με ελληνικούς και ρωσικούς υπότιτλους. **€30+**

* Η παράσταση θα επαναληφθεί την Κυριακή 1/2 στις 16:00 & 19:00.

Ταμείο Θεάτρου:
77777745, boxoffice@rialto.com.cy

Εισιτήρια εκδίδονται:
Στο ταμείο του Θεάτρου:
Δευτέρα - Παρασκευή 10:00 - 15:00 & 90' πριν την έναρξη των παραστάσεων.
• Σε ηλεκτρονική μορφή www.rialto.com.cy
• Τηλεφωνικά 77777745

Κρατήσεις θέσεων γίνονται τηλεφωνικά και ισχύουν μέχρι και πέντε μέρες πριν από κάθε παράσταση.

*Το κοινό παρακαλείται όπως προσέρχεται έγκαιρα.

77777745
rialto.com.cy

Θέατρο Ριάλτο

Στην εκκίνηση ΣΔΙΤ για νέες φοιτητικές εστίες

Πώς προχωρούν οι σχεδιασμοί σε Δυτική Μακεδονία, Θράκη, Κρήτη, Θεσσαλία και Αττική – Επενδύσεις άνω των 750 εκατ. ευρώ

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Εντός του 2026 εκτιμάται ότι θα καταστεί εφικτή, έπειτα από πολυετείς προσπάθειες, η εκκίνηση μιας σειράς κρίσιμων έργων κατασκευής νέων φοιτητικών εστιών για την κάλυψη των στεγαστικών αναγκών τουλάχιστον 12.842 φοιτητών, ενώ προωθούνται και αρκετά έργα για την αναβάθμιση υφιστάμενων εστιών, αρκετές εκ των οποίων είχαν περιέλθει σε τέτοια απαξίωση ώστε να υπολειμθούν στην πράξη. Συνολικά εκτιμάται πως θα κινητοποιηθούν επενδυτικά κεφάλαια ύψους άνω των 750 εκατ. ευρώ.

Η πιο πρόσφατη εξέλιξη αφορά την υποβολή δεσμευτικών οικονομικών προσφορών (από Ακτορ και Metlen) για το έργο ΣΔΙΤ του Πανεπιστημίου της Δυτικής Μακεδονίας, κάτι που γεννά προσδοκίες για υπογραφή της σύμβασης εντός του πρώτου εξαμήνου του 2026. Το έργο των 105 εκατ. ευρώ προβλέπει την κατασκευή 750 φοιτητικών εστιών (κλίνες) σε Πτολεμαΐδα (100 εστίες), Φλώρινα (150 εστίες), Καστοριά (150 εστίες) και Κοζάνη (350 εστίες). Στο έργο συμπεριλαμβάνεται και νέο πολυδύναμο συνεδριακό κέντρο στην πανεπιστημιούπολη Κοζάνης.

Η πραγματικότητα πάντως έχει δείξει ότι και μετά την ανάδειξη προσωρινών αναδόχων απαιτούνται πολλοί μήνες, ακόμη και πάνω από 1,5 έτος, για την υπογραφή των τελικών συμβάσεων. Ακόμη όμως και σε περιπτώσεις έργων που έχουν υπογραφεί, όπως το μεγαλύτερο ΣΔΙΤ φοιτητικών κατοικιών που αφορά το Πανεπιστήμιο Κρήτης, ύψους 250

εκατ. ευρώ, με ανάδοχο τον όμιλο Ακτορ, έχουν απαιτηθεί αρκετοί μήνες έως ότου καταστεί εφικτή η εκκίνηση των εργασιών, π.χ. για λόγους γραφειοκρατικούς, αδειοδοτικούς κ.τ.λ.

Το έργο στην Κρήτη αφορά την κατασκευή 1.810 διαμερισμάτων, συνολικής δυναμικότητας 2.710 κλινών στην πόλη του Ρεθύμνου και 1.016 διαμερισμάτων με 2.136 κλίνες στο Ηράκλειο. Παράλληλα, στο Ρέθυμνο θα ανεγερθεί νέο μεγάλο αμφιθέατρο 800 θέσεων, σχεδιασμένο για την κάλυψη πολλαπλών ακαδημαϊκών και πολιτιστικών χρήσεων. Με βάση τις τελευταί-

Προς υπογραφή οδεύουν εντός του πρώτου εξαμήνου του 2026 δύο έργα ΣΔΙΤ για λογαριασμό του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης και του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

ες πληροφορίες, η κατασκευή αναμένεται να εκκινήσει εντός του πρώτου τριμήνου του έτους.

Προς υπογραφή οδεύουν εντός του πρώτου εξαμήνου του 2026 δύο ακόμη έργα ΣΔΙΤ, για λογαριασμό του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης και του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, αμφότερα με ανάδοχο τον όμιλο Ακτορ. Το έργο στη Θράκη, ύψους 107 εκατ. ευρώ, αφορά την κατασκευή φοιτητικών εστιών, πανεπιστημιακών κατοικιών, χώρων

Το έργο ΣΔΙΤ φοιτητικών κατοικιών στο Ηράκλειο της Κρήτης αφορά την κατασκευή 1.016 διαμερισμάτων.

οίσις, κεντρικής βιβλιοθήκης κι ενός ερευνητικού κέντρου, ενώ εκτείνεται σε τρεις πόλεις, την Αλεξανδρούπολη, την Κομοτηνή και την Ξάνθη. Συγκεκριμένα, στην Αλεξανδρούπολη προβλέπονται τέσσερα κτίρια φοιτητικών εστιών, επιφανείας 12.200 τ.μ. για 350 φοιτητές, ένας χώρος σίτισης 3.776 τ.μ. για 1.500 άτομα και 12 πανεπιστημιακές κατοικίες για τουλάχιστον 4 άτομα εκάστη, συνολικής επιφανείας 1.440 τ.μ. Στην Κομοτηνή έχουν χωροθετη-

θει δύο ακόμη κτίρια φοιτητικών εστιών, επιφανείας 9.667 τ.μ. για 350 φοιτητές, ένας χώρος σίτισης (6.000 τ.μ. για 2.500 φοιτητές), ένας ξενώνας φιλοξενίας για 28 άτομα και 24 πανεπιστημιακές κατοικίες επιφανείας 2.880 τ.μ. Στη δε Ξάνθη θα κατασκευαστεί ένα ερευνητικό κέντρο αριστείας 10.000 τ.μ.

Αντίστοιχα, το έργο στη Θεσσαλία, ύψους 116 εκατ. ευρώ, αφορά την αξιοποίηση και ανάπλαση του ακινήτου της παλιάς Βαμβα-

κουργίας Βόλου, ιδιοκτησίας της ΔΥΠΑ, ενώ επιπλέον 13.655 τ.μ. προβλέπονται να αναπτυχθούν και σε έκταση στη Λαμία. Σε ό,τι αφορά το κτίριο του Βόλου, αποτελείται από δύο εκτάσεις 88,4 στρεμμάτων στη Ν. Ιωνία Βόλου, εντός των οποίων βρίσκονται 20 υφιστάμενα κτίρια, συνολικής επιφανείας 48.600 τ.μ. Πρόκειται για μια ευρεία κλίμακα ανάπλαση, κάτι που εξηγεί και τον χρόνο που έχει απαιτηθεί για την τεχνική και αδειοδοτική ωρίμαν-

σή του. Με βάση τον σχεδιασμό, στο ακίνητο διατηρούνται συνολικά επτά υφιστάμενα κτίρια συνολικής επιφανείας περίπου 27.120 τ.μ. Όλα τα υπόλοιπα κτίσματα θα καταρριφθούν και θα αντικατασταθούν από νέα κτίρια επιφανείας 56.400 τ.μ. Επίσης, προβλέπονται ελεύθεροι χώροι, που θα περιλαμβάνουν πράσινο, πλατείες, ποδηλατοδρόμους, πεζοδρόμους και θέσεις στάθμευσης συνολικής επιφανείας 39.468 τ.μ. Σύμφωνα με το σχέδιο, θα δημιουργηθούν τουλάχιστον 600 φοιτητικά δωμάτια, από τα οποία τα 80 θα δοθούν στη ΔΥΠΑ ως ανταποδοτικά για την παραχώρηση του ακινήτου.

Παράλληλα όμως έχει αρχίσει να δημιουργείται και μια κρίσιμη «μάζα» έργων και παρεμβάσεων και στις πανεπιστημιακές μονάδες της Αττικής. Στις αρχές του 2026 αναμένεται να προκηρυχθεί διαγωνισμός για την κατασκευή συγκροτήματος 1.100 κλινών φοιτητών για λογαριασμό του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, έργο εκτιμώμενου ύψους 65 εκατ. ευρώ. Αντίστοιχα, 45,4 εκατ. ευρώ θα δαπανηθούν από το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο για την ανακαίνιση 450 κλινών της παλιάς φοιτητικής εστίας.

Επίσης, όπως ανακινώθηκε στις αρχές της εβδομάδας, το υπ. Παιδείας θα διαθέσει 4,1 εκατ. ευρώ για την αναβάθμιση 12 φοιτητικών εστιών ανά την επικράτεια και συγκεκριμένα της φοιτητικής εστίας του Παν. Αθηνών (Ούλωφ Πάλλμε), της ΑΣΠΑΙΤΕ (Μαρούσι), εκείνων του Παν. Θεσσαλονίκης, όπως επίσης και σε Ρέθυμνο, Ηράκλειο, Ιωάννινα, Καλαμάτα, Πάτρα, Βόλο, Καλαμαριά και Σπεία.

Αύξηση οικοδομικής δραστηριότητας τον Σεπτέμβριο

Συνεχίστηκε και τον φετινό Σεπτέμβριο η ανοδική πορεία της οικοδομικής δραστηριότητας σε πανελλαδικό επίπεδο. Πρόκειται για μια εξέλιξη που ξεκίνησε από τον Ιούνιο, όταν ξεκαθάρισε το τοπίο αναφορικά με τον ΝΟΚ (Νέος Οικοδομικός Κανονισμός) με την ψήφιση σχετικής ρυθμίσεως συμμόρφωσης με την απόφαση του ΣτΕ τον Δεκέμβριο του 2024. Η εν λόγω απόφαση είχε καταργήσει τα περισσότερα μπόλινους δόμους, φέρνοντας μεγάλη αναστάτωση στην αγορά.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοίνωσε η ΕΛΣΤΑΤ, η συνολική οικοδομική δραστηριότητα τον Σεπτέμβριο ανήλθε σε 2.549 οικοδομικές άδειες, που αντιστοιχούν σε 616.183 τ.μ. επιφανείας και 3.063.040 κυβικά μέτρα όγκου, παρουσίασε δηλαδή αύ-

Στην Αττική, ενώ παρατηρείται αύξηση στον αριθμό των αδειών, τόσο η επιφάνεια όσο και ο όγκος καταγράφουν μείωση.

ξηση κατά 12,5% στον αριθμό των οικοδομικών αδειών, αύξηση κατά 6,5% στην επιφάνεια και αύξηση κατά 5,1% στον όγκο σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2024. Παράλληλα, οι άδειες της ιδιωτικής οικοδομικής δραστηριότητας ανήλθαν σε 2.524, που αντιστοιχούν σε 597.813 τ.μ. επιφανείας και 2.911.946 κυβικά μέτρα όγκου, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 12,9% στον αριθ-

Η συνολική οικοδομική δραστηριότητα τον Σεπτέμβριο ανήλθε σε 2.549 οικοδομικές άδειες, που αντιστοιχούν σε 616.183 τ.μ. επιφανείας και 3.063.040 κυβικά μέτρα όγκου.

μό των οικοδομικών αδειών, αύξηση κατά 7,9% στην επιφάνεια και αύξηση κατά 5,3% στον όγκο σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2024.

Ωστόσο, η εικόνα στην Αττική είναι διαφορετική. Συγκεκριμένα, ενώ παρατηρείται αύξηση στον αριθμό των αδειών κατά 14,1% (σε 527 από 462), τόσο η επιφάνεια όσο και ο όγκος καταγράφουν μείωση κατά 14,9% και κατά 41,4% σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου έτους. Πρόκειται για σαφή επίπτωση των αλλαγών στον ΝΟΚ, καθώς η κατάργηση των μπόλινους δόμους έχει αποτέλεσμα τη σημαντική μείωση της δομησίμου επιφανείας ανά άδεια.

Εν τω μεταξύ, το «χαμένο» πρώτο πεντάμηνο του έτους έχει αντικτυπο και σε επίπεδο εννε-

μήνου. Ειδικότερα, την περίοδο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου η συνολική οικοδομική δραστηριότητα στο σύνολο της χώρας σημείωσε μείωση κατά 6,3% στον αριθμό των οικοδομικών αδειών, μείωση κατά 13,8% στην επιφάνεια και κατά 7,6% στον όγκο, συγκριτικά με την αντίστοιχη περίοδο του 2024. Κατά την ίδια περίοδο σύγκρισης, η ιδιωτική οικοδομική δραστηριότητα σε πανελλαδικό επίπεδο σημείωσε πτώση κατά 6,3% στον αριθμό των αδειών, κατά 13,7% στην επιφάνεια και κατά 7,1% στον όγκο.

Στη δε Αττική η ιδιωτική οικοδομική δραστηριότητα το φετινό εννέαμηνο σημειώνει κάμψη κατά 4,4% στον αριθμό των αδειών, κατά 14,3% στην επιφάνεια και κατά 14,8% στον όγκο.

Επενδύσεις 250 εκατ. ευρώ από την Trastor

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Επενδυτικό πρόγραμμα, το οποίο ενδεχομένως να ξεπεράσει τα 250 εκατ. ευρώ κατά τη διάρκεια της διετίας 2026-2027 φιλοδοξεί να υλοποιήσει η διοίκηση της Trastor. Στόχος είναι η περαιτέρω μεγέθυνση του υφιστάμενου χαρτοφυλακίου ακινήτων με σύγχρονα κτίρια γραφείων και logistics, που αποτελούν τις δύο κατηγορίες ακινήτων εισοδήματος οι οποίες αξιολογούνται πιο ελκυστικές και με προοπτικές περαιτέρω ανάπτυξης τα επόμενα χρόνια, λόγω της υψηλής μισθωτικής ζήτησης. Παράλληλα, δεν αποκλείεται να συνεχιστούν και οι επλεκτικές πωλήσεις, κυρίως παλαιότερων και μικρότε-

Αναμένεται να εντατικοποιηθεί και το πρόγραμμα αναβάθμισης των υφιστάμενων ακινήτων της.

ρη επιφανείας κτιρίων, ενώ αναμένεται να εντατικοποιηθεί και το πρόγραμμα αναβάθμισης ακινήτων του υφιστάμενου χαρτοφυλακίου.

Στο πλαίσιο αυτό συνεχίζεται η κινητικότητα για την εξασφάλιση της απαιτούμενης ρευστότητας κεφαλαίων, τόσο μέσω νέου δανεισμού όσο και μέσω αύξησης μετοχικού κεφαλαίου,

Κατά τη διάρκεια του 2025, η εισογμένη εταιρεία του ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς προχώρησε σε επενδύσεις ύψους 110 εκατ. ευρώ.

την οποία η διοίκηση τοποθετεί χρονικά εντός του πρώτου εξαμήνου του 2026. Συγκεκριμένα, στα περίπου 20-30 εκατ. ευρώ της ήδη υφιστάμενης ρευστότητας της εταιρείας προστέθηκαν πρόσφατα 95 εκατ. ευρώ μέσω της έκδοσης κοινού ομολογιακού δανείου από τη Eurobank. Το νέο ομολογιακό θα χρηματοδοτήσει μέρος του υφιστάμενου δανεισμού της εταιρείας, ενώ ποσό έως 71,3 εκατ. ευρώ αναμένεται να διατεθεί για τη χρηματοδότηση του επενδυτικού πλάνου της εισογμένης εταιρείας ακινήτων.

Σε ό,τι αφορά την αύξηση κεφαλαίου 120 εκατ. ευρώ, αυτή θα πραγματοποιηθεί με παραίτηση του δικαιώματος προτίμησης των παλαιών μετόχων, καθώς πρόθε-

ση είναι η είσοδος νέων επενδυτών, τόσο θεσμικών όσο και μικρομετόχων, προκειμένου να αυξηθεί και η ελεύθερη διασπορά του μετοχικού κεφαλαίου και να επιτευχθεί η απαιτούμενη συμμόρφωση με τον νέο κανονισμό του Χρηματιστηρίου Αθηνών. Στο πλαίσιο αυτό, προβλέπεται να εκδοθούν έως 240 εκατ. νέες μετοχές, ονομαστικής αξίας 0,5 ευρώ εκάστη.

Με βάση τον υφιστάμενο σχεδιασμό, περίπου το 50% της αύξησης, ή 60 εκατ. ευρώ, θα καλυφθεί από την ίδια την Τράπεζα Πειραιώς (και θα χρησιμοποιηθεί για νέες επενδύσεις), με το υπόλοιπο 50% να αφορά την είσοδο νέων επενδυτών.

Κατά τη διάρκεια του 2025 η

εισογμένη εταιρεία του ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς προχώρησε σε επενδύσεις ύψους 110 εκατ. ευρώ, κυρίως μέσω νέων εξαγορών, αλλά και μέσω υλοποίησης έργων ανάπτυξης και αναβάθμισης ακινήτων του χαρτοφυλακίου της.

Η μεγαλύτερη εξαγορά που αναμένεται να επιστημοποιηθεί πιθανώς ακόμη και σήμερα, αφορά την εξαγορά του συγκροτήματος logistics που μισθώνει ο όμιλος «Σκλαβενίτσας».

Πρόκειται για ακίνητο 75.000 τ.μ., αξίας 84 εκατ. ευρώ, που θα αποφέρει ετησιοποιημένα έσοδα 5,4 εκατ. ευρώ. Επιπλέον 31 εκατ. ευρώ δαπανήθηκαν το 2025 για εξαγορές μεμονωμένων ακινήτων.

Απ' το πρώτο βιβλίο του ο Νταν Μπράουν έδειξε ότι ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για την εξέλιξη της επιστήμης, και εκεί στρέφει το βλέμμα του στο «Μυστικό των μυστικών».

Η ώρα των τεχνολογικών τεράτων

Στο νέο βιβλίο του Νταν Μπράουν η επιστήμη παύει να είναι υπόσχεση και γίνεται εργαλείο εξουσίας

Του ΜΑΝΩΛΗ ΑΝΔΡΙΩΤΑΚΗ

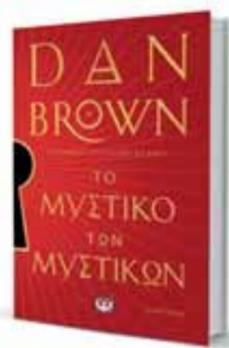
Ο Νταν Μπράουν είναι αναμφίβολα ένας απ' τους πιο διάσημους συγγραφείς λαϊκής λογοτεχνίας στον κόσμο. Ο «Κώδικας Ντα Βίντσι» έχει πουλήσει πάνω από 80 εκατ. αντίτυπα παγκοσμίως και κάθε νέος τίτλος του αντιμετωπίζεται ως εκδοτικό γεγονός. Πριν από τον «Κώδικα» προηγήθηκαν τρία μυθιστορήματα, τα οποία είχαν μάλλον χλιαρή υποδοχή, αλλά απέκτησαν αναγνώστες εκ των υστέρων. Πολλοί ταυτίζουν τον Νταν Μπράουν με τα θέματα που ανέπτυξε στα βιβλία του: τον θρησκευτικό μυστικισμό, τη θρησκευολογία, τη γοητεία των μυστηρίων, καθώς και τη χρήση συμβόλων και αριθμών. Η μεγάλη του εμμονή, ωστόσο, που διατρέχει άλλοτε υπόγεια και άλλοτε πιο φανερά το έργο του, είναι άλλη. Απ' το πρώτο βιβλίο του κιόλας, το «Ψηφιακό οχυρό», ο Μπράουν έδειξε ότι ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για την εξέλιξη της επιστήμης. Η μεγάλη επιτυχία του «Κώδικα» τον υποχρέωσε στα δύο επόμενα βιβλία να κινηθεί στα γνωστά του μοτίβα, αλλά στα δύο πιο πρόσφατα βιβλία του, το «Origin» (2017) και το «Μυστικό των μυστικών» (2025), η επιστήμη και η τεχνολογία περνούν στο προσκήνιο.

Στο διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ των δύο τελευταίων βιβλίων του άλλαξαν πολλά. Στο «Origin» ο Βαλέρο «απύθηνε συστηματικά προειδοποιήσεις ότι η ΤΝ εξελισσόταν με ταχύτητα που ξεγελούσε και ότι έπρε-

πε να εφαρμοστούν αυστηρές κατευθυντήριες οδηγίες που θα καθόριζαν την ικανότητα της να αλληλεπιδρά με τον κόσμο των ανθρώπων» (σελ. 649). Στο «Μυστικό των μυστικών», οι εξελίξεις έχουν επιβεβαιώσει τις ανησυχίες του συγγραφέα. Βρισκόμαστε πλέον στο σημείο μηδέν. Ο Φόκμαν, επιμελητής μεγάλου εκδοτικού οίκου, εξηγείται απέναντι σε ένα μέλλον που δεν είναι μια υπόσχεση, αλλά πραγματικότητα. «Είχε υπόψη του τις διάφορες εφαρμογές ΤΝ, φυσικά, όμως είχε δώσει δημόσιο όρκο να μην τις χρησιμοποιήσει ποτέ. Συνιστούν υπαρκτά απειλή για την ευγενή τέχνη της συγγραφής!» (σελ. 547).

Διαβάζοντας αυτές τις γραμμές θυμήθηκα μια συζήτηση πριν από 20 χρόνια, με μια μορφωμένη γυναίκα στη Γαλλία, η οποία μου είχε πει ότι ο «Κώδικας Ντα Βίντσι» θα μπορούσε να είχε γραφτεί από υπολογιστή. Ίσως τελικά η εξέλιξη των Μεγάλων Γλωσσικών Μοντέλων να είναι μια ειρωνική εκδίκαση της λογοτεχνίας απέναντι σε όσους βολεύτηκαν με δοκιμασμένες συνταγές και απέφυγαν το απρόβλεπτο και επισφαλές πεδίο της τέχνης.

Ο Μπράουν γράφει φιλόδοξα θρίλερ, που μπορούν να διασκευαστούν εύκολα στον κινηματογράφο ή στην τηλεόραση. Δεν μπορεί κανείς να υποτιμήσει τους προβληματισμούς, ούτε τις υπερβρες φιλοδοξίες του, αν και το έργο του στερείται του βάθους που θα του έδινε μερικά επίπεδα

Όπως και τα άλλα βιβλία του Νταν Μπράουν, το «Μυστικό των μυστικών» είναι ένα φιλόδοξο θρίλερ που μπορεί να διασκευαστεί εύκολα στον κινηματογράφο ή στην τηλεόραση.

κατά καιρούς να συλλαμβάνει κρίσιμα διακυβεύματα της εποχής, διαθέτοντας ευαίσθητες κεραιές.

Στο «Μυστικό των μυστικών» ο Μπράουν επανέρχεται στο σταθερό του σχήμα. Ο καθηγητής Ρόμπερτ Λάνγκτον καλείται να λύσει μια νέα αλυσίδα γρίφων. Στο πλευρό του βρίσκεται η ικανότατη νευροεπιστήμονας δρ Κάθριν Σόλομον, η οποία εξαφανίζεται από τις πρώτες κιόλας σελίδες. Ένα τερατόμορφο πρόσωπο, που παραπέμπει ευθέως στο Γκόλεμ της εβραϊκής παράδοσης, εισβάλλει στην αφήγηση. Ακολουθεί ένα ανθρωποκνηνητό με φόνους, καταδιώξεις, ανατροπές και δύο

αμήχανες ερωτικές σκηνές, όλα τοποθετημένα σε εμβληματικά τοποσημα της Πράγας.

Ο Μπράουν αναζητεί τις απαντήσεις στη νευροεπιστήμη και στην ΤΝ. Κάνει μια απόπειρα να συμπεριλάβει και την εικονική πραγματικότητα, αλλά εκεί το σχέδιο χάνει το ενδιαφέρον του. Στον πυρήνα της αφήγησης του, ο μεγάλος κακός είναι ένας γνώριμος στόχος: η CIA, η οποία εργαλείοποιεί την επιστήμη, αδιαφορώντας εντελώς για τις φιλοσοφικές και υπαρξιακές διαστάσεις της έρευνας. Η CIA κλέβει ευθαρσώς τη δουλειά της δρος Σόλομον και κάνει πειράματα σε ανθρώπους, προσαρτώντας στους εγκεφάλους τους εμφυτεύματα. Όπως τυχαίως, το πειραματόζωο των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών είναι... μια Ρωσίδα. Στο απόρρητο σχέδιο, που εκτυλίσσεται στα έγκατα μιας ευρωπαϊκής πρωτεύουσας, ετοιμάζεται ένα δυστοπικό μέλλον, όπου ο απομακρυσμένος έλεγχος του νου γίνεται πραγματικότητα. Υπαίτιος τελικά είναι ένας αξιωματικός που ξέφυγε. Και κάπως έτσι μένει ανέγγιχτη η άρρωστη δομή.

Το επιστημονικό θρίλερ είναι μια ιδιαίτερα επίκαιρη φόρμα, που αξιοποιεί τα ευρήματα της επιστήμης για να ικανοποιήσει την περιέργεια και το ενδιαφέρον του κοινού. Στην πορεία επιχειρεί να θέσει μερικά μεγάλα ερωτήματα, όπως το «μπορεί η επιστήμη να βρει τι συμβαίνει όταν πεθαίνουμε;», εν προκειμένω, που απαιτούν γνώση, ακρίβεια και αφηγηματική

σπίθα. Δεδομένης της φόρμας, και των περιορισμών τους, τα επιστημονικά θρίλερ συνομιλούν με την εποχή κι εκφράζουν καθολικές αγωνίες. Εδώ ο Μπράουν προειδοποιεί για τον κίνδυνο να μετατραπεί η επιστήμη σε όπλο και πολιτικό εργαλείο στα χέρια ανεξέλεγκτων εξουσιών. Αν διαβούμε αυτό το σύνορο οριστικά, θα γεννηθούν τέρατα σαν το Γκόλεμ, και προγράμματα σαν το «Μεταίχμιο» του μυθιστορητήματος.

«Ποιος φυλάει τους φύλακες;» ρωτάει ο Λάνγκτον την Αμερικανίδα πρέσβειρα. Η διπλωμάτις εγγυάται ότι θα αναλάβει η ίδια την προστασία του πειραματόζωου. Όταν οι θεσμοί καταρρέουν και δεν μπορούν να εγγυηθούν για την ασφάλεια των πολιτών, το μέλλον επαφίεται στον ηθικό κώδικα των ηγετών και του καθενός μας χωριστά. Η καχυποψία του Λάνγκτον, και του Μπράουν κατ'επέκταση, απέναντι στο κράτος είναι δικαιολογημένη. Το στιγμή όμως που καταρρέει η εμπιστοσύνη στους φύλακες, τίποτα δεν αναδύεται ως ευσιώγη προοπτική. Είναι η ώρα των τεράτων. Αυτό περιγράφει με τον τρόπο του ο Μπράουν. Οι αναγνώστες μένουμε με την πίστη σε μερικά φωτισμένα μυαλά που ξέρουν να λύνουν γρίφους. Αν περιμένει κανείς όμως να μάθει ποιο είναι το μυστικό των μυστικών, θα απογοητευτεί. Ο μεγαλύτερος γρίφος δεν είναι αυτός που προβάλλεται, το μυστήριο του θανάτου, αλλά η ίδια η ζωή. Οσοι έχουν καλές ιδέες, ας τις καταθέσουν.

Ανσυχία για το μέλλον

Όταν οι θεσμοί καταρρέουν και δεν μπορούν να εγγυηθούν για την ασφάλεια των πολιτών, το μέλλον επαφίεται στον ηθικό κώδικα των ηγετών και του καθενός μας χωριστά.

Νταν Μπράουν, Το μυστικό των μυστικών μτφρ.: Χρήστος Καψάλης, εκδ. Ψυχογιός, σελ. 930.

Αναζήτηση απαντήσεων

Ο Μπράουν αναζητεί τις απαντήσεις στη νευροεπιστήμη και στην ΤΝ. Κάνει μια απόπειρα να συμπεριλάβει και την εικονική πραγματικότητα, αλλά εκεί το σχέδιο χάνει το ενδιαφέρον του.

algofen®

Γρήγορη ανακούφιση από τον πόνο

✓ πονοκέφαλο ✓ ημικρανία ✓ πονόδοντο ✓ πυρετό ✓ μυαλγίες ✓ αρθραλγίες ✓ πόνους περιόδου

ΠΣ MEDOCHEMIE

1-10 Κωνσταντινουπόλεως, 3011 Λεμεσός, Κύπρος, Τηλ.: +357 25 867600, e-mail: office@medochemie.com www.medochemie.com

Αιζέντα

ΕΠΙΛΟΓΕΣ

4.1-10.1.26

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Προβολή έκπληξη

Το **STYX Film Encounters** παρουσιάζει το πρόγραμμα Memory: What is it Good for?, μια σειρά έξι προβολών που διερευνούν τους τρόπους με τους οποίους διαμορφώνουμε τη μνήμη ώστε να μας στηρίζει, να μας εξηγήει ή να μας προστατεύει. Στις ταινίες του προγράμματος, η μνήμη μετατοπίζεται από τη μαρτυρία στην κατασκευή, από τη διαβεβαίωση στο βάρος. Τα γεγονότα θολώνουν, οι αφηγήσεις ρηγματώνονται και η ανάμνηση καθίσταται αναξιόπιστη. Πότε παύει η μνήμη να είναι πραγματολογική; Και πότε αρχίζει να απαιτεί πίστη αντί για αλήθεια; Κυριακή 4 Ιανουαρίου, ώρα 6:00 μ.μ. Μια προβολή-έκπληξη που επεκτείνει θεματικά το πρόγραμμα, με τίτλο που αποκαλύπτεται μόνο τη βραδιά της προβολής. **Κινηματογράφος Πάνθεον, Διαγόρου 29, Λευκωσία.**

ΕΚΘΕΣΗ

Χριστόφορος Σάββα: Απλά - Περιπλοκα - Αόρατα

Η **Λεβέντειος** Πινακοθήκη παρουσιάζει τη νέα της προσωρινή έκθεση «Χριστόφορος Σάββα: Απλά - Περιπλοκα - Αόρατα: Ένα άγνωστο αρχείο», η οποία θα διαρκέσει μέχρι τον Ιούνιο του 2026. Η έκθεση φωτίζει για πρώτη φορά ένα πολύτιμο και άγνωστο έως σήμερα αρχείο του Χριστόφορου Σάββα (1924-1968). Το αρχείο που περιέχει έργα, σκίτσα, φωτογραφίες και προσωπικά σημειώματα, ρίχνει φως στη δημιουργική πορεία του καλλιτέχνη και αποκαλύπτει άγνωστες πτυχές του έργου του. Η μοναδική αυτή ανακάλυψη του αρχείου, υπήρξε αποτέλεσμα συγκυριών, δεσμών φιλίας

και πράξεων συμφιλίωσης. Στα τέλη του 2020 η Ελένη Σ. Νικήτα, η πρώτη επιμελήτρια της Κυπριακής Συλλογής της Πινακοθήκης, συναντήθηκε με τον συλλέκτη Χαράλαμπο Σεργίου για να δει έναν χαρτοφύλακα έργων που του είχε δωρίσει ένας Τουρκοκύπριος φίλος του. Το δώρο αυτό αποδείχθηκε πως ήταν τμήμα ενός πολύ μεγαλύτερου αρχείου που περιελάμβανε εκατοντάδες έργα και αντικείμενα του Σάββα, χρονολογημένα από το 1946 έως το 1968. **Λεβέντειος Πινακοθήκη, οδός Α. Γ. Λεβέντη, Λευκωσία. Πληροφορίες τηλεφώνω 22668838, www.leventisgallery.org**

ΕΚΘΕΣΗ

Isnotgallery: «Electric Dreams»

Η **Isnotgallery** παρουσιάζει για τη Χριστούγεννα του 2025 την ομαδική εικαστική έκθεση «Electric Dreams», στην οποία συμμετέχουν 14 καλλιτέχνες. Η έκθεση «Electric Dreams» συνεχίζει και διευρύνει τον διάλογο με την έκθεση «Στον παράδεισο έχω σημαδέψει ένα νησί», η οποία παρουσιάστηκε στο Almyra Boutique Hotel τον Αύγουστο του 2025. Οι δύο εκθέσεις συνδέονται οργανικά, κα-

θώς αρκετά από τα έργα που παρουσιάστηκαν στο Almyra επανέρχονται στο δημόσιο χώρο της πρωτεύουσας, ενταγμένα πλέον σε ένα νέο επιμελητικό πλαίσιο. Στην έκθεση «Electric Dreams» παρουσιάζονται επιπλέον έργα, αλλά και νέες συμμετοχές καλλιτεχνών, που συνομιλούν θεματικά και αισθητικά με την έκθεση στο Almyra, επεκτείνοντας την αφήγηση και μεταφέροντάς την σε ένα διαφορετικό χώρο, αλλά και σε ένα νέο συναισθηματικό περιβάλλον. **Isnotgallery, Οδυσσέως 11, Λευκωσία. Διάρκεια έως 6 Ιανουαρίου 2026. Πληροφορίες www.isnotgallery.com**

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Το αδιέξοδο μονοπάτι της τρίτης ηλικίας

«**Στέλνουμε** την αγάπη μας ιδιαίτερα στους ηλικιωμένους για όλα τα χρόνια που αφιέρωσαν στη Βραζιλία», ακούγεται από το ελικόπτερο που πετάει πάνω από μια περιοχή με οπία από λαμαρίνες. Εξαρκής, τα πλάνα αποπνέουν κάτι εγκαταλελειμμένο και σκληρό. Δεν είναι η φτώχεια των κατοίκων, αλλά το απάνθρωπο της κρατικής παρουσίας. Κλούβες μεταφέρουν ηλικιωμένους, γίνεται πολύ συχνά έλεγχος εγγράφων στους περαστικούς από περιπόλους, μια ατμόσφαιρα ανελευθερίας είναι αισθητή ευθύς εξαρκής. Η 77χρονη πρωίδα υποχρεούται να αποχωρήσει από τη δουλειά της (ένα εργοστάσιο επεξεργασίας κρέατος αλιγάτορα) γιατί, πλέον, πρέπει να μεταφερθεί στην Αποικία. Εκεί, η κυβέρνηση της χώρας συγκεντρώνει όσους έχουν συμπληρώσει το 75ο έτος. «Η φροντίδα των ηλικιωμένων δεν είναι επιλογή. Είναι πατριωτικό καθήκον», όπως πληροφορούμαστε από την εναέρια διαφήμιση.

Ο χρόνος στη βραβευμένη βραζιλιάνικη ταινία «Γαλάζιο μονοπάτι» του Γκαμπριέλ Μασκάρου είναι μελλοντικός. Η πρωίδα αρνείται να συμμετοχθεί με τις υποδείξεις και ξεκινάει ένα ταξίδι στον Αμαζόνιο, θέλοντας να εκπληρώσει την τελευταία επιθυμία της: να πετάξει με αεροπλάνο. Η ανάγκη για αυτοδιάθεση εξελίσσεται σε περιπέτεια. Το «σύστημα» δεν της επιτρέπει να ζήσει με τον τρόπο που θέλει. Την επαινεί, «τώρα είστε ζωντανή εθνική κληρονομιά», της λέει και της δίνει ένα μετάλλιο, αλλά θέλει να την «αποσύρει» στην Αποικία. Κι εκείνη βρίσκει τρόπο να παρακάμψει το πεπρωμένο της και να αναπνεύσει ελεύθερα, ακολουθώντας τη ροή του ποταμού, συναντώντας ανθρώπους που ζουν στις παρυφές του κόσμου.

Ο ρεαλισμός του κοινωνικού σχολίου «νοθεύεται» με πινελιές μαγικού ρεαλισμού. Το αποτέλεσμα είναι πικρό, αλλά και αισιόδοχο. Ο Μασκάρου εκθέτει το ηλικιωμένο σώμα, το ωθεί στην εξέγερση, το αφήνει να διεκδικήσει τις μικρές απολαύσεις που το «σύστημα» του στερεί.

Την έλλειψη ανοχής προς την τρίτη ηλικία είχε σχολιάσει ευρηματικά και η ιαπωνική ταινία «Πλάνο 75» (2022) της Τσι Χαγιακάου. Σε μια δυστοπική Ιαπωνία, το ομότιτλο κυβερνητικό πρόγραμμα παροτρύνει τους ηλικιωμένους πολίτες άνω των 75 να επιλέξουν οικειοθελώς την ευθανασία, έναντι αμοιβής, ως λύση στο πρόβλημα μιας ολοένα και πιο γερασμένης κοινωνίας. Το δυσοίονο μέλλον που «βλέπει» η σκηνοθέτις βασίζεται σε πραγματικά γεγονότα: «Υπάρχει μίσος στην ιαπωνική κοινωνία από τους νέους ανθρώπους για τους ηλικιωμένους γιατί πιστεύουν ότι "πληρώνουν" γι' αυτούς χωρίς να λαμβάνουν τίποτα ως ανταπόδοση», είχε πει η Χαγιακάου, θυμίζοντας ένα τραγικό περιστατικό. Το 2016 ένας άνδρας, στη χώρα της, εισέβαλε σε οικο ευγηρίας και σκότωσε 19 ανθρώπους, τραυματίζοντας πολύ περισσότερους. Το κίνητρό του, όπως δήλωσε, ήταν να απαλλάξει την κοινωνία από «άχρηστα» μέλη της. «Το μέλλον είναι για όλους», διαβεβαιώνει το καθεστώς ενός χρόνου απροσδιόριστου. Φαίνεται δίκαιο, αλλά δεν ισχύει. Και οι δύο ταινίες, η κάθε μια με τον τρόπο της, αυτό υπογραμμίζουν: την ανισότητα, καθώς το δημογραφικό πρόβλημα οξύνεται, και οι ηλικιωμένοι αυξάνονται, δοκιμάζοντας όχι μόνο τα συστήματα υγείας και πρόνοιας, αλλά και τις ίδιες τις κοινωνίες.

Αρχές του 2026, είναι μια καλή άσκηση για να δούμε τον χρόνο, τον αληθινό, με μεγαλύτερη επείκεια, ανοχή και τρυφερότητα. Οι ηλικίες, αναπόφευκτα, αποτελούν σύνορο και διαχωριστικό. Ο μέγιστος τραγουδοποιός εξιστορούσε με τον τρόπο του αυτό που ο κινηματογραφικός φακός χρειάζεται αρκετή ώρα για να αποδώσει: τη συμφιλίωση, την κατανόηση ότι ο κύκλος της ζωής είναι ενιαίος, δεν εξορίζεται σε «αποικίες», δεν ανατρέπεται με «πλάνα». «...Ο χρόνος ο αληθινός / Είναι ο γιος μας ο μεγάλος κι ο μικρός».

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Amy Stephens | Η Σκηνή της Φύσης

Στην **τρίτη** ατομική της έκθεση στην γκαλερί Art Seen, σε επιμέλεια Μαρίας Στάθη η Amy Stephens σκηνοθετεί δυναμικές συναντήσεις ανάμεσα στο κυπριακό τοπίο, τα γλυπτικά υλικά και το ανθρώπινο σώμα. Δημιουργεί χώρους διερώτησης γύρω από τις σχέσεις μεταξύ ανθρώπων, τόπων και τον ρόλο της τέχνης να αναδιαμορφώνει την αίσθηση περιβαλλοντικής συνύπαρξης. Η Amy Stephens είναι μια «συγγραφέας μορφών». Καθημερινά υλικά δομούνται προσεκτικά σε αντικείμενα που μεταμορφώνουν και διαταράσσουν το φυσικό τοπίο. Στην έκθεση αυτή, τα έργα έχουν συγκροτηθεί σταδιακά, χωρίς περιορισμούς. Η αρχιτεκτονική διεισδύει

στα αντικείμενα, η φύση εισχωρεί στη γλυπτική και τα ορατά επαναπροσδιορίζουν τον χώρο. Σε αρκετά έργα, μεταλλικές κατασκευές αγκυρώνονται από κομμάτια πλεονάζοντος κυπριακού ασβεστόλιθου, επεκτείνοντας την υπάρχουσα αρχιτεκτονική και λειτουργώντας ως πύλες ανάμεσα στο ανθρώπινο και το φυσικό. Στο έργο Nature's Stage, ένα βέλος από λείο ασάλι διαπερνάται από έναν ακατέργαστο λίθο. Το συγκολλημένο πλαίσιο από ορείχαλκο μετατρέπει την εικόνα σε ένα πολυτελές αντικείμενο. **Γκαλερί Art Seen, αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ' 66B, Λευκωσία. Διάρκεια έως 16 Ιανουαρίου 2026. Πληροφορίες τηλεφώνω 22006624, www.artseen.org**

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

«Καποδιστριάς»

Στον **κινηματογράφο** Πάνθεον προβάλλεται από τις 27 Δεκεμβρίου η νέα ταινία του Γιάννη Σμαραγδή «Καποδιστριάς». Το σενάριο υπογράφει ο ίδιος ο σκηνοθέτης, ενώ τον πρώτο κυβερνήτη του νέου ελληνικού κράτους ενσαρκώνει ο Αντώνης Μυριαγκός. Η ταινία «Καποδιστριάς» είναι μία ιστορική ταινία που διαδραματίζεται στις αρχές του 19ου αιώνα και αναφέρεται στην αληθινή ιστορία του μεγαλύτερου Έλληνα πολιτικού και πρώτου Κυβερνήτη της Ελλάδας, Ιωάννη Καποδιστρία, μετά την απελευθέρωσή της από τους Οθωμανούς. Υπερασπίζεται με σθένος, καλοσύνη και αξιοπρέπεια την ελευθερία του κάθε ανθρώπου, θυσιάζοντας ακόμη και τον μεγάλο έρωτα της ζωής του, και δεν διστάζει να συγκρουστεί με τις δυνάμεις του κακού, θυσιάζοντας πλούτη, δόξα και διεθνή αναγνώριση. Προβολές 8 και 9, 11 Ιανουαρίου, ώρα 8:30 μ.μ. 10 Ιανουαρίου, ώρα 5:30 μ.μ. και 8:30 μ.μ. Κινηματογράφος Πάνθεον, Διαγόρου 29, Λευκωσία. **Εισιτήρια στο www.pantheon-theatre.com**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Ο Πολυέλαιος» της Μαρίας Μακρή

Ο «**Πολυέλαιος**», σε κείμενο και σκηνοθεσία Μαρίας Μακρή είναι ένα σύγχρονο κυπριακό έργο που απαθανατίζει την επεισοδική συνεύρεση μιας τυπικής κυπριακής οικογένειας. Ένα βράδυ πριν το γάμο του μικρότερου γιού το καλό σαλονάκι για τους ξένους είναι φρεσκομογιατισμένο και έτοιμο να υποδεχθεί φίλους και συγγενείς για το έθιμο των «ζωμάτων». Το μόνο που εκκρεμεί είναι να στηθεί ο DIY πολυέλαιος που αγόρασε ο πατέρας. Εντός λίγων ωρών μαζεύεται σύσσωμη η οικογένεια να βοηθή-

σει, ενώ στο μεταξύ σε όλη τη χώρα γίνονται διακοπές ρεύματος γνωστές ως «Σχέδιο Μπλακ άουτ», κάνοντας το εγχείρημα της οικογένειας ακόμα πιο δύσκολο. Επί σκηνής: Πόπη Αβραάμ, Λούκας Ζήκος, Ηρόδοτος Μιλτιάδους, Λουκία Πιερίδου, Άννη Χούρη. Παραστάσεις: Λευκωσία - WhereHaus 612, 9, 10, 16, 17, 23, 24, 30, 31 Ιανουαρίου 2026, ώρα 8:00 μ.μ. και 11, 18, 25 Ιανουαρίου και 1 Φεβρουαρίου, ώρα 6:00 μ.μ. **Εισιτήρια: Sold Out Tickets, πληροφορίες τηλεφώνω 25877827. Κατάλληλο για άτομα 15 ετών και άνω.**

ΜΟΝΟΚΑ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΛΑΚΑΣΑ

Ξέχασα πού έκρυψα την αλήθεια

Αναγράφω απόσπασμα από τον διάλογο του Οιδίποδα και της Ιοκάστης στην αριστουργηματική εκδοχή της ιστορίας από τον Βρετανό συγγραφέα και σκηνοθέτη Ρόμπερτ Αϊκ, που παρουσιάζεται στη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών.

Οιδίποδας: «Θα πρέπει να το ομολογήσω. Τη συγκαλυψη, τον θάνατο του Λαίου».

Ιοκάστη: «Γιατί».

Οιδί.: «Τι θα πει γιατί – γιατί έτσι έγινε».

Ιοκ.: «Και λοιπόν».

Οιδί.: «Και λοιπόν αφάιρεσα μια ζωή. Ο κόσμος έχει δικαίωμα να ξέρει την αλήθεια (...) Τα ψέματα έχουν συνέπειες».

Ιοκ.: «Ξέρεις πολύ καλά, όπως κι εγώ, ότι το πάπλωμα που ζεσταίνει τη ζωή μας είναι παραγεμισμένο με ψέματα, όλοι μας, οι πάντες, οι πάντες λένε ψέματα: οι πολιτικοί, η κυβέρνηση, τα σχολεία, τα γεγονότα του κόσμου αυτού που ζούμε. Τραπεζογραμμάτια, και τραπεζικά δάνεια, και οι μισοί γαμπλιοί όρκοι της χώρας – όλα περιστρέφονται γύρω απ' τα ψέματα» (η μετάφραση του

Νίκου Χατζόπουλου). Ο Αϊκ περιγράφει έναν κόσμο στον οποίο η αλήθεια – σε πολιτικό πλαίσιο και όχι μόνο, ακόμη και σε επιστημονικό κάποιες φορές – δεν λέγεται για λόγους συμφέροντος ή έχει καταντήσει αμφισβητούμενη, καθώς φιλτράρεται μέσα από το καλειδοσκόπιο των πολλαπλών δεικμών ερμηνειών, αλλά και των δικών μας απόψεων-αδυναμιών.

Δεν είναι η πρώτη φορά που ο Αϊκ καταπιάνεται με το θέμα της

ταυτότητας και της αλήθειας. Το έκανε στο «The Doctor» (παρουσιάστηκε προ διετίας από την Κατερίνα Ευαγγελάτου), όπου επικεντρώθηκε στις συλλογικές ταυτότητες φύλου, φυλής, θρησκείας, κοινωνικής τάξης, έθνους και πώς αυτές μπορούν να λειτουργήσουν «ειρηνικά» σε ένα κοινωνικό σύνολο.

Στον «Οιδίποδα» ο Αϊκ, χωρίς να αγνοεί το πολιτικό πλαίσιο, περνάει και στο προσωπικό, ξύ-

νει βαθύτερα, και άρα πιο επώδυνο. Θέτει το ερώτημα πώς θέλουμε να γνωρίζουμε για εμάς τους ίδιους και τον κόσμο μας. Αν η Ιοκάστη προσπαθεί να σταματήσει την έρευνα, γνωρίζοντας τους κινδύνους από την αναμόχλευση του παρελθόντος, ο Οιδίποδας μένει αμετάπειστος, θεωρώντας ότι δεν γνωρίζει κάποιο καθοριστικό κομμάτι της ταυτότητάς του: «Αλλά εγώ θα μάθω. Δεν θα σταματήσω μέχρι να μάθω».

Είναι η παιδική μας ηλικία «καμένος παράδεισος»; Προτιμάμε να μάθουμε τα ταυτοτικά τραύματά μας για να τα επουλώσουμε ή μήπως αφηνόμαστε στη νιρβάνα που μας προσφέρει η συνειδητή μη γνώση; Οι απαντήσεις – σε όποιες ερωτήσεις θέσει ο καθένας στον εαυτό του – αφορούν την ταυτότητα ως ανάγκη της ύπαρξής μας, για να προχωρήσουμε με συνειδητότητα. Γιατί, όπως λέει η Λίζα Ντάγκαν, καθηγήτρια Κοινωνικής και Πολιτιστικής Ανάλυσης στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης, η ταυτότητα είναι η ιστορία που δίνει νόημα στην εμπειρία.

Είναι η παιδική μας ηλικία «καμένος παράδεισος»; Προτιμάμε να μάθουμε τα ταυτοτικά τραύματά μας για να τα επουλώσουμε ή μήπως αφηνόμαστε στη νιρβάνα που μας προσφέρει η συνειδητή μη γνώση;

«Το να είμαστε στο παρόν επιβραδύνει τον χρόνο»

Η Μυρσίνη Αριστείδου λίγο πριν ταξιδέψει στο Φεστιβάλ Sundance των ΗΠΑ και μιλάει στην «Κ» για την ταινία της «Κράτα Με»

Συνέντευξη στον

ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Λίγες μέρες πριν η σκηνοθέτις και σεναριογράφος Μυρσίνη Αριστείδου ταξιδέψει για τη Γιορτή των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και συγκεκριμένα για τις πόλεις Σολτ Λέικ Σίτι και το Παρκ Σίτι, συμμετέχοντας στο World Cinema Dramatic Competition του Φεστιβάλ Sundance 2026 (22 Ιανουαρίου - 1 Φεβρουαρίου 2026), όπου θα προβληθεί η ταινία της «Κράτα Με (Hold Onto Me)» σε παγκόσμια πρεμιέρα, μιλάει στην «Κ». Αυτή είναι η πρώτη μεγάλου μήκους ταινία της Αριστείδου και είναι η πρώτη επίσημη επιλογή κυπριακής ταινίας μεγάλου μήκους στο διεθνές διαγωνιστικό τμήμα του Sundance, του μεγαλύτερου φεστιβάλ ανεξάρτητου

αυτή σας την επιτυχία... όταν ξεκινούσατε το ταξίδι του «Κράτα Με» ποια ήταν η πρώτη σκέψη, γιατί φαντάζομαι μια καλή φεστιβαλική πορεία είναι πάντα στόχος...

—Είναι μεγάλο το ταξίδι για την υλοποίηση μιας ταινίας, γι' αυτό και πολλές ταινίες, ιδίως οι ανεξάρτητες παραγωγές, συχνά δεν πραγματοποιούνται ή δεν ολοκληρώνονται ποτέ. Με βάση αυτό, η πρώτη σκέψη είναι πάντα: «πάμε να βρούμε τον τρόπο να την κάνουμε». Τη φεστιβαλική πορεία αρχίζεις να τη σκέφτεσαι συνήθως όταν πλησιάζεις προς την ολοκλήρωση του post-production. Εκεί που πραγματικά νιώθεις ότι δεν είναι πια απλώς μια ιδέα — είναι κάτι που γράφτηκε, γυρίστηκε, μονταρίστηκε και υπάρχει ανεξάρτητα από το αν υπάρχει εσύ ή όχι.

—Το «Κράτα Με» είναι η πρώτη σας μεγάλου μήκους ταινία. Κλείνει τη θεματική των «Σεμέλη» και «Αρια» γύρω από τη σχέση πατέρα-κόρης;

—Σωστά. Αυτή η ταινία είναι το τρίτο και τελευταίο μέρος της θεματικής αυτής, της «τριλογίας», αν μπορούμε να την αποκαλέσουμε έτσι. Πιστεύω ότι πολλές φορές, ο τρόπος με τον οποίο βιώνουμε τις πιο πρώτες σχέσεις μας διαμορφώνει τον τρόπο που μαθαίνουμε να έχουμε σχέσεις ως ενήλικες. Κατά κάποιον τρόπο, το να δεις και να κατανοήσεις αυτές τις αρχέτυπες σχέσεις, και κατ' επέκταση την ανάγκη που τις συνοδεύει, είναι και ο μόνος τρόπος να αναγνωρίσεις τα μοτίβα που έχεις δημιουργήσει γύρω από τις σχέσεις σου. Στο διά ταύτα, ο τρόπος που σχετιζόμαστε με τους άλλους είναι και ο τρόπος που σχετιζόμαστε με τον εαυτό μας και τελικά, με την ίδια τη ζωή.

—Έχετε αφιερώσει πολύ δημιουργικό χρόνο. Τι θέλετε να αναδείξετε μέσα από τις ανθρώπινες σχέσεις;

—Από μικρή ηλικία είχα την αίσθηση ότι θέλω να προσφέρω κάτι έξω από εμένα. Με τον καιρό, αυτό βρήκε τον δρόμο του στη δημιουργία και στο σινεμά. Οι σχέσεις μας και ο τρόπος που τις κατανοούμε και τις βιώνουμε, καθορίζουν την εμπειρία μας. Μας δείχνουν ποιοι είμαστε ή ποιοι γινόμαστε μέσα από την εξέλιξη μας, κατά τη διάρκεια. Χρειαζόμαστε ο ένας τον άλλον για να εξελιχθούμε και ελπίζω ο καθένας μας, με τον δικό του τρόπο, να μπορεί να αφήσει πίσω μια λίγο καλύτερη εκδοχή του εαυτού του και κατ' επέκταση του ανθρώπινου είδους, για όσο τουλάχιστον είναι γραφτό να επιβιώσει. Γιατί αν φανταστείς

“

«Από μικρή ηλικία είχα την αίσθηση ότι θέλω να προσφέρω κάτι έξω από εμένα. Με τον καιρό, αυτό βρήκε τον δρόμο του στη δημιουργία και στο σινεμά».

«Περισσότερο από το να ονειρεύομαι, είμαι άνθρωπος που όταν ξεκινώ κάτι θέλω να το ολοκληρώσω».

αυτόν τον πλανήτη χωρίς καμία άλλη ψυχή εκτός από τη δική σου, δεν θα ήθελες να ζήσεις σε αυτόν. Θα ήταν ανυπόφορος. Στο τέλος της ημέρας, είμαστε εδώ για τις σχέσεις μας, και πολύ απλά, για να συνυπάρξουμε.

—Πώς θέλετε να είναι οι ήρωες των ταινιών σας;

—Προσίτοι. Αληθινοί. Ευάλωτοι.

—Παρουσία και απουσία — «είμαι εδώ, κοίτα με». Αφηγείστε ιστορίες ανθρώπων που δεν παρτινούμε;

—Με νοιάζουν τα παιδιά κυρίως, γιατί είναι το μέλλον. Μεγαλώνοντας όμως συνειδητοποιώ πως και οι ενήλικες πληγωμένα παιδιά παραμένουν, σε γερασμένα σώματα. Δεν πρόκειται τόσο για το «είμαι εδώ, κοίτα με», παρά όσο για το «φρόντισέ μας, γιατί μας αφορά».

—Τι επιβραδύνει τον χρόνο και πώς τον χρησιμοποιείτε κινηματογραφικά;

—Το να είμαστε στο παρόν επιβραδύνει τον χρόνο. Όπως και να έχει ο χρόνος είναι ανθρώπινο τέχνασμα που φτιάξαμε για να πλαισιώνουμε το νόημα. Στον κινηματογράφο, όμως ο χρόνος επιβραδύνεται πάντα στα 48 καρέ το δευτερόλεπτο.

—Στο δελτίο Τύπου που έχει κυκλοφορήσει η πρωταγωνίστρια της ταινίας παραλληλίζεται με την Κύπρο. Πώς συνδέονται;

—Παρότι έχω ζήσει στο εξωτερικό αρκετά χρόνια, πάντα επιστρέφω στην Κύπρο και νιώθω περήφανη που μεγάλωσα σε αυτό το μικρό νησί. Είμαστε ένα μικρό πληρωμένο κράτος - έθνος, που ιστορικά αναζητεί προστασία από μεγαλύτερα κράτη και πολλές φορές αυτή δεν υπήρξε/υπάρχει, όσο θα θέλαμε. Αναζητούμε συνεχώς τη θέση μας στον κόσμο, γεωπολιτικά. Με αυτή την έννοια, η μικρή Ίρις αντιπροσωπεύει την Κύπρο: μικρή, συχνά παραγνωρισμένη, και αναζητώντας ένα σημείο αναφοράς, ή απλώς το είδωλο ενός πατέρα. Η ταινία δεν είναι πολιτική, αλλά αυτός ο συναισθηματικός παραλληλισμός είναι προσωπικός και σημαντικός για μένα.

—Δεν είναι εύκολο να κάνει κανείς κινηματογράφο στις δικές μας αγορές. Τι σας πεισμώνει;

—Περισσότερο από το να ονειρεύομαι, είμαι άνθρωπος που όταν ξεκινώ κάτι θέλω να το ολοκληρώσω. Ακόμα κι αν πάρει χρόνια, πάντα με ακεραιότητα, δεν εγκαταλείπω — όσο σκληρή κι αν είναι η πορεία.

—Η ενασχόλησή σας με το

Sagapo Children's Foundation επηρεάζει τη δημιουργική σας σκέψη;

—Το Sagapo Children's Foundation επικεντρώνεται στην εκπαίδευση άπορων παιδιών. Στόχος του είναι να δώσει πρόσβαση στη γνώση και την παιδεία, όχι πάντα με τη συμβατική έννοια ενός εκπαιδευτικού συστήματος, αλλά μέσα από την ενθάρρυνση για περιέργεια προς τη γνώση, τη μάθηση και ιδανικά την επίγνωση. Η περιέργειά μας είναι αυτή που γεννά την ανάγκη να καταλάβουμε πώς λειτουργούν τα πράγματα και πώς μπορούμε να βελτιώσουμε την εμπειρία μας. Η συμμετοχή μου στο ίδρυμα παράγει από τον ίδιο βαθύτερο σκοπό ο οποίος με καθοδηγεί και δημιουργικά: τη θέλησή μου να προσφέρω, να εμπνεύσω και αν μπο-

ρέσω, να αφήσω ένα ουσιαστικό αποτύπωμα. Όχι από θέση απόλυτης γνώσης, αλλά από θέση διαρκούς μάθησης.

—Ποια είναι τα επόμενα σχέδιά σας;

—Υπάρχουν αρκετά δημιουργικά σχέδια για το μέλλον, κάποια με το S'agapo Foundation, σχέδια συγγραφής άλλων σεναρίων, και ένα νέο βιβλίο φωτογραφίας που ετοιμάζω.

Πληροφορίες: Η ταινία «Κράτα Με» είναι γυρισμένη εξ ολοκλήρου στην Κύπρο με διεθνή δημιουργική ομάδα, αποτελεί συμπαραγωγή Κύπρου - Ελλάδας - Δανίας σε συμμετοχή με τις Ηνωμένες Πολιτείες, με την υποστήριξη του υπουργείου Πολιτισμού της Κύπρου, του Δανέζικου Κινηματογραφικού Ινστιτούτου, του ΕΚΚΟΜΕΔ, της ΕΡΤ και του Black Family Grant του NYU Tisch School of the Arts. Στους ρόλους βρίσκεται η 11χρονη Μαρία Πέτροβα (Ίρις), κυπριακής και βουλγαρικής καταγωγής που κάνει μία εντυπωσιακή κινηματογραφική πρώτη εμφάνιση και ο Έλληνας ηθοποιός, Χρήστος Πάσσαλης (Άρης), σκηνοθέτης και θεατρικός συγγραφέας.

«Αν φανταστείς αυτόν τον πλανήτη χωρίς καμία άλλη ψυχή εκτός από τη δική σου, δεν θα ήθελες να ζήσεις σε αυτόν. Θα ήταν ανυπόφορος. Στο τέλος της ημέρας, είμαστε εδώ για τις σχέσεις μας, και πολύ απλά, για να συνυπάρξουμε».

«Αναζητούμε συνεχώς τη θέση μας στον κόσμο, γεωπολιτικά. Με αυτή την έννοια, η μικρή Ίρις αντιπροσωπεύει την Κύπρο: μικρή, συχνά παραγνωρισμένη, και αναζητώντας ένα σημείο αναφοράς, ή απλώς το είδωλο ενός πατέρα» λέει η Μυρσίνη Αριστείδου, η οποία συμμετέχει με την ταινία της «Κράτα Με» στο Φεστιβάλ Sundance 2026 των ΗΠΑ.

κινηματογράφου στις ΗΠΑ. Μετά τις δύο μικρού μήκους ταινίες της Αριστείδου, οι «Σεμέλη» (2015) και «Αρια» (2017), επίσης βραβευμένες, επιστρέφει με την ταινία «Κράτα με» που όπως λέει στην «Κ» είναι το τρίτο και τελευταίο μέρος της θεματικής «σχέσεις πατέρα-κόρης». Η ταινία ακολουθεί την 11χρονη Ίριδα, η οποία περνά το καλοκαίρι της μαζί με τη μεγαλύτερή της φίλη, Δανάη. Όταν ανακαλύπτει ότι ο αποξενωμένος πατέρας της, ο Άρης, έχει επιστρέψει για την κηδεία του παππού της, αποφασίζει να τον αναζητήσει και αυτό που ξεκινά ως απόπειρα επανασύνδεσης, σταδιακά μετατρέπεται σε ένα εύθραυστο και βαθιά ανθρώπινο δεσμό. Η Μυρσίνη Αριστείδου λέει πως το να δεις και να κατανοήσεις αυτές τις αρχέτυπες σχέσεις, και κατ' επέκταση την ανάγκη που τις συνοδεύει, είναι και ο μόνος τρόπος να αναγνωρίσεις τα μοτίβα που έχεις δημιουργήσει γύρω από τις σχέσεις σου και τονίζει πως ο τρόπος που σχετιζόμαστε με τους άλλους είναι και ο τρόπος που σχετιζόμαστε με τον εαυτό μας και τελικά, με την ίδια τη ζωή.

—Κατ' αρχάς συχαρητήρια γι'

Της ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ

Συναντηθήκαμε στο σπίτι του ένα γκριζο πρωνό, μου έφτιαξε ζεστό καφέ, έφερε και μπισκότα. «Μας ταιριάζει σήμερα αυτή η πυκνή συννεφιά», του είπα, συμφώνησε και μ' αυτό εννοούσα πως από τον «Γυάλινο Κόσμο» του Τενεσί Ουίλιαμς μέχρι το «Σ' εσάς που με ακούτε» της Λούλας Αναγνωστάκη, τα δύο έργα που σκηνοθετεί αυτή την περίοδο, πιθανόν να μεσολαβεί ή ίσως και να προηγείται μια εσωτερική καταγίδια.

Το βίωμα

Καθόμαστε στον καναπέ ο ένας απέναντι από τον άλλο και στην μέση το σκυλί. Αρχίζουμε να μιλάμε για τον «Γυάλινο Κόσμο» κι αυτό μας πάει σε ένα βροχερό βράδυ που ο ίδιος, μαθητής τότε στη Δραματική Σχολή, μόλις έχει φύγει από το θέατρο, όπου είδε για πρώτη φορά το έργο του Τενεσί Ουίλιαμς, και περιπατά στη βροχή συγκλονισμένος. Τι τον συγκλόνισε; Κυρίως το ότι υπήρχαν πολλά κοινά σημεία με τη δική του οικογένεια αλλά και κάτι επιπλέον, πιο βαθύ, δεν μπορεί να το διευκρινίσει αλλά είναι εκείνο που θα σφηνώσει τον «Γυάλινο Κόσμο» στο πίσω μέρος του μυαλού του για χρόνια. Μέχρι σήμερα που αποφασίζει να το σκηνοθετήσει. «Τώρα ήταν προφανώς η στιγμή», του λέω και μ' αυτό εκφράζω την πεποίθησή μου ότι όλα γίνονται την ώρα που μπορείς να τα διαχειριστείς, συμφωνεί, η σκηνοθεσία άλλωστε για αυτόν είναι «ένα συνεχές σκάψιμο που ανασύρει πράγματα πιο προσωπικά, τα οποία πρέπει κι αυτά να βρουν τη θέση τους μέσα στην παράσταση», αυτής της άποψης είναι ο Θανάσης ως σκηνοθέτης, ότι δεν παίρνεις ένα έργο και προσπαθείς μόνο να το ζωντανεύσεις αλλά και να μεταδώσεις αυτό που υπάρχει από κάτω, τη σπίθα, δηλαδή, που σου άναψε, όταν το πρωτοδιάβασες.

Η αναμέτρηση

–Πώς είναι να επιστρέφεις ώριμος σε ένα κείμενο που σε συγκλόνισε νεαρό;

–Έχει πολύ ενδιαφέρον. Τότε με συντάραξαν πράγματα που είχαν να κάνουν περισσότερο με τη Λώρα, και με τη μητέρα, με την αποτυχία των ανθρώπων να βρουν τη θέση τους στη ζωή.

–Και τώρα;

–Με συντάραξε ο ίδιος ο Τομ. Ότι έπρεπε να βάλει σε μια ζυγαριά από τη μία τη μητέρα και την αδελφή του, που ήξερε ότι υπάρχει μια ανεπάρκεια ως προς το να ζήσουν χωρίς τη βοήθειά του, και από την άλλη τη δική του φύση που ήταν ποιητική και περιπετειώδης. Ένας νέος άνθρωπος που για να βρει τη ζωή του αναγκάζεται να φερθεί με ανελέητο τρόπο χωρίς ωστόσο να είναι ο ίδιος ανελέητος. Ότι μπορεί να συμβεί αυτό σε ένα άνθρωπο που διαθέτει και ευαισθησία και ενσυναίσθηση, με συντάραξε.

–Επιζητούσες και την αναμέτρηση και με τα δικά σου βιώματα επιστρέφοντας στο έργο;

–Ναι την επιζητούσα με ένα πιο πλάγιο τρόπο ίσως γιατί αυτό βολεύει. Νομίζεις ότι θα είναι πιο ανώδυνο όταν είναι φίλτραρισμένο από τα λόγια του συγγραφέα.

–Αλλά δεν είναι;

–Όχι δεν είναι. Όλα βγαίνουν στο φως. Τίποτα δεν κρύβεται. Για να καταλάβεις, λόγω των πολλών ομοιοτήτων του έργου με τη δική μου ζωή επέλεξα να βάλω τη φωτογραφία του πατέρα μου στον τοίχο.

–Ο πατέρας σου ήταν αυτός στην φωτογραφία;

–Ναι... Και όταν έκανα τις πρόβες έλεγα να την κρεμάσουμε εκεί, να την βάλουμε εδώ

και, άνοιγα τις κουρτίνες και την έβλεπα και έλεγα τον μονόλογο του Τομ και όλα αυτά τα έκανα εντελώς αποστασιοποιημένα. Και ξαφνικά τη μέρα της πρεμιέρας ανοίγω την κουρτίνα, βλέπω τη φωτογραφία και δεν μπορώ να μιλήσω. Εκεί δεν είδα τον μπαμπά του έργου αλλά τον δικό μου. Είδα μέσα από το ψέμα του θεάτρου τη δική μου αλήθεια. Ήταν εκεί φωτισμένος και ένιωθα ότι έκανα όλη την παράσταση για εκείνον.

–Δεν είναι φοβερό ότι μέσα από το ψέμα του θεάτρου αναζητούμε τη δική μας αλήθεια;

–Είναι αυτό που λέει ο Τομ: «Μια ψευδαισθησιολογία ως αλήθεια». Είναι όντως οξύμωρο αλλά μέσα από αυτό το οξύμωρο γίνονται τα πράγματα πιο αληθινά.

Η άλλη ματιά

Ο Τομ λέει και κάτι άλλο στον τέλος του έργου. Πως «ο χρόνος είναι η μεγαλύτερη απόσταση ανάμεσα σε δύο τόπους». Ο Θανάσης κρατάει αυτή τη φράση ως ιδιαίτερα σημαντική. «Για σένα τι σημαίνει», τον ρωτώ. Πίνει μια γουλιά καφέ, κοιτάει έξω τη συννεφιά και μου απαντά χαμηλόφωνα σαν να μοιράζεται μυστικό. Αυτή η φράση, λέει, έχει να κάνει με την προσωπική του αντίληψη για τον χρόνο. Το ότι δηλαδή του είναι δύσκολο να καταλάβει πως συμβάντα που έχουν γίνει πολύ παλιά τα νιώθει ως και έγιναν μόλις τώρα και άλλα που έγιναν πρόσφατα τα αισθάνεται πολύ παλιά. Δοκιμάζει ωστόσο μια εξήγηση. Οφείλεται, λέει, στον τρόπο που αποτυπώνονται τα γεγονότα μέσα μας, το πως εισπράτουμε ό,τι μας συμβαίνει και το

«Χρειάζεται τόλμη και γενναϊότητα η παραδοχή της ήττας. Και μου φαίνεται αδιανόητο πια ότι όλοι φοβούνται να πούνε δεν ξέρω» λέει ο Θανάσης Γεωργίου, ο οποίος σκηνοθετεί το «Σ' εσάς που με ακούτε» της Λούλας Αναγνωστάκη που ανεβαίνει στον ΘΟΚ.

ΘΑΝΑΣΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Είμαστε όλοι λίγο-πολύ ηττημένοι

Ο Γυάλινος κόσμος, οι μνήμες, η έλλειψη στοχασμού και η απεύθυνση «Σ' εσάς που με ακούτε»

“
Η προχειρότητα έχει αναχθεί σε δεδομένο όπως και οι εκπτώσεις στο όραμα όπως και η απουσία σκέψης. Κι αυτό συμβαίνει παντού.

“
Νομίζω ότι εκείνο που λείπει περισσότερο είναι ο στοχασμός. Ίσως αυτό να είναι σήμερα το επαναστατικό. Το να στοχαστείς.

πώς στοχαζόμαστε. Έχει επίσης να κάνει και με όλα εκείνα που ο ίδιος αισθάνεται ότι του λείπουν τρομερά. Και στη ζωή και στο θέατρο. «Και ποια είναι αυτά;», απαντώ. Η άλλη ματιά, απαντά. Αυτή που σου δημιουργεί το ζητούμενο να κάνεις τη δουλειά σου με μια λεπτότητα, μια λεπτομέρεια, ακρίβεια και σκέψη, πράγματα που σήμερα απουσιάζουν. Η προχειρότητα έχει αναχθεί σε δεδομένο, λέει, το ίδιο και οι εκπτώσεις στο όραμα, όπως και το ότι δεν χρειάζεται η σκέψη, κι αυτό υπάρχει παντού, στην πολιτική, στις συναναστροφές, στις δουλειές μας, στο πώς χτίζονται τα σπίτια, στο πώς χτίζονται οι παραστάσεις, στο πώς υπάρχουν οι άνθρωποι, χωρίς ενσυναίσθηση και χωρίς ευγένεια. «Λες να είναι ένας κύκλος που κάποτε επιτέλους θα κλείσει», τον ρωτώ συμμεριζόμενα την απογοήτευσή του. «Ή θα καταστραφούμε όλοι μαζί ή θα γίνει κάτι που θα μας κάνει να αναθεωρήσουμε το πώς είμαστε και πώς ζούμε» απαντά. Και αυτή η διαπίστωση μας φέρνει στο «Σ' εσάς που με ακούτε» της Λούλας Αναγνωστάκη.

Η ήττα

–Είναι τρομερό το πόσο πατάει στο σήμερα αυτό το έργο.

–Μιλάει ακριβώς γι' αυτά τα πράγματα. Μια φωνή προς εμάς που απαιτεί να γυ-

ρίσουμε προς το μέσο μας και να αφογκραστούμε το τι συμβαίνει στον κόσμο. Να σκεφτούμε ποια είναι η δική μας θέση μέσα σε όλα αυτά και να αρθρώσουμε ένα δημόσιο λόγο ο καθένας με τον τρόπο που μπορεί και από το δικό του πόστο. Είναι σαν να σου λέει ότι δεν γίνεται πια τα πράγματα να περνάνε έτσι ανώδυνα. Πρέπει κάπως να μιλήσουμε και κάπως να πράξουμε.

–Έχω την αίσθηση πως ένα αδιόριστο νήμα το ενώνει με τον «Γυάλινο Κόσμο».

–Σωστά την έχεις, όντως υπάρχει. Καταρχάς τελειώνουν και τα δύο έργα με μια προστακτική, με μια πολύ βαθιά ανάγκη να συμβεί κάτι επείγον. Και μιλάνε και τα δύο για όλα τα πρόσωπα που δεν κατάφεραν να ορθοποδήσουν, γιατί δεν βοηθήθηκαν είτε από τον ψυχισμό τους, είτε από το περιβάλλον τους, είτε από τον κόσμο. Μιλάνε για τους ηττημένους ανθρώπους.

–Ποιοι είναι οι ηττημένοι άνθρωποι;

–Η Αναγνωστάκη φαντάζομαι μιλούσε για τη δική της γενιά όπου οι διαψεύσεις σε ιδεολογίες και σε πιστεύω γινότουσαν με τη μορφή καταλίθησης.

–Και σήμερα;

–Σήμερα θα έλεγα πως είμαστε όλοι λίγο-πολύ ηττημένοι. Είναι σαν η ζωή να έχει μεταφερθεί κάπου αλλού, ερήμην μας. Κάπου που εγώ αισθάνομαι ότι είμαι πολύ μακριά. Δεν μπορώ να το αντιληφθώ ακριβώς τι είναι, δεν μπορώ να καταλάβω τι συμβαίνει, έχουν γίνει όλα ένας κυλός, μπορείς δηλαδή να είσαι αυτό και μπορείς να είσαι

και το άλλο με την ίδια ευκολία.

–Και ποια λες είναι η μόνη επανάσταση που μας έχει απομείνει;

–Νομίζω ότι εκείνο που λείπει περισσότερο είναι ο στοχασμός. Ίσως αυτό να είναι σήμερα επαναστατικό. Το να στοχαστείς. Κανείς δεν την επιζητεί τη σκέψη λες και είναι κάτι πολύ κακό ή λες και δεν την έχουμε πια ανάγκη.

–Μήπως τελικά χρειάζεται πρώτα να ηττηθείς για να προχωρήσεις μπροστά;

–Μόνο έτσι έχει σημασία. Όταν ξεκινάς από την ήττα. Χρειάζεται τόλμη και γενναϊότητα η παραδοχή της ήττας. Και μου φαίνεται αδιανόητο πια ότι όλοι φοβούνται να πούνε δεν ξέρω. Λες και όλοι είμαστε υποχρεωμένοι να ξέρουμε τα πάντα. Όταν κάνω τις πρόβες ακόμα κι αν κάτι μου φαίνεται εύκολο στην προσέγγιση βάζω τρικλοποδιές στον εαυτό μου και δημιουργώ προβλήματα που μετά έχει αξία να προσπαθεί να τα ξεπεράσει γιατί έτσι πιασ ακόμα πιο βαθιά από εκεί που νόμιζες. Και αυτό είναι για μένα ένα ζητούμενο από όλους τους συνεργάτες μου, όχι με την έννοια του αυτομαστιγώματος ή ότι τα πράγματα πρέπει να είναι δύσκολα, αλλά σαν παικνίδι, σαν μια περιπέτεια. Με ενδιαφέρει δηλαδή να συναντηθούμε στο δεν ξέρω παρά στο ξέρω.

Η απεύθυνση

Ακόμα ένας ζεστός καφές και η μπόρα δεν λέει να έρθει. Το σκυλί έχει αποκοιμηθεί και η κουβέντα μας γίνεται ακόμα πιο ήσυχη. Τον ρωτώ πόσο τον άλλαξε αυτή η διαδρομή μέσα στο θέατρο, πολύ, απαντά και μου ομολογεί πως σαν παιδί ήταν πολύ δειλός, έκανε μεν φοβερά ταξίδια στο μυαλό του αλλά δεν τα αποτολμούσε στην πραγματικότητα. Του πήρε καιρό μέχρι να αποφασίσει να δώσει εξετάσεις για τη Δραματική, «οριακά ηλικιακά μπήκα στη σχολή», λέει, «καταλαβαίνεις λοιπόν ότι όλα γίνονταν πολύ διστακτικά, παραδίπλα, ποτέ κεντραρισμένα». Το θέατρο του έδωσε ένα θάρρος που του έλειπε, και αυτή την αλλαγή την αισθάνθηκε την ώρα που συνέβαινε, όχι σαν απόρροια απολογισμού. Η τέχνη μπορεί πράγματα να αλλάξει τα πράγματα, κάνω σχόλιο, «κάποτε έλεγα πως δεν τα αλλάζει» λέει εκείνος, βλέποντας όμως πόσο μετακίνησε τον ίδιο αναίρεσε αυτή την άποψη. Ίσως τελικά πρέπει να φύγουμε από τη μεγάλη κλίμακα και να επιστρέψουμε στη μικρή προκειμένου να πετύχουμε την μεγάλη, του λέω και με αυτό εννοώ πως η ατομική μετατόπιση οδηγεί στη συλλογική και ίσως η επανάσταση τελικά να είναι αυτό, να γίνουμε ο καθένας μας καλύτερος. Συμφωνεί, αισθάνεται, μάλιστα, πως είναι γι' αυτή την επανάσταση που μιλάει στο βήθος η Αναγνωστάκη, «τη σιγανή που δημιουργεί μικρή έκρηξη με μεγάλο αντίκτυπο, γιατί είναι βαθύς και αιχμηρός και όχι φωναχτός και σκορπισμένος». Και μια τελευταία ερώτηση, του λέω, περιμένει να την ακούσει.

–Το δικό σου «Σε σένα που με ακούς» πώς τελειώνει;

–Ίσως με σιωπή.

–Κι αν έπρεπε να διαλέξεις λέξεις;

–Θα διάλεγα το ποίημα του Μανώλη Αναγνωστάκη που λέει «θα 'ρθει μια μέρα που δεν θα 'χουμε πια τι να πούμε».

Πληροφορίες: «Σ' εσάς που με ακούτε» της Λούλας Αναγνωστάκη, σε σκηνοθεσία Θανάση Γεωργίου. Νέα Σκηνή ΘΟΚ «Νίκος Χαραλάμους» από τις 23 Ιανουαρίου 2026.

Εισιτήρια: www.thoc.org.cy

Γαβγίζοντας το νόημα της ζωής

Σκυλίσιες απαντήσεις στα ζητήματα της ύπαρξης

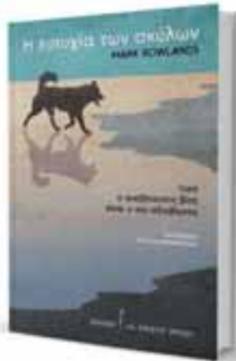
MARK ROWLANDS
Η ευτυχία των σκύλων
 μτφρ.: Γιώργος Καραμπελας
 Εκδόσεις του εικοστού πρώτου, 2025,
 σελ. 240

Της **ΜΑΓΔΑΛΗΝΗΣ ΤΣΕΒΡΕΝΗ**

Ο Σίσυφος αποτελεί διαχρονικά μια γοητευτική φιγούρα. Το γεγονός ότι τιμωρήθηκε από τους θεούς με αυτή την πρωτότυπη ποινή έχει ασκήσει έλξη σε λογοτέχνες, ποιητές και φιλοσόφους. Αλλά μετά την ανάλυση του Καμύ, φαίνεται πως ο Σίσυφος έγινε μια φιγούρα σχεδόν ηρωική για τους υπαρκτούς, για όσους θέτουν το ερώτημα του νοήματος της ζωής, παρόλο που η ηθική του κατά τη διάρκεια του βίου του ή οι λόγοι για τους οποίους του αποδόθηκε αυτή η ποινή δεν είναι καθόλου γοητευτικά.

Ο Μαρκ Ρόουλαντς, στο βιβλίο του για την ευτυχία των σκύλων, στο δοκίμιό του που διατρέχει σοβαρά φιλοσοφικά ζητήματα και κλάδους, εξετάζει τα θέματα της ύπαρξης διαπλέκοντας αφηγήσεις για σκύλους και εκδοχές του σισύφειου μύθου. Και από ό,τι φαίνεται, έχει δικίο ο συγγραφέας όταν υποστηρίζει πως οι σκύλοι απαντούν με μεγάλη ευκολία και αποφασιστικότητα σε ερωτήματα που βασανίζουν την ανθρωπότητα εδώ και αιώνες.

Ενας από τους σημαντικότερους λόγους για αυτή τη σκυλίσια πρωτοπορία, σύμφωνα με τον συγγραφέα, οφείλεται στην απουσία της ηγίας και μάλλον ανυπέ-

Ο Μαρκ Ρόουλαντς στο βιβλίο του υποστηρίζει πως οι σκύλοι απαντούν με μεγάλη ευκολία και αποφασιστικότητα σε ερωτήματα που βασανίζουν την ανθρωπότητα εδώ και αιώνες. Και όπως φαίνεται, μάλλον δεν έχει άδικο...

βλητης ανάγκης του ανθρώπου να εξετάζει διαρκώς τον εαυτό του, να αυτοπαραινείται, να ερμηνεύει –και να συγκρίνει– τις πράξεις, τις προθέσεις, τα συναισθήματα και τις σκέψεις του. Για τους ανθρώπους, η βιωμένη ύπαρξη δεν είναι αρκετή και ίσως μάλιστα να μην έχει καν νόημα χωρίς την ταυτόχρονη αξιολόγησή της. Αντιθέτως, ένας από τους αγαπημένους σκύλους και συντρόφους του συγγραφέα, ο Σάντου, επιδεικνύει πάντα, κάθε μέρα, την ίδια αυθόρμητη ευτυχία, χωρίς δεύτερες και τρίτες σκέψεις, όταν έρχεται η

ώρα για βόλτα δίπλα στο ποτάμι.

Ενας από τους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι αποδίδουμε νόημα στη ζωή μας είναι η κατάσχεση σχεδίων, η δημιουργία ορθολογικών πλάνων που οργανώνουν το παρόν μας με μια μελλοντική στόχευση και ο προγραμματισμός όλων των βημάτων και των μέσων που απαιτούνται για την επίτευξή τους. Είναι αρκετά σύνθημα, όταν ένα τέτοιο σχέδιο ζωής αναθεωρείται ή εγκαταλείπεται, να κρίνουμε ότι πρόκειται για μια άκρως επιβεβλημένη εξέλιξη η οποία ενέχει στοιχεία αποτυχίας – με ό,τι μια τέτοια αίσθηση συνειδητά για την ευτυχία ή την ευχαριστήσή μας.

Η ανάγκη να εξετάζουμε τον βίο μας και να θέτουμε στόχους που μας καθορίζουν και δίνουν νόημα στην ύπαρξή μας είναι κάτι μάλλον άγνωστο στους σκύλους. Οι σκύλοι έχουν αναθέσει τον προγραμματισμό στους ανθρώπους, όπως οι άνθρωποι στηρίζονται όλο και περισσότερο στην τεχνολογία, για παράδειγμα. Όταν θέλουν κάτι, ακόμη και αν είναι περίπλοκο, έχουν τρόπο να το ζητούν. Όταν αντιμετωπίζουν ένα πρόβλημα που δεν μπορούν να λύσουν –ή δεν θέλουν να κοπιάσουν για το λύσουν– έχουν μάθει να κοιτάζουν το πρόσωπο του ανθρώπου και ερμηνεύοντας την κατάσταση να κατανοούν τι πρέπει να γίνει. Κυρίως όμως, έχουν αφήσει χώρο για αναπάντεχες ευκαιρίες, για χαρούμενες συμπτώσεις, για απροσδόκτες εκπλήξεις,

Όταν αντιμετωπίζουν ένα πρόβλημα που δεν μπορούν να λύσουν, οι σκύλοι έχουν μάθει να κοιτάζουν το πρόσωπο του ανθρώπου και ερμηνεύοντας την κατάσταση να κατανοούν τι πρέπει να γίνει. Κυρίως, όμως, έχουν αφήσει χώρο για αναπάντεχες ευκαιρίες, για χαρούμενες συμπτώσεις, για απροσδόκτες εκπλήξεις, για να απολαμβάνουν την ύπαρξή τους στο παρόν.

για να απολαμβάνουν την ύπαρξή τους στο παρόν. Λιγότερη σκέψη δεν σημαίνει αυτομάτως απουσία λογικής ή απουσία λογικών ικανοτήτων. Αντιστοίχως, η απουσία αναστοχασμού σχετικά με τις ηθικές αρχές και τους ηθικούς κανόνες δεν εξαλείφει τη δυνατότητα της ηθικής συμπεριφοράς. Συνήθίζεται στη φιλοσοφία (αλλά και στη θρησκεία θέλω να προσθέσω, παρεκκλίνοντας από το κείμενο), για να θεμελιώσουμε την ηθική, να αναφερόμαστε σε κανόνες και γενικές αρχές που οφείλουν να εξετάζουν προθέσεις ή να κρίνουν κίνητρα· απαιτείται πολλές φορές να συγκρίνουμε παρούσες με παρελθούσες περιπτώσεις ή να ορίζουμε την ηθική στάση με αναγωγές στο σωστό και στο λάθος. Αυτή η καθ' όλα ανθρώπινη ανάγκη το μόνο που κατορθώνει είναι να απομακρύνει από την κατανόηση της ηθικής συμπεριφοράς και να την καθιστά κάτι

μέτρο από την κοινωνική καθημερινότητα. Ο τρόπος που πράττουμε στην καθημερινότητά μας, όπως και ο τρόπος που πράττουν οι σκύλοι, σύμφωνα με τον συγγραφέα, όταν βρισκόμαστε μπροστά σε ένα ασήμαντο ή σημαντικό ηθικό ζήτημα, απαιτεί ένα βαθμό αυθορμίας και αμεσότητας. Ο χρόνος για αναστοχασμό στις περισσότερες περιπτώσεις δεν μπορεί να προηγηθεί της πράξης. Η ηθική μας υπόσταση καθορίζεται από τις παρορμήσεις μας, από την αυθόρμητη τοποθέτησή μας απέναντι στους άλλους. Από τις πράξεις που επιλέγουμε να κάνουμε, όπως και από τις πράξεις που επιλέγουμε να μην κάνουμε, αναδύεται τελικά ο ηθικός χαρακτήρας μας. Η παρατήρηση του κόσμου των (μη ανθρώπινων) ζώων είναι γεμάτη από παραδείγματα που ενισχύουν τη μειοψηφική ακόμη σήμερα άποψη πως τα ζώα μπορούν να φέρνουν ηθικά.

Ο Μαρκ Ρόουλαντς εξετάζει με κριτική και πλούσιο θεωρητικό και εμπειρικό παραδειγματικό κάθε ένα από τα χαρακτηριστικά που, επί αιώνες, αναδεικνύουμε και μελετάμε για να αποδείξουμε και να υπογραμμίσουμε τη διαφορά μας (και την ανωτερότητά μας) από τα υπόλοιπα ζώα. Μιλάει για την κατανόηση του εαυτού και την υποκειμενικότητα, για τη λογική και την ορθολογικότητα, τον νου, τη βούληση, την ελευθερία, την ηθική, για τον θάνατο και την αγάπη, και πάνω από όλα μιλάει για το νόημα της ζωής. Σε αυτό το απολαυστικό, υπαρκτικό, φιλοσοφικό δοκίμιο, ο συγγραφέας εξετάζει τόσο την ανθρώπινη όσο και τη σκυλίσια κατάσταση και θίγει με πρωτότυπο τρόπο ένα από τα πιο σύγχρονα φιλοσοφικά ζητήματα, αυτό της σχέσης του ανθρώπου με τον μη ανθρώπινο κόσμο. Τελικά, η ζυγαριά για μια ζωή γεμάτη νόημα κλίνει σαφώς και απαρεγκλίτως προς την πλευρά των σκύλων.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ Η **EUROBANK**

ANOΙΓΕΙ 19.11

Instagram: [limassol_christmas_land](#)
 Facebook: [Limassol Christmas Land](#)

Υποστηρικτές:

Μέγας Χορηγός:

Χορηγοί:

Χορηγός Επικοινωνίας:

ΜΑΤΙΕΣ ΚΟΣΜΟ
ΣΤΟΝ

Επιμέλεια: ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗ
Μάρτιν Παρ

Το Νέο Μουσείο της Νυρεμβέργης (NMN), σε συνεργασία με το μουσείο PhotoBook της Κολωνίας, παρουσιάζει την πρώτη μεγάλη αναδρομική του πρόσφατα θανόντος Βρετανού φωτογράφου Μάρτιν Παρ (1952-2025). Μέλος της Magnum, ο Μάρτιν Παρ απέδωσε μοναδικά όψεις της καταναλωτικής κοινωνίας και το σουρεαλιστικό στοιχείο της καθημερινότητας ανάμεσα στο απρόβλεπτο και στο κίτς. Η έκθεση στίνεται ως ακριβό ενός ξενοδοχείου βρετανικής λουτρόπολης.

ΣΙΚΑΓΟ
Το πνεύμα της Αμερικής

Το Ινστιτούτο Τέχνης του Σικάγου ρίχνει τους προβολείς του στον Αμερικανό αρχιτέκτονα Μπρους Γκοφ (1904-1982), γνωστό για το ιδιόσυγκραστικό ύφος του και την εκλεκτικιστική, υβριδική και συχνά επιδεικτική αρχιτεκτονική του, διάσπαρτη σε πολλές πολιτείες των ΗΠΑ. Κτίρια ανένταστα σε ρυθμούς και τεχνολογίες, οι δημιουργίες του Μπρους Γκοφ προσεγγίζονται ως μια ρηξίκελευθη και απολύτως προσωπική ερμηνεία του πνεύματος της Αμερικής.

ΑΪΝΤΧΟΒΕΝ
Νέο μουσείο

Το Rijksmuseum του Αμστερνταμ και ο δήμος του Αϊντχόβεν ενώνουν δυνάμεις για να δημιουργήσουν ένα παράρτημα του διόσημου μουσείου στην ολλανδική πόλη. Ενα μέρος των πλουσίων συλλογών του Rijksmuseum θα μπορεί να εκτίθεται στο Αϊντχόβεν παράλληλα με εκθέσεις που θα προάγουν νέες δημιουργίες και χειρωνακτικές τέχνες. Το νέο μουσείο θα χτιστεί σε ελεύθερη πρώιμη έκταση στις όχθες του σταθμού πλησίον του σταθμού.

ΦΡΑΝΚΦΟΥΡΤΗ
Αουγκουστ Γκάουλ

Μια νέα έκθεση στη Φρανκφούρτη (στη συλλογή Liebieghaus) αφιερώνεται στο έργο του γλύπτη Αουγκουστ Γκάουλ (August Gaul, 1869-1921), με την πολυσχιδή έκφραση. Θεωρείται από τους πρώτους μοντερνιστές της Γερμανίας και η έκθεση επικεντρώνεται σε ζωμόρφα γλυπτά σε διάλογο με έργα παρόμοιας θεματικής από την αρχαία τέχνη. Ο Αουγκουστ Γκάουλ κινήθηκε προς έναν νέο ρεαλισμό με στοιχεία εξηρησιαστικά, αποκλίνοντας από τον συμβολισμό.

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ
Επανάσταση!

Στις 19 Ιανουαρίου εγκαινιάζεται μια νέα έκθεση στο Μετροπόλιταν της Νέας Υόρκης με τίτλο «Επανάσταση!». Είναι μια έκθεση-εγκατάσταση, που εστιάζεται στην υποδοχή της Αμερικανικής Επανάστασης από τον Τύπο και τους εικονογράφους της εποχής. Το Μετροπόλιταν έχει πλούσιο υλικό όχι μόνο για την Επανάσταση (το 2025 ήταν η επέτειος των 250 ετών) αλλά και για τα πρώτα χρόνια, έως την οικειοθελή απόσυρση του Τζορτζ Ουάσινγκτον το 1797.

Όταν οι ναζί έκλεψαν τις καμπάνες της Ευρώπης

Μια μισοφωτισμένη έως τώρα ιστορία από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο έφερε στο φως ένα άρθρο των «Νιου Γιορκ Τάιμς» για ένα κεφάλαιο που λίγοι γνώριζαν. Οι ναζί είχαν αφαιρέσει τις καμπάνες από έναν πολύ μεγάλο αριθμό εκκλησιών της Ευρώπης προκειμένου να χρησιμοποιήσουν το μέταλλο για τις πολεμικές επιχειρήσεις. Δημιουργήθηκε τότε ένα «ακτινικό κενό» στο τοπίο πολλών ευρωπαϊκών πόλεων, όπως σχολίασε η ιστορικός Κάρλα Σαρπ από το Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας, ιδρύτρια του πρότζεκτ «Χαμένη Μουσική» (Lost Music Project).

Στη διάρκεια του πολέμου, το ναζιστικό καθεστώς διέταξε την αφαίρεση 175.000 καμπάνων από εκκλησίες της Ευρώπης με σκοπό να χυτευθούν το μέταλλο. Ο μεγαλύτερος αριθμός από τις καμπάνες που αφαιρέθηκαν χάθηκε για πάντα. Υπολογίζεται ότι περίπου 150.000 καμπάνες χρονολογημένες μετά το 1700 καταστράφηκαν. Οσες ήταν μεσαιωνικές, πριν από το 1450, εξαιρέθηκαν από το ναζιστικό πρόγραμμα αργαής υπέρ των σκοπών του πολέμου, στο οποίο είχε ηγηθεί ο Χέρμαν Γκέρινγκ με υπογραφή από τις 15 Μαρτίου 1940.

Αυτό το πρόγραμμα καταστροφής εντάχθηκε μεταπολεμικά, ήδη από το 1945, στη λίστα με τα εγκλήματα πολέμου. Η Καθολική Εκκλησία το καταδίκασε ως πράξη βεβήλωσης. Η ναζιστική αυτή πράξη είχε άμεση επίπτωση στην καθημερινότητα των

Η καμπάνα, γνωστή ως Waakklok, στην Ουτρέχτη, χτυπούσε όταν άνοιγαν και έκλειναν οι πύλες της πόλης.

κατοίκων σε πολλές χώρες, ιδίως στο Βέλγιο, στην Ολλανδία, στην Πολωνία. Οι κωδωνοκρουσίες είναι αναπόσπαστο κομμάτι του ευρωπαϊκού πλοσίου από τους μεσαιωνικούς χρόνους και συνδέθηκε εξαρχώς με όλες τις τελετουργίες της καθημερινότητας.

Στο ημερολόγιό της, η Άννα Φρανκ είχε σημειώσει την απουσία της κωδωνοκρουσίας από τον ήχο που έστειλε η πόλη. Σύμφωνα με τον μελετητή του ημερολογίου της, Γκέρτιαν Μπρεκ, επρόκειτο για τη Westerkerk, εκκλησία του 17ου αιώνα στο κεντρικό Αμστερνταμ. Οι καμπάνες της σήψαν στη διάρκεια του πολέμου.

Για πολλά χρόνια το κενό δεν είχε ακόμη αποκατασταθεί. Υπολογίζεται ότι η αποκατάσταση και η αναπλήρωση συντελέστηκε σε μεγάλο βαθμό έως το 1960. Είχε τότε γεννηθεί μια ισχυρή τάση για βελτίωση της παραγωγής ήχου από τις νέες καμπάνες που τοποθετούνταν στις εκκλησίες, γεγονός που οδήγησε, μετά την καταστροφή των ιστορικών καμπάνων, στην αναγέννηση της κωδωνοκρουσίας σε πολλές χώρες της μεταπολεμικής Ευρώπης. Ορισμένες από τις νέες καμπάνες έγιναν σήμαντρα μνήμης για τα θύματα του πολέμου και πολλές εκκλησίες απέκτησαν νέες εγκαταστάσεις μουσικών κωδώνων.

Ορισμένες από αυτές τις μουσικές εγκαταστάσεις-έργα τέχνης εστάλησαν στην Αμερική ως δώρα, έκφραση ευγνωμοσύνης για την αμερικανική βοήθεια στην Ευρώπη.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ

Ένα «μουσικό κουτί» με κινηματογραφικό Σοστακόβιτς

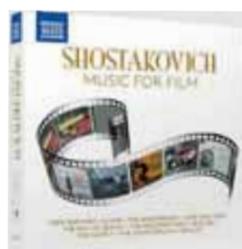
Από το 1929 έως το 1970 ο Ντμίτρι Σοστακόβιτς συνέθεσε περίπου 35 μουσικά έργα για τον κινηματογράφο. Είναι μια αρκετά γνωστή πτυχή αυτή στους μουσικόφιλους, την ίδια στιγμή όμως και κάπως ξεχασμένη. Ο σπουδαίος Ρώσος συνθέτης είχε γεννηθεί το 1905 και πέθανε το 1975. Αυτό σημαίνει ότι από τα 24 του χρόνια έως και μόλις πέντε χρόνια πριν από τον θάνατό του, παράλληλα με τις συμφωνίες, τη μουσική δωματίου, τα κοντσέρτα και τις όπερες, ο Σοστακόβιτς έγραφε ακατάπαυστα μουσική για το σινεμά.

Η σχέση του Σοστακόβιτς με το σινεμά και ειδικά με την κινηματογραφική μουσική ξεκινά από πολύ νωρίς: όταν ήδη από

έφηβος παίζει πιάνο ως συνοδεία σε προβολές βουβών ταινιών.

Ρώτσα τον κύριο Γκρι και μου είπε ότι είχε ακούσει μονάχα τη συμφωνική σουίτα βασισμένη στην πρωτότυπη μουσική που είχε γράψει για έναν κινηματογραφικό «Αμλετ» του 1964 (το σενάριο είχε βασιστεί σε μια μετάφραση του Μπόρις Πάστερνικ). Είχε εκτιμήσει πολλά σημεία της παρτιτούρας του Σοστακόβιτς, αλλά ο κύριος Γκρι έχει τις προτιμήσεις και στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι η μουσική δωματίου που άφησε ο Σοστακόβιτς, με αποκορύφωμα βέβαια τα αριστουργηματικά κουαρτέτα του εγχόρδων.

Μέσα στις γιορτές, πάντως, η Naxos κυκλοφόρησε ένα φρο-

Μουσική για ταινίες που έγραψε ο Ντμίτρι Σοστακόβιτς από το 1929 έως το 1970 περιλαμβάνει το νέο box set της Naxos.

ντισμένο box set με επτά cd, το οποίο περιλαμβάνει τις μεγαλύτερες «κινηματογραφικές» στιγμές ενός συνθέτη που σε όλη τη ζωή είχε έναν εντελώς δικό του τρόπο να συνδυάζει την ειρωνεία και το μαύρο κίονο με την απελπισία και την τραγωδία, την καρικατούρα και τον χορευτικό τόνο με την ελεγεία και αυτό το φυσικό είδος λύπης που συχνά έχουν ορισμένοι δημιουργοί. Αν η κινηματογραφική μουσική του έχει μια πιο στενή συγγένεια με κάποιο άλλο από τα μουσικά είδη με τα οποία ασχολήθηκε ο Σοστακόβιτς, είναι βέβαια με τις συμφωνίες του.

Στην παρούσα έκδοση συμμετέχουν πολλές σημαντικές συμφωνικές ορχήστρες και μου-

σικά σύνολα (Basel Sinfonietta, Frankfurt Radio Symphony, Moscow Symphony Orchestra, Russian Philharmonic Orchestra κ.ά.), που καλύπτουν μια μεγάλη γκάμα έργων. Το «μουσικό κουτί» της Naxos περιλαμβάνει και βιβλιόριο με αρκετές λεπτομέρειες πάνω στις συνθέσεις και στην ιστορία τους – όπως ότι ορισμένες από αυτές είχαν ενοκλήσει το καθεστώς. Ο Σοστακόβιτς βρέθηκε αρκετές φορές στο στόχαστρο του σταλινικού ολοκληρωτισμού και είναι θαύμα ότι διασώθηκε. Πέρα από τεκμήριο της σπάνιας μουσικής του δύναμης, τα έργα αυτά αποτελούν και ιστορικά ντοκουμέντα μιας ολοκληρωτικής εποχής και των μεταμορφώσεών της.

Shostakovich Music for Film Various Orchestras Naxos

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του ΣΤΑΥΡΟΥ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ

Ο πίνακας του Γιοχάνες Βερμέερ «Ο Χριστός στην οικία της Μάρθας και της Μαρίας» (π. 1654-1655, Εθνική Πινακοθήκη της Σκωτίας). Ο Χριστός κάθεται σε πολυθρόνα, επί θρόνου ως βασιλείς πράοτητας και τρυφερότητας.

Μάρθα και Μαρία

Η σκηνή με τον Χριστό, τη Μάρθα και τη Μαρία, την οποία αφηγείται μόνο ο Λουκάς (10:38-42), έχει γίνει παροιμιώδης. Η Μάρθα υποδέχεται τον Χριστό στο σπίτι της και τον φροντίζει, ενώ η Μαρία κάθεται και τον ακούει. Όταν η Μάρθα παραπονιέται και ζητάει από τον Χριστό να πει στην αδερφή της να τη βοηθήσει λίγο, ο Χριστός την επιπλήττει και επαινεί την αδερφή της: «Μάρθα Μάρθα, μεριμνάς και τυρβάζης περί πολλά· ενός δε έστι χρεία. Μαρία δε την αγαθήν μερίδα εξελέξατο, ήτις ουκ αφαιρεθήσεται απ' αυτής». Στους Ορθοδόξους η περικοπή είναι πασιγνώστη, γιατί συνενώθηκε αυθαίρετα με λίγους στίχους από το επόμενο κεφάλαιο (11:27-28) και αποτέλεσε το κατεξοχήν θεομητορικό ευαγγέλιο, που διαβάστηκε δεκάδες φορές τον χρόνο στις εκκλησίες μας. Η αυθαίρετη αυτή σύνδεση της Μάρθας και της Μαρίας με την Παναγία έχει πάντως και αυτή την ιστορία της στον χριστιανισμό, αλλά δεν θα σταθούμε.

Το σύντομο αυτό περιστατικό προκάλεσε αμέτρητα ερμηνευτικά σχόλια ανά τους αιώνες, μέχρι σήμερα. Συζητήθηκε κυρίως υπό το πρίσμα της σχέσης πράξης και θεωρίας, καλών έργων και πίστης, vita activa και vita contemplativa. Οι βασικές ερμηνευτικές γραμμές είναι δύο: οι νεοπλατωνίζοντες, οι αναχωρητές και οι μοναχοί εν γένει θεωρήσαν ότι εδώ καταξιώνεται η θεωρία (contemplatio) και απαξιώνεται η πράξη, άρα επικυρώνεται από τον ίδιο τον Χριστό η επιλογή τους. Αυτή υπήρξε και η επικρατέστερη ερμηνεία: το εν ου έστι χρεία είναι, κατά τη διατύπωση, ανάμεσα σε εκατοντάδες άλλες, του Ιωάννη Κασσιανού, η theoria, id est contemplatio dei (Collationes, 23.3, SC 64, σ. 141). Η Μαρία αποτελεί το καινοδιαθηκικό πρότυπο αυτής της στάσης. Άλλοι πατέρες και εκκλησιαστικοί συγγραφείς, με πρακτικότερο και κοινωνικότερο προσανατολισμό, αρνούνται τούτη την απόλυτη διχοτομία και προσπαθούν να διασώσουν την ειρηνική συνύπαρξη της Μάρθας και της Μαρίας.

Παράδοξο

Το περιστατικό είναι πράγματι παράδοξο: είναι δυνατόν ο Χριστός να αποδοκιμάζει τη φιλοξενία; Να επιπλήττει τη γυναίκα που τον υποδέχεται και τον φροντίζει; Είναι δυνατόν να φέρεται τόσο άδικα και ακάριστα προς τη Μάρθα, την οποία εξάλλου συμπαθεί, όπως φανερώνει

η διπλή προσφώνηση (Μάρθα Μάρθα); Ο Χρυσόστομος, που ανήκει στη δεύτερη ερμηνευτική τάση, εξανίσταται στην ιδέα να θεωρηθεί ο Χριστός αντίθετος προς τη φιλοξενία: «Ούτε συν την φιλοξενίαν κωλύων ταύτα έλεγεν· άπαγε». Τότε τι εννοεί ο Χριστός; Ο Χρυσόστομος είναι σαφής: την ώρα της ακρόασης του λόγου πρέπει να τα αφήνεις όλα στην άκρη, «μη δειν εν ακρόασει καιρώ περί έτερα νοσχολήσθαι». Ο Χριστός διδάσκει τη Μάρθα «περί του δειν καιρόν ειδέναι, και μη τον της ακρόασης χρόνον προς τα σαρκικώτερα αναλίσκειν», δηλαδή διδάσκει να διακρίνει και να ιεραρχεί σωστά («Υπόμνημα εις τον Ιωάννην», PG 59, 249). Δεν ξέρω αν ο Λούθηρος ή ο Καλβίνος είχαν διαβάσει την ερμηνεία του Χρυσόστομου, αν πάντως το είχαν κάνει, θα τους άρεσε πολύ η έμφαση στην προτεραιότητα της ακρόασης του λόγου.

Ο πίνακας του Βερμέερ

Στο περιστατικό αυτό πάντως, που με έχει απασχολήσει πολλές φορές, δεν με φέρνει σήμερα η θεολογία αλλά η ζωγραφική, ο πίνακας του Βερμέερ «Ο Χριστός

Την ώρα της ακρόασης του λόγου πρέπει να τα αφήνεις όλα στην άκρη, «μη δειν εν ακρόασει καιρώ περί έτερα νοσχολήσθαι», εξηγεί ο Χρυσόστομος για το περιστατικό του Χριστού με τη Μάρθα και τη Μαρία, το οποίο αφηγείται ο Λουκάς (10:38-42).

στην οικία της Μάρθας και της Μαρίας», π. 1654-1655, δηλαδή λίγο μετά την προσχώρησή του στον καθολικισμό, τον Απρίλιο του 1653 (Εθνική Πινακοθήκη της Σκωτίας, Εδιμβούργο). Ο πίνακας αυτός, ένα από τα πρωιμότερα έργα του Βερμέερ που μας έχουν σωθεί, μου φώτισε πολύ καλύτερα το νόημα της περικοπής από ό,τι σοβαρές καινοδιαθηκικές μελέτες. Το θέμα της επίσκεψης του Ιησού στο σπίτι των δύο αδερφών ήταν πολύ δημοφιλές στην Ολλανδία, από το δεύτερο μισό του 16ου αιώνα, σε πίνακες και σε γκραβούρες. Δεν ξέρω αν έπαιξε κάποιο ρόλο στη διάδοση του θέματος, η διαμάχη

προτεσταντών και καθολικών για τη σωτηρία, με τους πρώτους να θεωρούν αποκλειστικό μέσο την πίστη (sola fide) και τους άλλους να επιμένουν και στα καλά έργα. Οσο για τον Βερμέερ, αν ο πίνακας δεν ήταν παραγγελία, ίσως να τον έλκυσε να τον ζωγραφίσει το γεγονός ότι είναι μια σκηνή εσωτερικού χώρου, ήρεμη και λιγοπρόσωπη. Το λαμπρό λευκό του φορέματος της Μάρθας οργανώνει τον πίνακα και διακρίνει τα τρία πρόσωπα μεταξύ τους. Ολη η έκφραση των προσώπων γίνεται με τα βλέμματα: της Μαρίας είναι προσπλωμένο, της Μάρθας πάντως, που έχει αφηθεί μόνη να υπηρετεί, δεν είναι θυμωμένο, είναι μάλλον ήρεμο. Ο Χριστός κάθεται σε πολυθρόνα, κάθεται επί θρόνου ως βασιλεύς που είναι, ένας βασιλιάς ωστόσο πράοτητας και τρυφερότητας. Ο Χριστός δείχνει με το δάχτυλό του τη Μαρία, αυτήν που εξελέξατο την αγαθήν μερίδα, κοιτώντας όμως τρυφερά τη Μάρθα, σαν να της λέει στάσου, μην κοιπάξεις άλλο, φτάνει, δεν χρειάζονται υπερβολικές ετοιμασίες, κάθισε να μιλήσουμε. Κάτι τέτοιο φαίνεται να πιστεύει και ο Κύριλλος Αλεξανδρείας: «ανακόπτον οράται Χριστός το πέρα μέτρον, και καταρρυθμίζων ημάς εις αυτόρκειαν» («Εξηγήσεις εις το κατά Λουκάν ευαγγέλιον», PG 72,621B). Η παρουσία του Χριστού είναι αυτή ακριβώς που επιτρέπει στη Μάρθα να παραπονεθεί (μόνη με κατέλιπεν δικασμένη), αλλά χωρίς θυμό, χωρίς αγριότητα. Στον πίνακα του Βερμέερ τα τρία πρόσωπα είναι ενωμένα, δεν τα χωρίζει καμιά απόσταση, γιατί ο Χριστός είναι εκεί, παρών, στο κέντρο. Αυτός είναι το εν ου έστι χρεία.

Ζωή αμέριμη

Η ερμηνεία των μοναχών ότι η αγαθή μερίδα της Μαρίας είναι η φυγή από τις μέριμνες του κόσμου, η ζωή η αμέριμη (με τη σημασία που έχει η λέξη στη μοναστική γραμματεία) προς θεώριαν Θεού, έχει ιστορικό βάρος, αλλά δεν μπορεί να αποτελεί ερμηνευτική πρόταση για τους σημερινούς ακροατές του λόγου. Με οδηγό τον Βερμέερ, πιστεύω πως όχι, ο Χριστός δεν αποδοκιμάζει τη Μάρθα ούτε, πολύ περισσότερο, την προτρέπει να παραιτηθεί από τα έργα της φιλοξενίας και της φροντίδας, αλλά της λέει τρυφερά να μην την απορροφήσουν τόσο—όπως συμβαίνει σε πολλές και πολλούς ακτιβιστές της φιλανθρωπίας—ώστε να χάσει τη χαρά της ακρόασης του λόγου του Θεού, της ζωντανής παρουσίας Του.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Επιμέλεια:
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

Περιοδικό «Διόραμα» τχ. 63
(Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2025)

Στο νέο τεύχος του διμηνιαίου περιοδικού Τεχνών και Πολιτισμού που κυκλοφορεί λίγο πριν υποδεχθούμε το 2026 περιλαμβάνονται ενδιάφερους συνεργασίες από σημαντικούς ανθρώπους του πνεύματος της Κύπρου και της Ελλάδας. Στο νέο τεύχος ξεχωρίζουν οι συνεργασίες του Αγί Παύλου για τον κινηματογράφο, ο οποίος αυτή τη φορά, συνεχίζοντας τις συνεντεύξεις του με ανθρώπους του κινηματογράφου που άφησαν το δικό τους αποτύπωμα στην έβδομη τέχνη, συνομιλεί με τον σκηνοθέτη Ράνταλ Κλάιζερ. Ο Κλάιζερ σκηνοθέτησε, μεταξύ άλλων, τις εμπορικές επιτυχίες «Grease», «Γαλάζια Λίμνη», και «Καλοκαιρινοί εραστές» παραχώρησε μία αποκλειστική συνέντευξη για το «Διόραμα», μιλώντας για τη δουλειά του και λέει πως ευχαρίστως θα γύριζε μία ταινία στην Κύπρο. Επίσης, στις σελίδες για τη λογοτεχνία γράφουν οι Κωνσταντίνος Γιαγκουλλάς, η Νάντια Στυλιανού, ο Κώστας Λυμπούρης, η Χρυσόθεμις Χατζηπαναγή και η δρ Μαρία Μιχαλίδου. Μελέτες με ενδιαφέρουσες θεματικές υπογράφουν οι Ανθούλα Δανιήλ, Καίτη Χρίστη, Γιάννης Βιολάρης και Κωνσταντίνος Γιαγκουλλάς. Στις σελίδες του περιοδικού φιλοξενούνται και εργασίες για το θέατρο, την αρχιτεκτονική, και την ποίηση. Φιλοξενούνται φυσικά και οι μόνιμες στήλες, «Πολιτισμός και τεχνολογία», «Στους δρόμους της Ευρωπαϊκής Ενώσεως» της Αγγέλας Χριστοφίδου και «Απάνθισμα με άρωμα κυπριακό» του Θεόδωρου Πυλαρινού. Το «Διόραμα» είναι διαθέσιμο στα μεγάλα βιβλιοπωλεία και από τον εκδότη του, Ανδρέα Χατζηθωμά.

500 ΛΕΞΕΙΣ

με τη

ΝΙΝΑ
ΡΑΠΗ

Η Νίνα Ράπη γράφει θεατρικά, διηγήματα και δοκίμια. Τα θεατρικά της έχουν παρουσιαστεί στην Αθήνα, στο Λονδίνο, σε Νέα Υόρκη, Οξφόρδη, Ινδία. Έχουν μεταφραστεί στα αγγλικά, ιταλικά, πολωνικά, σλοβακικά και γερμανικά. Δοκίμιά της εκδόθηκαν από το Cambridge University Press & Routledge, μεταξύ άλλων. Η νέα συλλογή διηγημάτων της είναι το «Πεδίο Ροής», Κάπα Εκδοτική.

Επιμέλεια: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;
Δεν είναι δίπλα στο κρεβάτι αλλά σε διάφορα σημεία στον χώρο, πρόσφορα για διαφορετικές διαθέσεις: «Boulder», Εβα Μπάλασαρ. «We do not part», Χαν Γκωνγκ. «Desire», διηγήματα, Μουρακάμι. «Οκτάεδρο», διηγήματα, Κορτάσαρ. Γκασάν Καναφάνι, «Διηγήματα - Από τη γη των πικραμένων πορτοκαλιών». Μου άρεσε να διαβάσω πολλά βιβλία μαζί, σε διάφορες γωνίες.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;

Ξαναδιάβασα πρόσφατα το «Call if you need me (The Uncollected fiction and prose)» του Ρέιμοντ Κάρβερ και δεν ήταν τόσο ότι έμαθα κάτι νέο, αλλά μου επιβίβασε μια αλήθεια: «Δεν ξέρω συγγραφείς χωρίς ταλέντο. Αλλά να έχεις ένα μοναδικό και ακριβή τρόπο που βλέπεις τα πράγματα, και να βρίσκεις το σωστό πλαίσιο για να τα εκφράσεις, αυτό είναι κάτι άλλο».

Βρίκατε ποτέ τον μπελά σας επειδή διαβάσατε ένα βιβλίο;
Μόνο όταν ήμουν έφηβη. Μ' έπιασε ο αδελφός μου να διαβάζω τα ερωτικά ποιήματα μιας φίλης μου, και το έπαιξε «μεγάλος αδελφός»: υποτιμητική αποδοκιμασία και μια αιωρούμενη αίσθηση απειλής και τιμωρίας.

Περιγράψτε την ιδανική αναγνωστική συνθήκη;
Χρόνος ελεύθερος, άγκυρα και στο μακρινό, εισβολές στη μοναχικότητα στο μίνιμουμ.

Υπάρχουν κάποια είδη λογοτεχνίας που προτιμάτε και άλλα που αποφεύγετε;
Μου άρεσε η μικρή φόρμα στην πεζογραφία, στο θέατρο και στο φιλμ. Προτιμάω έργα που τολμούν να σπάσουν τα στεγανά και πειραματίζονται έστω και λίγο με τη φόρμα και το περιεχόμενο, χωρίς επιπεδέσεις όμως αλλά από ουσιαστική επιθυμία για κάτι διαφορετικό. Με κουράζει το μελοδράμα εκτός αν είναι high melodrama όπως του Τενεσί Ουίλιαμς. Αυτό είναι άλλο, αυτό είναι

τέχνη. Επίσης, δεν αντέχω είδη που επιμένουν σε μια στεγνά μιμητική καταγραφή της καθημερινότητας, που δεν πάνε τον πραγματικό ένα επίπεδο πιο πάνω.

Τι είναι αυτό που σας συγκινεί περισσότερο σε ένα βιβλίο;
Η αυθεντικότητα, η αμεσότητα και η εμπάθση σε συναισθήματα, σχέσεις, ιδέες.

Υπάρχει κάποιο αγαπημένο βιβλίο που θα θέλατε να γίνει ταινία;

Προτιμώ τα βιβλία να παραμένουν βιβλία και οι ταινίες να δημιουργούνται με πρωτότυπα σενάρια.

Στο βιβλίο σας «Πεδίο Ροής», πώς επιλέγετε ποτέ μια ιστορία θα κινήσει ανάμεσα στο όνειρο και την πραγματικότητα;

Γίνεται ενστικτωδώς, συνήθως. Αυτή η κίνηση πηγάζει από την ίδια την ιστορία και τη διάθεσή μου εκείνες τις στιγμές. Βέβαια, κάπως έτσι προσλαμβάνω τα πράγματα ούτως ή άλλως, πάντα κάπου ανάμεσα στο πραγματικό και το ονειρικό ή φανταστικό ή υποσυνείδητο, οπότε αυτό αντανακλάται στις ιστορίες. Μερικές φορές υπερισχύει το πραγματικό αλλά και τότε αμφισβητείται ως εικόνες, μνήμες και εμπειρίες από εκεί. Κάθε τόπος επηρεάζει όχι μόνο την επιλογή των χαρακτήρων αλλά και τις καταστάσεις ή δομές μιας ιστορίας ή θεατρικού έργου, ακόμη και το ύφος της γραφής. Βέβαια, υπάρχουν ιστορίες που είναι άχρονες και άτοπες αλλά κάποιο άτομο που ξέρει τη γραφή μου θα μπορούσε να εντοπίσει επιρροές από ένα συγκεκριμένο χώρο πολιτιστικά/γλωσσικά και αισθητικά, αν και συχνά δημιουργούν ένα υβριδικό κείμενο.

Πώς επηρεάζουν οι διαφορετικές πόλεις τις σχέσεις και τις επιλογές των χαρακτήρων σας;

Νιώθω ότι έχω τρεις πατρίδες: Καστοριά, Λονδίνο και Αθήνα. Και η Θεσσαλονίκη είναι μέρος του ψυχισμού μου, μια που έζησα εκεί σαν παιδί και υπάρχουν έντονες εικόνες, μνήμες και εμπειρίες από εκεί. Κάθε τόπος επηρεάζει όχι μόνο την επιλογή των χαρακτήρων αλλά και τις καταστάσεις ή δομές μιας ιστορίας ή θεατρικού έργου, ακόμη και το ύφος της γραφής. Βέβαια, υπάρχουν ιστορίες που είναι άχρονες και άτοπες αλλά κάποιο άτομο που ξέρει τη γραφή μου θα μπορούσε να εντοπίσει επιρροές από ένα συγκεκριμένο χώρο πολιτιστικά/γλωσσικά και αισθητικά, αν και συχνά δημιουργούν ένα υβριδικό κείμενο.

«Η ανάγκη να αποκωδικοποιήσω την ιστορία αυτού του ζώου συνδέεται και με την ανάγκη να πλησιάσω τις ρίζες μου, ρίζες που βρίσκονται σε τόπους που δεν είχα την τύχη να γνωρίσω και σε έναν κόσμο, τον κόσμο της αγροτικής Κύπρου, που σιγά-σιγά εξαφανίζεται», λέει η Άννα Σπύρου.

Ένα «ζωντανό μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς»

Η ερευνήτρια Άννα Σπύρου μιλάει στην «Κ» για το ντοκιμαντέρ «Ο Κόσμος Μικραίνει» και την απειλούμενη κυπριακή φυλή βοοειδών

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Η Άννα Σπύρου, ερευνήτρια, υπεύθυνη του έργου ARETI (Animals Resilient in Time) και σεναριογράφος (μαζί με τον δρα Αντρέα Δημητρίου) του ντοκιμαντέρ «Ο Κόσμος Μικραίνει», σε παραγωγή της Juno12 και σκηνοθεσία Μάρκου Κάσσινου, μιλάει στην «Κ» για την κυπριακή φυλή βοοειδών, ένα «ζωντανό μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς», το οποίο παρουσιάζεται στο κυπριακό κοινό μέσω αυτής της πολύ δημιουργικής δουλειάς. Η Κυπριακή Φυλή Βοοειδών θεωρείται απειλούμενη με εξαφάνιση επειδή ο αριθμός των αναπαραγωγικών θηλυκών παραμένει κάτω από το όριο των 1.000 και η Άννα Σπύρου λέει στην «Κ» πως η απειλή εξαφάνισης δεν έχει επιπτώσεις μόνο στη βιοποικιλότητα του νησιού, αλλά συνδέεται και με τον κίνδυνο να χαθούν λέξεις, παροιμίες, ιστορίες, «όλα όσα συνθέτουν τη συλλογική μας μνήμη και ένα κομμάτι της ταυτότητάς μας».

—Πώς ήλθε η ιδέα να διηγηθείτε την ιστορία της κυπριακής αγελάδας; Αφηγήστε συνάμα και ιστορίες ενός κόσμου που ήδη χάθηκε... Χτυπάτε καμπανάκι κινδύνου;

—Η ενασχόλησή μου με την Κυπριακή Φυλή Βοοειδών και την ιστορία της προέκυψε τόσο από ερευνητικό ενδιαφέρον όσο και από μια προσωπική ανάγκη σύνδεσης με το μακρινό παρελθόν του τόπου, αλλά και την ιστορία της οικογένειάς μου. Ο παππούς μου ήταν γεωργοκτηνοτρόφος, πρόσφυγας από το χωριό Γύψου. Τον γνώρισα μόνο μέσα από τις διηγήσεις του πατέρα μου. Από μικρή άκουγα ιστορίες για την ιδιαίτερη σχέση που είχε με τα βόδια του αλλά και με τα ζώα του γενιότερη, που ήταν σαν μέλη της οικογένειάς του. Δεν είμαι βέβαιη τι από τα δύο —η επιστημονική περιέργεια ή αυτές οι ιστορίες— πυροδότησε πρώτα το ενδιαφέρον μου για τη συγκεκριμένη θεματική. Πιστεύω πάντως πως οι ερευνητικές μας επιλογές συχνά συνομιλούν με την προσωπική μας ιστορία. Έτσι, η διερεύνηση

Το ντοκιμαντέρ δημιουργήθηκε για να πει την ιστορία ενός ζώου που υπήρξε στενός σύτροφος του Κύπριου αγρότη, αλλά και την ιστορία των ανθρώπων και των τόπων πριν μικρύνουν κι άλλο, πριν γίνουν σιωπή.

“

Μέσα από το ντοκιμαντέρ θελήσαμε, πρωτίτως, να αποτυπώσουμε τις αφηγήσεις, τις εικόνες και τις μνήμες που συνδέονται με αυτόν τον κόσμο πριν όλα γίνουν μια μακρινή ανάμνηση.

Για εμένα, η έρευνα αποκτά πραγματική αξία, όταν επιστρέφει στην κοινωνία, όταν δίνει φωνή στους ανθρώπους και ανοίγει έναν κοινό χώρο συζήτησης».

της ιστορίας της κυπριακής αγελάδας υπήρξε, κατά κάποιο τρόπο, και μια διερεύνηση του δικού μου παρελθόντος. Η ανάγκη να αποκωδικοποιήσω την ιστορία αυτού του ζώου συνδέεται και με την ανάγκη να πλησιάσω τις ρίζες μου, ρίζες που βρίσκονται σε τόπους που δεν είχα την τύχη να γνωρίσω και σε έναν κόσμο, τον κόσμο της αγροτικής Κύπρου, που σιγά-σιγά εξαφανίζεται. Κι αυτός ο κόσμος δεν χάνεται μόνο υλικά, χάνεται και ως μνήμη. Η απειλή εξαφάνισης της Κυπριακής Φυλής Βοοειδών δεν έχει επιπτώσεις μόνο στη βιοποικιλότητα του νησιού. Συνδέεται, κατά τη γνώμη μου, και με τον κίνδυνο να χαθούν λέξεις, παροιμίες, ιστορίες, όλα όσα συνθέτουν τη συλλογική μας μνήμη και ένα κομμάτι της ταυτότητάς μας, που από τα πανάρχαια χρόνια υπήρξε άρρηκτα συνδεδεμένο με τη γη και τα ζώα. Μέσα από το ντοκιμαντέρ θελήσαμε, πρωτίτως, να αποτυπώσουμε τις αφηγήσεις, τις εικόνες και τις μνήμες που συνδέονται με αυτόν τον κόσμο πριν όλα γίνουν μια μακρινή ανάμνηση. Στόχος του είναι να λειτουργήσει ως ένας ακόμη «άυλος» χώρος διατήρησης της κυπριακής αγελάδας, αλλά και της ιστορίας των ανθρώπων και των τόπων που συνδέθηκαν μαζί της: ένα αρχείο μνήμης, μια συλλογή μαρτυρία, μια παρακαταθήκη για τις επόμενες γενιές. Και αν, παράλληλα, λειτουργήσει και ως καμπανάκι κινδύνου για το κοινό, τότε τόσο το καλύτερο.

—Στο ντοκιμαντέρ σας συμπλέκονται με αρμονικό τρόπο η λαογραφία με τις επιστήμες της βιολογίας και της αρχαιολογίας... πώς αυτοί οι διαφορετικοί επιστημονικοί κόσμοι μπορούν να βοηθήσουν το μέλλον μιας χώρας, ενός τόπου;

—Από την αρχή, ο πυρήνας του προγράμματος ήταν η διεπιστημονικότητα και ο συνεχής διάλογος ανάμεσα στις Επιστήμες Ζωής και τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες. Η ζωοαρχαιολογία, δηλαδή η μελέτη των ζωικών οστών, μας επέτρεψε να παρακολουθήσουμε τη διαδρομή της αγελάδας στον τόπο και στον χρόνο. Η αρχαιογενετική έριξε φως στη γενετική της ιστορία από την αρ-

χαιότητα, η γονιδιωματική ανέδειξε τη μοναδικότητα της Κυπριακής Φυλής Βοοειδών, ενώ η λαογραφία και η εθνογραφία μας βοήθησαν να κατανοήσουμε τη θέση του ζώου στην κοινωνική ζωή του νησιού και την ιδιαίτερη σχέση του με τους ανθρώπους. Καθ' όλη τη διάρκεια του έργου είχα την τύχη να συνεργαστώ με εξαιρετικούς επιστήμονες, όπως τη δρα Γεωργία Χατζηπαύλου, τον δρα Αντρέα Γ. Δημητρίου και τον καθηγητή Daniel Bradley. Ο καθένας έφερε στο πρόγραμμα τη δική του εμπειρία, γνώση και οπτική, και αυτό ακριβώς επέτρεψε να αναδειχθούν όλες οι πτυχές της ιστορίας της Κυπριακής Φυλής Βοοειδών. Η εξαφάνιση των τοπικών φυλών αγροτικών ζώων είναι ένα ζήτημα παγκόσμιο και, ταυτόχρονα, βαθιά πολυεπίπεδο: έχει οικονομικές, κοινωνικές, οικολογικές και πολιτισμικές προεκτάσεις. Γι' αυτό και δεν μπορεί να αφορά μόνο τους βιολόγους. Οι ανθρωπιστικές επιστήμες, η αρχαιολογία, η ιστορία, η λαογραφία, η κοινωνιολογία, μπορούν να παίξουν καθοριστικό ρόλο σε περιβαλλοντικά ζητήματα, γιατί αναδεικνύουν την κοινωνική, ιστορική και πολιτιστική τους διάσταση. Παράλληλα, οι τέχνες και ειδικά ο κινηματογράφος, μπορούν να συμβάλουν στην ενήμερωση, την αφύπνιση και, κυρίως, στην ουσιαστική εμπλοκή του κοινού σε θέματα όπως η απώλεια της αγροβιοποικιλότητας.

—Και οι άνθρωποι;

—Την ίδια στιγμή, εξίσου απαραίτητη είναι η συμμετοχή της Κοινωνίας Εκτροφών: των ανθρώπων που αποτελούν τους πραγματικούς θεματοφύλακες της Κυπριακής Φυλής Βοοειδών, καθώς και η παραδοσιακή γνώση των μεγαλύτερων γενεών. Τελικά, η απώλεια της αγροβιοποικιλότητας μάς αφορά όλους. Για εμένα, η έρευνα αποκτά πραγματική αξία, όταν επιστρέφει στην κοινωνία, όταν δίνει φωνή στους ανθρώπους και ανοίγει έναν κοινό χώρο συζήτησης. Διαφορετικά κινδυνεύει να μείνει κλεισμένη σε βιβλία και επιστημονικά περιοδικά, που έχουν αναμφίβολα τη σημασία τους, αλλά δεν αρκούν για να αλλάξουν την πραγματικότητα.

Διατήρηση της μωσαϊκότητας των οικοτόπων

—Σε ποια κατάσταση βρίσκεται σήμερα η Κυπριακή Φυλή Βοοειδών

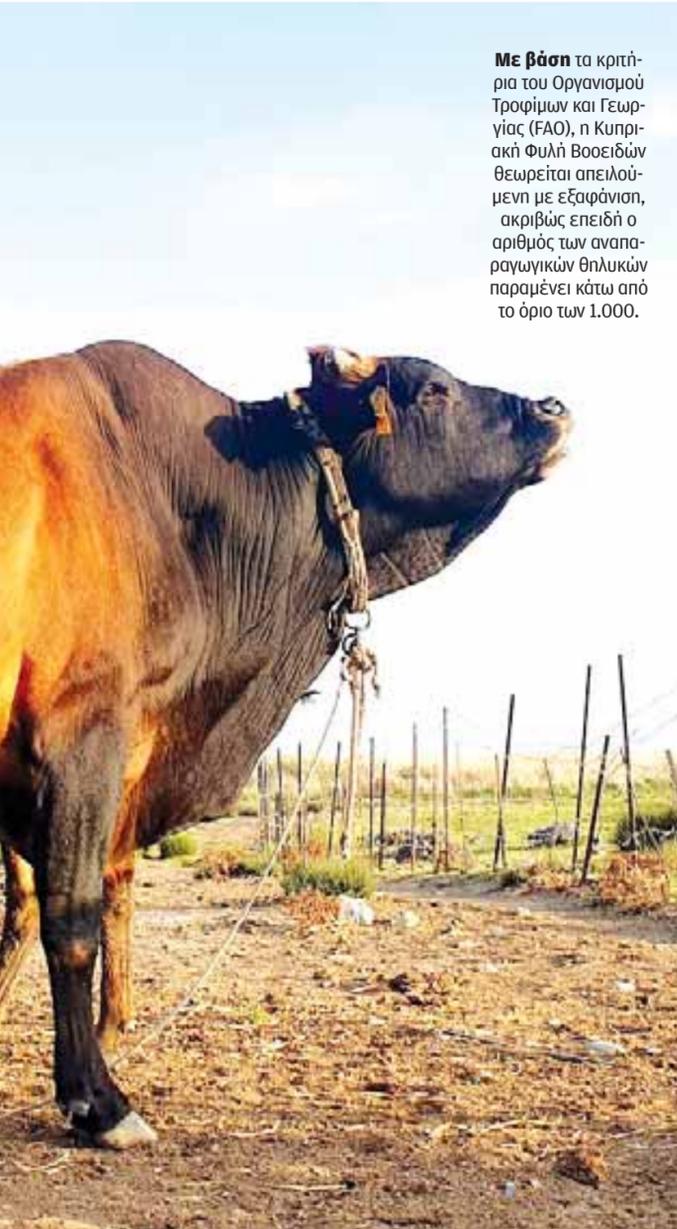
—Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη επισκόπηση του Κλάδου Ζωικής Παραγωγής του Τμήματος Γεωργίας, σήμερα καταγράφονται 1.304 ζώα της ντόπιας φυλής σε ολόκληρη την Κύπρο, εκ των οποίων 709 είναι θηλυκά σε αναπαραγωγική ηλικία. Με βάση τα κριτήρια του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας (FAO), η Κυπριακή Φυλή Βοοειδών θεωρείται απειλούμενη με εξαφάνιση, ακριβώς επειδή ο αριθμός των αναπαραγωγικών θηλυκών παραμένει κάτω από το όριο των 1.000. Παρ' όλα αυτά, σε σχέση με προηγούμενα χρόνια, ο πληθυσμός παρουσιάζει σταθερή αύξηση. Καθοριστικό ρόλο σε αυτή την εξέλιξη έχουν παίξει τόσο η ενεργητική αναδεικνύουν την κοινωνική, ιστορική και πολιτιστική τους διάσταση. Παράλληλα, οι τέχνες και ειδικά ο κινηματογράφος, μπορούν να συμβάλουν στην ενημέρωση, την αφύπνιση και, κυρίως, στην ουσιαστική εμπλοκή του κοινού σε θέματα όπως η απώλεια της αγροβιοποικιλότητας.

—... και πώς αυτή μπορεί να βοηθήσει στη βιοποικιλότητα της Κύπρου;

—Η συμβολή της Κυπριακής Φυλής Βοοειδών στη διατήρηση της βιοποικιλότητας του νησιού είναι ιδιαίτερα σημαντική. Πρόκειται για ένα ζώο που ζει στην Κύπρο εδώ και χιλιετίες και έχει προσαρμοστεί άριστα στις τοπικές κλιματικές και περιβαλλοντικές συνθήκες. Αυτό τη διαφοροποιεί από πολλές εισαγόμενες, εμπορικές φυλές, που απαιτούν εντατικότερη διαχείριση. Η κυπριακή αγελάδα μπορεί να επιβιώσει με περιορισμένους πόρους, κάτι που την καθιστά πολύτιμη σε ένα μέλλον με μεγαλύτερη κλιματική πίεση και αβεβαιότητα. Παράλληλα, η παρουσία της μπορεί

να λειτουργήσει ως εργαλείο διαχείρισης τοπίου εφόσον συμβάλει στη διατήρηση της μωσαϊκότητας των οικοτόπων και στην παροχή σημαντικών οικοσυστημικών υπηρεσιών. Όπως έχει ήδη φανεί και μέσα από διάφορα ερευνητικά προγράμματα, η αξιοποίησή της σε περιοχές όπως ο καλαμιώνας του Ακρωτηρίου μπορεί να ενισχύσει τη μωσαϊκότητα του τοπίου και να συμβάλει στη βελτίωση της οικολογικής ισορροπίας. Πέρα από την οικολογική της αξία, η Κυπριακή Φυλή Βοοειδών, όπως και άλλες τοπικές φυλές αγροτικών ζώων, έχει τεράστια πολιτιστική σημασία για τον τόπο, καθώς η ιστορία της είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το κυπριακό τοπίο και τους ανθρώπους του. Θα μπορούσε κανείς να πει ότι πρόκειται για ένα «ζωντανό μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς».

—Βιοποικιλότητα, αλλά και ανθρώπινες ιστορίες, που σήμερα φαντάζουν τόσο μακρινές, μικραίνει όντως ο κόσμος μας; —Πράγματι, ο κόσμος μας μικραίνει, κυριολεκτικά αλλά και μεταφορικά. Αξίζει να αναφερθεί, καταρχάς, ότι ο τίτλος του ντοκιμαντέρ είναι εμπνευσμένος από τον Ουρουγουανό λογοτέχνη, δημοσιογράφο και ακτιβιστή Εντουάρντο Γκαλεάνο και τη συλλογή του «Οι μέρες αφηγούνται», όπου κάθε μέρα του χρόνου αφηγείται ένα μικρό στιγμιότυπο της ανθρώπινης περιπέτειας. Στο κείμενο για την 21η Φεβρουαρίου, μια ημέρα αφιερωμένη στις μητρικές γλώσσες, ο Γκαλεάνο γράφει πως «ο κόσμος μικραίνει όταν χάνονται ανθρώπινες λέξεις, όπως μικραίνει όταν χάνεται η ποικιλία των φυτών και των ζώων». Αυτό ακριβώς συμπε-

Με βάση τα κριτήρια του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας (FAO), η Κυπριακή Φυλή Βοοειδών θεωρείται απειλούμενη με εξαφάνιση, ακριβώς επειδή ο αριθμός των αναπαραγωγικών θηλυκών παραμένει κάτω από το όριο των 1.000.

κνώνει και το μήνυμα του ντοκιμαντέρ: η συρρίκνωση δεν αφορά μόνο είδη ή αριθμούς. Αφορά και τη γλώσσα, τις μνήμες, την ικανότητά μας να διηγούμαστε και, τελικά, να θυμόμαστε. Ο κόσμος μικραίνει όταν εξαφανίζονται είδη φυτών και ζώων, όταν αλλοιώνονται ή χάνονται τόποι. Αλλά μικραίνει και όταν χάνονται οι ιστορίες των ανθρώπων που έζησαν μαζί με τα ζώα και τη γη, όταν χάνεται ο τρόπος να μιλήσουμε γι' αυτά. Στην Κύπρο, αυτή η «σμίκρυνση» έχει κυριολεκτική αλλά και συμβολική διάσταση. Η τουρκική εισβολή, για παράδειγμα, δεν επέφερε μόνο την απώλεια εδάφους. Επέφερε και μια βίαιη διακοπή της συνέχειας της ζωής και της εργασίας, ενός τρόπου ύπαρξης που σπνριζόταν στον αγροτικό ρυθμό. Και σήμερα ο τόπος εξακολουθεί να «μικραίνει» μέσα από μορφές αλόγιστης οικιστικής ανάπτυξης που συχνά αγνοούν το φυσικό περιβάλλον, στο όνομα μιας γρήγορης και «εύκολης» προόδου. Το ντοκιμαντέρ δημιουργήθηκε για να πει την ιστορία ενός ζώου που υπήρξε στενός σύντροφος και συνεργάτης του Κύπριου αγρότη, αλλά και την ιστορία των ανθρώπων και των τόπων πριν μικρύνουν κι άλλο, πριν γίνουν σιωπή. Με αυτή την έννοια λειτουργεί ως αρχείο συλλογικής μνήμης και παρακαταθήκη: για να θυμούνται οι σημερινές γενιές και να γνωρίζουν οι επόμενες. Γιατί η επίγνωση του τι προϋπήρξε δεν είναι απλώς νοσταλγία ή αναπόληση. Είναι όρος για να δομήσουμε την ύπαρξή μας σε γερά θεμέλια και να φανταστούμε τι μπορεί να υπάρξει μετά.

–Ποιες είναι οι επιπτώσεις της απώλειας της αγροβιοποικιλότητας; Μπορεί να αναστραφεί η κατάσταση;

–Οι επιπτώσεις της απώλειας της αγροβιοποικιλότητας είναι πολυεπίπεδες: οικολογικές, οι-

κονομικές, αλλά και βαθιά κοινωνικές και πολιτισμικές. Η βιοποικιλότητα είναι η βάση όλων των μορφών ζωής στον πλανήτη. Η απώλεια φυτών, ζώων, μικροοργανισμών και ολόκληρων οικοσυστημάτων μας καθιστά πιο ευάλωτους. Όσο περισσότερο στηριζόμαστε σε λίγες, «ενιαίες» λύσεις, όπως λίγες φυλές αγροτικών ζώων, λίγες ποικιλίες φυτών, πιο εντατικά παραγωγικά μοντέλα, τόσο μειώνεται η ανθεκτικότητα του αγροτικού συστήματος απέναντι σε ασθένειες, κρίσεις και, πλέον, στην κλιματική πίεση. Έτσι απειλείται όχι μόνο η υγεία των οικοσυστημάτων, αλλά και η επιστημονική ασφάλεια, ιδιαίτερα όταν εγκαταλείπονται παραδοσιακές πρακτικές που στήριζαν τη βιοποικιλότητα. Ερχόμενη από τις ανθρωπιστικές επιστήμες, θα έλεγα πως ίσως η πιο οδυνηρή συνέπεια είναι κάτι που δεν μετριέται εύκολα: όταν χάνονται τοπικές φυλές, παραδοσιακές ποικιλίες, πρακτικές και γνώσεις, δεν χάνουμε μόνο γενετικό υλικό. Χάνουμε τρόπους ζωής, λέξεις, μνήμες και μια καθημερινή σχέση με τη γη που κάποτε ήταν αυτονόητη.

Θέλω να είμαι αισιόδοξη για το μέλλον. Πιστεύω πως υπάρχει ακόμη περιθώριο να αλλάξουν τα πράγματα προς το καλύτερο. Βλέπουμε ήδη νέους ανθρώπους να αντιλαμβάνονται το πρόβλημα και να κινητοποιούνται είτε μέσα από την έρευνά τους είτε μέσα από την πράξη. Είναι ενθαρρυντικό ότι αρκετοί επιστρέφουν στην ύπαιθρο και ασχολούνται με τη γη και τα ζώα, αυτή τη φορά με περισσότερη γνώση και επίγνωση. Παράλληλα, η δράση της Κοινωνίας Εκτροφέων και γενικότερα των κοινοτήτων που εργάζονται για τη διατήρηση παραδοσιακών φυλών αποτελεί κρίσιμο παράγοντα: ενισχύει την τοπική γνώση και συμβάλλει στη διαμόρφωση ενός πλαισίου

βιωσιμότητας, γι' αυτό και χρειάζεται ουσιαστικότερη στήριξη από την πολιτεία και το κράτος. Ίσως, λοιπόν, να υπάρχει ακόμη χρόνος να ξαναβρούμε αυτόν τον χαμένο παράδεισο και να χτίσουμε μια νέα, πιο ουσιαστική σχέση με τη φύση.

–Μέσα από το ταξίδι που κάνατε για τη δημιουργία του ντοκιμαντέρ, ποιες εικόνες και ποια λόγια συγκρατήσατε;

–Το ταξίδι για τη δημιουργία του ντοκιμαντέρ υπήρξε για όλους μας μια μοναδική και αξεχαστη εμπειρία. Δημιούργησε νέες φιλίες και δυνατούς ανθρώπινους δεσμούς, έφερε στο φως ιστορίες που για χρόνια έμεναν κρυμμένες και ανέδειξε τόπους μαγικούς και ανεξερεύνητους. Πολλές εικόνες και πολλά λόγια θα μείνουν χαραγμένα στη μνήμη μου. Ο φακός του Μάρκου Κάσσινου κατάφερε να αποτυπώσει με απλότητα και αξιοπρέπεια όλους τους παραδοσιακούς τοπικούς, ζώα και ανθρώπους. Και, τελικά, ίσως τα πιο ουσιαστικά να είναι τα «παραλειπόμενα»: όσα ειπώθηκαν αυθόρμητα, πίσω από τις κάμερες. Από τα λόγια, θα θυμάμαι για πάντα τον κύριο Θωμά από τη Δερύνεια, που νοσταλγώντας τα περασμένα χρόνια μίλησε για τη σχέση του με τη φύση: «Ήταν η αγάπη μας προς τα ζώα, όπως τζιζι προς τα φυτά τζιζι τα δέντρα». Εξίσου συγκινητική ήταν η μαρτυρία του κυρίου Χριστόδουλου από την κατεχόμενη Ακανθού, όταν μίλησε για την εισβολή και τον αποχωρισμό του πατέρα του από τα αγαπημένα του ζώα. Μου έμεινε η εικόνα του πατέρα του να ξυπνά, πολλές φορές, μέσα στη νύχτα και να φωνάζει τα ονόματα των ζώων του. Σε επίπεδο εικόνας, αυτό που με εντυπωσίασε περισσότερο είναι οι αντιθέσεις που χαρακτηρίζουν το νησί μας. Η διαδρομή προς τον βιότοπο του Ακρωτηρίου είναι χαρακτηριστική: οδηγείς ανάμεσα σε πύργους,

τεράστια οικοδομήματα, μπeton και την ένταση της αστικής ανάπτυξης της Λεμεσού και ξαφνικά, λίγα χιλιόμετρα μετά, βρίσκεσαι σε έναν βιότοπο, έναν μικρό παράδεισο, όπου όλα κινούνται σε αργούς ρυθμούς. Αυτή η απόσταση, τόσο μικρή γεωγραφικά και τόσο μεγάλη συμβολικά, εξακολουθεί να με συγκλονίζει. Μια άλλη εικόνα που κρατώ είναι η διαδικασία οργώματος με άροτρο. Ο Προκόπης Πιερρέτης ήταν ο τελευταίος εν ζωή που γνώριζε πώς γίνεται αυτή η διαδικασία. Έφυγε απρόσμενα και σε σχετικά νεαρή ηλικία, πριν ακόμη ολοκληρωθεί το ντοκιμαντέρ, αλλά η εικόνα του και η παραδοσιακή γνώση που κουβαλούσε έχουν αποτυπωθεί στον φακό, σαν μια μικρή, πολύτιμη νίκη απέναντι στη λήθη. Και τέλος, δεν θα ξεχάσω την αίσθηση ελευθερίας όταν επισκεφθήκαμε τη Φάλεια, ένα μικρό εγκαταλελειμμένο χωριό της επαρχίας Πάφου, που μοιάζει με έναν «χαμένο παράδεισο» και που, τελικά, είναι δίπλα μας.

Πληροφορίες: Το ντοκιμαντέρ «Ο Κόσμος Μικραίνει» αποτέλεσε το επιστέγασμα του ερευνητικού προγράμματος ARETI (Animals Resilient in Time), που χρηματοδοτήθηκε από το Ίδρυμα Α. Γ. Λεβέντη, με ανάδοχο φορέα το Ινστιτούτο Κύπρου και στενούς εταίρους το Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών και το Smurfit Institute of Genetics στο Trinity College του Δουβλίνου. Η παραγωγή του ντοκιμαντέρ πραγματοποιήθηκε χάρη στην πολύτιμη οικονομική συμβολή του Ιδρύματος Α. Γ. Λεβέντη, του Cyprus Environment Foundation, του Παγκύπριου Οργανισμού Αγελαδοτρόφων, του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, της Ύπατης Αρμοστείας της Ινδίας και του Συνδέσμου Εκτροφών Ντόπιας Φυλής Βοοειδών.

Theodoros Terzopoulos WAITING FOR GODOT by Samuel Becket

(Περιμένοντας τον Γκοντό)

NEW DATES

12, 13.03.2026

Εισιτήρια | Tickets

NicosiaMunicipal
Theatre

24.01.2026

Σάββατο Saturday

20:30 (110')

Θέατρο Ριάλτο
Rialto Theatre

Κώστας Χατζής
& Daniela

Μουσική Music

M

rialto.com.cy
7777745

P

ΜΟΥΣΙΚΗ

Του ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ

Βασίλης Χριστόπουλος, Ιβο Πογκορέλιτς. Είχε κανείς την αίσθηση ότι η ερμηνεία του πιανίστα δεν συμβάδιζε με την αμεσότητα του αρχιμουσικού.

Περιττή εκζήτηση αντί για αυθορμητισμό

Δύο δημοφιλή έργα του ρεπερτορίου διπύθνε ο Βασίλης Χριστόπουλος στην πιο πρόσφατη συνεργασία του με την Κρατική Ορχήστρα Αθηνών. Στις 21 Νοεμβρίου στην αίθουσα «Χρήστος Δ. Λαμπράκης» το πρόγραμμα περιελάμβανε το δεύτερο Κοντσέρτο για πιάνο του Σεργκέι Ραχμάνινοφ με σολίστ τον διάσημο Κροάτη πιανίστα Ιβο Πογκορέλιτς, καθώς επίσης τους Συμφωνικούς χορούς, έργο 45, του ίδιου συνθέτη. Πριν από αυτά ακούστηκαν οι «Οκτώ παιδικές μινιατούρες», έργο 23α, του Γιώργου Σισιλιάνου.

Όπως στις αρχές του 20ού αιώνα ο Ντεμπσί συνέθεσε για τη μικρή του κόρη την «Παιδική γωνιά», μια σουίτα έξι μικρογραφιών για πιάνο, έτσι το 1963 ο Σισιλιάνος έγραψε για τον μικρό του

ή και ολόκληρες παραγράφους χαμηλόφωνες λεπτές αποχρώσεις, είχε αποτέλεσμα συχνά το πιάνο να χάνεται μέσα στον ήχο της ορχήστρας, παρότι ο Χριστόπουλος κρατούσε την ένταση σε λογικά όρια, ακόμη και στα σημεία των εξάρσεων. Ωστόσο, είχε κανείς διαρκώς την αίσθηση ότι η γεμάτη εκλεπτύνσεις αντίληψη του πιανίστα για το έργο, δεν συμβάδιζε με την εκφραστική αμεσότητα που επεδίωξε ο αρχιμουσικός και η οποία, πάντως, ήταν ευθυγραμμισμένη με την επιθυμία του ίδιου του συνθέτη-πιανίστα. Διότι, παρεμπιπτόντως, ο Ραχμάνινοφ έχει ηχογραφήσει το έργο του δίνοντας σαφώς τις βασικές συντεταγμένες για τον τρόπο που το φανταζόταν να ερμηνεύεται. Φυσικά, ως σπουδαίος πιανίστας, ο Πογκορέλιτς δικαιούται να κάνει τη δική του πρόταση, που αναμφίβολα θα βρει τους αποδέκτες της.

Συμφωνικοί χοροί

Όπως φάνηκε ήδη από το Κοντσέρτο, ο Χριστόπουλος ήλεγχε πολύ καλά την ορχήστρα, ειδικότερα τα έγχορδα της, αποσπώντας όχι μόνον τις απαραίτητες ακραίες εντάσεις αλλά και το πλήθος των διαβαθμίσεων ανάμεσα σε αυτές. Η ικανότητά του αυτή αποδείχθηκε ακόμη πιο χρήσιμη στους «Συμφωνικούς χορούς» του Ραχμάνινοφ, με τους οποίους ολοκληρώθηκε η συναυλία.

Η τριμερής αυτή ορχηστρική σουίτα αποτελεί το τελευταίο μείζον έργο του συνθέτη. Γράφηκε στις ΗΠΑ το 1940 και μαρτυράει τη νοσταλγία που ένιωθε ο Ραχμάνινοφ για τη Ρωσία που είχε αφήσει πίσω του. Βασικό στοιχείο της γεμάτης χρώματα παρτιτούρας είναι η ενορχήστρωση, στο πλαίσιο της οποίας ο συνθέτης αξιοποιεί σχεδόν το σύνολο των οργάνων της ορχήστρας. Προκειμένου να επιτύχει την εντύπωση που επιθυμεί δίνει με μεγάλη φαντασία ξεχωριστούς ρόλους στο πρώτο βιολί, στο άλλο σαξόφωνο, στην άρπα, στο πιάνο, στην τρομπέτα, στα κόρνα, σχεδόν όλα τα ξύλινα πνευστά και κρουστά. Οι μουσικοί της Κρατικής ανταποκρίθηκαν με επιτυχία. Ακόμη σημαντικότερο είναι ότι στο δεύτερο μέρος ο Χριστόπουλος κατάφερε να κάνει τα έγχορδα να τραγουδήσουν και να λικνιστούν με απρόσμενη πλαστικότητα. Η επιτυχημένη απόδοση του τελικού «μακάβριου χορού» ήταν μάλλον αναμενόμενη, αλλά σε κάθε περίπτωση υπήρξε ιδιαίτερα ευπρόσδεκτη.

Με τις επιλογές του ο Ιβο Πογκορέλιτς ουσιαστικά κινήθηκε αντίθετα προς τις βασικές ποιότητες του Ραχμάνινοφ.

για τις δικές του «Οκτώ μινιατούρες», επίσης αρχικά για πιάνο. Τον ενέπνευσαν γνωστά παιδικά τραγούδια και παραμύθια, όπως η «Κοκκινοσκουφίτσα». Μερικά χρόνια αργότερα ενορχήστρωσε το έργο αξιοποιώντας τις δυνατότητες ενός μεγάλου συμφωνικού συνόλου. Η Κρατική Ορχήστρα Αθηνών απέδωσε τα σύντομα αυτά κομψοτεχνήματα ανάλαφρα, με τον «κακό λύκο», σήμερα πια, μάλλον να μην τρομάζει ούτε τα παιδιά.

Επιστρέφοντας ακόμη μια φορά στην Αθήνα, ο Ιβο Πογκορέλιτς παρέμεινε πιστός στη φήμη που τον συνοδεύει. Η ερμηνεία του στο δημοφιλές δεύτερο Κοντσέρτο για πιάνο του Ραχμάνινοφ στην ουσία έστρεψε την πλάτη στις βασικές ποιότητες του έργου. Κύρια αρετή του Κοντσέρτου είναι το πληθωρικό και άμεσο συναίσθημα, όπως εκφράζεται από τις σαρωτικές μελωδίες που αποδίδονται από τη μεγάλη συμφωνική ορχήστρα. Ο Πογκορέλιτς, αντί να ανταποκριθεί με ανάλογα μεγάλες χειρονομίες και ρωμαλέο ήχο, πρότεινε εκλεπτύνσεις και διαβαθμίσεις στα όρια της εκζήτησης, που έρχονταν σε προφανή αντίθεση με το βασικό ζητούμενο.

Ειδικότερα, στο πρώτο μέρος η επιλογή του να αποδίδει φράσεις

Θάβουμε τους νεκρούς ★★
ΘΡΙΑΙΕΡ (2025), 95'
Σκηνοθεσία: Ζακ Χιλντς
Ερμηνείες: Ντέιζι Ρίντλεϊ, Μπρέντον Θουέις

★ κακό
★★ μέτριο
★★★ καλό
★★★★ πολύ καλό
★★★★★ εξαιρετικό

Ντάνιελ Κρεγκ (δεξιά) και Τζος Ο' Κόννορ αναζητούν τον δράστη ενός εγκλήματος που μοιάζει «αδύνατο».

Ο Κέιλεμπ Λάντρι Τζόουνς στο «Harvest» της Αθηνάς Ραχίλ Τσαγγάρη.

Η Ντέιζι Ρίντλεϊ ενσαρκώνει την Είβα, η οποία περνάει κρυφά στη ζώνη της καραντίνας, αναζητώντας τον αγνοούμενο σύζυγό της. Όμως τα προηγουμένως σχετικά αδρανή ζόμπι γίνονται όλο και πιο επιθετικά.

Σκοτώθηκαν αλλά δεν πέθαναν

Στρατιές ζόμπι στην Τασμανία έπειτα από στρατιωτικό λάθος

Από την Αυστραλία μάς έρχεται ένα φιλμ που θεωρητικά ανήκει στο υποείδος του ζόμπι horror, ωστόσο κρύβει μέσα του πολύ περισσότερα από τα συννηθισμένα ατελείωτα κυνηγητά με νεκροζώντανους. Έπειτα από ένα ασύλληπτο στρατιωτικό λάθος ανοικτά της Τασμανίας, ολόκληρος ο πληθυσμός του νησιού επί της ουσίας αφανίζεται.

Κάποιοι από τους νεκρούς, ωστόσο, στέκονται ξανά στα πόδια τους, με τον στρατό να αναλαμβάνει την (οριστική) εξολόθρευση τους.

Κάπου εκεί η Είβα (Ντέιζι Ρίντλεϊ) θα εισέλθει κρυφά στη ζώνη της καραντίνας, αναζητώντας τον αγνοούμενο σύζυγό της, για να ανακαλύψει όμως ότι, καθώς οι ώρες περνούν, τα προηγουμένως σχετικά αδρανή ζόμπι γίνονται όλο και πιο επιθετικά.

Ο Αυστραλός κινηματογραφιστής Ζακ Χιλντς αξιοποιεί στο έπακρο το ιδιαίτερο τοπίο της πατρίδας του –γυρίζει σε Αυστραλία και Τασμανία– προκει-

μένου να μετατρέψει «την Αποκάλυψη των ζόμπι» σε αγωνιώδη ταινία δράσης με φιλοσοφικές προεκτάσεις.

Πράγματι η Ντέιζι Ρίντλεϊ, η οποία υποδύεται με το απαραίτητο νεύρο την κεντρική ηρωίδα, δεν συναντά σχεδόν κανένα νεκροζώντανο τουλάχιστον μέχρι τα μέσα του φιλμ. Αντιθέτως, παρά με έναν αινιγματικό συνοδοιπόρο, παίρνει μέρος στο μακάβριο, αλλά και αλλόκοτα λυτρωτικό, έργο του εντοπισμού και της συγκέντρωσης όλων των ανθρώπων που έχουν φύγει ξαφνικά από τη ζωή, είτε έξω στους δρόμους είτε μέσα στα σπίτια τους.

Ταξίδι θρήνου

Στην πραγματικότητα, πρόκειται για ένα παρατεταμένο ταξίδι θρήνου, παρόλο που ύστερα από λίγο οι πρωταγωνιστές μοιάζουν εντελώς αποστασιοποιημένοι σε σχέση με όσα βλέπουν γύρω τους. Αυτό, βέβαια, θα αλλάξει στο τελευταίο κομμά-

τι, εκεί όπου το βάρος της απώλειας του αγαπημένου προσώπου θα έρθει στο προσκήνιο και μάλιστα με αναπάντεχο τρόπο. Ταυτόχρονα, τα ζόμπι της... περιοχής κάνουν τη δική τους επίθεση, με αποτέλεσμα και μια κάποια σύγχυση στον θεατή ως προς το πού πρέπει να στρέψει την προσοχή του.

Όλα αυτά, πάντως, δεν διαρκούν πολύ· ούτως ή άλλως, η ταινία είναι οικονομική στην αφήγησή της, δίχως τους ακρείστους πλατεϊσμούς, το μελόδραμα ή τη δίχως νόημα δράση που βλέπουμε σε παρόμοιες περιπτώσεις.

Θα θέλαμε σίγουρα να εξερευνηθεί περισσότερο το αντιπολεμικό του σκόλιο (όλα ξεκινούν από μια ολέθρια στρατιωτική δοκιμή), όμως ακόμη και έτσι πρόκειται για ένα καλοστημένο φιλμ που τοντάρει στις μετρημένες δυνατές στιγμές του, καθώς και στην ατμόσφαιρα που δημιουργεί η ιδιαίτερη τοπογραφία του.

HOME CINEMA

Μυστήριο με... χολιγουντιανό στρατό

Wake up dead man: Στα μαχαίρια ★★½
ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ (2025), 144'
Σκηνοθεσία: Ράιαν Τζόνσον
Ερμηνείες: Ντάνιελ Κρεγκ, Τζος Ο' Κόννορ

Η διασκεδαστική σειρά ταινιών του Ράιαν Τζόνσον επανέρχεται με ένα εξαιρετικό σίκουελ. Ο δαιμόνιος ντετέκτιβ Μπενουά Λεμπλάνκ (Ντάνιελ Κρεγκ) θα συμπληρώσει αυτή τη φορά με έναν νεαρό ιερέα (Τζος Ο' Κόννορ) προκειμένου να εντοπίσει τον υπεύθυνο ενός «αδύνατου» εγκλήματος που συνέβη στο εσωτερικό ενός επαρχιακού ναού.

Επιστρατεύοντας τη γνωστή στρατιά χολιγουντιανών αστέρων (παίζουν ακόμη οι Γκλεν Κλόουζ, Τζος Μπρόλιν, Μίλα Κούνις κ.ά.) ο Τζόνσον δίνει πολύ περισσότερο χρώμα σε μια, ούτως ή άλλως, συναρπαστική ιστορία, που ασχολείται (και) με ζητήμα-

τα θρησκευτικής πίστης. Γενικός εδώ γύρω από τον κεντρικό μύθο, ο οποίος είναι και σχετικά τραβηγμένος, αναπτύσσονται ενδιαφέρουσες θεματικές (π.χ. αμαρτία και λύτρωση), ενώ ο εξαιρετικός Ο' Κόννορ καταφέρνει να κλέψει κάτι από τη λάμψη του Ντάνιελ Κρεγκ, ο οποίος περιφέρει ξανά με άνεση τον στυλάτο χαρακτήρα του.

Harvest

ΔΡΑΜΑ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ (2024), 134'
Σκηνοθεσία: Αθηνά Ραχίλ Τσαγγάρη
Ερμηνείες: Κέιλεμπ Λάντρι Τζόουνς, Χάρι Μέλινγκ

Από την πλατφόρμα του Cinobo επιλέγουμε την πιο πρόσφατη ταινία της Αθηνάς Ραχίλ Τσαγγάρη.

Η τελευταία διασκευάζει το ομώνυμο βιβλίο του Τζιμ Κρέις, σύμφωνα με το οποίο ένα ξεγνοιαστο χωριό, τοποθετημένο

σε απροσδιόριστο χρόνο και χώρο, δέχεται την εισβολή της μορτερνικότητας και ουσιαστικά... εξαφανίζεται, αφού ένας νέος ιδιοκτήτης της γης αποφασίζει να μετατρέψει όλες τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις σε βοσκοτόπια. Η Τσαγγάρη δημιουργεί μια γοητευτική αλληγορία-μύθο πάνω στη μετάβαση της ανθρώπινης κοινωνίας από την ξεγνοιασιά και την αρμονική σχέση με τη φύση στο σύγχρονο καπιταλιστικό περιβάλλον του άκρατου συμφέροντος.

Η πρωτο-κοινωνία της μοιάζει να μην αντιλαμβάνεται έννοιες όπως η εξουσία, η ενοχή, η δράση και η εκδίκηση· ακόμη και ο ηγέτης της (καταπληκτικός ο Χάρι Μέλινγκ) είναι η προσωποποίηση της αγνότητας, ενώ ο βασικός πρωταγωνιστής (Κέιλεμπ Λάντρι Τζόουνς) δεν δρα, αλλά βασικά παρατηρεί.

Οι σταθμοί της ζωής της

1952

Παντρεύεται τον σκηνοθέτη Ροζέ Βαντίμ (θα χωρίσουν πέντε χρόνια μετά).

1956

Πρωταγωνιστεί στην ταινία «Και ο Θεός έπλασε τη γυναίκα», σε σκηνοθεσία Ροζέ Βαντίμ.

1959

Παντρεύεται τον Γάλλο ηθοποιό Ζακ Σαριέ.

1960

Γεννιέται ο γιος της, Νικολά, τον οποίο αρνείται να μεγαλώσει η ίδια.

1963

Ο Ζαν-Λικ Γκοντάρ τη σκηνοθετεί στην «Περιφρόνηση», ένα από τα αριστουργήματα της νουβέλ βαγκ.

1966

Παντρεύεται τον Γερμανό εκατομμυριούχο Γκίντερ Ζακς.

1973

Αποσύρεται από τον κινηματογράφο, στο απόγειο της καριέρας της.

1986

Δημιουργεί το Ίδρυμα Μπριζίτ Μπαρντό για την προστασία των ζώων.

1992

Παντρεύεται τον Γάλλο επιχειρηματία Μπερνάρντ Όρμάλ.

Αριστερά: Η Μπριζίτ Μπαρντό ποζάρει σε δεκάδες φωτογράφους, στο γκαζόν του ξενοδοχείου Εξέλσιον, στη Βενετία, λίγες ώρες πριν από την προβολή της ταινίας «Υβέτ, το κορίτσι της ακολουσίας» («Encas de Malheur», 1958). Επάνω: Η «Μπε-Μπε» χαμογελά στον φακό του Σον Κόνερι, συμπρωταγωνιστή της στο «Shalako» (1968). Δεξιά: Με τον διάσημο Γερμανό πλέι μπόι, εκατομμυριούχο και για τρία χρόνια σύζυγό της, Γκίντερ Ζακς (1966).

ΜΠΡΙΖΙΤ ΜΠΑΡΝΤΟ (1934-2025)

Μίσησε τα φλας, λάτρεψε τα ζώα

Η 15χρονη χορεύτρια που αναδείχθηκε από τον Ροζέ Βαντίμ ως η μεγαλύτερη σταρ του σινεμά

Της **ΤΑΣΟΥΛΑΣ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ**

Όταν γεννήθηκε η αδελφή της, η Μιζανού, η Μπριζίτ Μπαρντό ήταν τριών ετών. Δεν είχε πια το προνόμιο της αποκλειστικής προσοχής στην πλούσια οικογένεια του Λουί και της Αν Μαρί Μπαρντό και ζήλευε αφόρητα. Εκείνη την περίοδο, πήρε ως δώρο από τους γονείς της έναν λούτρινο αρκούδο. Ο Μέρντοχ, όπως τον ονόμασε, έγινε ο καλύτερος φίλος της. Τον αγκάλιαζε και πρεμούσε. Τότε, ασυνείδητα, άρχισε να συνδέει τα ζώα –έστω και τα ψεύτικα– με την αίσθηση ασφάλειας που σε πολλές περιόδους της ζωής της θα αποζητούσε. Τα βράδια, η γκουβερνάντα της διάβαζε παραμύθια πριν κοιμηθεί. Λάτρευε τα μυθιστορήματα του Μαρσέλ Αϊμέ, με ήρωες σκύλους και άλλα τετράποδα, και ονειρευόταν πώς κάποτε θα ζούσε σε μια φάρμα με ζώα που θα μιλούσαν!

Αυτή η φαντασίωση της έγινε εμμονή μετά το πρώτο βαθύ παιδικό τραύμα: ήταν επτά ετών, στο πατρικό σπίτι της Avenue de la Bourdonnais, και έπαιζε με τη Μιζανού. Κάποια στιγμή, τρέχοντας, χτύπησε πάνω σ' ένα τραπέζι. Ένα πορσελάνινο πιάτο, οικογενειακό κειμήλιο, έπεσε και έγινε χίλια κομμάτια. «Από σήμερα δεν είστε πια κόρες μας, αλλά δυο ξένες», τους είπε έξαλλη η μητέρα τους. «Θα μας μιλάτε στον πληθυντικό και θα ζείτε εδώ σαν φιλοξενούμενες». Η Μπριζίτ έτρεξε στο δωμάτιό της. Πήρε στην αγκαλιά της τον Μέρντοχ και έκλαψε γοερά. «Ποτέ ξανά δεν αισθάνθηκα άνετα εκεί. Το πατρικό μου ήταν πια για μένα εχθρικό περιβάλλον», θα αποκάλυπτε χρόνια μετά, στην αυτοβιογραφία της («Initiales BB», 1996, και «Le Carré de Pluton», 1999). Εβρισκε παρηγοριά μόνο στο όνειρό της να γίνει μπαλαρίνα. Μπροστά στον καθρέφτη της αϊθούσας χορού ξεχνούσε τα κοντρά γυαλιά που φορούσε (για τη θεραπεία της αμβλυωπίας) και τα άχαρα σιδεράκια στα δόντια της.

Έγινε όμως ηθοποιός. Από έρωτα για το χατίρι του Ροζέ Βαντίμ. Την είδε σε μια φωτογραφία στο περιοδικό ELLE και σκέφτηκε ότι θα ήταν ιδανική πρωταγωνίστρια για μια ταινία που είχε στα σκαριά. Ήταν μόλις 15 ετών κι εκείνος 21 και ανερχόμενος σκηνοθέτης. Στην πρώτη κιόλας συνάντησή τους, υπό την επίβλεψη της μητέρας της, που συνόδευε την Μπριζίτ, άναψε η φλόγα ενός έρωτα που θα απειλούσε να κάψει το συντηρητικό σπιτικό της οικογένειας Μπαρντό. Οι γονείς της ούτε ήθελαν ν' ακούσουν για καριέρα στον κινηματογράφο και γάμο με τον Βαντίμ. Μια αποτυχημένη απόπειρα αυτοκτονίας τους έκανε να υποχωρήσουν, με όρο να περιμένει μέχρι να γίνει 18 ετών. Πράγματι, η Μπριζίτ ντύθηκε νύφη στις 21 Δεκεμβρίου 1952 και ζήτησε από τον σύζυγό της δώρο ένα κουτάβι. Ένα μαύρο κοκεράκι, ο Κλόουν, ήταν ο πρώτος της σκύλος.

Αν και δεν αγαπούσε το σινεμά, αφέθηκε σαν πλαστελίνη στα χέρια του, για να τον ευχαριστήσει, κάνοντας ουσιαστικά... τις επιλογές του. Ήταν τότε η ανασφάλειά της που μίπησε δεν του αρέσει, που κοιμόταν μακιγιαρισμένη, για να μην ξυπνήσει ο Βαβά –όπως τον αποκαλούσε τρυφερά– και τη δει αperiποίητη. Το 1956, όταν στις αίθουσες βγήκε το φιλμ «Και ο Θεός έπλασε τη γυναίκα» ο Ροζέ Βαντίμ είχε καταφέρει να τη μετατρέψει από στάρλετ σε σταρ. Η σχέση τους όμως είχε ήδη αρχίσει να κλονίζεται. Την είχαν κουράσει οι απορίες του, η αστάθειά του και η αδυναμία του να κοντρολάρει τις εξαρτήσεις του (αλκοόλ και τυχερά παιχνίδια). Του αγόρασε μια Chrysler και του ζήτησε διαζύγιο.

Ο γιος που δεν ήθελε

Δεν είχε καμιά λαχτάρα να γίνει μητέρα. Η πρώτη φορά που έμεινε έγκυος ήταν στα δεκαεπτά, από τον Βαντίμ. Κρυφά από τους γονείς της, ταξίδεψε μαζί του στην Ελβετία για την έκτρωση. Η δεύτερη διακοπή κύησης έγινε λίγο πριν χωρίσουν –εξαιτίας σοβάρων

Η Μπαρντό με τον νεογέννητο Νικολά, τον γιο που απέκτησε με τον ηθοποιό Ζακ Σαριέ. «Από τους δυο μας, εκείνος είχε το μητρικό ένστικτο», εξήγησε όταν του παραχώρησε την κηδεμονία του παιδιού, το οποίο συνάντησε ελάχιστες φορές έκτοτε. Οσα αποθέματα αγάπης είχε τα διοχέτευσε στα ζώα και αφιέρωσε τη ζωή της στην προστασία τους, όπως συνέβη και με τη μικρή φώκια της φωτογραφίας κάτω.

επιπλοκών στο χειρουργείο, μάλιστα, κόντεψε να πεθάνει. Το 1959 προέκυψε νέα εγκυμοσύνη, στη διάρκεια της σχέσης της με τον κωμικό Ζακ Σαριέ. Ανεπιθύμητη και αυτή. Αλλά ο γυναικολόγος της ήταν σαφής: θα υπήρχε μεγάλος κίνδυνος για τη ζωή της αν προχωρούσε σε έκτρωση. Και καμιά κλινική δεν ρίσκαρε να χειρουργήσει μια τόσο διάσημη γυναίκα.

Η Μπαρντό, απελπισμένη, αποφάσισε να παντρευτεί τον Σαριέ. «Δεν τον αγαπούσα αρκετά για να αντιμετωπίσω τη ζωή μαζί του. Αλλά φοβόμουν να γίνω ανύπαντρη μητέρα. Αλλωστε, από τους δυο μας, εκείνος είχε το μητρικό ένστικτο», παραδέχτηκε στην αυτοβιογραφία της. Ο γιος της, Νικολά, γεννήθηκε στις 11 Ιανουαρίου 1960. Όταν εκδόθηκε το διαζυγίο τους, παραχώρησε στον Σαριέ την κηδεμονία του και έκτοτε τον συνάντησε ελάχιστες φορές. Το 1984, ο Νικολά παντρεύτηκε μια Νορβηγίδα και εγκαταστάθηκε μόνιμως στο Οσλο. Η μητέρα του δεν είχε προσκληθεί στον γάμο.

Διαγράφοντας το παρελθόν

Το 1973, έπειτα από 48 ταινίες και 80 τραγούδια (το άλλο πάθος της, μετά τον χορό), αποφάσισε να ρίξει ένα βαρύ ριντό ανάμεσα στο παρελθόν και στο μέλλον της. Αρνήθηκε πρόταση να πρωταγωνιστήσει σε ένα ακόμη φιλμ, στο πλευρό του Μάρλον Μπαρντό, έναντι ενός εκατομμυρίου δολαρίων, και απομονώθηκε στο κτήμα της, στον γαλλικό Νότο. Είχε ήδη κάνει δυο-τρεις απόπειρες αυτοκτονίας. «Ήμουν πολύ όμορφη, πολύ πλούσια, πολύ διάσημη και πολύ δυστυχισμένη. Εδώσα τα καλύτερα χρόνια μου στους άνδρες. Θα αφιερώσω όσα μου απομένουν στα ζώα», ανακοίνωσε.

Η οικογένειά της δεν ήταν το καταφύγιο που είχε ανάγκη. Οι έρωτες της άνοιξαν πληγές. Ο κινηματογράφος την απογοήτευσε: «Δεν μου ζητούσαν να παιζω, αλλά να ξεντυθώ», έλεγε. Βρήκε όσα της έλειπαν στα ζώα: την ανιδιοτελή αγάπη, μα κυρίως ένα σκοπό

ζωής. Το 1986, ίδρυσε το Ίδρυμα Μπριζίτ Μπαρντό για την προστασία των ζώων. Για να συγκεντρώσει τα απαραίτητα χρήματα έβγαλε σε δημοπρασία οικογενειακά κειμήλια και έπιπλα, έργα τέχνης και κοσμήματα, ρούχα και κινηματογραφικά κοστούμια – ακόμη και το νυφικό που φορούσε στον γάμο της με τον Βαντίμ. Τις επόμενες δεκαετίες, η «γατούλα» του ευρωπαϊκού σινεμά έδωσε σκληρές μάχες: με Ρώσους για τις κυνομαχίες, με Ιάπωνες για το κυνήγι δελφινιών και φαλανών, με Ρουμάνους και Ουκρανούς για τις μαζικές εξοντώσεις αδέσποτων, με Ισπανούς για τις ταυρομαχίες, με κτηνοτρόφους για τις άθλιες συνθήκες θανάτωσης ζώων σε σφαγεία. Στηρίζει ουσιαστικά και αθόρυβα πολλά σωματεία σε όλο τον κόσμο – και στην Ελλάδα: ανάμεσά τους την Cat Welfare Association στη Σκιάθου (από το 2014 κάλυπτε τις στερήσεις χιλιάδων αδέσποτων) και τη Φιλοζωϊκή Νάξου.

Ενα από τα κομμάτια του συναρπαστικού ψηφιδωτού της ζωής της ήταν και η πολιτική. Ο τέταρτος, και μακροβιότερος, σύζυγός της Μπερνάρντ Όρμάλ υπήρξε σύμβουλος του Ζαν-Μαρί Λεπέν, πρώην γκέττ του ακροδεξιού Εθνικού Μετώπου. Η ίδια δήλωνε θαυμάστρια της Μαρίν Λεπέν και τα τελευταία χρόνια είχε πέντε καταδικές της για υποκίνηση σε φυλετικό μίσος.

Στην απομόνωση

Πέρα από την (μικρή ή μεγάλη) επανάσταση που έφερε στον κινηματογράφο, έφερα από την επιρροή της στη μόδα και στην ποπ κουλτούρα, η Μπριζίτ Μπαρντό ήταν μια γυναίκα που κατάφερε να ορίσει η ίδια το πεπρωμένο της. «Ποια φωτογραφία σας θα θέλατε να δημοσιευθεί μετά τον θάνατό σας;» την είχαν ρωτήσει πριν από χρόνια. «Αυτή με μια μικρή φώκια, στους πάγους του Καναδά», είχε απαντήσει η Μπριζίτ Μπαρντό. «Συμβολίζει όλη τη ζωή μου. Από τη διασημότητα στην απομόνωση».

Δημιούργημα του «Βαβά»

Αν και δεν αγαπούσε το σινεμά, αφέθηκε σαν πλαστελίνη στα χέρια του Ροζέ Βαντίμ. Κοιμόταν μακιγιαρισμένη, για να μην ξυπνήσει ο «Βαβά» και τη δει αperiποίητη.

Η μεγάλη απόφαση

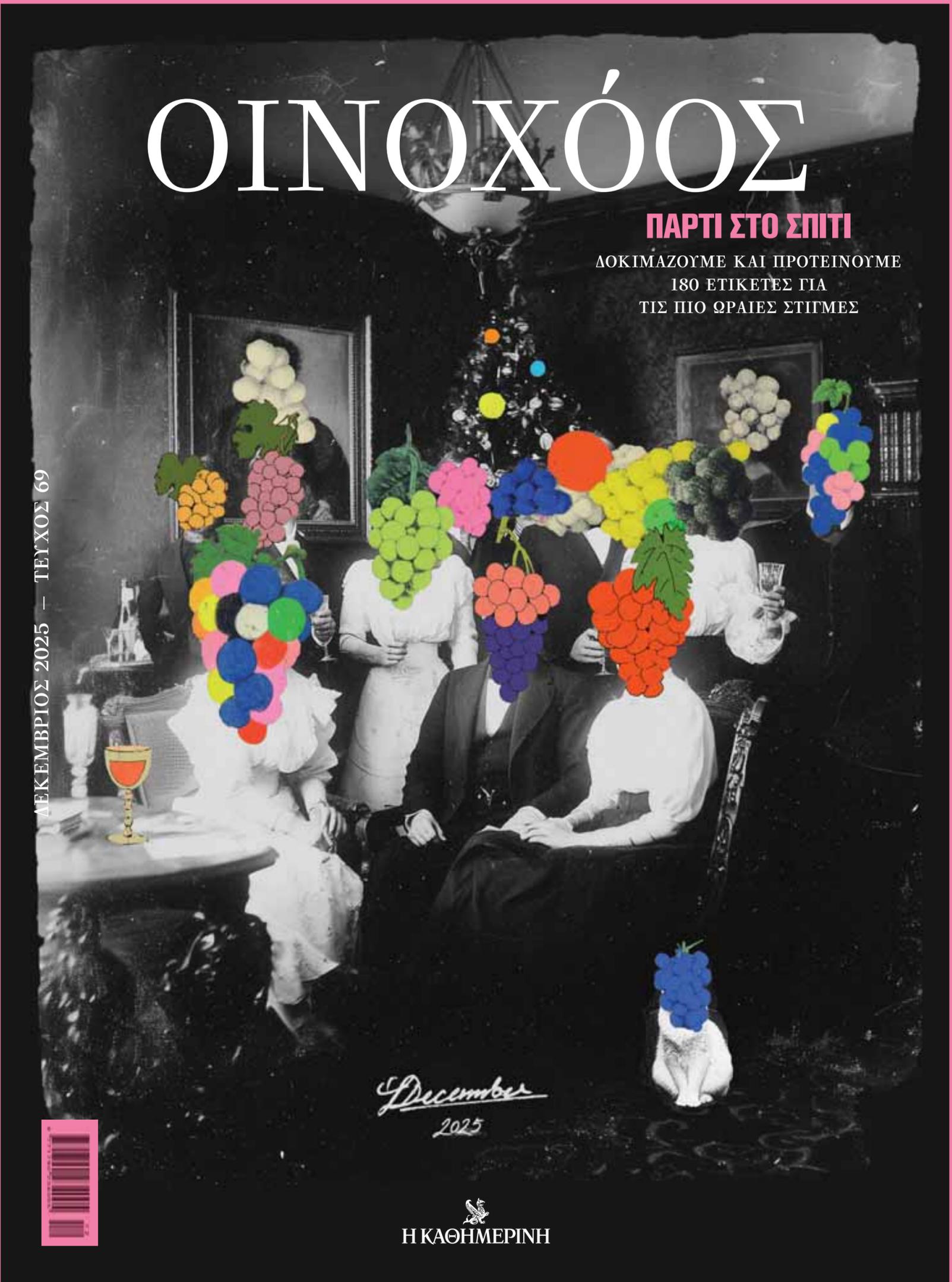
«Ήμουν πολύ όμορφη, πολύ πλούσια, πολύ διάσημη και πολύ δυστυχισμένη. Εδώσα τα καλύτερα χρόνια μου στους άνδρες. Θα αφιερώσω όσα μου απομένουν στα ζώα».

ΟΙΝΟΧÓΟΣ

ΠΑΡΤΙ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ

ΔΟΚΙΜΑΖΟΥΜΕ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ
180 ΕΤΙΚΕΤΕΣ ΓΙΑ
ΤΙΣ ΠΙΟ ΩΡΑΙΕΣ ΣΤΙΓΜΕΣ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2025 – ΤΕΥΧΟΣ 69

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΝ **ΚΥΡΙΑΚΗ**
11/1 ΜΕ ΤΗΝ

